

CENTRUL DE CERCETĂRI TEOLOGICE,
INTERCULTURALE ȘI ECUMENICE
„SF. IOAN CASSIAN”

A fost aprobat de către Senatul
Universității „Ovidius” Constanța

COORDONATOR:
I.P.S. DR. TEODOSIE
DECANUL FACULTĂȚII DE TEOLOGIE

7B

Pr. Adrian VASILE

2010	199
2010	199
2010	199
2010	199

CARTEA PROFETULUI MALEAHI

Vasilianna '98
IAȘI - 2010

INV: 66 605
BIUCOVINEI
TRU STĂNI: OAE
COTA: III - 16 547

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

VASILE, ADRIAN

Cartea profetului Maleahi / Pr. Adrian Vasile. - Iași:

Vasiliana '98, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-116-207-2

224.99 06

*Vechiul Testament
Profetul Maleahi:
Ezi 5400 -*

Editura Vasiliana '98 - acreditată CNCSIS

Tel./Fax: 0332421250

www.vasiliana98.ro

e-mail: vasi98iasi@yahoo.com

Redactor: Florentin Busuioc

Apărut 2010

Iași - România

Listă de abrevieri

BOR	Biserica Ortodoxă Română
CBQ	Catholic Biblical Quarterly
CCL	Corpus Christianorum Latinorum
GCS	Die Griechischen Cristlichen Schriftsteller
E.I.B.M.B.O.R.	Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române
JBL	Journal of Biblical Literature
MA	Mitropolia Ardealului
MB	Mitropolia Banatului
MO	Mitropolia Olteniei
PG	Patrologia Graeca
PL	Patrologia Latina, J. Migne
PSB	Părinți și Scriitori Bisericești
SC	Sources Chretiennes
SIDIC	Service International de Documentation Judeo-Chretienne
ST	Studii Teologice
ZAW	Zeitschrift fur die Alttestamentliche Wissenschaft

Trăim de ceva vreme, cum bine remarca vrednicul de pomenire Pr. Acad. Dr. Dumitru Popescu, un dureros paradox: pe de o parte, în virtutea libertății de conștiință, cu mult mai mulți credincioși trec pragul bisericilor, dar, pe de altă parte, conștiința creștină este din ce în ce mai deteriorată, pierzându-se cu deosebire sentimentul apartenenței la parohie, ca la o mare familie creștină, un adevărat laborator în care se activează și se șlefuiesc puterile spirituale ale omului. De aceea putem afirma că misiunea de căpătâi a celor care îi slujesc lui Dumnezeu fie de la amvon, fie de la catedră este aceea de a păstra nealterată dimensiunea creștină a lumii. Și cum s-ar putea duce mai bine la îndeplinire o astfel de misiune decât prin permanenta punere în valoare a Sfintei Scripturi, Cuvântul revelat al lui Dumnezeu, moștenire inestimabilă a Bisericii.

Este un adevăr cvasiunanim acceptat în lumea teologică românească faptul că în ansamblul scrierilor de specialitate segmentul studiilor biblice este cel mai sumar reprezentat. Cu toate că în ultimele două decenii a apărut un număr însemnat de studii ortodoxe consacrate unor teme scripturistice, se poate spune că de abia în ultimii ani au văzut lumina tiparului mai multe comentarii biblice într-un format științific modern, cu un amplu volum informațional, împletind considerațiile istorico-critice cu valorizarea exegezei patristice tradiționale, depășind maniera omiletică de abordare a interpretării biblice, care avea ca scop esențial predicarea Evangheliei, nu interpretarea ei. În acest context, lucrarea de față are menirea de a pune la dispoziția cititorului, fie el preot, student teolog sau chiar simplu credincios dornic de a pătrunde mai adânc în tainele Sfintei Scripturi, un bogat conținut informațional, bine structurat, actualizat prin utilizarea unei generoase palete bibliografice. Totodată, apariția acestei cărți constituie un bun început pus unei noi direcții în cercetarea teologică tomitană actuală, întrucât

deschide seria „Caiete biblice”, sub egida Centrului de Studii Teologice Interculturale și Ecumenice „Sfântul Ioan Cassian” al Facultății de Teologie din Constanța.

Am încredințarea că, adăpându-și cugetele din bogăția nesfârșită de înțelesuri duhovnicești ale Sfintei Scripturi, cititorii acestei cărți își vor găsi răspunsuri la întrebările generate de lectura cuvintelor de muștrare și îndemn pe care, sub înrâurirea Duhului Sfânt, vrednicul prooroc Maleahi, trimisul lui Dumnezeu, le-a adresat contemporanilor săi, dar și nouă, celor de acum, și a căror actualitate se prelungește până la sfârșitul veacurilor.

f. Teodosie

Arhiepiscopul Tomisului

Decanul Facultății de Teologie – Constanța

CUVÂNT ÎNAINTE

Apariția acestei lucrări este binevenită după aproape o sută de ani de la ultima abordare complexă a scrierii lui Maleahi (Dr. Silvestru O. Isopescu, *Cartea Malachia*, Cernăuți, 1911), ultimul dintre profeții mici, a cărui scriere se întinde pe trei capitole dominate de muștrări virulente adresate atât israeliților, cât și slujitorilor cultului divin, reproșuri care atestă slăbirea nivelului de trăire religios-morală printre contemporanii profetului.

În trecut, ca și în vremea noastră, abordarea în manieră clasică a unei cărți profetice este benefică dezvoltării studiilor biblice, mesajul profetic fiind înțeles în contextul problemelor care frământă omenirea avidă de hrană spirituală. Înaintașii noștri au cercetat cuprinsul cărților profetice tocmai pentru a desprinde din el învățături religios-morale și sociale, de care are nevoie credinciosul pentru a urma calea adevărată de slujire a lui Dumnezeu. O astfel de situație este valabilă și pentru vremea noastră, pildă în acest sens fiind chiar lucrarea de față.

Fără intenția de a înlocui sau a contrazice traducerea oficială a Bisericii, autorul, ca și cercetătorii din trecut, a făcut scrierii profetice o nouă traducere, realizată de pe originalul ebraic și cu observații critico-filologice raportate la originalul grecesc, încercând astfel să ofere un text în limba română cât mai apropiat de original, cu comentarii teologice amănunțite, conforme cu intenția aghiografului.

Din rândurile lucrării de față răzbate dorința autorului de a evidenția actualitatea mesajului lui Maleahi, care vorbește în timp contemporanilor săi, iar pentru viitor cuvintele sale devin un dreptar religios-moral care ghidează pe omul de bună credință pe drumul plăcut lui Dumnezeu.

Cartea atestă totodată preocuparea autorului de a face cunoscută chemarea profetului la slujirea cu demnitate a lui Dumnezeu, Care ajută pe cei credincioși și-i ferește de uneltirile celui rău. Cu autoritatea de netăgăduit pe care i-o asigură vocația sa, profetul a fost un apărător autentic al purității morale în ceea ce privește curăția jertfelor și restabilirea

în forma monogamă a căsătoriei, afectată de păcat prin introducerea poligamiei și divorțului.

Misiunea religios-morală a profetului s-a desfășurat din încredințare divină și ea a constat mai mult din îndemnul adresat contemporanilor săi ca să părăsească viața plină de păcate și să caute drumul pocăinței, al îndreptării lor către Dumnezeu. Aceste chemări profetice la viață curată sunt valabile și în zilele noastre pentru redresarea morală a societății care s-a îndepărtat de Dumnezeu prin neglijarea sau ignorarea mesajului profeților, inclusiv cel al profetului Maleahi.

Se poate socoti că apariția acestui volum vine atât în întâmpinarea interesului preoților și al credincioșilor doritori să pătrundă în duhul Sfintei Scripturi spre a se îmbogăți duhovnicește, cât și a studenților teologi de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității Ovidius - Constanța, în cadrul căreia autorul își desfășoară activitatea didactică.

Pr. prof. Emilian Cornițescu

I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

I.1. Timpul redactării scrierii profetice

Decada a doua a secolului al VI-lea (559-539 î.Hr.) a fost marcată de ridicarea unui nou imperiu în Orientul apropiat: Imperiul Persan. Arhitectul acestui nou imperiu a fost Cyrus al II-lea, care a reușit să unească sub sceptrul său triburile persane, pentru a crea un popor unit și foarte puternic. Setea lui de cucerire îi va aduce teritorii întinse, iar cea mai mare dorință a fost aceea de a cuceri și Babilonul. În acest timp, Babilonul era condus de Nabonidus (556-539), care, cunoscând aspirațiile noului conducător, privea suspicios apropierea acestuia de granițele sale.¹

Contextul noii ordini politice și teritoriale din Orientul apropiat, devine cu atât mai important, cu cât el favorizează poporul iudeu aflat în captivitatea babiloniană. Imperiul Babilonian se dezintegrează treptat, iar Nabonidus pierde controlul acestui imperiu. Dezbinarea lui pornea din interior, iar cei mai mari dușmani interni erau reprezentanții cultului lui Marduk, deoarece, împăratul și mama sa erau practicantii ai cultului lui Sin.² În acest context al decăderii Imperiului babilonian, mulți iudei din Babilon erau printre dușmanii interni ai regelui și simpatizanții ai lui Cyrus.³ Exilul iudeilor în Babilon îi făcea să vadă în Cyrus un eliberator, lucru pe care îl vedem exprimat poetic în profeția lui Isaia (Isaia 40-55), care îl numește „Alesul lui Iahve” (41, 25).

Disoluția internă, problemele economice și mișcarea strategică a armatelor persane, au condus către o victorie ușoară a armatei lui Cyrus împotriva Babilonului. Acest lucru s-a petrecut în urma victoriei de la Opis din iulie 539 î.d.Hr., iar Cyrus a intrat în cetate pe 29 octombrie, fiind primit cu entuziasm de locuitorii cetății.⁴

¹ John H. Hayes, J. Maxwell Miller, *Israelite and judaen history*, London, 1977, p. 516.

² Idem, *A history of Ancient Israel and Judah*, Philadelphia, 1986, p. 438.

³ Idem, *Israelite and judaen history*, p. 518.

⁴ *Ibidem*.

Proclamându-se rege al Babilonului, Cyrus a introdus o nouă politică cu privire la cei din robie. El permitea fiecărei nații aflate sub conducerea sa să-și practice tradițiile sale și să-și păstreze instituțiile. Această libertate a extins-o și la nivel teritorial, permițând iudeilor care voiau să plece în țara lor. Libertatea cu care regele i-a tratat pe iudei, nu este singura formă prin care și-a manifestat respectul față de Dumnezeul lor, căci Cyrus a scris un edict în care a ordonat nu numai reconstruirea Templului (Ezdra 6, 1-5), dar a permis iudeilor chiar să ia înapoi vasele templului luate de regele babilonian din Ierusalim și depozitate în templul din Babilon. În edictul său Cyrus dă chiar directive pentru cult și promite că trezoreria regală va suporta și costurile restaurării.⁵

Personalitatea care îi conducea acasă pe evreii din exil era Zorobabel (Ezdra 2, 2). Acesta era delegat de Cyrus drept guvernator al iudeilor și însărcinat cu reconstruirea templului, avându-l ca ajutor pe marele preot Iosua. Activitatea lui Zorobabel și Iosua este redată de scrierile profeților Agheu și Zaharia, care venind în Ierusalim în anii 520-519 î.Hr., încurajau pe iudei la reconstruirea templului. Templul este terminat în anul 516-515 î.Hr., urmând o perioadă de reabilitare a cultului și a practicării lui de către iudei (Ezdra 6, 15-18).⁶

În această lucrare de reabilitare și revigorare a cultului la iudei, se remarcă trei personalități, care vor reînsofi iudeilor sentimentul religios și practicarea cultului adevărat. Ezdra, Neemia și Maleahi devin trei piese ale unui „puzzle”, care elucidează sfârșitul profeției în Israel. De aceea, în acest context, persoana lui Maleahi este destul de misterioasă, deoarece date despre profet și contextul istoric în care a trăit și activat, nu putem afla decât din opera sa. În pofida lipsei unor indicații sigure, cartea totuși permite o orientare destul de bună în privința perioadei în care se încadrează originea sa. Astfel, pentru a începe investigațiile conținutului cărții, trebuie să stabilim de la început că epoca în care Maleahi își putea desfășura activitatea se cuprinde undeva între anii 538 și 400.⁷

Timpul în care a scris profetul poate fi stabilit cu aproximație după dispariția lui Zorobabel. Acesta nu ar fi putut fi identificat cu „guvernatorul” (cf. 1, 8), întrucât, în vremea lui Zorobabel cultul nu funcționa încă normal. Pe de altă parte, distrugerea Edomului (1, 2-5) pare

⁵ *Ibidem*, p. 520.

⁶ *Ibidem*.

⁷ Dr. Silvestru Octavian Isopescu, *Profetul Malachia*, Cernăuți, 1911, p. 10.

o dată foarte avansată, deoarece profetul vorbește la trecut de ruinele deja existente. Această situație politică ne îndrumă cu gândul către, cel mai devreme, începutul secolului al V-lea⁸

Pentru a stabili timpul scrierii mai trebuie avut în vedere faptul că deja exista un cult organizat,⁹ care își va desfășura activitatea în cel de-al doilea templu. Abuzurile semnalate de profet la preoți și credincioși (1, 7-10; 1, 14; 2, 3; 3, 6-12) presupun un anumit regres față de reluarea activității religioase din anul 515 î.Hr., inaugurată cu fervoare, sub îndemnul lui Agheu și Zaharia. Mai ales decadența religios-morală a preoției, devenită complice la păcatele poporului, presupune răstimpul unei lungi generații, ceea ce ne conduce deja către 470.¹⁰

Cei mai mulți cercetători tind să-l situeze pe Maleahi în perioada lui Ezdra și Neemia. Neglijența în plata diverselor dări culturale este deplânsă și de Neemia (10, 32 și 13, 10). Nedreptățile sociale din acest timp sunt consemnate de o parte și de alta (Maleahi 3, 5 și Neemia 5, 1-12). Abuzurile față de familie, descrise de aghiografi în cărțile lor par a fi identice. Păturile sociale cele mai înstărite, care cu siguranță respectau în cea mai mică măsură dreptatea, se pretau la cele mai ignobile practici pentru a se înavuți, recurgând la căsătorii de conveniență pentru a accede în familiile înstărite.¹¹

Evenimentele sociale se apropie de cele petrecute în anul 460 î.Hr., cu câțiva ani înainte de prima misiune a lui Neemia (445 î.Hr.). În acest context se ajunge la ipoteza privind rolul lui Maleahi în împlinirea reformei lui Neemia și Ezdra. Data cea mai târzie care se acceptă (cf. 3, 13-21) permite totuși să credem că activitatea profetului s-a desfășurat timp de două decenii, depășind un pic prima misiune a lui Neemia, care într-un anumit mod a început deja reforma.¹²

Un consens real s-a stabilit în jurul acestei poziții, socotind celelalte ipoteze de neacceptat sau mai puțin fondate. Astfel, A. Gelin, după ce adoptase această soluție în Biblia de la Ierusalim a reasezat activitatea lui Maleahi către 430, între cele două misiuni ale lui Neemia. Dacă această dată

⁸ Theophane Chary, *Aggee, Zacharie, Malachie*, Sources Bibliques, Gabalda, Paris, p. 224.

⁹ *Vocabular de Teologie Biblică*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, 2001, p. 594.

¹⁰ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 224.

¹¹ *Ibidem*.

¹² T.M. Bennett, *Malachi, The Broadman Bible comentary, Hosea-Malachi*, vol.7, London, 1972, p. 368.

poate conveni unui anume verset particular, de exemplu 3, 1 și 3, 3, ansamblul rămâne totuși exterior redresării religioase morale începută de Neemia la prima sa misiune. Fervoarea ce acompania reconstrucția zidurilor, ar fi făcut intervenția lui Maleahi mai puțin convingătoare. Un alt specialist apusean, A. von Bulmerincq a avut aceeași părere de a considera pe Maleahi o persoană importantă în misiunea reformatoare a lui Neemia - Ezdra, cu diferența că el plasează activitatea profetului la o dată mai timpurie, și anume anul 458 î.Hr.¹³

O altă ipoteză privind timpul scrierii cărții lui Maleahi vine din partea lui Gordon Paul Hugenberger, care spune: „Aluzia la textul din Maleahi 3, 24 în Sirah 48, 10 și mențiunea celor „doisprezece profeți” în 49, 10, implică faptul că, cartea nu putea fi redactată mai târziu de 180 î.Hr.”¹⁴ De aceea consideră că Maleahi ar trebui datat după Ezdra, bazându-se și pe mesajul de la 2, 16, în care Maleahi combate ideea divorțului și pe care Hugenberger o consideră ca fiind o continuare a programului contra divorțului început de Ezdra.¹⁵

Pe de altă parte, intervențiile lui Maleahi ar situa activitățile lui Ezdra și Neemia între 458 și 448, ultima fiind cu scopul de a oferi un sprijin pentru promulgarea Legii. Dar această inserție nu reiese deloc din textul lui Maleahi; și pe de altă parte cronologia legată de misiunea lui Ezdra - Neemia, prezentată de autorul sus menționat este cea mai puțin probabilă din toate cele propuse. De asemenea este prea puțin probabilă și poziția lui O. Holtzmann (Der Prophet Maleachi und der Ursprung ..., *Archiv für Religionswissenschaft*, 29 (1931), pp. 1-21), care susține că Maleahi 3, 16: „Astfel, grăiesc între ei cei ce se tem de Domnul...” reprezintă o referire la mișcarea Asideenilor (1 Macabei 2, 42), în epoca macabeilor.¹⁶

Pentru aceasta înseamnă să se dea o încărcătură prea mare acestui singur verset, izolat de ansamblul cărții și mai ales uitând că în jurul anului 200, Maleahi aparținea culegerii celor Doisprezece, deja completă.

Un aspect elocvent privind istoricitatea lucrării lui Maleahi, îl putem întâlni în cartea lui Neemia cap. 13, iar ceea ce frapează în acest context este

¹³ Andrew E. Hill, *Malachi*, A New Translation with Introduction and Commentary, The Anchor Bible, Double Day, New York, 1998, p. 77.

¹⁴ Gordon Paul Hugenberger, *Marriage as a covenant: A study of Biblical Law and Ethics Governing Marriage, Developed from the Perspective of Malachi*, Vetus Testamentum Supplement Series 52, E.J. Brill, Leiden, 1994, p. 15.

¹⁵ *Ibidem*, p. 17.

¹⁶ Theophane Chary, *op.cit.*, p. 225.

problema pângăririi Sabatului. Neemia militează împotriva acestuia sacrilegiu de abia la a doua venire a sa în Iudeea. Profetul Maleahi în cartea sa nu face însă nici o referire la acest sacrilegiu. Este greu de crezut că el nu ar fi luat poziție împotriva acestei stări religioase anormale, dacă s-ar fi petrecut în timpul său, și separat de cel al lui Neemia. Dar cum activitatea sa se desfășura în paralel cu cea a lui Neemia, Maleahi a considerat împlinită această intervenție survenită prin intermediul lui Neemia, ceea ce întărește ideea activității lui Maleahi începând cu cea de a doua venire a lui Neemia.¹⁷

Constatări făcute pe plan literar, stârnesc totuși unele dezacorduri întrucât, în evaluarea considerațiilor de ordin exegetic, cei mai mulți dintre cercetătorii apuseni iau ca bază cunoscuta ipoteza a lui Wellhausen, conform căreia la baza Pentateuhului ar sta mai multe izvoare scrise.¹⁸ Conform acestei ipoteze, dependența lui Maleahi față de Deuteronom este foarte puternică. Preocupările de natură culturală ale profetului ar fi trebuit să-l orienteze către „pretinsul” Cod Sacerdotal. Această legătură particulară cu Deuteronomul duce la o nouă datare pentru cartea lui Maleahi, iar

¹⁷ Dr. Silvestru Octavian Isopescu, *op. cit.*, p. 13.

¹⁸ După părerea lui Wellhausen, Pentateuhul este o compilație, alcătuită din patru documente principale. Potrivit afirmațiilor lui, mai întâi a apărut documentul iahvistic, care s-ar fi compus în regatul lui Iuda pe la anul 580. documentul elohistic a fost compus în Nord, ceva mai târziu după cel iahvistic. Al treilea document important este Deuteronomul, care a fost compus de preoți în timpul regelui Iosia (sec. VII), cu scopul de a centraliza cultul divin. El a fost atribuit în mod fals lui Moise, pentru a-i acorda autoritate. Al patrulea document principal este Codul Sacerdotal, compus în timpul exilului. El este opera mai multor autori și cuprinde dispoziții referitoare la cult. Aceste patru documente au fost unite treptat și ulterior au fost contopite pe la anul 400, născându-se Pentateuhul.

Concepția ortodoxă respinge cu vehemență astfel de ipoteze, considerând argumentele criticii negative, insuficiente pentru dovedirea tezei pe care o susțin. Nu se poate dovedi istoric, că Deuteronomul s-a alcătuit în timpul lui Iosia, deoarece dispozițiile Deuteronomului, au fost cunoscute și aplicate și în timpul lui Iosia. Nici noutatea „pretinsului” Cod Sacerdotal, nu se poate admite, deoarece prevederile „pretinsului” Cod, au fost cunoscute și aplicate și înaintea apariției lui (imaginare). Numirile deosebite, cu care încearcă ei să facă diferența, nu pot fi aduse ca argumente pentru a susține că la baza Pentateuhului stau documente deosebite. Acestea, nu sunt singurele nume cu care se numește Dumnezeu. În afară de acestea, El se mai numește și Haelohim, El, Hael, El Elion, El Roi, El Șadai, El Olam și Adonai. Astfel, obiecțiile aduse originalității Pentateuhului, nu sunt în măsură să poată răsturna teza tradițională și credința Bisericii. (*Studiul Vechiului Testament*, ediția a doua, E.I.B.M.B.O.R., București, 1985, p. 128-138).

această dată ar fi anterioară promulgării Legii lui Ezdra. Deși Codul Sacerdotal ar fi fost redactat în principal la sfârșitul exilului (vezi ipoteza lui Wellhausen), el n-a format instituțiile și nu a influențat în profunzime gândirea, decât începând cu marea reformă a lui Ezdra. Având în vedere aceste observații ale raționaliștilor, cartea lui Maleahi se situează mai degrabă în deceniile care au precedat această operă reformatoare, întreprinsă de Ezdra.¹⁹

Alți cercetători consideră acest „Codice Preoțesc” ca o *fantasmagorie*, socotind nefondate aceste informații. În acest sens Dr. S. O. Isopescul afirmă: „Motivul că Malachia ar fi cunoscut numai Deuteronomul, nu însă și Codicele Preoțesc este iluzoriu, care poate fi valabil numai pentru aceia care voiesc să creadă în fantasmagoria unui „codice preoțesc”.²⁰

Faptul că profetul nu face nici o aluzie la existența lui Ezdra și Neemia, așa cum nici în cartea lui Neemia nu găsim vreo mențiune referitoare la profet, nu constituie o dovadă a plasării activității lui Maleahi cu mult înainte de Neemia. Nu încapă nici o îndoială că Maleahi a avut colaboratori, deoarece această misiune era destul de grea pentru a fi îndeplinită de unul singur.²¹ În acest sens spune T. M. Bennett: „Faptul că nici unul nu-l menționează, și nici Maleahi pe ceilalți doi, nu este un argument suficient de puternic, pentru colaborarea unui profet cu celălalt. Orice argument bazat doar pe tăcere este întotdeauna precar.”²²

¹⁹ O analiză destul de elocventă, asupra raportului lui Maleahi cu Deuteronomul și cu Codicele Preoțesc, o găsim la Julia O'Brien. Ea pornește în această analiză de la cinci categorii de influențe: 1) limbajul general al cărții; 2) limbajul tehnic al cultului; 3) descrierea instituțiilor cultului; 4) limbajul descrierii preoților; 5) concluziile în legătură cu Deuteronomul și Codicele Preoțesc. Apoi face o analiză a termenilor fiecărei categorii în parte, prezenți atât în Deuteronom, cât și în Codicele Preoțesc. Analiza ei o conduce către ideea că, din toți termenii „reclamați” ca fiind ai uneia sau ai altei surse, doar jumătate se găsesc într-adevăr în sursele menționate. Dar cu toate acestea, acești termeni nu aparțin în mod exclusiv surselor menționate. Ei se găsesc și în alte scrieri ale Vechiului Testament. În concluzie, O'Brien consideră că Maleahi împrumută limbajul și ideile ambelor surse. Într-adevăr, ea demonstrează mai puternic influența Deuteronomului, dar nu trebuie respinsă și negată influența Codicelui Preoțesc, despre care spune că a influențat vocabularul și ideologia cărții. (Julia O'Brien, *Priest and Levite in Malachi*, Scholars Press Atlanta, Georgia, 1990, p. 86-89, 106-107 cf. Gordon Paul Hugenberger, *op. cit.*, p. 18-19).

²⁰ Dr. Silvestru Octavian Isopescul, *op. cit.*, p. 13.

²¹ Dr. S.O. Isopescul, *op. cit.*, p. 14.

²² „The fact that neither man mentions the profet, nor Malachi either of these two men, is not evidence of sufficient weight to preclude concurrent ministries on the part of the profet

Folosindu-se de aceleași argumente, Homer Hailey ajunge la aceeași concluzie: „Condiția iudeilor descoperită în Cartea Neemia și atacul curajos al lui Maleahi împotriva problemelor pe care le tratează în cartea sa, indică contemporaneitatea celor doi.”²³

Data fiind multitudinea ipotezelor asupra timpului în care a activat Maleahi, este greu să-ți faci o părere exactă sau corectă despre această situație. De aceea din cele relatate mai sus nu putem decât să facem o aproximare a datei când a activat Maleahi, fără a afirma cu certitudine o dată fixă și convingătoare.²⁴

Ținând cont de caracterul insurmontabil al argumentelor care plasează perioada activității lui Maleahi în perioada celei de a doua veniri a lui Neemia la Ierusalim, nu putem decât să subscriem acestei poziții, care ni se pare cea mai credibilă în ceea ce privește timpul când a activat profetul.

I.2. Autorul cărții

Numele autorului a suscitat între exegeți nenumărate controverse, afirmându-se de către unii cercetători că acest nume nu ar fi un nume adevărat, ci numai desemnarea unei lucrări la care era chemat robul lui Iahve. Interpretarea numelui lui Maleahi a fost legată de semnificația sa filologică; Maleahi, care înseamnă în traducere „trimisul meu” (îngerul meu), este întâlnit în cartea profetului la 3, 1. În concepția lui Karl Heinen, acest termen ebraic ar putea fi forma prescurtată de la *Malachijjah - trimisul meu este Iahve*, expresie prin care Iahve ar fi conceput ca înger păzitor și călăuzitor.²⁵

Talmudul, interpretând ebraicul *Malachia* ca pe un *nomen appellativum*, a încercat să atribuie acest nume unui sacerdot, despre care se credea că era trimisul lui Dumnezeu. Și în acest caz l-au identificat pe

and either man. Any argument based upon silence alone is always precarious” (T.M. Bennett, *op.cit.*, p. 368).

²³ „The conditions of the people as revealed in Neemiah and courageous attack of Maleachi against the problems which the latter sets forth in his book point to the contemporary dates of the two.” (Homer Hailey, *A commentary on the Minor Prophets*, Baker Book House, Grand Rapids, Michigan, 1972, p.402).

²⁴ Dicționar biblic, Ed. „Cartea creștină”, Oradea, 1995, p. 793.

²⁵ Karl Heinen, *Die Bucher Maleachi, Joel und Jona, Geistliche Schriftlesung*, Patmos-Verlag, Dusseldorf, p.22.

Malachia cu Mardoheu iar alții cu Ezdra.²⁶ Alte speculații includ pe lista celor ce l-ar fi putut folosi pe Maleahi ca pseudonim personaje ca Agheu, Zorobabel, Neemia sau Zaharia.²⁷

După opinia lui Elizabeth Achtemeier: „Tittul cărții „mesagerul meu”, nu este împrumutat de la 3,1, ci din contră, este o referință la funcția preotului din 2, 7, și cartea lui Maleahi a fost imaginată de către profetul ei anonim în forma unui caz: supus judecatii, la care a fost supus întâi preotul în templu, unde profetul își imaginează că are rolul de preot.”²⁸

Dacă origeniștii mergeau până într-acolo încât îl considerau pe Maleahi un înger²⁹, trimis de Dumnezeu pentru a-i vesti lui Israel poruncile Sale, fapt care, se pare, est nu numai o aberație, ci și o expresie a doctrinei lor despre căderea îngerilor și înfățișarea lor în trupuri omenesti,³⁰ alți exegeți precum A. van Hoonacker, Janker, Deissler, Hailey consideră că Maleahi este un nume propriu, care-l desemnează pe cel de-al doisprezecelea profet din Vechiul Testament. Iată ce spune în această privință Hailey: „De vreme ce nici un alt profet nu a vorbit sau a scris anonim, este mai mult decât rezonabil să conchidem, că acesta este numele ultimului profet literar al lui Iahve, care este ultimul Său mesager către oameni în Vechiul Testament.”³¹ În sprijinul acestei ipoteze se mai arată că termenul „beiad” (בִּיאַד), care înseamnă „prin mână”, confirmă cu certitudine că Maleahi a fost un nume propriu, nume care se atribuie ultimului dintre cei doisprezece profeți ai Vechiului Testament.

Așa-zisa teorie a anonimului este susținută nu numai de forma numelui, cu siguranță unică în Biblie,³² cât mai ales prin absența totală a

²⁶ Dr. S.O. Isopescu, *op.cit.*, p. 3.

²⁷ Alexander von Bulmerincq, *Kommentar zum Buche des Propheten Maleachi*, Kruger, Tartu, 1932, pp. 4-7.

²⁸ „The title of the book „my messenger”, is not borrowed from 3,1, rather, it is a reference to the function of the priest in 2,7, and the Book of Malachi has been cast by its anonymous prophet in the form of a court case, tried before the priest in the temple, with the prophet playing the role of the priest in his imagination.” (Elizabeth Achtemeier, *Naum-Malachi*, Interpretation Series, John Knox, Atlanta, 1986, p. 172).

²⁹ T.M. Bennett: „As a proper name it occurs nowhere else in the Bible, a fact that has led to the absurd conjecture that the prophet Malachi was an incarnate angel.” (*op.cit.*, p.366).

³⁰ Dr. S.O. Isopescu, *op.cit.*, p. 1.

³¹ „Since no other prophet spoke or wrote anonymously, it is highly reasonable to conclude that this is the name of Jehovah's last literary prophet who is His final Old Testament messenger to the people.” (Homer Hailey, *op.cit.*, p. 401).

³² T.M. Bennett, *op.cit.*, p.366.

informațiilor despre profet. Nici conținutul cărții nu ne permite să luăm o decizie clară în acest sens. Personajul transpare în doar în fizionomia sa spirituală pe care putem să o deslușim din conținutul operei sale.³³

O altă ipoteză sau variantă, aparține lui Orelli, care afirmă că: „*Malachia ar fi purtat numele acesta la popor, nu din naștere, ci abia de la chemarea sa la solia lui Iahve, și că la acest nume face aluzie în 3, 1*”.³⁴ Această variantă nu se probează, deoarece dacă este vorba despre un nume propriu el trebuie să fi aparținut profetului de când a fost tăiat împrejur și cu acest nume va fi fost cunoscut între conaționali săi.³⁵

Așadar lipsa datelor biografice despre profet, atât în cuprinsul cărții, cât și în afara ei fac practic imposibilă o identificare a sa. În plus este destul de dificil a ne pronunța în privința socotirii lui „*Maleahi*” fie ca numele profetului, fie ca pseudonim sau substantiv comun, chiar dacă argumentele aduse de critici sunt în sprijinul uneia sau alteia dintre ipoteze. Avem însă în vedere faptul că tradiția creștină și cea iudaică susțin că numele biblic se referă la profetul Maleahi și nu la orice persoană prin care lucrează „mâna” Domnului.

I.3. Autenticitatea, integritatea și canonicitatea scrierii

Dacă numele lui Maleahi a fost contestat de mulți că ar fi un nume propriu, în schimb opera sa nu a cunoscut aceeași soartă, cu excepția unor critici, care au atras atenția asupra unor eventuale adaosuri la această carte.

³³ Theophane Chary, *op.cit.*, p. 223.

³⁴ Orelli apud Dr. S.O. Isopescu, *op.cit.*, p. 7.

³⁵ Se cuvine să menționăm, măcar în treacăt, că în Mineiul lunii ianuarie, la sinaxarul zilei a treia, zi în care Biserica îl prăznuiește pe Sfântul Prooroc Maleahi, ni se relatează că acesta s-ar fi născut în satul Sofes, din seminția lui Levi, după întoarcerea din robia babilonică și că de tânăr ar fi avut o viață bună și sfântă. Ni se spune apoi că „numele lui se tâlcuiește înger pentru două pricini: una, că era la față frumos și vesel și alta, că toate câte proorocea el erau îndată adevărite, prin mijlocirea îngerului. Cei nevrednici, auzeau numai glasul îngerului, iar cei vrednici vedeau și chipul îngerului.” Aceiași sursă arată despre el că murind, a fost îngropat în satul părinților săi și că, „după predanie, sfântul prooroc Maleahi era frumos la vedere, cu fața rotundă, cu părul creș de părea că este tuns, cu capul lunguiet, iar numele lui se tâlcuiește îngerul Domnului” (Mineiul pe ianuarie, tipărit în zilele Prea Fericitului Patriarh Justinian al Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, ed. a V-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1975, p.55).

Aceștia au văzut chiar un adaos în versetele 3, 22-24. Astfel, după unii, versetele 3, 22-24 nu ar fi în deplină armonie cu conținutul cărții; ele ar fi un fel de notă finală adăugată, nu la profeția lui Maleahi, ci la întregul colecției celor doisprezece profeți.³⁶

Integritatea scrierii profetice nu suferă, fără îndoială, de pe urma acestor critici, deoarece ea s-a păstrat așa încă din tradiția iudaică și Talmud. Pasajele cele mai frecvent interpretate ca fiind un adaos la textul scrierii sunt suprascrisura (1, 1) și cele trei versete finale. Ca și integritatea, a fost pusă în discuție și autenticitatea altor versete, cum ar fi: 1, 11; 2, 12; 3, 1; 3, 13-15; 3, 21. Însă aceste afirmații nu se pot susține prin argumente. Criticile care i se aduc scrierii, pun sub semnul întrebării posibilitatea ca ea să fie produsul unei singure minți, sugerându-se că scrierea a suferit și adaosuri interne, pentru ca mesajul să fie adecvat scrierii profetice.³⁷

În privința canonicității cărții, atât iudeii, cât și creștinii păstrează această carte în canonul biblic, ea fiind ultima între cele doisprezece cărți ale profeților mici, neexistând niciodată dubii cu privire la canonicitatea acestei scrieri.³⁸

Unii specialiști au vehiculat ideea, acceptată de majoritatea cercetătorilor contemporani că pentru dezvoltarea canonului biblic s-au înregistrat trei etape: mai întâi Tora ar fi fost compilată de către Ezdra, apoi profeții erau compleți câtva timp mai târziu, iar scrierile sau grupul ketubim se terminau în jurul anului 100 î.d.Hr.³⁹

Mai recent, s-a propus teza unei date mai timpurii pentru finalizarea Pentateuhului și pentru încheierea corpului profetic. Astfel, o ediție preliminară a corpului profetic, prezintă o colecție de profeți, care se termină cu Maleahi.⁴⁰ S-a sugerat ideea, de către un grup mic de cercetători, că la timpul activității lui Maleahi, canonul ar fi fost deja complet, iar profetul chiar avea cunoștința de existența lui. Dar cei mai mulți cercetători afirmă, că, în scrierea profetului sunt influențe considerabile ale Pentateuhului, și că el nu luase contact cu întreaga colecție de scrieri

³⁶ Pr. prof. Vl. Preliceanu, Pr. prof. Nicolae Neaga, Pr.Prof. Gh. Barna, *Studiul Vechiului Testament*, Manual pentru Institutele Teologice, București, 1985 p. 314.

³⁷ Bruce Theodore Dahlberg, *Studies in the book of Malachi*, Columbia University, 1963, p. 119.

³⁸ Homer Hailey, *op.cit.*, p. 12.

³⁹ Julia O'Brien, *op.cit.*, p. 109.

⁴⁰ David Noel Freedman, *Canon of the Old Testament*, in „*Interpreter's Dictionary of the Bible*”, Ed. Keith Crimm, Nashville, Abingdon, 1976, p. 132.

profetice, ci cu un corp preliminar al scrierii profetilor, cărora mai târziu a fost adăugat textul profetiei sale.⁴¹

Multiplele opinii privind autenticitatea, integritatea și canonicitatea scrierii confirmă sau infirmă poziția tradiției iudaice preluată și de tradiția creștină. În această situație se află și celelalte scrieri vechitamentare contestate de teologii raționaliști, care invocă dovezi de ordin istorico-literar, prin care anulează autenticitatea, integritatea și canonicitatea unor cărți din cele 39 ale Vechiului Testament. În ceea ce privește canonicitatea scrierilor Pentateuhului, acestea nu sunt o compilație a lui Ezdra, care a reorganizat viața religioasă, ci o revenire la textul adevărat al Torei, cartea de bază a cultului divin și a celorlalte instituții ale Israelului biblic.

1.4. Compoziția literară a cărții

1.4.1. Considerații de ordin structural: forma dialogică și dezbateră contradictorie

Dacă în privința fondului de idei, Maleahi nu face notă discordantă față de predecesorii săi, în privința structurii scrierii sale, el se anunță ca un inovator în domeniu și aduce o notă personală fondului de idei care a stat la baza învățării tuturor profetilor.⁴²

Ca și la ceilalți profeti, cu destul de mici excepții, modalitatea de adresare a lui Maleahi către poporul lui Iahve era aceea a discursului, prin care supunea masa la ascultarea fără drept de intervenție. Cuvântul astfel rostit era unidirecțional și presupunea aducerea la cunoștință, chiar în mod aspru și sancționabil, a poruncii lui Dumnezeu. Astfel ei se înfățișau înaintea lui Israel ca predicatori, învățători, biciuitori ai răului, educatori ai poporului evreu pentru a-i conforma cerințelor divine.

Indubitabil, Maleahi a respectat întru totul tiparul acestei activități profetice, dar el se rupe de acest model atunci când se adresează poporului evreu arătând că el nu este doar un polemist care apostrofează și sancționează greșelile poporului, ci și un trimis de sus care are în vedere, în momentul când exprimă obiectivele divine, pe interlocutorii care nu trebuie

⁴¹ Julia O'Brien, *op.cit.*, p. 110.

⁴² Andrew E. Hill, *op.cit.*, p. 40.

numai informați de voința divină, ci și ascultați și convinși să urmeze poruncile divine.⁴³

El nu se mulțumește doar să prezinte o anumită situație și apoi să lase la voia destinului rezultatele, ci se implică cu multă seriozitate în acest proces, invitând la dialog, pentru ca poporul să se justifice de faptele lui neconforme cu voința divină. De asemenea el folosește dialogul în locul monologului, deoarece este expresia pluralității opiniilor, fapt nemaîntâlnit până acum în istoria profeților lui Israel.

Cu toate că autorul sfânt invită la dialog, el mai știe că finalitatea acestui dialog este tot cuvântul divin de care poporul lui Israel trebuie să asculte necondiționat. Spiritul critic este prezent în ambele sensuri: mai întâi dinspre Iahve (1, 6; 1, 7-8; 1, 10; 1, 12; 1, 14; 2, 1-4; 2, 10; 2, 13-14; 3, 7; 3, 8-9), și apoi dinspre interlocutorii umani (1, 1-3; 1, 13; 2, 17; 3, 14-15). Evident, de o parte și de alta, tuturor criticilor li se dau replici în apărare. Însuși Dumnezeu se află în postura de a-și lămuri intervențiile și se oferă eventualei lor verificări.⁴⁴

Profetismul lui Maleahi este cu atât mai interesant cu cât, spre deosebire de predecesorii săi, în prezentarea sa, el caută să argumenteze din toate punctele de vedere orice intervenție sau ipoteză divină. Potrivit modalității sale de a se adresa poporului, el apare nu numai ca și profet ci și ca avocat al lui Dumnezeu. Venerația lui față de Dumnezeu nu e întru nimic mai neînsemnată decât aceea a înaintașilor săi profeți. Dar, publicul în fața căruia urma să se prezinte formulează pretenții mult mai bine conturate și mai puternice ajungând chiar până la a vorbi despre presupusele nedreptăți divine. Textul cărții sale lasă să se înțeleagă în acest sens, că reprezintă cerințele poporului, iar Divinitatea a recepționat obiecțiile ce fuseseră formulate. Astfel în final profetul pune în prim plan preocuparea lui Dumnezeu de a împlini cerințele poporului, divinitatea dorind în schimb împlinirea poruncilor Sale.⁴⁵

Pe marginea textului profetic specialiștii își pun și întrebarea dacă a fost chibzuită și intenționată această modalitate de adresare folosită de Maleahi sau s-a impus de la sine? Este o întrebare la care greu se poate răspunde, dar putem spune că un rol important l-a avut aici și faptul că el se adresa unui public care la vremea sa exprima noi exigențe religio-

⁴³ Ion Banu, *Profeții biblice vorbind filosofiei*, Ed. Științifică, București, 1994, p.144.

⁴⁴ Homer Hailey, *op.cit.*, p.402.

⁴⁵ Ion Banu, *op.cit.*, p. 147.

morale și sociale. Periplul din exilul babilonian a constituit o zdrobitoare experiență istorică în detrimentul evreilor și în care se manifesta din ce în ce mai pregnant nevoia unui ajutor divin. Aceștia nu se mai mulțumesc să asculte de profeții și de pedepsele pe care le-ar putea suporta, ci cuprinși de frământări invocă dialogul cu Dumnezeu pentru a discuta în contradictoriu și a lămuri relația dintre ei și divinitate. În acest proces Maleahi joacă rolul vocii lui Dumnezeu în dialogul cu omul. De aceea Maleahi dă curs cerințelor poporului pentru ca aflându-i mulțumiți de divinitate, la rândul lor să satisfacă divinitatea prin respectarea poruncilor.⁴⁶

Când în textul lui Maleahi Dumnezeu spune că de acum înainte se va vedea "din nou ... deosebirea dintre cel drept și cel păcătos" (Maleahi 3, 18), profetul speră ca, structurând mesajul său sub forma dialogului, să obțină o deschidere din partea poporului pentru a se apropia de adevăr. Prin scurta sa lucrare el marchează așadar și încheierea șirului profețiilor scriitori ai Vechului Testament. A spune despre el că este ultimul înseamnă totodată și a enunța o dimensiune de ordin nu atât temporal, cât îndeosebi calitativ. El nu mai este un profet în înțelesul precedent, obișnuit al cuvântului, ci el este chiar un trimis al lui Dumnezeu cu totul deosebit, pe care poporul îl receptează ca atare pentru că el este singurul care dă curs cerințelor poporului, iar metoda sa dialogică reprezintă modalitatea cea mai eficientă de punere în aplicare a ideilor profetice prezente de-a lungul timpului.⁴⁷

Prin urmare, textul cărții sale îmbrățișează, din punct de vedere al formei, atât dialogul, cât și dezbateră contradictorie.

I.4.2. Limba și stilul

Limba pe care profetul o folosește în redactarea scrierii sale este ebraica clasică, curată și fără influențe străine, exceptând existența în text a unor expresii neuzitate, precum și a unor aramaisme.⁴⁸ Ebraica are o formă curată și ne duce cu gândul la posibilitatea ca în timpul său această limbă să fi fost uitată, iar el a învățat-o, în toată frumusețea ei literară, de la un învățător iscusit, motiv pentru care se afișează ca un literat în mânăuirea bagajului lingvistic.⁴⁹

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ T.M. Bennett, *op.cit.*, p. 369.

⁴⁸ Pr. Prof. Vi. Prelipceanu, Pr. prof. Nicolae Neaga..., *op.cit.*, p. 314.

⁴⁹ Dr. S.O. Isopescu, *op.cit.*, p. 18.

Stilul profetului este în general tern și prozaic,⁵⁰ iar grija de a se înscrie pe linia profetilor anteriori, estompează adesea spontaneitatea și originalitatea scriitorului; dar nu umbrește deloc claritatea, concizia și vigoarea scrierii. Astfel, potrivit lui George Adam Smith, stilul autorului este unul în care „ia câte un punct, o idee, și o dezvoltă într-o serie de paragrafe în proză.”⁵¹

Aspectul predominant, care caracterizează stilul său este dialogul, cu discuția în contradictoriu, pe care o poartă cu conașionalii săi.⁵² Acest stil de abordare a profetismului, este caracterizat ca fiind metoda didactic-dialectică a vorbirii. În acest tip de învățatură cei doi factori ai dialogului sunt puși față în față pentru a-și prezenta fiecare tezele: o parte face o obiecție, cealaltă parte respinge obiecția⁵³ și vine cu o soluție. Acest stil de învățatură, așa după cum opinează specialiștii, va sta la baza școlii iudaice și a sinagogii.⁵⁴

Prin procedeul său didactic, Maleahi se înscrie în tendințele literaturii posteroare, care vor fi în unele situații orientate spre cauzistică. Stilul lui nu poate fi încadrat cu certitudine nicăieri, cu toate că el este totuși folosit în mod sporadic și de alți profeti anteriori, dar nu așa de amplu și de bine conturat.⁵⁵ Profetul înlănțuiește în mod logic explicațiile sale, care se termină printr-o promisiune sau pedeapsă, ca rezultat al dialogului avut cu poporul.

⁵⁰ Cu toate că majoritatea exegeților consideră stilul scrierii ca fiind prozaic, trebuie menționat că există și un grup de cercetători care vorbesc despre o formă poetică a scrierii. Edificatoare în acest sens este afirmația episcopului Robert Lowth: „*Aghiu, Zaharia și Maleahi sunt ultimii profeti rămași. Primul este prozaic, la fel ca și cea mai mare parte a celui de-al doilea... Ultima dintre cărțile profetice, aceea a lui Maleahi, este scrisă într-un fel de stil intermediar, de mijloc, care pare să indice că poezia evreiască, din timpul captivității babiloniene, fiind în declin, este revigorată prin Maleahi.*” (Bishop Robert Lowth, *De sacra poesi Hebraeorum*, trad. de G. Gregory, London, 1839, p. 235). Considerațiile cercetătorilor cu privire la cele menționate mai sus, se întemeiază pe două criterii: 1) prezența caracteristicilor poeziei vechi evreiești și 2) prezența unui ritm regulat și metric. Potrivit acestor criterii, scrierea lui Maleahi s-ar încadra cu succes în stilul poetic (Bruce Theodore Dahlberg, *op.cit.*, pp. 77-78).

⁵¹ *Ibidem*, pp. 74-75.

⁵² Homer Hailey, *op.cit.*, p. 402.

⁵³ Andrew E. Hill, *op.cit.*, p. 26.

⁵⁴ *Ibidem*.

⁵⁵ Theophane Chary, *op.cit.*, p. 226.

În raport cu alte controverse sesizate de specialiști în texte profetice, cele de la Maleahi se caracterizează printr-o structură mai solidă și mai temeinică, precum și printr-o prezentare mai detaliată, ceea ce denotă că profeția era condusă către o fază literară, în detrimentul celei orale, care a caracterizat profeția până la el. Caracterul inovator al stilului nu trebuie să ne conducă spre a considera acest stil ca fiind unul superficial și ireal, fără corespondent în realitate. Acest stil a fost folosit cu certitudine de Maleahi, iar genul literar permitea a le schematiza și a le da o alură mai concisă. În epoca lui Maleahi, profetismul era destul de viu pentru a se manifesta prin predică eficientă și utilă maselor credincioase.⁵⁶

Stilul folosit de Maleahi se încadrează cu eficiența sa în miezul problemelor existente în acea perioadă. Iată ce declara Homer Hailey referitor la motivul pentru care Maleahi a ales să folosească acest stil: „Ultimii profeți au urmat de obicei dezvoltarea retorică a ideilor, dar fără îndoială profetul acestei cărți a găsit metoda didactic-dialectică mai bună pentru condițiile și nevoile acelor zile”;⁵⁷ iar T. M. Bennett spunea: „Această stradanie a dialogului profetului de a condamna păcatele poporului și a-i chema la pocăință nu a fost rezultatul unui merit ideologic personal. Mai degrabă reflectă situația actuală în care Maleahi însuși se găsea. Era o perioadă a raționalismului, și până și poporul evreu începea să ceară motive și argumente logice.”⁵⁸

O precizare destul de interesantă, cu privire la stilul profetului, o face profesorul Ion Banu, în cartea „Profeții biblice vorbind filosofiei”, în care subliniază o nouă dimensiune a relației dintre Dumnezeu și om. Astfel, el spune: „Cum știm, în Biblie Dumnezeu nu stă de vorbă cu omul în mod nemijlocit, ci o face prin intermediari, presupuși a fi exponenți ai cuvântului său. În cazul ce ne preocupă, purtător de mesaj al divinității ar fi Maleahi. Să reținem faptul că ceea ce expunem mai jos ca pe un dialog între Dumnezeu și oameni se prezintă în acest fel, ca dialog, pentru că Maleahi înfățișează astfel relația. Părerile îi aparțin, dar el se păstrează în postura de mijlocitor, autor al unei cărți în care ar

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ „Earlier prophets had usually followed the rhetorical development of ideas, but no doubt the prophet of this book found the didactic-dialectic method better suited for the conditions and needs of this day.” (Homer Hailey, op.cit., p. 402).

⁵⁸ „This device of dialogue by the prophet to condemn the sins of the people and to call them to repentance was not the result of mere personal idiosyncrasy. Rather it reflects the actual situation in which Malachi found himself. It was an age of rationalism, and even the Jews were beginning to require reasoned and logical arguments.” (T.M. Bennett, op.cit., p. 369).

fi consemnat dialogul dintre Dumnezeu și oameni pe care-i presupune angajați în dialog.⁵⁹

În concluzie, stilul dialectic al cărții lui Maleahi, a fost adoptat și dezvoltat cu foarte mare acuratețe de către profet, pentru a dramatiza intenția mesajului său, care viza nivelul scăzut al trăirii religioș-morale. Continuitatea stilului de-a lungul scrierii, mai conferă, pe de altă parte argumentul prin care această carte se prezintă ca o compoziție unitară, și nu ca o adunare de oracole distincte între ele, și scrise în perioade diferite de timp.⁶⁰

Așadar, stilul lui Maleahi este cu atât mai necesar cu cât el înfățișează aspectul de bază al religiei: dialogul dintre Dumnezeu și om, care prin Maleahi, devine o realitate, o practică imperios necesară în acele timpuri.

I.5. Cuprinsul și împărțirea scrierii lui Maleahi

Cartea lui Maleahi are un cuprins deosebit, a cărui structurare sau împărțire este dificil de discutat, deoarece ea nu respectă un program bine determinat, care să faciliteze o secționare coerentă a celor expuse de profet. Această absență a unui plan a dus la o reticență în stabilirea pericopelor, care se prezentau mai degrabă ca un inventar liber al situației religioase din perioada aceea.⁶¹ De aceea, de-a lungul timpului s-au format mai multe tabere de cercetători, care foloseau o împărțire sau alta a textului profetic.

O grupă de exegeți occidentali împarte scrierea în trei părți, bine delimitate în text: 1) o introducere (1, 1-5); 2) trei discursuri (1, 6-2, 9; 2, 10-16; 2, 17-3, 22); 3) un epilog (3, 23-24).⁶² Primele două discursuri pot, după conținut, să formeze unități, lucru care nu este valabil pentru cel de-al treilea care luat singur ar trebui să înglobeze teme foarte diferite, precum anunțarea zilei lui Iahve, problema contribuțiilor și cea a retribuției.

Altă grupă de exegeți simplifică lucrurile și recurge la o divizare în două părți: cea dintâi, care cuprinde muștrări (1, 1 - 2, 16) și o a doua care are numai promisiuni (2, 17-3, 24).

⁵⁹ Ion Banu, *op.cit.*, p. 135.

⁶⁰ Bruce Theodore Dahlberg, *op.cit.*, pp. 100-101

⁶¹ Theophane Chary, *op.cit.*, p. 225.

⁶² *Ibidem*.

O a treia grupă, din care îl menționăm pe Bruce Theodore Dahlberg, face o nouă împărțire a textului, mai laborioasă, pe baza tematicii dezvoltate în scriere. Această împărțire cuprinde următoarele secțiuni:

I. Suprasciere, 1, 1

II. Prolog: Dragostea lui Dumnezeu pentru Israel, 1, 2-5

III. Profanarea Numelui printre preoți, 1, 6-14

IV. Pervertirea Torei de către preoți, 2, 1-9

V. Starea de necredință, 2, 10-16

VI. Venirea lui Iahve, 2, 17-3, 5

VII. Chemarea la pocăință a copiilor lui Iacob, 3, 6-12

VIII. Promisiunea lui Dumnezeu față de cei ce se tem de El, 3, 13-21

IX. Epilog: Moise și Ilie

Textul Masoretic are o împărțire diferită de cele de mai sus, în sensul că are mai multe subdiviziuni în interiorul celor patru pericope: **Pericopa I:** 1, 1-2, 9. În cadrul acestei pericope se fac două subdiviziuni: a) 1, 1-1, 3; b) 1, 14-2, 9. **Pericopa II:** 2, 10-12. **Pericopa III:** 2, 13-3, 21. În cadrul acestei pericope se fac patru subdiviziuni: a) 2, 13-16; b) 2, 17-3, 12; c) 3, 13-18; d) 3, 19-21. Și **Pericopa IV:** 3, 22-24.⁶³

Cea mai potrivită împărțire a scrierii lui Maleahi o întâlnim la Theophane Chary, care încearcă să păstreze continuitatea textului, prin divizarea lui în șase discursuri:

Introducere (1, 1-5)

Avertizarea preoților (1, 6-2, 9)

Profanarea căsătoriei (2, 10-16)

Anunțul Zilei Domnului (2, 17-3, 5)

Problema dărilor pentru cult (3, 6-12)

Problema răsplătirii (3, 13-20)⁶⁴

În încercarea de a eșalona și tâlcui cuprinsul acestei scrieri profetice se poate adopta împărțirea în patru părți, cu o serie de subdiviziuni, conform conținutului ideatic. Această eșalonare este mai detaliată și ea acoperă tot ceea ce se cuprinde în cartea profetului.

I. Iubirea lui Dumnezeu pentru Israel (1,1-5)

A. Titlul - suprascierea (1.1-5)

B. Iubirea lui Dumnezeu pusă la îndoială (1,2)

⁶³ Andrew E. Hill, *op.cit.*, p. 27.

⁶⁴ Theophane Chary, *op.cit.*, p. 226 cf. Andrew E. Hill, *op.cit.*, p. 34.

C. Iubirea lui Dumnezeu pentru Israel în contrast cu cea față de Edom (1,2-4)

D. Arătarea măreției lui Dumnezeu (1,5)

II. Necredința preoților (1,6-2,9)

A. Preoții pângăresc altarul (1,6-14)

1. Preoții lipsesc pe Domnul de cinstea cuvenită (1,6)

2. Preoții aduc jertfe de neacceptat (1,7-10)

a. Natura jertfelor (1,7-8)

b. Raspunsul față de aceste jertfe (1,8-10)

3. Preoții nu recunosc măreția numelui Domnului (1,11-14)

a. „Mare este numele Meu între neamuri” (1,11)

b. Numele Domnului disprețuit de preoți (1,12-14)

B. Preoții sunt blestemați pentru ca au nesocotit Legământul cu Levi (2,1-9)

1. Neglijența preoților aduce cu sine blestemul Domnului (2,1-3)

2. Preoții în contrast cu Levi - simbol al preoților de odinioară (2,4-9)

a. Supunerea lui Levi (2,4-5)

b. Preoții ca învățători ai poporului (2,6-7)

c. Abaterea preoților de la Lege (2,8-9)

III. Necredința poporului (2,10-16)

A. Poporul a nesocotit legământul cu Dumnezeu (2,10-12)

1. Slujirea la dumnezei străini (2,10-11)

2. Răspunsul lui Dumnezeu (2,12)

B. Israelii rup legămintele de căsătorie (2,13-16)

1. Dumnezeu refuză să le accepte ofrandele (2,13)

2. Divorțul - motiv al mâniei lui Dumnezeu (2,14)

3. Muștrarea aspră a Domnului (2,15-16)

IV. Venirea Îngerului Domnului pentru judecată (2,17-3,24)

A. Venirea Îngerului Legământului spre curățire și pedepsire (2,17-3,6)

1. Problema dreptății lui Dumnezeu (2,17)

2. Sosirea intempestivă a Domnului în Templul Său (3,1)

3. Lucrarea curățitoare a lui Dumnezeu (3,2-4)

a. Măreția venirii Sale (3,2)

- b. Curățirea preoților și a ofrandelor lor (3,3-4)
- 4. Dumnezeu pedepsește pe cei păcătoși (3,5)
- 5. Motivarea acțiunii lui Dumnezeu (3,6)
- B. Dumnezeu îndeamnă poporul la aducerea de ofrande (3,7-12)
 - 1. Delăsarea poporului în aducerea de ofrande și zeciuieli (3,7-8)
 - 2. Blestem pentru înșelarea lui Dumnezeu (3,9)
 - 3. Reîntoarcerea binecuvântării lui Dumnezeu (3,10-12)
 - a. Promisiunea unei abundente binecuvântări divine (3,10)
 - b. Promisiunea unei recolte bogate (3,11)
 - c. Promisiunea unei prosperități naționale (3,12)
- C. Motivația slujirii lui Dumnezeu (3,13-3,21)
 - 1. Dispută pe tema inutilității slujirii Domnului (3,13-15)
 - a. Neîncrederea acuzatorilor (3,13)
 - b. Natura acuzației (3,14-15)
 - 2. Roadele adevăratei slujiri a lui Dumnezeu (3,16-18)
 - a. Dumnezeu ține minte pe cei credincioși (3,16)
 - b. Dumnezeu cruța pe ai Săi (3,17-18)
 - 3. Venirea Zilei Domnului (3,19-21)
 - a. Judecata celor răi (3,19)
 - b. Triumful celor dreți (3,20-21)
- D. Incheiere (3,22-24)
 - 1. Îndemn la păstrarea Legii lui Moise (3,22)
 - 2. Venirea și lucrarea lui Ilie (3,23-24)

Inceputul cărții este reprezentat de o scurtă introducere în care profetul aduce la cunoștință poporului iudeu imuabilitatea iubirii lui Iahve față de el, precum și puterea nemăsurată a lui Dumnezeu în lupta contra dușmanilor poporului lui Israel. Tonul dialogului dintre divinitate și om devine agresiv atunci când poporul se eschivează în fața împlinirii poruncilor lui Dumnezeu, suscitând mânia Lui, care duce la promisiunea unor pedepse greu de suportat (1, 4).

Într-o altă secțiune a scrierii, profetul admonestează pe preoți, care au ofensat pe Dumnezeu, profanând sacerdoțiul prin aducerea de sacrificii necorespunzătoare și prin disprețul față de altar (1, 6-2, 9). Din cauza imoralității slujitorilor preoțești, profetul face cunoscută poporului venirea unei alte preoții, care va fi desăvârșită, pentru că va fi întemeiată chiar de Dumnezeu (2, 6). Pentru ca preoții să nu persevereze în greșelile lor, sunt

chemați la pocăință, pentru ca Iahve să se milostivească de ei și să-i ierte, iar de nu se vor supune, cruntă va fi răzbunarea Lui împotriva lor (2, 2).

În privința poporului, profetul, exprimând voia lui Dumnezeu, este nemulțumit în special de două păcate: căsătoria cu femei străine și repudierea femeilor legitime, după bunul plac (2, 10-15). Toate aceste abateri de la legea lui Dumnezeu au dus la decizia lui Dumnezeu de a trimite pe solul Său, pentru a-i pregăti venirea Sa la judecata (3, 1). Scena judecății, pusă în aplicare de Însuși Iahve, este cutremurătoare, iar poporul lui Israel nu va fi cruțat de nici un chin, pentru a vedea că Dumnezeu este drept și răsplătește fiecăruia după faptele sale, și nu fără motiv (3, 17-18).

În finalul scrierii, profetul aduce la cunoștință poporului că până la venirea Zilei Domnului, mai este timp de pocăință și de întoarcere la Iahve, căci în vremurile din urmă, legate de sfârșitul lumii vom fi ajutați chiar de profetul Ilie, care va readuce pe mulți la Dumnezeu, pentru ca Dumnezeu să nu-i piardă (3, 23-24).

I.6. Mesajul scrierii

Fără îndoială, dacă stilul scrierii profetului este plin de zel, mesajul scrierii sale va fi pe măsura celor prezentate de omul lui Dumnezeu. Mesajul său, luat în ansamblu, se reduce la câteva idei de fond, care vor sta la baza celor exprimate în carte. Ca început al mesajului său către popor, el așează dragostea lui Dumnezeu, pe care o prezintă ca fiind neclintită și veșnică față de oameni.⁶⁵

O altă dimensiune a mesajului profetic constă în prezentarea la un nivel înalt a doctrinei despre căsătorie. El aduce în prim-plan această relație dintre bărbat și femeie, adică încheierea căsătoriei, asigurând-o de binecuvântarea lui Dumnezeu numai în condițiile stabilite de El: să-și ia femeii dintre ale lor și să nu se despartă de ele când au ei chef, ci să pună preț pe această uniune, ca forma cea mai sfântă de împlinire a planului lui Dumnezeu cu privire la perpetuarea omului în lume.⁶⁶

În acest context el mai arată că Dumnezeu urăște divorțurile, de aceea sfătuiește pe oameni să ia în serios această unire dintre bărbat și femeie. Pentru Dumnezeu este un păcat despărțirea de femeie, un păcat

⁶⁵ Karl Heinen, *op.cit.*, p. 2.

⁶⁶ T.M.Bennett, *op.cit.*, p. 370.

împotriva dragostei lui Dumnezeu și împotriva umanității.⁶⁷ În concepția lui Maleahi, divorțul însemna de fapt ruperea legăturii sacre cu Dumnezeu, care binecuvântase legătura lor și nu o simplă despărțire dintre un bărbat și o femeie.

În acord cu cele de mai sus, Maleahi conturează un nou mesaj cu privire la popor, pe care îl găsește divizat și izolat în păcatele sale. Mesajul său reactualizează înaintea oamenilor o dublă relație: pe de o parte relația interumană, pe de altă parte relația dintre oameni și Dumnezeu: „Oare nu este un singur părinte pentru toți, sau nu un Dumnezeu ne-a creat? De ce sa ne înșelăm unul pe celalalt, ca să pângărim legământul părinților noștri?” (2, 10). Prin acest mesaj, profetul aduce la cunoștința tuturor conașionalilor că fiind creați de același Dumnezeu, nu numai că sunt fii ai aceluiași Dumnezeu, dar sunt și frați între ei, motiv pentru care nu este corect să se trateze frații cu înșelăciune și cu dispreț.⁶⁸ Fiind fii ai lui Dumnezeu și Dumnezeu fiind Tatăl tuturor, El iubește pe toți la fel, acest adevăr descoperindu-se în chip desăvârșit prin Iisus Hristos, care pe toți oamenii îi îndeamnă la iubire.

O nouă și interesantă dimensiune a mesajului său, aferentă celei anterioare, se referă la dorința profetului de a reaprinde în inimile și în mințile oamenilor credința. Aceasta se face cu atât mai stringent cu cât Maleahi găsește poporul lui Israel ca fiind total descurajat și deziluzionat. Pentru aceasta el invită cu precădere la trăirea Legii lui Dumnezeu, dreaptă sinceră și fără formalisme.⁶⁹

În mesajul adrest lui Israel, profetul nu uită să se adreseze preoților, pe care îi găsește lăncezind într-o mocirlă a păcatului, a profanării și a sacrilegiului. Preoția lor ajunsese la o stare de decadentă religios-morală și nu mai plăcea lui Dumnezeu. Jertfele lor erau respinse de Iahve, deoarece nu numai că nu reflectau starea lor interioară, dar mai ales erau jertfe cu prihană și metehne, așa cum menționează Maleahi în cap. 3, 10.⁷⁰ Mesajul profetului pentru preoți este un veritabil îndemn la pocăință cât mai sunt în această viață, deoarece Domnul va încheia un alt legământ prin Solul Său, și în acel moment va institui și o altă preoție (2, 7).

Pe drept cuvânt putem spune că într-adevăr mesajul lui Maleahi nu este întotdeauna blând și pașnic, ci el devine virulent atunci

⁶⁷ Andrew E. Hill, *op.cit.*, p. 44.

⁶⁸ T.M.Bennett, *op.cit.*, p. 370.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 371.

⁷⁰ Homer Hailey, *op.cit.*, p. 403.

când vine vorba de Lege, întrucât respectarea ei este o condiție *sine qua non* pentru păstrarea relațiilor bune cu Dumnezeu, care a dat-o oamenilor. În această privință Maleahi nu este original, căci mulți predecesori ai lui au transmis același mesaj, poporului din timpul lor.⁷¹

Cuprinsul mesajului său este cel mai evidențiat și stringent prezentat cu privire la *Ziua Domnului*. În gândirea profetului Dumnezeu însuși este Cel ce realizează întregul program eshatologic. Imaginea eshatologică desprinsă din opera sa aduce în prim plan un precursor profetic, însărcinat să deschidă calea Domnului. Mesajul său eshatologic se transmite cu scopul de a apostrofa greșelile poporului, pentru care, în viitor se anunță pedepse grele.⁷² Personajul menit să deschidă și să facă cunoscut acest program eshatologic este profetul Ilie, pomenit de autor la cap. 3, 23, text despre care mulți exegeți spun că ar fi un adaos, realizat de succesorii lui Maleahi, pentru a conferi mesajului său o finalitate eshatologică.

„*Ziua Domnului*”, despre care vorbește Maleahi în cap. 3, 23, se referă tocmai la nevoia reabilitării oamenilor înaintea lui Dumnezeu prin pocăință. Această zi a Domnului nu va veni spre binele celor păcătoși, întrucât va fi o zi a judecății și a pedepsirii acestora. Absența personajului mesianic din programul eshatologic, ar însemna o lipsă din partea lui Dumnezeu, care nu este singur la Parusie, ci își trimite Solul Său pentru a pregăti calea în vederea judecății finale a omenirii.⁷³

Judecata finală va aduce mântuire și îndurare celor dreți, iar celor păcătoși pedeapsă. Data ei nu ne este cunoscută, deoarece ea se poate produce oricând, în orice moment. ea ține seama numai de voința lui Dumnezeu de a duce lucrurile la îndeplinire mai devreme sau mai târziu. Este adevărat că venirea lui Iahve de la sfârșitul veacurilor se pregătește prin îndeplinirea îndatoririlor cultice și morale, prin respectarea Legii despre care au scris toți profetii. Dar cu adevărat strigătul profeției se face auzit atunci când se pretinde adorarea totală față de Iahve, întoarcerea sinceră prin pocăință, post și rugăciune și ascultarea jertfelnică a credincioșilor.⁷⁴

Tensiunea provocată de apropierea timpului eshatologic se aplică în comunitate în vederea Zilei Domnului. Pregătirea pentru această zi, nu se

⁷¹ T.M.Bennett, *op.cit.*, p. 370.

⁷² Theophane Chary, *op.cit.*, p. 6 cf. Andrew E. Hill, *op.cit.*, p. 8.

⁷³ T.M.Bennett, *op.cit.*, p.371.

⁷⁴ Karl Heinen, *op.cit.*, p. 2-3.

face ca și cum ar fi un prilej de sărbătoare și bucurie, deoarece va avea loc judecata, mai întâi în interior, prin purificarea (3, 5), apoi prin eliminarea celor răi (3, 8-9) și mântuirea celor dreți (3, 17; 3, 20-21).

Starea care caracterizează și premerge începutul Zilei Domnului este plină de degradări morale, capitulări spirituale (3, 13-15), fără vigoarea credinței într-o mântuire sigură. Cu toate acestea poporul este invitat să depășească această stare compromițătoare și să se pregătească pentru marea zi a Domnului. Deși profetul o prezintă sub o formă mai puțin înfricoșătoare decât o fac ceilalți profeți, mesajul eshatologic prezentat de Maleahi este foarte puternic. În ziua aceea cel ce a făcut bine va dobândi fericirea iar cel ce a făcut rău va suporta pedeapsa veșnică a iadului.⁷⁵

Prin mesajele sale Maleahi cheamă la restabilirea atitudinii religioase fundamentale, care vizează chiar intervenția energetică în săvârșirea corectă a cultului. Insistența asupra unei riguroase împliniri exterioare a făcut ca profetul să fie acuzat de ritualism. Problema cultului ocupă un loc special în relatările sale, dar în realitate ea privește întreg ansamblul profetiei, îndreptat spre restabilirea cultului sincer și lipsit de formalisme. Fidelitatea rituală, punctualitatea în achitarea dărilor pentru cult, nu reflectă în preocupările profetului decât manifestarea concretă a unei credințe care ia în serios cultul divin.⁷⁶

Forma cu care îmbracă acest mesaj autorul, conferă acestuia o eficacitate și o prestață considerabilă, căci aspectul dialectic-didactic, prin care își prezintă chemarea, aduce acest mesaj direct în inimile lor. Dumnezeu vrea ca mesajul Său transmis prin gura profetului să fie ascultat dar prezentat sub formă de monolog nu are certitudinea că poporul a fost receptiv la aceste cuvinte. Însă prin dialog și prin metoda dialectică, mesajul este primit dar și discutat, ajungându-se la o discuție în contradictoriu, de unde va reieși o înțelegere. În ansamblu, mesajul lui Maleahi către poporul lui Israel, nu face decât să reitereze problemele sancționate de întreaga linie de profeți predecesori. Noutatea cu care se remarcă profetul în transmiterea acestui mesaj este tocmai forma de transmitere, care devine mai eficientă decât la predecesorii săi.

⁷⁵ Theophane Chary, *op.cit.*, p. 6 cf. Andrew E. Hill, *op.cit.*, p. 9.

⁷⁶ *Ibidem*, p. 10.

II. TRADUCERE ȘI COMENTARIU

II.1. Iubirea lui Dumnezeu pentru Israel

Cap.1

1. *Proorocie*⁷⁷. Cuvântul Domnului către Israel prin mâna lui Maleahi.⁷⁸
2. *V-am iubit, zice Domnul*⁷⁹, dar ați zis: Cum ne-ai iubit Tu? Oare nu Isac este fratele lui Iacob, zice Domnul, și am iubit (numai) pe Iacob,
3. *Și pe Isac l-am urât și am pus munții lui în deșert și moștenirea lui ca daruri pustiului.*⁸⁰
4. *Căci*⁸¹ zice Edomul: noi am fost zdrobiți și ne vom întoarce și vom zidi ruinele, căci așa a grăit Domnul Savaot, ei vor zidi iar Eu voi dărrâma. Și ei vor fi numiți țara fărădelegii și poporul care a mâniat pe Dumnezeu pentru totdeauna.⁸²
5. *Și ochii voștri vor vedea și voi veți spune că Domnul este mărit dincolo de hotarul lui Israel.*

Nici o altă națiune în lume nu a avut poziția privilegiată a lui Israel în raport cu Dumnezeu. Fiii lui Israel au fost într-o relație specială cu El,

⁷⁷ În evreiește קצת Septuaginta redă începutul profetiei prin cuvintele „λημμα λογου κοριου...”. „λημμα” înseamnă „dar”.

⁷⁸ În Septuaginta cuvântul “קצת” este redat prin “αγγελου αυτου” la care se adaugă “θεου θεη επι των καρδιας υμων”, după modelul de la Ag. 2, 15,18. În loc de acest adaos, Targumul lui Ionatan are: “al cărui nume se cheama Ezdra scribul”. Traducerea românească aprobată de Sfântul Sinod are în loc de “prin mâna îngerului meu” (מלאכי) cuvintele “prin graiul lui Maleahi”, ca și traducerea din 1938 a lui Gala Galaction și Vasile Radu. Varianta românească din 1914 are “în mâna îngerului”, iar Biblia de la București „in mana îngerului Lui”

⁷⁹ În unele variante expresia “zice Domnul” lipsește.

⁸⁰ În unele texte ebraice este în loc de “נתת (letannoth)” cuvântul “nathatti”=am dat. Ultima parte a traducerii oficiale românești, ca și a multor versiuni străine este “și moștenirea lui am dat-o șacalilor pustiului”, socotind că נתת ar fi forma de feminin plural de la נתת. Septuaginta citește εις δοματα Varianta 1914, ca și mulți critici moderni, are: “...și moștenirea lui spre casele pustiei”.

⁸¹ כִּי pare a fi încâcat aici cu o forță condiționată (căci dacă...)

⁸² עולם se traduce și ca substantiv masculin= timp, eternitate.

legați printr-un legământ⁸³ solemn pe Muntele Sinai. Descendenții lui Avraam și Iacob au fost aleși ca popor cu menire aparte și pare ciudat să-l găsim pe Dumnezeu încercând să-și demonstreze iubirea numai față de Israel.

A. Titlul-suprascrierea

Mesajul lui Dumnezeu este introdus ca „proorocie, cuvântul Domnului către Israel...” (משא דבר יהוה אל ישראל). Combinația „proorocie”-„cuvântul Domnului” apare deasemenea la Zaharia 9, 1 și 12, 1 fapt care i-a determinat pe unii critici să socotească aceste trei secțiuni de final ale Vechiului Testament drept adaosuri anonime la profeții mici.⁸⁴ Deoarece numărul 12 simbolizează cele 12 triburi ale lui Israel, ei au teoretizat că ultimul dintre aceste trei fragmente profetice a fost artificial separat pentru a se ajunge la numărul total de 12 profeții mici.⁸⁵ Acest raționament nu este nicidecum convingător, decât poate pentru a arăta că expresia „profeție, cuvântul Domnului” a fost folosită exclusiv după exilul babilonian.⁸⁶

„Profeție” משא mai apare ca început de alte câteva ori în textele profetice (Isaia 13, 1; 14, 28; Numeri 1, 1; Avacum 1, 1). Se poate traduce și prin „povară” care vine de la verbul „a ridica, a înălța” נשא. De obicei, „profeție” sau „povară” introduce o declarație divină cu caracter de amenințare, deși mesajul poate include și promisiuni făcându-i pe unii comentatori să o socotească drept sinonim pentru „proclamație”. Ideea amenințării este potrivită cu scopul urmărit de Maleahi căci judecata implică și cuvinte destul de aspre.⁸⁷

În limbajul modern sensul lui „povară” ar fi acela de pasaj biblic important, bogat în semnificații și care ridică dificultăți atunci când se încearcă explicarea lui. Se poate socoti și că importanța covârșitoare a misiunii profetice, a mesajelor pe care Dumnezeu le încredința profetilor spre a le transmite oamenilor atârnav uneori ca o povară pe umerii mesagerilor divini. De la această povară sau misiune profetică încerca să se sustragă Ieremia, deoarece se considera tânăr și insuficient de experimentat

⁸³ Noțiunea de „legământ” sub diferitele sale accepțiuni în profetia lui Maleahi este explicată de Steven L. McKenzie și Howard N. Wallace în articolul intitulat „Covenant themes in Malachi” (The Catholic Biblical Quarterly, vol.45, 1983)

⁸⁴ Bruce Theodore Dahlberg, *op. cit.*, p. 13.

⁸⁵ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 233.

⁸⁶ Bruce Theodore Dahlberg, *op. cit.*, p. 16.

⁸⁷ *Ibidem*

pentru a pleda pentru cauza divină. În mod simbolic înțelegem că povara venea de la Dumnezeu, iar profetul, ca ales al Domnului, trebuia să o ducă cu demnitate și neobosit să apere poruncile divine încălcate ed multe ori de contemporanii săi.

Cuvântul lui Dumnezeu a venit „prin Maleahi” sau mai exact „prin mâna lui Maleahi”. Formularea aceasta este folosită adesea când se are în vedere comunicarea cuvântului lui Dumnezeu prin profeții săi, în special în cazul lui Moise (Ieșirea 9, 35). În Agheu 1, 1 se folosește aceeași terminologie cu referire la profetul Agheu. Deoarece expresia „prin mâna lui” sau „prin mijlocirea lui” este în mod firesc urmată de numele profetului, în viziunea unor comentatori pare mai îndreptățită interpretarea lui Maleahi ca nume propriu decât ca substantiv comun.⁸⁸

Targumul identifică pe Maleahi cu Ezdra, când adaugă „Maleahi, care se numește Ezdra, scribul”, probabil în ideea de a arăta că Ezdra a realizat idealul preotului prezentat în 2, 6-8, sau pornind de la faptul că ideile expuse în cartea Ezdra sunt reluate și de profet⁸⁹

Septuaginta, deși are în titlu *μαλακίας*, care după formă poate fi socotit un nume propriu, prin adaosul „prin mâna îngerului Său” *ev χειρι αγγελου αυτου*, pare să incline tot către varianta unui autor anonim. Se poate presupune că traducătorii greci au socotit mai potrivit a amenda aici textul pentru a realiza o armonizare gramaticală cu pasajul precedent „profeția Cuvântului Domnului către Israel”⁹⁰

Pe de altă parte, teologul raționalist Julius Wellhausen, urmat de unii critici moderni, a socotit că apariția termenului מלאכי la Maleaḥi 1, 1 se datorează unei citiri nepotrivite a lui Maleaḥi 3, 1, în urma căreia cineva, un editor, sau un copist, în mod intenționat, sau nevinovat, a crezut că a descoperit în מלאכי pe însuși autorul cărții, introducându-l apoi în text, la începutul cărții.⁹¹

Destul de numeros este și grupul celor care socotesc că Maleahi nu poate fi numele profetului. Obiecțiile lor sunt sintetizate de J. M. P. Smith:

1. Numele Maleahi nu se mai regăsește în nici un loc în Scriptură.
2. Nu se cunoaște aproape nimic despre viața profetului, fapt care se explică prin aceea că autorul este anonim.

⁸⁸ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 233.

⁸⁹ Pr. prof. Vl. Prelipceanu, Pr. prof. Nicolae Neaga..., *op. cit.*, p.312

⁹⁰ Bruce Th. Dahlberg, *op. cit.*, p.20.

⁹¹ Julius Wellhausen, *Die kleinen Propheten*, 2. Aufl., Berlin, 1893, p. 203.

3. Este improbabil ca un părinte să-și fi numit în acele vremuri fiul Maleahi, „îngerul Domnului”.

Observațiile lor privind acest aspect, nu sunt relevante pentru mesajul profeției în sine și nici nu afectează autenticitatea cărții și problema autorului. În general cărțile profeților nu dau mărturii suficiente pentru a descrie viața și activitatea lor și acest lucru este valabil și în cazul lui Maleahi.

B. Iubirea lui Dumnezeu pusă la îndoială (1, 2)

Într-o manieră abruptă, caracteristică, Maleahi își începe transmiterea mesajului, redând minunatele cuvinte ale lui Dumnezeu către Israel: „Eu v-am iubit”. Pentru a exprima această iubire dintre Iahve și Israel, Maleahi folosește același cuvânt (אַהֲבָה), care în alte locuri din Vechiul Testament desemnează iubirea tatălui sau a mamei pentru fiul său, iubirea dintre bărbat și femeie și iubirea dintre prieteni. Profetul Osea este primul care îndrăznește să atribuie acest termen (*ahab* אהב) iubirii lui Dumnezeu. După el, această iubire, care izvorăște de la Dumnezeu, stă la începutul relației lui Iahve cu poporul Său și în ea își are rădăcina alegerea lui Israel: „Când Israel era tânăr, Eu îl iubeam și din Egipt am chemat pe fiul Meu” (Osea 11, 1).⁹² De-a lungul veacurilor, Dumnezeu și-a arătat iubirea și înțelegerea față de acest popor de nenumărate ori. A încheiat în chip simbolic un legământ de căsătorie cu el, manifestându-se ca un soț credincios (Iezechiel 6, 1-15), iar din partea poporului obținând doar dispreț pentru iubirea Sa. I-a eliberat din robia Egiptului și timp de patruzeci de ani prin pustiul Sinai i-a condus spre un ținut roditor, dar Israel L-a respins.

Însă El, care nu se schimbă (Maleahi 3, 6) nu i-a îndepărtat de la El pe aleșii Săi. De fapt, iubirea Sa a rămas statornică, de aceea versetul 2 ar putea la fel de bine să fie tradus „eu vă iubesc”. Era iubirea profundă pe care trebuie să o aibă un soț față de soție (2, 11) sau un părinte pentru copilul său (1, 6; 3, 17) și acest sentiment fusese dovedit de atâtea și atâtea ori față de ei. Cu toate că nelegiuirile israeliților au făcut exilul necesar, Dumnezeu, plin de îndurare, i-a adus înapoi acasă prin decretul regelui Cyrus al perșilor, din anul 538 î.Hr.

De aceea pare cel puțin surprinzătoare replica la declarația sinceră de iubire a lui Dumnezeu: „Cum ne-ai iubit Tu?” „Care este dovada ca Tu ne-

⁹² Karl Heinen, *op.cit.* p. 27.

ai iubit într-adevăr?"⁹³ Această replică șocantă dă tonul întregii cărți, căci în continuare orice aserțiune este repetat negată de către un popor nerecunoscător. În locul afecțiunii și a încrederii ce se cuveneau arătate, Israel manifestă necredință față de Dumnezeu și încalcă voia Sa.⁹⁴ Unii autori sunt de părere că neîncrederea poporului este generată și de decepțiile repetate legate de frumoasele promisiuni făcute anterior de profeții Agheu și Zaharia,⁹⁵ sau de tensiunile existente în epocă, pe de o parte între cei lăsați în Ierusalim de către Nabucodonosor și care acum se etalau cu nonșalanță ca stăpâni acolo și membrii vechilor familii deportate, care acum se întorceau într-o țară mult mai mică din punct de vedere teritorial și căutau să redobândească posesiunile pierdute prin plecarea în exil, iar pe de altă parte între iudei și samarineni care le pricinuiau o seamă de neajunsuri.⁹⁶

C. Iubirea lui Dumnezeu pentru Israel în contrast cu cea față de Edom (1, 2b-4)

Pentru a-și iubirea Sa, Dumnezeu face referire la condițiile specifice ale națiunilor descinse din frații gemeni Iacov și Isav. Ambii erau fii ai patriarhului Iacob, Isav fiind întâiul născut. Cu toate acestea, tot printr-o întrebare Dumnezeu introduce un evident contrast între cei doi. Edom, poporul descins din Isav, zace în ruină, fiind nevoit să facă față mâniei perpetue a lui Dumnezeu.

Diferența dintre cei doi este exprimată prin iubirea lui Dumnezeu față de Iacov și ura față de Isav. Semnificația urii lui Dumnezeu a provocat nedumerirea și confuzia multora, dar o explicație facilă sta, în opinia unora,⁹⁷ la îndemână chiar în Scriptură. La Facerea 29, 30-33 găsim o

⁹³ În lucrarea sa *Exegese pratique des petits prophetes postexiliens*, Robert North se întreabă retoric: „Pentru a iubi este într-adevăr necesar să arăți că urăști? Psihologii moderni ar răspunde că dragostea și ura nu sunt decât variațiuni ale unei atitudini emotive față de cineva anume, ambele cu mulți mai de apreciat ca nefericirea de a fi ignorat” (*Exegese pratique des petits prophetes postexiliens, bibliographie commentee* 950 titres, Biblico, Rome, 1969, p. 146).

⁹⁴ Joyce G. Baldwin, *Haggai, Zechariah, Malachi, an introduction and commentary*, Inter-varsity Press, Downers Grove, 1972, p. 224.

⁹⁵ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 234.

⁹⁶ Rene Vuilleumier, *Malachie*, Delachaux & Niestle Editeur, Neuchatel-Paris, 1981, p. 225

⁹⁷ Wilhelm Rudolf, *Haggai, Scharja 1 - 8, Scharja 9 - 14, Maleachi*, Gerd Mohn Verlagshaus, Gutersloh, 1976, p. 255.

paralelă apropiată în statutul celor două soții ale lui Iacov, Rahela și Lia. Din versetul 30, aflăm că Iacov o iubea mai mult pe Rahela decât pe Lia, în vreme ce versetele 31-32 ne-o descriu pe Lia ca disprețuită, urâtă, în sensul în care ea a pierdut disputa pentru a ocupa primul loc în inima soțului.

La Deuteronom 21, 15-17 se ridică de asemenea problema a doua soții care nu sunt iubite în mod egal. Există și păreri care socotesc comparația de mai sus irelevantă în situația de la Maleahi, căci aici nu avem de-a face cu „mai puțină iubire”, sau cu o acceptare „secundară”, ci cu ura limpede exprimată în termeni aspri precum blestemul și pierderea proprietății.⁹⁸

În Noul Testament aceeași folosire modificată a termenului „ură” apare în pasajul despre ura față de părinți și familie a celor care doresc să-L urmeze pe Hristos (Luca 14, 26).

La Matei, lucrurile apar mai bine ilustrate, vorbindu-se de iubirea față de Dumnezeu, care trebuie să fie mai mare decât cea față de părinți sau familie. Numai în acest sens trebuie înțeleasă ura.

În epistola către Romani 9, 10-15, Sfântul Apostol Pavel pune această „iubire” sau „ură” pe seama alegerii lui Iacov de către Dumnezeu înca înainte de nașterea celor doi fii ai lui Isaac. Avem de-a face aici cu o acțiune în baza atotputerniciei lui Dumnezeu, a preștiinței Sale și nu o alegere pe criterii etice,⁹⁹ dar e la fel de adevărat că Isav devine o persoana imorală și fără Dumnezeu, care își merită soarta. El este un simbol al celor care abandonează speranța veșniciei de dragul lucrurilor care pot fi văzute și care nu sunt eterne (Evrei 12, 16).¹⁰⁰ Iacov „înlocuitorul” era la fel de nedemn de iubirea lui Dumnezeu cu toate acestea a primit moștenirea, cu toate binecuvântările ei, și sub puterea lui Dumnezeu, care disciplinează, Iacov „a devenit Israel”. Această alegere a lui Dumnezeu nu se constituie într-un principiu absolut, conform căruia toate celelalte popoare sunt excluse de la iubirea Lui.¹⁰¹

În acest timp, moștenirea lui Isav a devenit pustie, teren de acțiune al șacalilor. Terminologia versetelor 3-4 este în strânsă legătură cu pasaje de la Ieremia (ca de ex. 9, 11) și pare că Maleahi descrie căderea Edomului în

⁹⁸ David L. Petersen, *Zechariah 9-14 and Malachi*, A Commentary, Westminster John Knox Press, Louisville, p. 170.

⁹⁹ Rene Vuilleumier, *op. cit.*, p. 226.

¹⁰⁰ Dicționar biblic, p. 405.

¹⁰¹ Wilhelm Rudolf, *op. cit.*, p. 256.

termenii pe care „*profetul plângerilor*” i-a folosit pentru Israel însuși. Ideea de a construi și a demola reflecta nota cheie a mesajului lui Ieremia (Ieremia 1, 10). A fost necesar ca Dumnezeu să dărâme cetățile lui Israel, dar El a promis să le rezidească. În privința Edomului nu a mai avut loc nici o rețacere.

Cât privește istoria Edomului trebuie spus că după supunerea acestuia de către regele David (2 Regi 8, 13-14), relațiile de vasalitate s-au menținut mai multe secole, această lungă perioadă de legături reciproce explicând legislația favorabilă de la Deuteronom 23, 8, cu privire la edomiți. Sub domnia lui Ahaz, Edom se eliberează definitiv (IV Regi 16, 6). După 598 î.Hr., orașele din sud trec sub stăpânirea sa (Ier.13, 18-19).

Deși distrugerea Edomului este considerată uneori a fi opera lui Nabucodonosor, care a devastat Iuda și a atacat unele popoare vecine în campania sa din 587 î.d.Hr, sunt unii care socotesc dimpotrivă, că edomiții au profitat din plin de drama lui Iuda, instalându-se destul de solid în partea de sud a Iudeii până în preajma Hebronului, formând o provincie cu capitala la Lachis, lucru destul de dureros, având în vedere amintirea glorioasei perioade a lui Israel în vremea regelui David.¹⁰²

Mult mai probabil, colapsul Edomului la care face referire Maleahi s-a datorat Nabateenilor arabi, care i-au alungat pe edomiți între 550-400 î.d.Hr. Nabateenii s-au dezvoltat într-un puternic regat care includea Transiordania și au rezistat până ce au fost cuceriiți de către Romani, în jur de 100 î.d.Hr. În acest timp, edomiții au fost siliți să se retragă în sudul Palestinei, în regiunea numită Idumea. Deoarece invazia nabateeană a fost aproximativ contemporană cu Maleahi este posibil ca în ceea ce privește referirea profetului să fie vorba chiar despre aceasta. Profetul se folosește de aceste evenimente istorice spre a ilustra cu ele dovada credințioșiei lui Dumnezeu, a permanenței dragostei Sale.¹⁰³

În contextul dat, iubirea lui Dumnezeu capătă o dublă valoare: pe de-o parte este o dovadă controlabilă, verificabilă, iar pe de altă parte se leagă de manifestările sale cele mai vechi, fiind o transpunere în realitate a făgăduințelor legate de înțaietatea lui Israel, față de descendenții lui Isav.¹⁰⁴

Edomul a dorit să-și redobândească posesiunile ținuturilor natale și să-și rezidească ruinele dar această dorință nu s-a împlinit niciodată. În

¹⁰² Theophane Chary, *op. cit.*, p. 235

¹⁰³ *Ibidem*

¹⁰⁴ *ibidem*, p. 236

schimb Edomul a fost denumit „țara fărădelegii” (גבול רשעה) din cauza păcatului care a caracterizat viața acestei națiuni, și asta a atras judecata lui Dumnezeu asupra lor. Aversiunea lui Iahve față de Edom nu este exprimată în termeni întâmplători. Edom primise în dar Muntele Seir (Deuteronom 2, 5) și cea mai bună cale de a-și demonstra preferința specială pentru Iuda, este pentru Dumnezeu aceea de a distruge tocmai munții, care constituiseră un dar special pentru Isav.¹⁰⁵ Calificativul de „țara fărădelegii” nu constituie justificarea respingerii Edomului. În gândirea profetului aceasta este mai de grabă consecința.¹⁰⁶ Israel a simțit din plin mânia lui Dumnezeu la căderea Ierusalimului (Plângeri 2, 6), dar aceasta numai pentru scurtă vreme (cf. Isaia 10, 25) în timp ce pentru Edom experimentarea acesteia este una perpetuă.

Exprimarea sentențială a profetului în legătură cu soarta Edomului este însoțită de formula „zice Domnul Savaot”, care apare de mai bine de douăzeci de ori la Maleahi și care are darul de a da o mai mare autoritate spuselor profetice, ce ilustrează exprimarea divinității în chestiuni de mare importanță.¹⁰⁷

Cu privire la pasajul în discuție, cugetarea patristică a exprimat păreri diferite. Fericitul Augustin, de pildă, interpretează alegerea liberă de către Dumnezeu a lui Iacov și respingerea lui Isav în sprijinul susținerii așa-numitei teologii a harului.¹⁰⁸

Origen, pe de altă parte, se refera la ea în contextul susținerii teoriei sale despre preexistența sufletelor. Potrivit lui, această alegere nu are în vedere libertatea și puterea infinită a lui Dumnezeu, în sensul celor afirmate de Sfântul Apostol Pavel (Rom.9, 11-15), ci se referă la pedeapsa și răsplata cuvenită pentru păcate comise într-o existență anterioară.¹⁰⁹

Fericitul Ieronim, după ce comentează pasajul în relație cu Evrei 9, 11-15 și arată ce s-a întâmplat în istorie cu edomiții ca urmași ai lui Isav, încearcă o explicație din punct de vedere spiritual: „Dragostea sau ura lui Dumnezeu reprezintă, fără îndoială, rezultatul preștiinței viitorului sau a lucrărilor noastre; pe de altă parte știm că Dumnezeu iubește tot și nu detestă

¹⁰⁵ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 170.

¹⁰⁶ Rene Vuilleumier, *op. cit.*, p. 226.

¹⁰⁷ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 171.

¹⁰⁸ John Joseph O'Keefe, *Interpreting the angel. Cyril of Alexandria and Theodoret of Cyrus: Commentators on the book of Malachi*, The Catholic University of America, Washington, 1993, p. 61.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 61.

nimic din ceea ce este creația Sa; dar mila Sa are în vedere în special pe cei care sunt dușmani ai vicilor, care se luptă împotriva lor. Din contră, El detestă pe cei care fac să reinvie ceea ce El a distrus. Când spunem că Dumnezeu urâște, este un mod omenesc de a vorbi, ca și atunci când zicem că El plânge, sau se plânge, sau se mâniază. Deci când vedem că urâște pe cei păcătoși, evităm ceea ce socotim că poate să-l stârmească mânia."¹¹⁰ Înțelegem de aici că Fericitul Ieronim socotește pe cei doi frați, Isav și Iacov, nu numai ca reprezentanți ai celor două popoare care s-au ridicat din ei, dar și ca reprezentanți ai dreptilor, respectiv păcătoșilor, față de care atitudinea Domnului este diferită.

Reformatorul Jean Calvin stăruie asupra liberei alegeri făcute de Dumnezeu, în sensul susținerii învățaturii sale despre predestinație.¹¹¹

D. Aratarea măreției lui Dumnezeu (1:5)

Observând starea fratelui Isav, Israel se vede silit să admită că Dumnezeu a intervenit și și-a arătat dragostea față de el. Această concluzie este inevitabil accentuată de profet prin exprimarea emfatică: „Și ochii voștri vor vedea și voi veți spune...”. În nici un moment de la nașterea lui Iacov și Isav nu a fost imperceptibilă evidenta dragoste a lui Dumnezeu pentru Iacov. Văzând și înțelegând această dragoste, poporul va zice: „Domnul este mărit dincolo de hotarul lui Israel” (יהוה מעל לגבול ישראל) (1, 5). Măreția actelor lui Dumnezeu este evidentă în hotarele lui Israel, dar în aceeași măsură și dincolo de marginile țării făgăduite. Versetele 11 și 14 vorbesc limpede despre măreția lui Dumnezeu și fiecare dintre ele îl arată ca fiind mărit printre neamuri. Pedepsele pe care Dumnezeu le-a făcut să se abată și asupra lui Faraon sau a Edomului i-au constrâns pe aceștia să recunoască în Dumnezeul lui Israel pe Dumnezeu cel adevărat; singur poporul Său este cumva nerecunoscător în ceea ce privește lucrările remarcabile săvârșite de Dumnezeu în beneficiul său.

În orice caz, Maleahi așteaptă să vadă în rândul conașionalilor săi un fel de reconvertire, o transformare profundă în planul conștiinței religioase, o trecere de la starea de apatie la o nouă rodire a încrederii în Iahve,

¹¹⁰ Saint Jerome, *Commentaires sur le prophete Malachie, Oeuvres completes*, traduites en francais par l'abbé J Bareille, Tome. IX, Louis Vives Libraire-Editeur, Paris, 1883, p.436.

¹¹¹ John Calvin, *Commentaries on Twelve Minor prophets, vol XV-Zechariah and Malachi*, trad. de Rev. John Owen, Gran Rapids, Michigan, 1950, p. 998.

alimentată poate chiar de un eveniment eshatologic, care să demonstreze înaintea tuturor stăpânirea universală a lui Dumnezeu.¹¹²

II.2. Necredința preoților (1, 6-2, 9)

6. Fiul cinstește pe tatăl¹¹³ și sluga¹¹⁴ pe stăpâni săi; iar dacă Eu sunt Părinte unde este cinstea Mea și dacă stăpânii¹¹⁵ sunt Eu, unde este teama de Mine, zice Domnul Savaot vouă preoților, care disprețuiți numele Meu? Și voi ziceți: Cu ce am disprețuit numele Tău?

7. Voi cei ce aduceți la altarul Meu pâine spurcată mai și ziceți: Cum te-am necinstit?¹¹⁶ Fiindcă ați spus: masa Domnului a fost ea de ocară.

8. Sau când aduceți ca jertfă un animal schiop sau bolnav nu este un lucru rău? Adu-l, te rog, guvernatorului tău, oare va fi el mulțumit de tine, sau te va primi bine? Zice Domnul Savaot.¹¹⁷

9. Și acum lăudați vă rog pe Dumnezeu¹¹⁸ (fața Domnului) și se va milostivi de noi, fiindcă din mâna voastră a fost una ca aceasta. Oare de la voi își va ridica fața (vă va primi el oare bine)? Zice Domnul Savaot

10. Cine chiar dintre voi ar închide portile ca să nu aprindeți focul pe altarul meu în zadar! Nu am nici o plăcere pentru(in) voi, zice Domnul Savaot și jertfa nesângeroasă nu voiesc din mâna voastră,

11. Căci¹¹⁹ de la răsăritul și până la apusul soarelui, mare este¹²⁰ numele Meu printre neamuri¹²¹ și în orice loc se face tămâiere¹²², care se aduce pentru

¹¹² Joyce Baldwin, *op. cit.*, p. 224.

¹¹³ Unele variante de text propun citirea אביו = tatăl său în loc de אב, la fel ca Targumul.

¹¹⁴ Septuaginta adaugă aici φοβησεται „se teme”.

¹¹⁵ אדוניים = „stăpânii”, „domnii” poate fi socotit și un plural al majestății.

¹¹⁶ נאלין este uneori întâlnit și אלונוהו, cu sufixul pronominal de pers. a III-a masc. sg., precum în Septuaginta: ηλιοσηοαμεν αυτους

¹¹⁷ Expresia „zice Domnul Savaot” lipsește din unele variante, atât aici în versetul 8, cât și în versetele 9 și 10.

¹¹⁸ אֱלֹהֵי יְהוָה, literal fața Domnului, adică pe Domnul

¹¹⁹ כי are aici încărcătură adversativă (James B. Swetnam, *Malachi I, 11*, Catholic Biblical Quarterly, 31 (1969), p.200)

¹²⁰ Lipsa unui verb a împărțit pe traducători, care au optat aici fie pentru prezent, fie pentru viitor.

¹²¹ Această primă parte din versetul 11, conform textului masoretic, este inclusă în versetul 10.

numele Meu și jertfă nesângeroasă curată¹²³, fiindcă mare este numele Meu între neamuri, zice Domnul Savaot¹²⁴

12. Și voi îl pângăriți când ziceți că masa Domnului este murdărită (spurcată), iar fructul ei este disprețuit ca și mâncarea ei.

13. Și voi spuneți¹²⁵: Iată osteneala și voi o defăimați, zice Domnul Savaot. Și aduceți jertfă animale furate (pe furiș) și animale betege și bolnave; și mai aduceți și jertfă nesângeroasă pe care o primesc din mâna voastră, zice Domnul.

14. Și blestemat să fie cel ce înșală și este în turma lui animal de parte hărbătească și făcând jurământ aduce ca jertfă animal cu meteahnă (defect) Domnului. Căci rege mare sunt Eu, zice Domnul Savaot, iar numele Meu este înfricoșător între neamuri

Cap. 2

1. Și acum către voi această poruncă, preoților.

2. Dacă nu veți asculta și nu veți pleca inima voastră, ca să dați slavă numelui Meu, zice Domnul Savaot, voi trimite peste voi blestemul și voi blestema binecuvântările voastre și chiar am blestemat-o, căci voi nu puneți la inima (poruncile Mele).

3. Iată că Eu voi amenința¹²⁶ vouă sămânța¹²⁷ și voi arunca spurcăciunea¹²⁸ înaintea voastră, spurcăciunea sărbătorilor voastre și vă va ridica către ea.¹²⁹

¹²² קָדָשׁ e un participiu hofal de la קָדַשׁ, folosit aici ca substantiv = (jertfă de) tămie.

¹²³ Jertfă nesângeroasă curată este redată în ebraică prin termenul „mincha” מִנְחָה, cel mai vechi termen folosit pentru noțiunea de jertfă (Facerea 4, 3), care ulterior a desemnat jertfele nesângeroase, caracterizate de curăție, lucru care i-a făcut pe cei mai mulți Părinți ai Bisericii să vadă în acest termen o prefigurare a Sfintei Euharistii (Drd. Emilian Cornițescu, *Profeții Vechiului Testament despre preotie*, în „S. T.”, 1967. Nr. 7-8, p. 490, nota 25)

¹²⁴ Targumul parafrazează acest verset în sensul evidențierii eficacității rugăciunii aduse de evreii care se supun voii lui Dumnezeu: „Căci de la răsăritul soarelui până la apusul lui numele Meu este mare între neamuri și de fiecare dată când îmi împliniți voia Eu vă ascult rugăciunea și marele Meu nume este sfințit prin voi și rugăciunea voastră este ca o ofrandă curată înaintea Mea pentru că numele Meu este mare între neamuri spune Domnul Oștinilor” (Robert P. Gordon, *Studies in the Targum to the Twelve Prophets* E. J. Brill, Leiden, 1994 p. 56).

¹²⁵ Expresia “Și voi spuneți” e socotită de unii ca adaos.

¹²⁶ אָרָבָה ; Septuaginta are ἀφορίζω = a separa, a delimita, a distinge

¹²⁷ מִנְחָה = sămânța; Septuaginta redă prin τὸν ὄσπον, umăr, braț

¹²⁸ קָדָשׁ, excrement, spurcăciune, conținutul stomacului animalului

¹²⁹ Ultima parte a acestui verset אֵלֵינוּ אֵלֵינוּ אֵלֵינוּ este destul de dificil de tradus. W. Rudolph schimbă אֵלֵינוּ cu אֵלָה și traduce „și veți fi blestemați” (W. Rudolph, op. cit.,

4. Și veți ști că am trimis către voi porunca aceasta pentru ca să fie¹³⁰ legământul Meu cu Levi, zice Domnul Savaot.
5. Legământul Meu cu el era viața și pace și i le-am dat ca să se teamă de mine și înaintea numelui meu el se cutremura.
6. Învățătura adevărului era în gura lui și nedreptate nu s-a aflat pe buzele lui, în pace și în dreptate a mers cu mine și pe mulți i-a întors de la rău.
7. Că buzele preotului vor păzi știința și învățatură vor cere (căuta) din gura lui, căci el este solul Domnului Savaot.
8. Și voi v-ați îndepărtat de la drumul cel drept și ați făcut să se poticnească mulți de la învățatură, stricând Legământul cu Levi, zice Domnul Savaot.
9. Chiar și Eu v-am dat să fiți disprețuiți și înjosiți de tot poporul, fiindcă nu mai păziți căile Mele și nu mai ridicați fața către Lege.

A. Preoții pângăresc altarul (1, 6-14)

Iubirea lui Dumnezeu față de Israel contrastează dur cu atitudinea lipsită de dragoste arătată Lui de către popor. Cuvintele despre dragostea sinceră și perpetuă arătată de Dumnezeu poporului nu constituie pentru „fiii lui Iacov” un act de dezlegare pentru ca ei să-și poată permite orice, în virtutea faptului că Dumnezeu nu ar putea decât să-i ierte, căci Dumnezeul pe care Îl propovăduiește Maleahi nu este un Dumnezeu drăgăstos și amabil, ci un Dumnezeu iubitor, care așteaptă drept răpunsc ascultare din partea credincioșilor.¹³¹ În mod bizar, cu totul de neînțeles, preoții au fost aceia care, nesocotind privilegiul sacru de a fi slujitori ai lui Dumnezeu, cu toate că s-au bucurat în același timp de avantajele care decurgeau din această slujire,¹³² au arătat cea mai mare lipsă de respect.

1. Preoții lipsesc pe Domnul de cinstea cuvenită (1, 6)

Apărându-și în repetate rânduri ideea privind iubirea, Domnul merge în versetul 6 către aspectul care privește recunoștința ce I se cuvenea drept răspuns la iubirea Sa. Iubirea lui față de ei a fost mare, ca urmare El

260). J.M.P. Smith consideră îndreptățită varianta Sepzuagintei care folosește pers. I (Op. cit., p. 37)

¹³⁰ מְהִיטָהּ qal inf. constr. de la הִיטָהּ . Unii autori propun varianta מְהִיטָהּ. Ralph Smith traduce „ca să fie menținut ...” (Ralph Smith, *Micah - Malachi*, Word Biblical Commentary 32, Word, Waco, 1984, p. 309)

¹³¹ Karl Heinen, *op. cit.*, p. 31

¹³² Beth Glazier-McDonald, *Malachi, The Divine Messenger*, Scholars Press, Atlanta, 1987, p. 46.

asteaptă cinstea pe care un fiu o dă tatălui său, care este pentru el însuși înlocuitorul lui Dumnezeu,¹³³ sau aceea pe care o dă sluga stăpânului ei. Că astfel de purtare față de părinți este specificată în Decalog, iar dacă părintele în discuție este Dumnezeu, cinstirea se cuvine să fie infinit mai mare. Unii autori sunt de părere că autoritatea patriarhală întreținea într-adevăr uneori o supunere apropiată de sclavie, după cum reiese din anumite relatări ale Sfintei Scripturi, în care această autoritate era estimată ca valoare umană supremă a epocii. Lucrul acesta ar fi generat nașterea, sau mai degrabă definirea unui Dumnezeu, care în postura de Părinte nu va fi fost foarte apropiat de fiii săi.¹³⁴

Dumnezeu este Părinte și din cuprinsul versetului se înțelege că fiii lui Israel l-au perceput pe Dumnezeu și sub acest aspect, deși s-a încercat acreditarea ideii că Iisus ar fi fost cel care ar fi folosit cel dintâi adresarea vocativă către Dumnezeu ca părinte și că aceasta n-ar fi fost nicidecum răspândită printre iudei, înaintea Lui.¹³⁵

Dumnezeu l-a ales pe Israel ca fiu al Său (Ieremia 31, 9) și poporul a fost de asemenea cunoscut ca slugă a Domnului (Isaia 42, 19). Ca un fiu în deplinătatea cuvântului și ca un slujitor, Israel avea toate motivele să arate cel mai mare respect lui Dumnezeu. Dar întrebarea lui Dumnezeu scoate la iveală tristul adevăr: „Unde este cinstea Mea? Unde este respectul Meu?” În mod ciudat și scandalos în același timp, ea nu exista. Dumnezeu cel mare și atotputernic, Creator al cerului și al pământului, este privat de cinstea și respectul pe care Israel s-ar fi cuvenit să i le acorde.

La Agheu 1, 8, generația anterioară fusese chemată să rezidească templul și să preaslăvească pe Dumnezeu; aici, la Maleahi, slăvirea lui Dumnezeu este din nou legată de templu. Dumnezeu caută la aceia ale căror atitudini și acțiuni manifestă evlavie, teamă sfântă față de numele Său.¹³⁶

Era firesc ca preoții, ca cei ce aduceau sacrificii și se îngrijeau de păstrarea Legii, să ilustreze cel mai bine acest tip de atitudine, însă Dumnezeu tocmai pe ei îi infierează ca pe cei mai înverșunați călcători ai

¹³³ Teophane Chary, *op. cit.*, 238.

¹³⁴ Robert North, *op. cit.*, p. 147.

¹³⁵ *Ibidem*, p. 147.

¹³⁶ Teama sfântă se referă la acel fior pe care este firesc ca o creatură să-l simtă față de Creator, manifestată într-un profund respect și o deosebită evlavie chiar și la simpla rostire a numelui Său.

rânduieilor Sale. În opoziție cu înaintașii lor, care avuseseră un respect profund față de numele lui Dumnezeu, preoții s-au făcut vinovați de nesocotirea numelui lui Dumnezeu.¹³⁷ Conștient sau inconștient, conducătorii religioși nu numai că au trecut cu vederea cinstea cuvenită lui Dumnezeu, ci, mai mult, manifesta dispreț față de numele Său. Această gravă acuzație este cu promptitudine contestată: „Cu ce am disprețuit numele Tău?” În versetul 2 ei ceruseră dovada iubirii lui Dumnezeu; acum, în versetul 6, cer să li se arate în ce mod l-au respins pe Dumnezeu.

Atitudinea șocantă și totodată revoltătoare a acestui fiu-slujitor este de asemenea pusă în discuție la Isaia, în debutul lungii sale profeții. La Isaia 1, 2-3 Dumnezeu deplânge faptul că fii Săi s-au dovedit a fi răzvrățiți. Boul sau asinul își cunoaște stăpânul sau ieslea, dar poporul lui Israel refuză să recunoască în Dumnezeu pe unicul său reazem. Deși imagistica celor două peisaje diferă, ideea sugerată este în mod remarcabil similară.

2. Preoții aduc jertfe de neacceptat (1, 7-10)

a. Natura jertfelor (1, 7-8).

Dovada că Israel și preoții, în special, au fost lipsiți de respect față de Dumnezeu a constat cel mai limpede cu putință în modul în care au practicat aducerea de jertfe, căci au existat încălcări flagrante ale dispozițiilor prescrise în Levitic.

Un comentator apusean, Van Hoonacker, distinge două tipuri de nereguli de care sunt acuzați preoții: în primul rând dispoziția lor interioară, atitudinea lor de totală lipsă de respect (v. 7), la care se adaugă apoi, oarecum ca o consecință a acestei atitudini, învinuirea gravă legată de calitatea îndoielnică a jertfelor (v. 8).¹³⁸

Părerea lui Joyce G. Baldwin, este că Maleahi, asemenea predecesorilor săi profetici, a realizat că esența problemei este dată de deteriorarea relației poporului cu Dumnezeu. În frunte cu preoții lor, israeliții manifestă în loc de afecțiune și încredere antipatie față de ființa și voința lui Dumnezeu. În acest sens, Dumnezeu a fost privat de cinstea ce i se cuvenea adusă prin sacrificii. Maleahi nu a fost preocupat de detaliile

¹³⁷ Numele este o modalitate de a afirma pe scurt ce este Dumnezeu în El însuși și de asemenea ce este El în raport cu alții, cărora le permite să-I cunoască Numele.

¹³⁸ A. van Hoonacker, *Les douze Petits Prophetes*, Gabalda and Cie, Paris, 1906, p.

derulării sacrificiilor și a cultului în general, ci de refuzul ascultării față de un Părinte și a supunerii față de un Stăpân, care este mare „dincolo de hotarul lui Israel”.¹³⁹

Era firesc ca, după ce Agheu și Zaharia au motivat cu succes poporul în a reconstrui Templul, cuvenita adorare a lui Dumnezeu să se desfășoare de la sine, dar s-a dovedit că e mai ușor să refaci zidurile casei Domnului, decât să slujești în ea, întru slava Sa. Numele lui Dumnezeu a fost nesocotit prin aceea că preoții au adus hrană spurcată la altarul Său¹⁴⁰. Pâinea (חֶמֶת) este un simbol reprezentând ofrandele aduse lui Dumnezeu (Levitic 21, 6), fără a avea vreo legătură cu ideea păgână că zeii depind de sacrificiile care li se aduc zilnic.

Pâinea este numită „spurcată” (מגואל), cu un termen folosit de obicei cu referire la mâini sau haine pătate cu sânge (Is 59, 3; 63, 3; Plângeri 4, 14). Avem de-a face cu o stare de necurăție, improprie atingerii de cele sfinte.

Sacrificiile sângeroase aveau rolul de a răscumpăra păcatele¹⁴¹, fiind totodată simbolul sentimentelor pozitive de adorare, cerere, mulțumire și câință, dar în mâinile acestor preoți sângele pe care îl aduceau nu putea decât să pângărească jerfele și altarul.

Riposta preoților la acuzația de a fi adus hrană spurcată este greu de înțeles. De ce întreabă ei: „Cum te-am necinstit?” (כמה גאלנוך) în loc să întrebe: „Cum este pâinea/hrana spurcată?” Probabil că ei admit faptul că bucatele au fost pângărite însă în același timp fac diferența între Dumnezeu și altarul Său. Răspunsul lui Dumnezeu arată că El se simte lezat mai degrabă de atitudinea lor în ansamblu față de masa Sa, decât de sacrificiile de neacceptat aduse acolo. Probabil că preoții nu ar fi recunscut niciodată în mod deschis că este permis ca masa Domnului să fie necinstită, „de ocară” (נבזה), de aceea Maleahi încearcă să aducă la suprafață atitudinea lor subconștientă, subliniind implicațiile acțiunilor lor compromițătoare și disprețuitoare.¹⁴²

Această atitudine a preoților conduce la ideea că masa Domnului ar fi demnă de dispreț, fără valoare. A sluji lui Dumnezeu pare ceva umil,

¹³⁹ J.M.P. Smith, *A critical and exegetical commentary on Haggai, Zechariah, Malachi and Jonah*, International Critical Commentary, T.&T. Clark, Edinburgh, 1912, p. 225.

¹⁴⁰ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 178.

¹⁴¹ Dr. Mircea Chialda, *Sacrificiile Vechului Testament*, Tiparul Tipografiei Diecezene, Caransebeș, 1941, p. 490.

¹⁴² J.M.P. Smith, *op. cit.*, pp. 225-226.

injositor, în mod clar disprețuit de ei. După Theophane Chary, „de ocară” are două înțelesuri: „Pe de o parte lipsa credinței și rutina au depreciat astfel cultul încât o infrațiune de mai mică importanță nu atrage consecințe. Pe de altă parte, neglijența prelungită în practica culturală a antrenat și o reducere a sacrificiilor: ofrandele se răresc, implicit și partea care revine preoților. Aceasta înseamnă scăderea importanței economice a serviciului cultural pentru preoți”.¹⁴³ Termenul „de ocară” (נבוה) este folosit și la Daniel 11, 21 pentru a-l desemna indirect pe Antioh Epifanes (175-163 i.d.Hr.),¹⁴⁴ regele sirian care a sacrificat un porc pe altarul templului din Ierusalim și a încercat să extermine iudaismul în jurul anului 165 î. Hr.

Dacă însă din partea unui conducător păgân astfel de acțiuni pot fi de înțeles, este de neacceptat manifestarea unui dispreț asemănător tocmai din partea preoților, slujitori ai lui Dumnezeu. Maleahi prefera să folosească termenul „masă” (שולחן) în loc de „altar” (מזבח), folosire întâlnită și la Iezechiel 44, 16 întrucât este firesc a se face o diferențiere între masă și altar, câtă vreme „pâinile punerii înainte” erau așezate pe o masă în „sfânta”.

Pâinea pe o masă sugerează mai ușor apropierea de Dumnezeu, comuniunea cu El, decât o jertfă pe un altar și Maleahi arată astfel cum prin aducerea de pâine spurcată, această apropiere a fost deconsiderată.¹⁴⁵

Sf. Ioan Gură de Aur, comentând atitudinea iudeilor față de jertfele pe care le aduceau, afirmă: „Ascultați toți cei ce faceți fapte bune cu bani strânși de pe urma crimelor, toți cei ce precupeți sufletele oamenilor! Milosteniile acestea sunt milostenii iudaice, dar mai bine spus sunt milostenii drăcești... Pentru ce ocărăști pe Stăpân dându-I necurății? Mai bine să-l treci cu vederea pe cel topit de foame, decât să-l hrănești cu astfel de averi. Jaful este o cruzime iar milostenia făcută din jaș este și cruzime și ocară... dacă erau ținute de rău oamenii care aduceau la jertfelnic animale betege, cum crezi că vei dodândi iertarea făcând o faptă mai rea decât ei?”¹⁴⁶

¹⁴³ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 239

¹⁴⁴ Despre acest suveran Seleucid care a provocat și răscoala Macabeilor avem, pe lângă informațiile din Sfânta Scriptură (I Macabei) și pe cele date de Iosif Flaviu, care precizează că în încercările sale de a distruge închinarea Iudeilor la Dumnezeu cel adevărat a dărâmat chiar altarul Templului, ridicând un altul, pe care silea pe Iudei să aducă jertfe idolilor (*Antichitățile Iudaice*, traducere, note și indice de nume Ion Acsan, vol.2, X, 4, 11 ș.u., Editura Hasefer, Bucuresti, 2003, pp. 92-93).

¹⁴⁵ Herbert Wolf, *Haggai and Malachi*, Moody Press, Chicago, 1976, p.70

¹⁴⁶ Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia a LXXXVII-a (la Matei 27, 27-29)*, în „P.S.B.”, vol. 23, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1994, p. 961.

Versetul 8 arată exact de ce sacrificiile sunt de ocară: pentru că preoții aduc ca jertfă animale oarbe sau cu alte defecte fizice. După Deuteronom 15, 21 animalele cu defecte serioase de orice fel în special cele șchioape sau oarbe erau de neacceptat ca jertfă. Cu siguranță că preoții, ca unii ce cunoșteau Legea și aveau datoria să călăuzească poporul în înțelegerea și respectarea ei de către popor nu aveau cum să piardă din vedere tocmai aceste prescripții ale ei, decât dacă ar fi făcut acest lucru cu bună știință, necinstind astfel pe Dumnezeu.

b. Răspunsul față de aceste jertfe (1, 8-10).

În replică, Dumnezeu îi provoacă pe interlocutorii Săi, cu vădita nuanță de ironie,¹⁴⁷ îndemnând să aducă guvernatorului (פחה),¹⁴⁸ ca stăpânitorul lumesc, daruri de aceeași calitate îndoiebnica, încercând astfel să-l impresioneze pe acela sau să-i capteze bunăvoința.¹⁴⁹ Ce va crede el

¹⁴⁷ Karl Heinen, *op. cit.*, 35

¹⁴⁸ Termenul „*pehu*” (פחה) = guvernator, este de origine persană. Aplecându-se cu minuțiozitate asupra acestui termen, Alexander von Bulmerincq notează că asupra originii lui s-au emis două ipoteze:

1. În 1836, Th. Benfey și M. A. Stern l-au interpretat ca derivând de la sanscritul „*paksa*” = prieten, camarad.

2. Fr. Spiegel îl deriva de la „*pawan*” (de la rad. „*pa*” = „a pastra, a pazi”), cum apare în sanscrita și în persana veche, dar „*pavan*” în Avesta; de la această formă derivă o formă dialectală „*pagan*” (se regăsește în pluralul ebraic „*pahavot*” Neemia 2:7-9); Kohler îl interpretează ca „*păzitor al stăpânirii celor bogati, khsatra*”; de aici derivă *khsatra-pavan*, transformat fonetic în binecunoscutul „*satrap*”. P. Van Bohlen crede că derivă de la persanul „*pakit*” sau „*pakita*” = magnat; Gesenius de la „*paik*”, tot cuvânt persan; Furst îl socotește derivând de la „*pegah*” = „cel care stăpânește imediat după rege”, o analogie fiind neopersanul „*paigah*”, denumire a unui funcționar.

Alții au căutat originea cuvântului în asiriana. Friedrich Delitzsch, J. M. P. Smith și mulți alții îl derivă de la asirianul „*pahatu*”, prescurtare de la „*bel pahati*”, sau „*bel pihati*” = guvernator, șef de provincie.

Termenul, după cum concluzionează și von Bulmerincq, este în mod sigur un imprunat specific perioadei post-exilice, provenind cel mai probabil din asiriana, însa prin intermediul persanei. Cu timpul acest termen începe să se aplice și funcționarilor evrei: guvernatorul Iudeei „*pahat lehuda*” (Agheu 1, 1, 14; 2, 2, 21), sau „*pahat lehudaia*” (Ezdra 6, 7) (A. von Bulmerincq, *op. cit.*, pp. 74-77).

¹⁴⁹ Încercând să explice obiceiul oriental de a aduce daruri conducătorului, sau în general unei persoane cu autoritate, S.O. Isopescul citează, preluând de la Reinke, pe Chardin, care observa „că în Orient ar fi ceva obișnuit ca cei sărmani, mai cu seama fărâni, fac daruri stăpânilor lor, și anume miei și oi, și astfel de daruri se consideră tribut.” Din aceeași sursă îl citează și pe Maudrell, care notează în jurnalul călătoriei sale de la Haleb la Ierusalim: „Joi în 11 Martie am ospătat la consulul Hastings și după ospăț am

despre astfel de daruri jalnice. Este exclus a te aștepta să obții favoruri după asemenea purtare necuviincioasă. Nici un astfel de animal cu meteahnă nu va fi acceptat ca plată a vreunei datorii și este evident că nimeni nu ar îndrăzni să-și insulte guvernatorul în acest mod.

Vii discuții au existat în timp între diverși exegeți cu privire la identificarea guvernatorului menționat în versetul 8. În istoria Judeii sunt cunoscuți mai mulți „peha”.

Mai întâi Zorobabel (Agheu 1, 1, 14; 2, 2, 21). Nefiind clar dacă Ezdra și Șesbatar sunt una și aceeași persoană, putem să-l socotim și pe acesta din urmă drept guvernator al Iudeii. Neem.5, 15 menționează că înainte de Neemia au mai fost în Iudeea și alți guvernatori („conducătorii de mai înainte”). Îl avem apoi desigur pe Neemia, „guvernator al lor în țara lui Iuda, din anul al douăzecilea până în anul al treizeci și doilea al regelui Artaxerxe, timp de doisprezece ani” (Neemia 5, 14, 18; 12, 26).¹⁵⁰ O altă mențiune despre un guvernator al Iudeii o avem în papirusurile de la Elephantina, fortăreață iudaică în Egipt, care vorbesc despre cârmuirea unui anume Bagoi sau Bagoas, în anul al șaptesprezecelea al lui Darius (424-404 î.d.Hr.), adică în 408-407 î.d.Hr. În fine, aceleași papirusuri de la Elephantina menționează un „peha” al Samariei sub Darius al doilea, sub numele lui Sanballat, tatăl lui Delaia și Șelemia.¹⁵¹ Indiferent care dintre aceștia, care laolaltă acoperă intervalul de timp dintre 587-407 î.d.Hr., va fi fost guvernatorul menționat la Maleahi, e limpede ca el nu putea fi în funcție înainte de anul 515 î.d.Hr., când a fost încheiată reconstrucția Templului de la Ierusalim și indiferent ce

mers ca să-I facem onorurile pașei din Tripolis, după ce trimiserăm mai înainte darurile noastre conform obiceiului țării, ca sa fim primiți cu gratie. Aici în țară se consideră lipsă de tact, dacă voiești să faci o vizită fără daruri. Toți nobilii cer aceasta ca un tribut, care se datorește oficiului și rangului lor și privesc întrelăsarea datinei acesteia ca cea mai mare ofensă și ca detragerea aceluia, ce li se cuvine. Chiar oameni cu stare mai joasă cu greu se vor vizita întreolaltă, fără ca să aducă cu sine o floare mică, o portocală, sau altceva asemenea.” Isopescul conchide că de vreme ce și pe timpul lui, adică la începutul veacului trecut, sub titlul de “daruri” înca se mai primeau “mituiri în modul cel mai nerusinat”, remarcă de altfel înca, din păcate, extrem de actuală, de bună seamă că nici pe vremea lui Maleahi lucrurile nu stăteau mai bine. (S.O. Isopescul, *op. cit.*, pp. 46-47).

¹⁵⁰ Regele Artaxerxes I a domnit între anii 465-424. El a fost urmat de Darius al II-lea (424-404), succedat la rândul său de Artaxerxes al II-lea (404-358) (Francois Castel, *Histoire d' Israel et de Juda, Des origines au II siecle apres Jesus-Christ, Le Centurion*, 1983, p. 133).

¹⁵¹ A. von Bulmerincq, *op. cit.*, p. 77.

nume va fi purtat el, ar fi mers înaintea lui cu un dar, după obiceiul timpului, însemna arătarea unui respect deosebit, pe măsura calității darului adus.

Cu alte cuvinte, jertfele aduse lui Dumnezeu trebuie să fie de bună calitate, căci prin ele omul dorește să capteze bunăvoința divină, să reglementeze raportul cu Dumnezeu, de aceea este de dorit ca jertfa să fie bineplăcută și bine primită de Dumnezeu. În nota contrastului izbitor între ceea ce I se curvenea lui Dumnezeu și calitatea inoioelnică a jertfelor ce I se aduceau se situează și indemnul din versetul 9, care păstrează și chiar accentuează ironia versetului anterior.¹⁵² Această notă ironică este sesizată și de alți autori mai noi,¹⁵³ însă nu este avută în vedere de cei mai vechi. Bunăoara, Fericitul Ieronim vede aici doar un indemn la pocăință,¹⁵⁴ iar Teodoret de Cyr socotește că prin indemnul său profetul dorește să-i determine pe conaționali să aprofundeze sentimentul de vinovăție.¹⁵⁵

Sfânta Scriptură ne arată că și în relațiile interumane darurile bine primite puteau reglementa anumite tensiuni sau stări conflictuale. Bunăoară, când Iacov, întorcându-se din Mesopotamia a dorit să obțină iertarea fratelui său Isav pentru purtarea sa anterioară, i-a adus acestuia un număr mare de animale ca dar, gest care a avut efectul dorit (Facerea 32, 13-15). Strategia care reiese din această pildă ca fiind roditoare este vorba dulce care va aduce bunăvoința Domnului.

În leșirea 32, 11 Moise făcuse o tentativă de a înmuia inima unui Dumnezeu mânia care-și direcționase mânia către distrugerea poporului lui Israel. Or, cum vor reuși preoții din vremea lui Maleahi dată fiind condiția lor ingrată de mijlocitori fățarnici să pledeze cauza poporului cu succes? S-ar putea spune că acest lucru e practic imposibil. Prin prisma atitudinii lor și a tipului de sacrificii aduse era cert că Dumnezeu le va fi refuzat orice rugămintă.

¹⁵² Alphons Deissler, *Zwolf Propheten III, Zefanja, Haggai, Sacharja, Maleachi, Echter Verlag, Wurzburg, 1988, p.332*

¹⁵³ Joyce Baldwin, *op. cit.*, p. 226; Van Hoonacker, *op. cit.*, p. 710.

¹⁵⁴ Fer. Ieronim: „Pentru că ați oferit animale șchioape și oarbe și bolnave și pentru că ați făcut tot ceea ce eu am spus, pocăiți-vă, pentru ca astfel Dumnezeu să aibă milă de voi” (*op. cit.*, p. 460).

¹⁵⁵ Teodoret de Cyr: „Și pentru a-l face să simtă mai bine cât de necuvincioasă le era îndrăzneala, îi muștră mai pe față: „În mâinile voastre s-au făcut acestea”, „nu vorbesc de fărădelegile părinților voștri, ci de cele pe care voi până acum cutezați a le săvârși” (Teodoret de Cyr, *Interpretatio Malachiae Prophetae*, P.G. 81, col. 1966)

Așa cum reiese din Noul Testament, Dumnezeu primește cu mulțumire și bună plăcere sacrificii vii care sunt sfinte și foarte pe placul Său, sub forma închinării noastre duhovnicești (Romani 12, 1-2). Mult prea des creștinii consideră că orice fel de prinos de rugăciune este bun pentru Dumnezeu. Mulți sunt în zilele noastre aceia care socotindu-se drepti înaintea lui Dumnezeu, sau, în orice caz, susținând că nu au săvârșit, în opinia lor păcate mari înaintea Lui, dau dovada de o inacceptabilă suficiență de sine, considerând chiar că nu este neapărat nevoie să frecventezi slujbele bisericesti și nici chiar să te rogi prea mult pentru a fi în relație cu Dumnezeu, ci e suficient să te rogi cu propriile cuvinte și să ceri ceea ce crezi de cuviință, socotind unele din rânduilele bisericesti drept inutile sau perimate, acuzând de îngustime pe cei care le respectă.

Nu putem însă ca înaintea lui Dumnezeu să ne prezentăm cu jumătăți de măsură, sau și mai rău, să încercăm să-L înșelăm asemenea contemporanilor lui Maleahi, căci cu o astfel de atitudine Biserica va merge schiopătând înainte cu tot cortegiul de întrebări fără răspuns și neputința de a schimba ceva, motivul major fiind ignorarea exigențelor Domnului. Orice întreprindem ar trebui să fie întru slava Domnului, care merită tot ce e mai bun în noi (I Cor. 10,31).

Pentru a se asigura că sentimentele I-au fost bine înțelese, Domnul renunță la folosirea întrebărilor retorice, iar în versetul 10 recurge la o alocuțiune în termeni clari. El își exprimă dorința aparent bizară ca cineva să ferece ușile Templului și să oprească vehement aducerea de sacrificii. Unii pot incrimina un demers atât de drastic, însă era evident că aprinderea de focuri lingușitoare pe altarul Lui era dintr-un început sortită eșecului din moment ce preoți nepotriviți aduceau sacrificii nepotrivate. Astfel de ofrande nu sunt pe placul Domnului și de asemenea nici oamenii care le aduc.¹⁵⁶

Închiderea ușilor este echivalentă cu ferecarea lor. Este vorba probabil de intrarea în curtea preoților, unde erau situate mesele pentru sacrificii, care dacă ar fi fost închise, nu s-ar mai fi putut aduce sacrificii.¹⁵⁷ Focul pe altar nu se referă în chip expres la focul aprins spre a mistui jertfele, ci este vorba de slujirea preoțească în ansamblu, pe care profetul o are în vedere în acest pasaj.

¹⁵⁶ Gestul închiderii porților este în opinia lui Robert North expresia respingerii totale din partea lui Dumnezeu, atât față de jertfe cât și față de cei care le aduceau. (Robert North, *op. cit.*, p. 149).

¹⁵⁷ Joyce Baldwin, *op. cit.*, p. 227.

Versetul 10 a fost invocat de comunitatea de la Qumran, care l-a luat ca bază în respingerea valabilității sistemului sacrificial de la Ierusalim.¹⁵⁸

În trecutul lui Israel ușile templului fuseseră o dată închise iar consecințele catastrofale s-au și arătat. Regele Ahaz își încheiase misiunea de închidere a templului cu construirea de altare în fiecare colț al Ierusalimului (2 Paralipomena 28, 24). Ideile lui păgâne nu au făcut decât să grăbească căderea lui Iuda, Domnul însuși săturându-se de nelegiuirile comise de popor și de slava deșartă. În Isaia 1, 13 Domnul a spus cu voce tunătoare: „Nu mai aduceți daruri zadarnice”, deoarece oamenii sunt înnămolii în păcat și samavolnicii de tot felul. Preumblarea lor prin templu este vazută ca o „călcare în picioare a curților Sale” (Isaia 1, 12).

Dumnezeu închisese efectiv ușile Templului lui Solomon odată cu distrugerea babiloniană a Ierusalimului în anul 587 î.Hr., iar armatele romane vor face același lucru mai târziu cu templul lui Zorobabel și Irod în anul 70 d. Hr.¹⁵⁹

În lumea modernă deschiderea ușilor bisericii în ziua de Duminică nu implică o încărcătură de preamărire a lui Dumnezeu. Îndeplinirea etapelor unui ritual steril nu va fi pe placul Domnului mai mult decât gesturile perverse intru slava Sa făcute de contemporanii lui Maleahi.

Prin urmare, ne putem întreba, meditănd la cuvintele profetului, cum de mai merită unele locașuri să fie deschise dacă luăm ca reper autenticitatea credinței și probitatea celor care le calcă pragul. Este un paradox al vremurilor pe care le trăim faptul că, deși multe biserici sunt pline comparativ cu perioada nu de mult apusă, iar numărul lor a crescut vertiginos și încă mai crește, religiozitatea, trăirea autentică a Evangheliei și conștiința comuniunii se află într-o crescândă suferință. Numai Dumnezeu, Știutorul inimilor noastre, cunoaște câți dintre creștinii care pășesc astăzi pragul sfintelor locașuri o fac din credință curată și nu în virtutea unui anume formalism, sau datorită unor interese sau necesități de circumstanță.

3. Preoții nu recunosc măreția Numelui Domnului (1, 11-14)

a. *Mare este numele Meu între neamuri (1, 11).*

Atitudinea nerespectuoasă a preoților evrei contrastează puternic cu cea a celorlalți neamuri care îl proslăvesc pe Dumnezeu. Versetul 11

¹⁵⁸ G. Vermes, *The Dead Sea Scrolls in English*, (Penguin, 1962), “The Damascus Rule”, VI, p.103, apud Joyce Baldwin, *op. cit.*, p. 227.

¹⁵⁹ *Dicționar Biblic*, p. 565.

descrie influența universală a Dumnezeului lui Israel însă pasajul are implicații profunde și interpretări multiple și de aceea necesită o atenție deosebită. Autenticitatea acestui verset, aproape unanim acceptată de specialiști, este totuși suspectată de unii și chiar negată de alții¹⁶⁰. Aceștia susțin că universalismul generos al acestui verset contrazice concepția lui Maleahi despre cultul levitic (1, 6-10; 3, 3-4) și naționalismul său (1, 1-5; 2, 11). Horst adaugă că 1, 11-14 este o reluare către laici a reproșurilor făcute mai întâi preoților.¹⁶¹ Contrar acestei afirmații, Chary este de părere că, din punct de vedere literar, versetul 11 este bine așezat în text, legându-se de versetul 10 prin כּ cauzal și de versetul 12 prin "ve'atem" וְאַתֶּם, care marchează opoziția.¹⁶² De aceeași parte se situează și Rex Mason, care socotește ca 1, 11 nu ar trebui socotit ca un adaos pe motiv că "universalismul" său ar contrazice 1, 3 și că aici nu se are în vedere o convertire universală la credința în Iahve, după cum nici 1, 3 nu implică o respingere totală a celorlalte popoare.¹⁶³

Ralph Smith face o clasificare a numeroaselor interpretări care s-au dat acestui verset, după cum urmează:¹⁶⁴

- privirea sincretistă, conform căreia este avută în vedere adorarea lui Iahve în toate religiile;
- referirea la Iudeii din diaspora;
- interpretarea metaforică, după care profetul ar avea în vedere anumite forme cultice păgâne, care ar fi mai bune comparativ cu forma decadentă de slujire la Templul din Ierusalim, contemporană lui;
- interpretarea eshatologica;
- interpretarea în sensul prefigurării euharistice;

La aceste direcții am putea să adăugăm și părerea amintită de Theophane Chary, pe care el o socotește deja învechită, conform căreia versetul ar fi avut în vedere cultul practicat de prozelitii iudei. Cum remarcă mai departe acest autor, părerea menționată nu ține cont de faptul că în epoca respectivă prozelitii erau foarte puțini numeroși și nu poate

¹⁶⁰ Friedrich Horst, *Die zwölf kleinen Propheten, Handbuch zum Alten Testament*, vol. 2, 3. Aufl., Mohr-Siebeck, Tübingen, 1954, pp. 265-267.

¹⁶¹ *Ibidem*, pp. 265-267.

¹⁶² Theophane Chary, *op. cit.*, p. 241.

¹⁶³ Rex Mason, *The Books of Haggai, Zechariah and Malachi*, Cambridge University, 1977, p. 145.

¹⁶⁴ Ralph Smith, *op. cit.*, p. 313

justifica pentru ce cultul lor ar fi fost diferit sau chiar mai bun decât al iudeilor care li convertiseră.¹⁶⁵

Viziunea sincretistă pornește de la ideea că prin expresia „în orice loc” (בכל מקום) profetul înțelege toate regiunile locuite de păgâni și că acei păgâni aveau în sine conștiința despre unicul și adevăratul Dumnezeu, pe care îl adorau cu mult mai cuviincios și evlavios decât o faceau contemporanii săi.¹⁶⁶

În unele traduceri vom găsi „va fi” în loc de „este” folosit de două ori ca formă care indică faptul că acest verset este aplicabil viitorului. Această interpretare centrată pe viitor este acceptată de mulți, dar este de asemenea adevărat ca într-un anume sens numele Domnului era mare printre neamuri chiar și în vremea lui Maleahi, dacă ne gândim spre exemplu cum Cyrus, un rege păgan, și-a motivat, cu doar aproximativ o sută de ani înainte, hotărârea de a da evreilor libertatea de a se întoarce în țara lor și de a rezidi Templul din Ierusalim (Ezdra 1).¹⁶⁷

Cei mai mulți autori moderni preferă să folosească forma de prezent, traducând „mare este Numele Meu între neamuri” (גדול שמי ברום). Forma de prezent a verbului a fi are reverberații și în versetele 5 și 14 unde găsim „Căci rege mare sunt Eu” și „Numele Meu este înfricoșător între neamuri” afirmații care își au fundamentul în contextul social și istoric al vremii lui Maleahi (vezi comentariile la 1, 5). Aceste ziceri sunt atât de apropiate ca sens de cele din versetul 11 încât și aici putem presupune un înțeles de prezent.

În versetul 5 măreția Domnului transpare clar dintr-o faptă istorică referitoare la judecata lui Edom, care explică respectul pentru Domnul din versetul 11. Sofonie 2, 11 ne oferă o analogie cu implicații profunde cu Maleahi 1, 11, deoarece aici găsim mărturia existenței unui Dumnezeu plin de măreție care judecă neamuri precum moabiții, asirienii și etiopienii făcând astfel să reiasă neputința zeilor lor.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 243

¹⁶⁶ Dr. S. O. Isopescu, *op. cit.*, p. 51.

¹⁶⁷ Unii istorici au privit cu suspiciune posibilitatea ca Cyrus să fi emis un decret de eliberare a evreilor din robie, de tipul celui redat în cartea Ezdra 1, 2-3. Cu atât mai mult planează îndoiala asupra gestului de a cinsti pe Dumnezeul evreilor sau de a contribui financiar la rezidirea Templului din Ierusalim. (J. A. Thompson, *The bible and archaeology*, Grand Rapids, Michigan, p. 203).

¹⁶⁸ Herbert Wolf, *op. cit.*, p. 73.

Umiliți de către Domnul "Neamurile se vor pleca în fața lui, fiecare în locul său". Referirile la măreția Domnului și recunoașteri ale slavei Lui care sunt evidente în lexicul expresiei "fiecare în locul său" corespund îndeaproape unor idei cheie din Maleahi 1, 11.¹⁶⁹

Cu toate acestea, Maleahi transmite printre rânduri mai mult decât o acceptare a dumnezeirii plină de resentimente din partea neamurilor. Ar fi posibil ca tocmai această purtare autoritară a lui Dumnezeu, măreția actelor Sale, să fi indus unor neevrei o credință veritabilă? Ninive dăduse nenumărate replici la profețiile lui Iona în secolul 8 î.d.Hr. și poate constitui un exemplu în acest sens. Folosind o terminologie similară celei din versetul 11 Isaia vorbește de un Dumnezeu care însufleștește un războinic precum Cyrus să cucerească Babilonul și să elibereze Israelul din captivitate. "Ca să se știe de la răsărit și până la apus că nu este nimic afară de Mine! Eu sunt Domnul și nimeni altul" (Is. 45, 6).¹⁷⁰

Această interpretare ridică însă o problemă importantă prin referirea făcută de Maleahi la aducerea de tămâie și ofrande. Ar putea credințioșii non-evrei să aducă prinoase în alt loc decât în Ierusalim? Deși sunt destui¹⁷¹ care susțin aceasta, se poate obiecta cu mărturia Vechiului Testament care arată că formele culturale păgâne nu au fost niciodată acceptate de Iahve, dacă este să ne gândim numai la episodul legat de Ilie și profeții lui Baal pe Muntele Carmel (3 Regi 18, 19-46).¹⁷²

De această părere, conform căreia cultul păgânilor se raportează în cele din urmă la singurul, adevăratul Dumnezeu, Iahve, sunt, după mărturia lui Rashi,¹⁷³ mai mulți rabini, dar și câțiva Părinți ai Bisericii, ca Efreim Sirul, Clement de Alexandria, sau Teodor de Mopsuestia, cu diverse nuanțe. Iată ce spune Teodor de Mopsuestia: "Astfel, chiar dacă induși în eroare, ei dau numele de Dumnezeu cui nu îl merită, cu toate acestea ei cinstesc numele Meu, fiecare în felul lui. Și numelui Meu aduc sacrificii când socotesc divinitatea realitatea supremă."¹⁷⁴

Intrarea păgânilor într-un spațiu binecuvântat este mai amplu descrisă în Noul Testament, astfel încât versetul are o referire clară la viitor.

¹⁶⁹ Ibidem

¹⁷⁰ Ibidem

¹⁷¹ Friedrich Horst, *op. cit.*, p. 267

¹⁷² Ralph Smith, *op. cit.*, p. 315.

¹⁷³ Theophane Chary, *op. cit.*, foaia 23.

¹⁷⁴ Teodor de Mopsuestia, *Commentarius in Malachiam prophetam*, PG 66, col. 605.

La convertirea sutașului Cornelius, Petru face fără tăgadă referire la acest verset atunci când spune: "Ci, în orice neam, cel ce se teme de El și face dreptate este primit de El" (Faptele Apostolilor 10, 35). Cu un verset mai înainte Petru afirmă imparțialitatea Domnului, idee ce se regăsește și în Maleahi 2, 9 (de asemenea în 3, 14-16). Numele și reputația Domnului sunt cele care i-au câștigat respectul și adulația din partea neamurilor în trecut iar în vremea ce va veni va fi din ce în ce mai clar că Domnul este Dumnezeu cel Adevărat. Într-o bună zi toți vom ingenunchea în fața Lui (Filipeni 2, 10).¹⁷⁵

Precum am menționat mai sus, după părerea unor exegeți versetul în discuție ar fi avut în vedere pe evreii din diaspora, care departe de servituțile Templului, ar fi putut practica un cult spiritual. În acest sens James B. Swetnam argumentează în favoarea unei interpretări metaforice a expresiei „jertfa nesângeroasă curată” (מנחה), cu referire la rugăciune și studiul Legii în sinagogile evreiești în timpul lui Maleahi.¹⁷⁶ La acestea s-ar putea aduce obiecția că diaspora iudaică nu era suficient de puternică pentru a fi răspândită de la răsărit la apus și nu există nici elemente care să demonstreze că ea ar fi practicat un cult superior celui de la Ierusalim, cu toate că este atestată deja în epoca lui Maleahi și existența altor temple, precum cel de la Elephantine, în Egipt.¹⁷⁷ În ciuda unor texte ca cele de la Ieșirea 20, 24 sau Isaia 19, 19, care se referă la o închinare adusă lui Dumnezeu și dincolo de hotarele Țării Sfinte, nu putem vorbi de un cult paralel celui din Ierusalim, superior lui, nici de unul care să-l înlocuiască.

Interpretarea spirituală a versetului 1, 11, conform căreia, în unele cazuri, adorarea cultică practică de anumite popoare, deși inconstientă, era prin puritatea ei superioară slujirii practicate la Templul din Ierusalim, are susținători printre exegeții mai noi. Johannes Blau spune că versetul pare „să accentueze slaba credință a lui Israel; în comparație cu Israel, păgânii sunt adoratori onești ai lui Iahve.”¹⁷⁸ Rex Mason exprimă în esență aceeași poziție: „Este interesant că nu sacrificiile sângeroase sunt menționate, ci tămâierea și jertfele din grâne... Prin urmare putem avea de-a face cu o trimitere la faptul că oamenii recunosc pretutindeni misterul creației și aduc mulțumire pentru aceasta, recunoscând astfel măreția numelui Creatorului. O astfel de jertfire, fie ea

¹⁷⁵ Herbert Wolf, *op. cit.*, p. 74.

¹⁷⁶ Swetnam, *art. cit.*, pp 205-207.

¹⁷⁷ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 243

¹⁷⁸ Johannes Blau, *The Missionary Nature of the Church*, Lutterworth, London,

și adusa în necunoașterea numelui lui Iahve, este mai bine primită de El, ca jertfe și daruri aduse cu sinceritate, decât sacrificiile oferite de preoți la templu, într-un spirit al indiferenței.”¹⁷⁹

O altă viziune legată de interpretarea versetului 11 este cea a unei iminente eshatologice. Unii autori conectează expresia „de la răsăritul și până la apusul soarelui” cu alte locuri biblice în care ea se mai găsește, precum Psalmul 49, 2; Psalmul 112, 3; Isaia 45, 6 sau Isaia 59, 19, socotind după contextul acelor locuri menționate că s-ar avea în vedere o demonstrație eshatologică a Domnului către întreaga lume locuită.¹⁸⁰ T.C. Vriezen crede că 1, 11 trebuie înțeles ca referire la apropierea descoperirii împărăției lui Dumnezeu, lucru care este deja în curs de realizare între neamuri. El vede în îngerul de la 3, 1 pe însuși Maleahi, care „înțelege că a fost chemat ca să pregătească poporul său pentru iminenta venire a lui Iahve.”

În finalul comentariului sau la 1, 11, Vriezen face o comparație între Maleahi și comunitatea de la Qumran, observând că în ambele cazuri există așteptarea apropierii împărăției lui Dumnezeu, în ambele cazuri se accentuează ideea alegerii și a comunității și există conflict cu preoții din Ierusalim. El observă însă și diferențe, și anume: pe când comunitatea qumranită este una închisă, la Maleahi vedem o evidentă deschidere către întreaga lume din afara Israelului, ilustrată de expresia „mare este numele Meu între neamuri”.¹⁸¹ „Astfel, conchide același autor, din punct de vedere creștin, este justificat să plasăm colecția cărților profetice la sfârșitul canonului Vechiului Testament, așa încât profeții și în special ultimul profet - Maleahi sunt în legătură cu Evangheliile Noului Testament.”¹⁸²

Nu putem trece cu vederea acest verset fără a aminti interpretarea cea mai de preț pentru noi, anume aceea pe care au dat-o unii Sfinți Părinți și scriitori bisericești. Începând de prin secolul al doilea Maleahi 1, 11 a primit din partea exegeților o explicație cu încărcătură creștină, care vizează două realități: în primul rând este avut în vedere începutul venirii la Biserică a neevreilor; în al doilea rând versetul a fost interpretat ca fiind o prefigurare a Sfintei Euharistii.

¹⁷⁹ Rex Mason, *op. cit.*, p. 145.

¹⁸⁰ J. Baldwin: „Profetul nu are în vedere excepții sau grupuri limitate, ci un mare număr de oameni, răspândiți pe pământ. [...] Păreerea mea este că profetul a avut în vedere un eveniment viitor iminent, despre care era sigur că se va întâmpla” (*op. cit.*, p. 229).

¹⁸¹ T. C. Vriezen, *How to understand Malachi 1, 11, in Grace upon grace*, Grand Rapids, Eedermans, 1975, p. 132.

¹⁸² *Ibidem*, p. 135.

Unii interpreți precum Eusebiu de Cezareea sau Chiril al Ierusalimului au văzut în acest text o atestare a Bisericii ca institutie, după vremea împăratului Constantin cel Mare.¹⁸³

În Noul Testament nu există referințe explicite la acest pasaj, însă începând cu secolul al doilea, a crescut și interesul față de el, mulți autori folosindu-l în contextul în care Biserica se îndepărta de la rădăcinile ei iudaice către mediul păgân unde avea să se dezvolte. Distrugerea Templului de la Ierusalim de către romani în anul 70 d.Hr. a influențat puternic convingerea creștină că Dumnezeu a hotărât ca toată moștenirea Legământului Vechi să treacă asupra neamurilor. O seamă de texte mesianice din Vechiul Testament, ca și pasajul Maleahi 1, 10-14, în special versetele 10-11, au fost adesea citate ca dovadă profetică a faptului că Dumnezeu și-a întors fața de la Israel către neamuri.¹⁸⁴

Citând textul de la Facere 49, 10 și interpretându-l în sens creștin mesianic, Sfântul Iustin Martirul și Filosoful spune: „*Isus a venit, așa cum am arătat, și este așteptat să vină iarăși pe norii cerului. Voi înșivă i-ați pângărit numele și v-ați străduit ca numele Său să fie profanat în întreaga lume.*” Și ca să-și susțină spusele citează din Maleahi 1, 12.¹⁸⁵ În alt loc Iustin este mult mai precis cu privire la acest text. Atunci când iudeul Trifon se întreabă de ce creștinii nu împlinesc ritualul circumcizunii, Iustin replica citând Maleahi 1, 10-11 și arată că la creștini se poate vorbi de o tăiere-împrejur a inimii, pentru că „*Dumnezeu acceptă cu mai multă plăcere sacrificiile noastre, decât pe cele ale voastre.*”¹⁸⁶ Este limpede că pentru Sfântul Iustin textul de la Maleahi 1, 10-11 anticipează apariția și dezvoltarea Bisericii creștine și respingerea iudaismului, și este folosit în scop apologetic.

Clement al Alexandriei a folosit aceleași pasaje din Maleahi într-un mod oarecum diferit de Iustin, păstrând totuși aceeași orientare de bază a interpretării. Referirea sa la Maleahi apare în mijlocul unui pasaj în care exprimă ideea că o cunoaștere sumară a lui Dumnezeu există la toate ființele umane, în virtutea puterii cuprinzătoare a Logosului. În afara Scripturilor, oamenii reușesc numai în mică măsură să cunoască pe

¹⁸³ John O'Keefe, *op. cit.*, p. 64.

¹⁸⁴ *Ibidem*

¹⁸⁵ Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *Dialogul cu iudeul Trifon*, în „*Apologeți de limbă greacă*”, trad., introd. și note de Pr. prof. dr. T. Bodogae, Pr. prof. dr. Olimp Căciulă. Pr. prof. dr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 308

¹⁸⁶ *Ibidem*, p. 159

Dumnezeu. În sprijinul acestei idei, Clement aduce ca dovezi o serie de texte scripturistice, printre care și Maleahi 1, 10-11.¹⁸⁷ El folosește textul în scopul demersului sau de a demonstra compatibilitatea creștinismului cu filosofia și în interpretarea pe care o dă, el nu menționează vinovăția iudeilor, așa cum a făcut Iustin, dar menține ideea că profeția se referă la succesul și răspândirea religiei creștine printre neamuri.¹⁸⁸

Interpretarea euharistică la Maleahi 1, 11 a apărut și ea la o dată timpurie, dar în textele cele mai vechi legătura cu sacrificiul lui Hristos nu este limpede. Ideea că Euharistia înseamnă „mulțumire” a influențat interpretarea timpurie a acestui pasaj. De exemplu, autorul Didahiei, vorbind despre Duminică spune că cei credincioși trebuie ca, fiind adunați laolaltă, să frângă pâinea, să aducă mulțumire, să-și mărturisească păcatele și să se împace cu cei de aproape, precizând că la acestea se referă sacrificiul despre care a vorbit Domnul prin gura profetului Maleahi, pe care îl și citează (1, 11).¹⁸⁹

Sfântul Chiril al Alexandriei consideră că „jertfele pure”, despre care vorbește Maleahi în scrierea sa, că „vor fi aduse” de alți preoți în viitor, se referă la jertfa euharistică adusă de proția lui Hristos:

„Pentru noi cei care am fost chemați în Hristos să săvârșim serviciile sacre, nu ne apropiem de El prin sânge și fum și nici nu îi oferim lui Dumnezeu nimei sau copii, ci săvârșim în Biserică un sacrificiu sfânt și spiritual, care este înțeles spiritual în Hristos. Când aducem ofrandele pentru sfințenia și participarea la viața eternă, noi îi oferim Acestuia cele mai dulci mirosuri pentru ritualul jertfei și sacrificând dreptatea Lui aveme credința că și noi vom fi de asemenea acceptabili...Prin urmare cei chemați în Hristos vor fi mai buni decât cei de dinainte. Ei nu vor ucide oi ca ei, nici nu vor murdări altarul oferind jertfă de pâine murdară, ci îi vor oferi lui Dumnezeu dreptate și un parfum spiritual al mesajului evangheliei în locuri de tămâie.”¹⁹⁰

¹⁸⁷ Clement al Alexandriei, *Stromatele*, în „P.S.B.”, vol. 5, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1982, p. 386

¹⁸⁸ *Ibidem*

¹⁸⁹ *Didahia sau Învățătura celor doisprezece Apostoli*, în *Scrierile Părinților Apostolici*, „P.S.B.”, vol. 1, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1979, p. 31

¹⁹⁰ „προσιμεν γαρ οι εν Χριστω κεκλημενοι προς ιεπουργιας δι αιματων μεν ουκετι και κατων, ουτε μην αμινους η εριφους προσκομιζομεν τω Θεω. πληροομεν δε' μαλλον εν εκκλησιας την εν Χριστω υουυμηνην θυσιαν την αγιαν και πνευματικην, και αυτον προθετες εις αγασμον, και μεντοι και εις μεταληψην της εις αιωνα ζωης. Καβατερ εξαιρετον τι θυμαμα. Τας

Încercând în „Dialogul cu iudeul Trifon” să aducă dovezi ale Vechiului Testament pentru Euharistia creștină, Sfântul Iustin Martirul face din nou apel la Maleahi. După ce precizează că jertfa de făină, rânduită a fi adusă de cei ce se curățau de lepră, a fost prototipul pâinii euharistice, el pune în opoziție sacrificiile aduse Domnului de conaționali lui Maleahi cu sacrificial euharistic, pe care creștinii îl aduc pretutindeni.¹⁹¹ Despre creștinii Sfântul Iustin mai spune că au devenit „adevărata familie preoțească a lui Dumnezeu” întrucât, „în orice loc între neamuri” se aduc în permanență Domnului jertfe de rugăciune.¹⁹² Precum vedem, Sfântul Iustin asociază în chip lămurit Maleahi 1, 11 cu Euharistia creștină, aceasta constituind o certitudine a faptului că profeția s-a împlinit.

Sfântul Irineu descriind cele săvârșite de Mântuitorul la Cina cea de Taină reamintește că Sfânta Euharistie a fost prezisă „între cei doisprezece profeți de Maleahi.”¹⁹³ Deosebit de interesantă este interpretarea pe care Sfântul Irineu o dă aducerii de tămâie, care însoțește jertfa nesângeroasă curată menționată de Maleahi (1, 11). El explică tămâierea în lumina Apocalipsei (5, 8), unde tămâia este numită „rugăciunile sfinților.”¹⁹⁴ O posibilă explicație a acestei conexiuni este dată de Richard N. Fragomeni, care arată că tămâia nu a fost folosită diniru început în cultul creștin, de aceea nu este menționat uzul ei ca o împlinire a profeției.¹⁹⁵

Tot în context apologetic folosește și Tertulian această profeție, având probabil în minte tot Sfânta Euharistie atunci când vorbește despre

ἐξ ἔργων ἁγίων προσκομιζομεν ευωδίας, και θυοντες αυτο την δικαιοσυνην. Οτι και εσομεθε δεκτοι τεβαροσκηκαμεν...Ερη τοιουν περι των εν Χριστω κεκλυμενων εις ιεροουργιαν. Ως αμεινους εσονται των πρωτων, ου μηλοσφαγοντες κατ'εκεινους, ουτε μον βεβηλουντες το θουσιασθηριον δια του προσαγειν αρτους ηλιογημενους. Αλλ'ως εν ταξει θυμιαματων προσκομιζοντες το Θεω την δικαιοσυνην, και της λατρειν, ως κατα μηδενα τροπον αποδειν αυτην των προπουσων θουσιαν ταις ημεραις του αιωνος, τουτεστι, τη ζωη των εν ουρανοις ἁγιων πνευματων, οι διηνεκεις και μακρας τριβουσι ημερας, ητοι χρονους.” (Chyryl of Ierusalim, *Commentary on Malachi*, Ed. P. E. Pusey, Sancti Patris Nostri Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini: In XII Prophetas, vol. 2, 601.24-602.4; 602.9-19) (mai departe unele din trimiterile la Comentariul Sfântului Chiril la Maleahi vor fi făcute cu referire la această lucrare).

¹⁹¹ Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *op. cit.*, p. 178

¹⁹² *Ibidem*, p.302

¹⁹³ Sfântul Irineu, *Adversus Haereses*, 4.17.5.143, SC100.

¹⁹⁴ *Ibidem*, 4.17.6.170-172.

¹⁹⁵ Richard N. Fragomeni, *Incense, Uses of*, in *The New Dictionary of Sacramental Worship*, ed.p. Fink, Liturgical Press, Collegeville, 1990.

„jertfa duhovnicească” ce va fi adusă lui Dumnezeu de neamuri și va fi mai plăcută decât vechile sacrificii.¹⁹⁶

O dată cu Origen apare o viziune diferită în interpretarea pasajului în discuție, în sensul că el nu mai folosește polemic acest text, căci el nu mai era preocupat de a demonstra că locul vechilor jertfe a fost luat de Sfânta Euharistie. El mută accentul interpretării către viața interioară a creștinului. Vorbind despre locul rugăciunii, el afirmă că orice loc este potrivit „pentru cel care se roagă bine”, căci „în orice loc se face tămădire care se aduce în numele Meu.” (Maleahi 1, 11), afirmând apoi, făcând apel la cuvintele Mântuitorului din convorbirea cu femeia samarineancă, că este timpul ca adevărații credincioși să se închine Tatălui nici în Ierusalim, nici pe Muntele Garizim, ci „în duh și în adevăr” (Ioan 4, 20-21).¹⁹⁷ Precum observăm, în aluzia sa la Maleahi 1, 11 Origen nu face o conexiune cu Euharistia.

După Origen, în secolul al patrulea, Eusebiu de Cesareea este cel care dezvoltă interpretarea lui Maleahi 1, 11. Ca și interpreții de până la el, Eusebiu asociază sacrificiul cu Sfânta Euharistie. Asemenea lui Origen, el plasează locul acestui sacrificiu în inima omului, dar o face dezvoltând interpretarea în sensul că această jertfa are în vedere starea morală a credinciosului și strădania acestuia pentru curăția inimii și eliberarea de patimi. Pe aceeași linie a unor interpretări anterioare lui, Eusebiu socotește jertfa de tămădie drept una de preamărire, materializată în rugăciunile înălțate de credincioși „în orice loc”.¹⁹⁸

Sfântul Chiril al Ierusalimului face aluzie la Maleahi 1, 11 în contextul explicării cuvintelor din Simbolul de credință referitoare la sobornicitatea Bisericii, socotind că afirmarea măreției numelui lui Dumnezeu între neamuri este o profeție a universalității Bisericii. Față de Sfântul Iustin sau alți apologeți care se foloseau de acest verset spre a opune creștinismul iudaismului, la Sfântul Chiril accentul cade pe prezența instituțională a Bisericii.¹⁹⁹

La Maleahi 1, 11 face aluzie și Sfântul Vasile cel Mare. Încercând să explice îndemnul la rugăciune al Sfântului Apostol Pavel: „Vreau deci ca bărbații să se roage în tot locul...” (1 Timotei 2, 8), Sfântul Vasile accentuează

¹⁹⁶ Tertulian, *Adversus Iudaeos*, CCL 1,5,4; Adv. Marcionem, CCL13.22.6.

¹⁹⁷ Origen, *Omilii la Facere*, SC 7,13.3.

¹⁹⁸ Eusebiu de Cezareea, *Demonstratio Evangelicum*, 1.10.35., in GCS 23.

¹⁹⁹ Chiril al Ierusalimului, *Cateheze* 18, 25, SC126.

ideea că rugăciunea și jertfa se cuvine să fie aduse peste tot, conform profetiei, dar nu în orice fel de loc, ci în locuri special consacrate slujirii lui Dumnezeu, adică în biserici.²⁰⁰

La Sfântul Ioan Gură de Aur, interpretarea acestui verset pare că păstrează ceva din forța polemică, imprimată inițial de Sfântul Iustin. Convins că Maleahi a profetit după exil, Sfântul Ioan Gură de Aur răspunde obiecțiilor aduse de evrei la interpretarea creștină a profetiilor. El nu vrea să accepte afirmația acestora că prezicerile profetilor s-au împlinit în vremea robiei și pentru acest motiv accentuează poziționarea temporală postexilică a lui Maleahi și notează că profetul a prezis starea deplorabilă „prezentă” și abolirea sacrificiilor evreilor, care au corespuns realității de după vechea restaurare a Ierusalimului și a Templului. Sfântul Părinte accentuează insistența lui Maleahi ca jertfa să fie curată, pură. El arată că profetul nu poate avea în vedere decât Jertfa euharistică creștină, întrucât o asemenea puritate nu poate fi adusă „prin fum și grăsime, nici cu sânge sau preț de răscumpărare, ci prin harul Duhului.”²⁰¹

O poziție oarecum aparte o are printre contemporanii săi Teodor de Mopsuestia, care nu dă acestui text un înțeles creștin, ci vede aici o referire la o cunoaștere a lui Dumnezeu între păgâni, care, deși imperfectă, este oarecum inerentă și firească.²⁰²

b. Numele Domnului disprețuit de preoți (1, 12-14).

Versetele 12-14 reiau și explicitiază mai aprofundat condamnarea preoților și a activității lor care fusese prezentată în versetele 6-10, constituind parcă rezumatul unui rechizitoriu²⁰³. Comparate cu o fervoare religioasă veritabilă, reliefată în versetul 11, atitudinea și comportamentul acestora sunt cu atât mai reprobabile. Versetul 12 este o reiterare a versetului 7, iar atitudinea condamnabilă a preoților pare a crea aici un puternic contrast cu versetul anterior. Acolo, numele Domnului era plin de măreție între neamuri, iar aici preoții erau cei care îl profanau. În Levitic 21, 6-7 preoții au restricții care îi împiedica să profaneze numele Domnului: lor

²⁰⁰ Sfântul Vasile cel Mare, *Tratat despre Botez*, SC357, II, 8, 3C.

²⁰¹ Sfântul Ioan Hrisostom, *Discurs împotriva creștinilor iudaizanți* apud John O'Keefe, *op. cit.*, p. 72

²⁰² In *Malachiam*. Ed. Sprenger, *Theodorii Mopsuesteni Commentarius in XII Prophetas*, Wiesbaden, 1977, 408. 4-15., apud John O'Keefe, *op. cit.*, p. 72

²⁰³ Glazier-Mac Donald, *op. cit.*, p. 61

le este interzis să atingă cadavre sau să căsătorească o femeie care nu e fecioară.²⁰⁴ Ei au o misiune sacră și viața lor se cuvine să fie în ton cu aceasta.

Dar dacă îi pângăresc sanctuarul, ei implicit îi profanează numele. (Lev 20, 3). Dumnezeu îi acuză cu precădere că îi iau numele în deșert, deoarece ei spun sau cel puțin gândesc că „masa Domnului este pângărită”. Această idee se regăsește aproape identic în versetul 7 cu excepția faptului că termenii folosiți sunt diferiți. Este sigur că cei ce disprețuiesc masa Domnului o și pângăresc. De fapt, ei consideră sacrificiile în sine, fructele sau hrana, ca demne de dispret. Preoții obișnuiau să primească ofrandele ca prinos de hrană pentru uz personal²⁰⁵ și chiar să se plângă de calitatea bucatelor.

Dacă preoții ar fi insistat ca să se aducă de către credincioși numai ofrande sănătoase această situație tristă nu ar fi apărut. Pe de altă parte, așa cum reiese din versetele 7 și 13 exprimarea „hrană dezgustătoare” este mai potrivită pentru ofrandele aduse Domnului. Este oarecum de neînțeles această atitudine disprețuitoare a preoților, de dezinteres și indiferență față de calitatea animalelor sacrificate, cu atât mai mult cu cât ei înșiși primeau ca hrană parte din aceste jertfe.²⁰⁶

Întregul rit al sacrificiilor a devenit astfel pentru preoți un fel de corvoadă obositoare, în loc să își păstreze semnificația inițială de participare la domnia unui Dumnezeu atotputernic. Ei disprețuiesc acest ritual sacru și au chiar o atitudine sfidătoare precum față de un dușman nevolnic (Ps 10, 5)

Ca profet, Maleahi nu putea ignora promisiunile predecesorilor săi, căci acest lucru ar fi însemnat o discreditare a institutiei profetice și chiar a propriei persoane. De aceea, în spiritul predecesorilor săi, el mustră aspru ceea ce socotește a fi în neorânduială, începând cu laxismul manifestat de popor, în frunte cu liderii săi religioși, în ceea ce privește respectarea Legământului. Preoții aduc sacrificii necorespunzătoare și lipsesc poporul de binefacerile unor învățături corecte (2, 8-9), iar la rândul său poporul întreg păcătuiește în diverse moduri.²⁰⁷

²⁰⁴ Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan și Pr. prof. dr. Emilian Cornuțescu, *Arheologia Biblică*, Ed. a II-a, E.I.B.M.B.O.R., Sibiu, 2002, p. 218

²⁰⁵ *Ibidem*, p.222

²⁰⁶ J.M.P. Smith, *op. cit.*, p. 33

²⁰⁷ David George Clark, *Elijah as eschatological high priest: an examination of the Elijah tradition in Mal.3:23-24*, Notre Dame, Indiana, 1975, p. 57

Isaia vorbea despre Israel ca fiind plictisit de Dumnezeu și extrem de reticent la aducerea de sacrificii. Același pasaj spune că Dumnezeu este epuizat de oceanul de păcate în care se scaldă credincioșii iar preoții au epuizat și ei răbdarea Domnului cu ofrandele lor demne de mila Dumnezeu este cel îndreptățit să fie dezgustat de comportamentul lor și să-și reverse mânia într-un tunet furios. Această sfidare a Domnului găsim manifestată plenar în Maleahi.²⁰⁸

Versetul 8 menționează existența unor „candidați” la sacrificiu care erau orbi, șchiopi, bolnavi; versetul 13 include referirea la aceste categorii, dar îi adaugă și aducerea de animale furate. Unii au recurs la furt pentru a putea aduce Domnului prinoase mai valoroase, atenuându-și astfel sentimentul de vinovăție.²⁰⁹ Prin Isaia, Domnul a spus: „Urăsc răpirele nedrepte” (61, 8), făcând probabil referire chiar la aceste practici. Furtul de la sărmani și nevoiași nu este nicidecum o cale de a câștiga bunăvoința Domnului. Orice sacrificiu care nu costă nimic, nu are valoare de sacrificiu. Capitoul 3 descrie această activitate ca furt de la însuși Domnul. (v. 8-10)

În versetul 13 găsim formulate aceleași idei ca în versetul 10. Deslușim printre rândurile acestui verset dezamăgirea pe care Dumnezeu o încearcă fiind pus în situația de a primi o astfel de jertfă din mâinile slujitorilor Săi. Cuvintele închid în ele o negație accentuată din partea Domnului și chiar senzația de zădărnice a acestui sacrificiu, care de o astfel de calitate inoioelnică fiind, mai bine nu ar fi fost adus.²¹⁰

Atitudinea preoților a afectat întreaga populație iar versetul 14²¹¹ a înregistrat eforturile unui individ doritor de a aduce ofrande amăgitoare. Cazul se referă la o ofranda adusă pentru împlinirea unui legământ care, potrivit textului din Levitic 22, 17-25 trebuie să consiste într-un animal de gen masculin²¹² care să nu aibă nici un defect. Animalele cu anumite diformități erau acceptate ca ofrande făcute de bunăvoie, din inimă, fără

²⁰⁸ A. van Hoonacker, *op. cit.*, p. 708

²⁰⁹ *Ibidem*, p. 709

²¹⁰ Henning Graf Reventlow, *Die Propheten Haggai, Sacharja und Maleachi*, Das Alte Testament Deutsch (9th ed.) Gottingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1993, p. 142

²¹¹ Karl William Weyde combate părerea lui Bulmerinca, care socotește că blestemul din v. 14 este îndreptat împotriva preoților. (*Pophecy and Teaching, Prophetic Authority, Form Problems, and the use of Tradition in the Book of Malachi*, Walter de Gruyter, Berlin, 2000, p. 153)

²¹² Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan și Pr. prof. dr. Emilian Cornișescu, *op. cit.*, p.

vreun scop ascuns, ca jertfă de evlavie (22, 23). Omul cu pricina chiar avea în turma lui un animal de parte bărbătească pe care se legase că-l va darui Domnului dar când a sosit sorocul i-a oferit în schimb un animal care avea un defect. Ce a câștigat de pe urma gestului său nu a fost deloc binecuvântarea Domnului, ci blestemul acestuia și alte consecințe neplăcute.

Din moment ce acest om este numit „blestat” (ארר), este posibil ca el să fi plănuit să înlocuiască animalul de la început. Legămintele erau voluntare, dar el vroia neapărat să fie cunoscut ca individ cu trăire spirituală. Lumea va vorbi de el deoarece ofrandele se aduceau în public iar oamenii se putea să nu bage de seama defectele ofrandei aduse.

Faptul că preoții erau indulgenți nu scuza deloc îndrăzneala de a duce o ofrandă defectuoasă. Dumnezeu are cunoștință de această ipocrizie deși nimeni nu i-a prezentat direct acest aspect. Încercarea lui Anania și Safira, despre care face pomenire cartea Faptele Apostolilor, de a oferi daruri mai puțin valoroase decât cele promise inițial, este un alt exemplu de același fel de ipocrizie (Faptele Apostolilor 5, 1-5)

Despre aceste animale cu meteahnă Calvin spune: „Un animal pe jumătate mort, smuls din gura lupului sau un miel căruia lupul i-a mâncat urechea! Frumoasă ofrandă într-adevăr. O astfel de vită este deja impropriu consumului profan, cu atât mai puțin adecvată pentru cult.”²¹³

De ce este atât de reprobativ să aduci sacrificii defectuoase din motive greșite? Poate pentru că Dumnezeu este un Mare Rege al cărui nume impune respect din partea popoarelor.

Întorcându-ne la o temă deja prezentată în versetele 5 și 11 Maleahi folosește în versetul 14 un titlu revendicat de unii din cei mai puternici monarhi de pe pământ. În 4 Regi 18, 19, 28 exprimarea „mare rege” se referă la Sanherib, cărmuitorul asirian ale cărui armate au terorizat Orientul Mijlociu pe la anul 700 î. Hr. Și totuși Dumnezeul lui Israel, care „Dumnezeu mare este și Împărat mare peste tot pământul” (Psalmul 94, 3), a salvat Ierusalimul de aspirarea monarhului asirian distrugându-i armata invincibilă.²¹⁴

În versetul 8, Maleahi face o comparație între respectul lor pentru Dumnezeu și comportamentul lor față de guvernator. Dacă poporul nu ar îndrăzni niciodată să-l insulte pe guvernator este sigur că nu ar îndrăzni

²¹³ Calvin apud Teophane Chary, *op. cit.*, p. 247

²¹⁴ J. A. Thompson, *op. cit.*, p. 150

niciodată să-l înfrunte pe marele rege persan care îl numise pe acel guvernator. Urmând același raționament ei se pare că manifesta nerăbdare în a-l multumi pe Cel ce privește popoarele ca pe o „picătură de apă pe marginea unei găleți” și care reduce la zero orice cărmuitor” (Isaia 40, 15, 23)

B. Preoții sunt blestemați pentru că au nesocotit Legământul cu Levi (2, 1-9)

1. Neglijența preoților aduce cu sine blestemul Domnului (2, 1- 3)

Deoarece preoții l-au dezonorat pe Domnul profanându-l sanctuarul, ei trebuie să sufere o pedeapsă severă. Avertismentul care li se dă este numit „poruncă” în versetul 1. Nu este atât o poruncă, cât un „decret” sau o „rezoluție”. În Naum 1, 14 găsim un alt exemplu de „poruncă” care anunța o catastrofa ce va să vină. Aici, judecata este împotriva păgânilor asirieni în timp ce, în mod bizar, în Maleahi găsim o incriminare clară a preoților Domnului și o desemnare evidentă a acestora ca ființe ale mâniei Domnului, deși, ca slujitori ai lui Dumnezeu ei s-ar fi cuvenit să fie mijlocitori ai binecuvântărilor Sale.²¹⁵

Ca și cum ar fi vrut să le dea preoților o altă șansă, Dumnezeu introduce pedeapsa cu o condiție încurajatoare. Blestemul Meu te va lovi, numai dacă nu îmi slăvești Numele. Totuși, cu puțin înainte de sfârșitul versetului, Dumnezeu este forțat să recunoască necuviința preoților și iminența pedepsei care le va fi aplicată.

Domnul încearcă să-i readucă pe calea cea bună și să le „pună curintele la inimă”. Această expresie are și un sinonim cu un înțeles puțin diferit, anume a suferi de pe urma unei întâmplări nefericite, care implică conștientizarea situației și necesitatea găsirii unor soluții. În acest caz, acțiunea implică manifestarea respectului pentru numele sfânt al Domnului așa cum apare și în formularea lui Maleahi „Numele Meu” (יְשׁוּ) folosită de cel puțin 6 ori în 16 versete.²¹⁶

Dumnezeu va trebui să dezlănțuie mânia împotriva preoților și să le blesteme binecuvântările, singura scăpare fiind căința profundă și sinceră. Din nefericire, este exact ceea ce s-a întâmplat, și chiar preoții neînținați au fost atinși de blestem pentru că au fost luați laolaltă cu cei corupți descriși în 1, 14.

²¹⁵ Hans Brandenburg, *Die Kleinen Propheten, Haggai, Sacharja, Maleachi (mit Esra und Nehemia)*, Brunnen Verlag GmbH, Giessen und Basel, 1963, p. 136

²¹⁶ Herbert Wolf, *op. cit.*, p. 78

Preoții dețineau privilegiul sacru de a binecuvânta poporul.²¹⁷ Ei dețineau și dreptul de a invoca numele Domnului și să repete binecuvântările asupra poporului din Numeri 6, 24-26, ca Domnul să se milostivească și să-i binecuvânteze și să le dea pace fiilor lui Israel. Acum Dumnezeu urma să inactiveze aceste binecuvântări și să ofere exact opusul a ceea ce I se ceruse.

În Judecători 17, 2, o mamă a încercat să întoarcă teribilul blestem pe care îl aruncase fără știință asupra propriului său fiu, care mărturisise că furase arginții de la ea. Aceasta l-a binecuvântat eliberându-l astfel de blestem. Pentru preoții din vremea lui Maleahi, această „răsturnare de situație” putea funcționa în ambele sensuri. Vorbele lor erau menite a fi binecuvântări, însă Dumnezeu le putea transforma imediat în blesteme.²¹⁸

În Sfânta Scriptură ideea de blestem este frecvent asociată cu foamea și sterilitatea, iar versetele 2-3 fac aluzie directă la această asociere. În primul rând, expresia „Voi trimite peste voi blestemul” amintește de Deuteronom 28, 20-21 unde găsim enumerate consecințele păcatului precum foamea, mizeria pestilențială și boala. Prin amenințarea pe care Domnul o proferează în versetul 3, este evidentă în continuare conexiunea ideatică între versetele în discuție și Deuteronom 28, 20-21. Domnul anunța literal că „vă voi amenința sămânța”. „Sămânța” (הורע) este întâlnit des tradus corect ca „urmași”,²¹⁹ dar legătura cu Deuteronom 28 face să transpară ideea că se traduce mai degrabă ca sămânță a pământului. În Maleahi 3, 9-11 găsim o mențiune a faptului că „Voi certa pentru voi lăcusta” pentru a opri distrugerea recoltelor.

Deuteronom 28, 38 face referire la o însămânțare din abundență care se sfârșește într-o recoltă distrusă complet de lăcuste. În pasajul despre blestem din Leviticul 26, Dumnezeu avertizează că cei care vor sădi sămânța fără rost dușmanul le va distruge recoltele (Levitic 26, 15-16), în contrast evident cu Levitic 25, 21 unde Domnul afirmă că: „Vă voi trimite binecuvântarea Mea în anul al șaselea și va aduce roarele sale pentru trei ani.”

²¹⁷ Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan și Pr. prof. dr. Emilian Cornițescu, *op. cit.*, p. 213

²¹⁸ Hans Brandenburg, *op. cit.*, p. 136

²¹⁹ I.P.S. Bartolomeu Anania traduce acest verset: „Iată, Eu vă voi întoarce spatele și voi împoșca scârna peste fețele voastre...Și totodată vă voi lua de aici”, această ultimă afirmație având același sens de încetare a slujirii preoțești. (*Cartea profetului Daniel și a celor doisprezece profeți mici*, Ed. Anastasia, București, 2000, p. 370)

Versetul 2, 3 în traducerea sinodală, prin folosirea expresiei: „*sferă brațul vostru*” nu pare a avea în vedere sămânța pământului, ci mai degrabă o limitare drastică a prerogativelor preoților, mergând poate până la încetarea funcției lor.

Pentru a întâri iminența blestemului ce se va abate asupra preoților Domnul vorbește de spurcăciunea pe care le-o va arunca în față. Poate că măruntaie ar fi fost o traducere mai potrivită deoarece se știe că orice animal sacrificial este ars cu tot cu carne, piele și baligă afară din tabără. (Ieșirea 29, 14; Leviticul 8, 17; 16, 27). De obicei se vorbește de un taur ca ofrandă compensatorie pentru păcat, așa că este clară reacția de mânie a Domnului care aruncă în față rămășițele necurate ale unei ofrande presupuse a fi sacră. Dată fiind condiția preoților și ofrandele imperfecte pe care le aduceau, era clar că sacrificiul va fi disprețuit de Dumnezeu.²²⁰ Duritatea reproșurilor aduce cu sine o expresie al cărei realism se regăsește și într-o exprimare a profetului Naum, dar fără menționarea ideii de blestem. (Naum 3, 6): spurcăciunile aruncate în figura slujitorilor. Ea trebuie înțeleasă literal. Profetul înțelege aici spurcăciunile victimelor sacrificate: baliga și toate resturile sacrificării (Ieșirea 29, 14; Leviticul 4, 11; 8, 17; Numerii 19, 5), care trebuiau duse în afara taberei și arse. Precizarea „spurcăciunea sărbătorilor voastre” exprimă o gradăție importantă. Solemnitățile ineseși, a căror celebrare trebuia să fie cu deosebire importantă, nu sunt decât oroare în fața lui Dumnezeu. Trecându-se de la sensul concret la cel figurat sunt reactualizate apostrofările profetilor anteriori, cu privire la zădărnicia cultului formalist (Amos 5, 21-23; Osea 8, 11-13; Isaia 1, 10-16).²²¹

În comentariul său Calvin indulgește tonul amenințării: « *Dumnezeu va înăbuși joshnicia mândriei pe care o păstrați de la înaintașii voștri* ». ²²²

Ultimul rând din versetul 3 evidențiază clar faptul că preoții vor avea aceeași soartă precum măruntaiele și baliga. Precum aceste rămășițe care sunt duse pe câmp și arse tot așa preoții vinovați vor fi separați de comunitate și distruși. Un tratament similar găsim la urmașii regelui Ieroboam din 3 Regi 14, 10. Familia aceluia împărat a trebuit stărpită, distrusă din temelii.

²²⁰ Herbert Wolf, *op. cit.*, p. 80

²²¹ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 250

²²² J. Calvin, *op. cit.*, p. 1018

2. Preoții în contrast cu Levi - ca simbol al preoților de odinioară (2, 4-9) a. Supunerea lui Levi (2, 4-5).

În acest pasaj Domnul, care anterior a prezentat clar atât păcatele preoților care l-au întinat Numele cât și pedeapsa pe care aceștia au atras-o asupra lor, pare că face o antiteză între preoții din prezent și cei din vremurile trecute. În versetul 4, Dumnezeu explică faptul că „*această poruncă*”, decretul de pedeapsă din versetele 2-3 are darul de a ajuta seminția preoților lui Levi să înțeleagă că toate acțiunile lor însă trebuiau făcute cu conștiința faptului că Dumnezeu veghează la respectarea Legământului Său.

Exprimări asemănătoare regăsim și la profetul Iezechiel, „*și veți ști că eu sunt Domnul, când Îmi voi întoarce fața împotriva lor*” (Iezechiel 15, 7)

Legământul făcut cu Levi era ca un membru din tribul lui Levi, Aaron, să devină primul mare preot iar urmașii lui să fie preoți în toată istoria Israelului. Astfel, în versetele 4-9, „*Levi*” este folosit cu referire la preoții din seminția lui Levi.²²³

Aceast legământ era bazat pe pace și viață pașnică așa cum se spune în versetul 5, deoarece preoții se preocupau îndeaproape de viața spirituală și bunăstarea poporului înaintea lui Dumnezeu. Așa cum am notat deja, celebra binecuvântare din Numeri 6, 24-26 se încheie cu rugăminta ca Dumnezeu „*să-ți dăruiască pace*”. Această pace presupune ceva mai mult decât încetarea războiului. Ea implică ideea de întreg, trăinicie și prosperitate precum și o relație pașnică cu Dumnezeu, implicând binecuvântare asupra întregii comunități israelite, legământul cu Dumnezeu fiind astfel unul dătător de viață.²²⁴

În acest context, înțelesul de „*viață și pace*”²²⁵ este perfect ilustrat de referirile la istorie din Numerii 25, 12 unde „*legământul Meu de pace*” este

²²³ Părerea mai multor autori este că Maleahi ar fi avut în vedere două legăminte distincte: unul cu seminția preotească a lui Aaron, de a cărui încălcare s-ar lega amenințările încercate de reproș de la 2, 1-3 și un altul cu seminția lui Levi despre care se vorbește în versetele 4-5. Dacă încălcarea primului legământ atrage după sine pedeapsa aspră, în privința celui de-al doilea mai există speranțe (David L. Petersen, *op. cit.*, p. 190; A. Renker, *Die Tora bei Maleachi*, Ein Beitrag zur Bedeutungsgeschichte von Torah im Alten Testament, Herder, Freiburg, 1979, pp. 93-97 ș.a.)

²²⁴ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 90

²²⁵ Theophane Chary este de părere că expresia „*viață și pace*” care nu se regăsește decât aici, pare că vrea să acumuleze o încălcătură maximă de viață, de pace, de bine și de fericire. (*op. cit.*, p. 252)

menționat pentru prima oară. Legământul era „dat” sau „confirmat” lui Finees, strănepotul lui Aaron, care, omorându-i pe Zimri și pe femeia Madianita pe care o adusese în comunitatea israelită, a făcut să înceteze pedeapsa ce se abătuse asupra fiilor lui Israel, potolind mânia dezlănțuită a lui Iahve. Acesta a fost unul din cele mai triste episoade din istoria lui Israel când poporul îl venera pe Baal din Peor și călcau porunca Domnului păcătuiind cu femeile moabite. În acea vreme idolatria și imoralitatea sexuală erau motive întemeiate de oprobriu iar Finees, preotul, și-a asumat gelozia resimțită de Domnul și a deturnat mânia Domnului de la Israel (Numerii 25, 11).²²⁶

Pare ciudată mențiunea unui *acord de pace* într-un context atât de conflictual însă pacea cu Dumnezeu implică confruntarea cu păcatul. Isaia 53, 5 descrie pedeapsa suferită de Hristos care ne-a adus în schimb liniște sufletească și pace. Din nefericire, preoții cărora li se adresează Maleahi nu erau deloc interesați de propriul lor comportament păcătos cu atât mai puțin le păsa de păcatul de a fura credincioșilor pacea dată de Dumnezeu.

Atitudinea lui Finees era una plină de bună cuviință și respect față de Dumnezeu,²²⁷ total opusă atitudinii pe care o aveau preoții în 1, 6. Această frică de Dumnezeu la care se referă atât de des Maleahi, era clar exprimată de zelul lui Finees pentru Legile lui Dumnezeu. El „îmi venera numele” în timp ce preoții din vremea lui Maleahi disprețuiau un același nume. Teamă de Dumnezeu și cutremurul înaintea numelui Său sunt sentimente firești ale creaturii în fața Creatorului. În alte contexte în Vechiul Testament, precum la Deuteronom 1, 21 sau Ieremia 1, 17, Dumnezeu își încurajează supușii să nu se teamă de om sau de puterea sa, deoarece El Însuși îi apără. Într-un fel profund, ei trebuie să „se teamă și să se înspăimânte” numai în fața Domnului.

În Isaia 8, 9-13 găsim aceeași imagine a unui Dumnezeu demn de slavă. Din moment ce Dumnezeu este sfânt, El ar trebui să fie obiectul „temeii” și al „înfricoșării” în viziunea lui Isaia (Isaia 8, 13). În mod

²²⁶ Chary opinează că Maleahi pare a fi primul care traduce binecuvântarea rostită de Dumnezeu asupra lui Levi, la Deut. 33, 8-11, în termenii unui legământ. (*Ibidem*, p. 251) Aceeași remarcă a lipsei formale a unui legământ între Dumnezeu și Levi o face și Goswin Habets (*Vorbild und Zerrbild, Eine Exegete von Maleachi 1, 6-2, 9*, in *Teresianum*, XLI, 1990-1, p. 49)

²²⁷ Totuși Sfânta Scriptură (1 Regi 27, 36) vorbește despre pedepsirea casei lui Eli ai cărei fii aveau o purtare scandaloasă și despre prevestirea morții în aceeași zi a lui Ofni și Finees.

simbolic, Isaia 8, 9 vorbește de „neamuri” și de „cei puternici” care, văzând măreția lui Dumnezeu, se cuvine să înțeleagă că trebuie să se plece întru supunere. Dumnezeu nostru este mare și atotputernic, în fața Lui ar trebui să ingenuchem cu smerenie. Cu toate acestea, tendința noastră este să-L ignorăm pe Dumnezeu și să ne temem de oameni și de „gura lumii”.

b. Preoții ca învățători ai poporului (2, 6-7).

În versetele 6-7 găsim în continuare descrierea preoților ca oameni de o integritate ireproșabilă și cu frica lui Dumnezeu. „Învățătura adevărului era în gura lui”, lucru care întărește validitatea învățăturilor sale și a legilor mozaice pe care el le propovăduia. „Învățătura” poate însemna și „înțelepciune” ca și în Pilde 31,26 unde femeia virtuoaasă are „înțelepciune” pe limbă. Oricărei vorbe rostite trebuie să i se aplice principiul blândetii și al adevărului.²²⁸

Psalmul 118, 142 subliniază ideea că Legea lui Dumnezeu este adevărul, iar preoții erau cunoscuți ca experți ai acestei Legi. Parte din misiunea lor este să-i învețe pe credincioși preceptele lui Moise (Leviticul 10, 11) și să interpreteze legea (Ieremia 2, 8).²²⁹

Când se impunea aplicarea unor verdicte specifice în desfășurarea unor cazuri legale dificile, preoții își asumau uneori și rolul de judecători (Deuteronom 17, 9-11).²³⁰

Această dublă responsabilitate de a preda și de a judeca explica și accentul care se pune pe adevăr și cinste în acest verset. Nedreptatea sau pervertirea adevărului nu-și avea locul niciodată pe buzele lor. Buzele și limba, ca organe ale vorbirii erau uneori implicat în înșelăciune sau nedreptate (Iov 13, 7; Isaia 59, 3), însă preoții unși de Dumnezeu procedau la rostiri „în pace și dreptate”. Vorbele și acțiunile lor trebuiau să fie pline de cuviință și, mai presus de orice, ireproșabile.

„Pace” (שלום) și „dreptate” (מישר) ²³¹ se regăsesc alăturate ca sens și în alte pasaje deoarece fără dreptate și cinste nu poate exista pace adevărată.

²²⁸ Demnitatea învățătoarească a preoției presupunea de bună seamă înțelepciune din partea slujitorului. În istoria lui Israel au existat, poate și ca expresie a caracterului ereditar al preoției, cazuri în care preoții nu s-au ridicat la înălțimea așteptărilor, lucru care a făcut ca instituția preoției să fie deseori aspru sancționată de profeți.

²²⁹ Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan și Pr. prof. dr. Emilian Cornitescu, *op. cit.*, p. 220.

²³⁰ *Ibidem*

²³¹ A merge împreună cu Dumnezeu în pace și dreptate înseamnă a te afla în comuniune cu Dumnezeu, sub spectrul legământului (J. Baldwin, *op. cit.*, p. 235)

Isaia 60, 17 vorbește de o guvernare bazată pe pace ca judecător și dreptatea ca stăpânitor. În Psalmul 84, 11 avem nu numai imaginea „dreptății” și „păcii” împărțind un sărut ci și „milă” și „adevărul” alăturate noțiunii de „iubire”. Asemănările cu Maleahi 2, 6 sunt evidente. „Adevăr” și „dreptate” sunt cuvinte folosite deseori în relație cu respectarea infailibilă a unui acord sau legământ.²³²

În Iosua 2, 14 „dreptate” este folosit pentru a exprima aderarea fără echivoc la termenii conveniți de spionii israeliți și Rahav. Din moment ce legământul cu Levi este menționat în versetele 4 și 8, acțiunile descrise în versetul 6 implică loialitate totală față de acest legământ.

Învățăturile inspirate de cuvântul lui Dumnezeu și exemplul dat de preoți ar trebui să fie suficiente pentru a întoarce necredința unor credincioși. Această întoarcere s-ar putea referi la convingerea că oamenii sunt păcătoși și că trebuie salvați de tentația de a cădea în păcat. Dată fiind poziția lor privilegiată ca trimiși ai Domnului, preoții aveau implicit o influență considerabilă asupra unui număr mare de oameni. În Daniel 12, 3 găsim o descriere amănunțită a statutului binecuvântat al „celor care-i conduc pe calea cea bună pe cei mulți”. Printre cărmuitorii Israelului, acest privilegiu și responsabilitate aparțineau mai presus de oricine, preoților.²³³

Versetul 7 amplifică misiunea preoților deoarece ei erau cei care „păzeau știința și învățăturile” adică păzesc comoara Legii bine ascunsă în inimile și mintea lor. „Frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii” (Pilde 1, 7) fapt ce ar explica repetarea cuvântului „frică” ca leit motiv în Maleahi. Cunoașterea care se bazează pe respect pentru Domnul implică o relație personală cu acesta. Oamenii trebuie să ceară sfatul preoților nu numai pentru că aceștia cunosc cuvântul lui Dumnezeu, ci mai ales pentru că aceștia rezonează cu spiritul lui Dumnezeu.²³⁴

Relația lor cu Dumnezeu era atât de strânsă încât puteau pe drept fi numiți „mesagerii” sau „trimiși” Domnului. Aceasta este o titulatură înaltă folosită și pentru profeți precum în Agheu 1, 13. Preoții erau „mesageri ordinari (obișnuiți)” în timp ce profeții erau mesageri extraordinari.²³⁵ Termenul însuși poate fi tradus la fel de bine prin inger deoarece ingerii

²³² H. Wolf, *op. cit.*, p. 83

²³³ *Ibidem*

²³⁴ *Ibidem*

²³⁵ C. F. Keil, *Die Zwölf Kleinen Propheten*, Dorfling und Franke, Leipzig, 1873,

sunt un soi de preoți supranaturali ai lui Dumnezeu.²³⁶ În Maleahi 3, 1 cuvântul mesager dobândește o importanță deosebită prin punerea sa în relație cu Ioan Botezătorul și însuși Hristos. A fi „mesager al Domnului” era o chemare sfântă și preainaltă. Cei ce propovăduiesc cele sfinte sunt numiți „mijlocitori ai lui Hristos” a căror misiune este să facă cunoscută vestea cea bună, Evanghelia, într-o lume care are nevoie disperată de așa ceva (2 Corinteni 5, 20).

Referitor la „solul Domnului” (מלאך יהוה) invocat în Maleahi 2, 7, cugetarea patristică a emis păreri diferite. Unii Sfinți Părinți sau scriitori bisericești, precum Sfântul Ciprian și, urmând lui, Eusebiu și Fericitul Augustin, au socotit că aici nu ar fi vorba despre preot și despre exprimarea înaltei sale demnități, ci am avea de-a face cu o descriere a misiunii lui Hristos Însuși, ca trimis al Domnului.²³⁷

Alți Sfinți Părinți au văzut aici un portret al preotului, ca trimis al lui Dumnezeu. În special în secolul al IV-lea, demonstrându-se un interes deosebit cu privire la rolul preotului creștin și dezvoltându-se o adevărată teologie a preoției, s-a uzat și de textul lui Maleahi pentru a se cristaliza imaginea slujitorului creștin și pentru a se conștientiza sublimul preoției creștine, dar și cutremurătoarele responsabilități ale preotului.²³⁸ În acest sens, Sfântul Grigore de Nazianz, citând din Maleahi 2, 6-7, spune că prorocul Maleahi „amintește de legământul lui Dumnezeu cu leviții ca să se teamă de Domnul și să se ferească de la fața numelui Lui” și că „preoția este în același timp și dregătorie de cinste și dregătorie înfricoșătoare, pentru că preotul este înger al Domnului Atotputernicul”²³⁹ La rândul său Sfântul Ioan Gură de Aur, în *Omiliile la Romani* spune că preotul este numit înger pentru că are menirea unui înger de a transmite mai departe ceea ce I s-a spus. Un sol nu rostește propriile cuvinte, ci pe cele ale celui care l-a trimis.²⁴⁰ Același text 2, 6-7 este citat și în Constituțiile Apostolice, autorul anonim folosindu-l în scopul de a arăta că precum noi ne putem apropia de Dumnezeu numai

²³⁶ H. Wolf, *op.cit.*, p. 84

²³⁷ John O'Keefe, *op. cit.*, p.95

²³⁸ Am în vedere în primul rând memorabilele tratate despre preoție ale Sfinților Ioan Gură de Aur, Grigore de Nazianz și Efreem Sirul.

²³⁹ Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigore de Nazianz și Sfântul Efreem Sirul, *Despre preoție*, traducere, introducere, note și un cuvânt introductiv de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987, pp. 194-195

²⁴⁰ Sfântul Ioan Gură de Aur, *apud* John O'Keefe, *op. cit.*, p. 96

prin Hristos, tot astfel și lucrările sfinte se cuvine să fie săvârșite de către preoți.²⁴¹

Fericitul Ieronim a explicat că acest pasaj descrie slujirea „preotului perfect”, prezentându-l așa cum trebuie să fie și cum vrea Dumnezeu ca el să fie.²⁴² Și Teodor de Mopsuestia a socotit că acest pasaj descrie lucrarea sfântă a preotului și rolul său ca mesager al adevărului.²⁴³

c. *Învățăturile corupte ale preoților*(2, 8-9).

Prăpastia dintre ideal și real transpare dureros din rândurile versetelor 8-9. În loc să propovăduiască cuvântul Domnului ei au deviat de la standardele înalte enunțate în versetele 6-7. Poporul a primit în Deuteronom 17, 11 avertismentul de „a nu se abate nici la dreapta, nici la stânga” de la învățăturile preoților. Însă acum preoții înșiși se fac vinovați de aceasta. Ei nu-i mai îndepărtează pe credincioși de păcat; mai rău, ei pot provoca căderea în păcat prin purtarea lor necuviințoasă și învățăturile false. Preoții chiar plasează obstacole în calea credincioșilor provocând astfel decăderea întregii națiuni.²⁴⁴

Pe scurt, Dumnezeu acuza preoții de încălcarea legământului cu Levi.²⁴⁵ Ei distrug noțiunea de preoție și înăbușă dezvoltarea spirituală a poporului.²⁴⁶ Neemia îi descrie pe preoții contemporani ca cei care au pângărit noțiunea de preoție și legământul cu Levi prin favorizarea căsătoriilor cu străini. (Neemia 13, 27-29)

În acest sens este demnă de amintit atitudinea lui Chiril al Alexandriei față de preoți și față de jertfe:

„Întregul obiectiv al profeției, ca și la el, era preocupat cu două lucruri. Pentru timpul când a fost construit templul și când a venit timpul să cheme din afară la preoție pe cei care erau deasupra oamenilor-cei din seminiția lui Levi-aceștia erau chemați să împlinescă rânduielele legii, dar ei nu s-au angajat să respecte poruncile lui Moise nici în mod nevinovat și în mod rezonabil. Oamenii aduceau lucruri ordinare pentru sacrificiu, și nu numai că o făceau fără să

²⁴¹ *Constituțiile Apostolice*, în SC 320, II.28.7.

²⁴² Fer.Ieronim, *op. cit.*, p. 467

²⁴³ Teodor de Mopsuestia, în *Malachiam*, PG 66, Col 609

²⁴⁴ Rene Vuilleumier, *op. cit.*, p. 236

²⁴⁵ J. Baldwin arată că Dumnezeu nu a încălcat niciodată legământul și ca urmare Maleahi nu poate afirma că legământul cu Levi este anulat, cu toate că preoții l-au încălcat. (*op. cit.*, p. 236)

²⁴⁶ *Ibidem*

reflechteze prea mult la situație, dar aceste erau aduse fără tragere de inimă și cu desconsiderare. Pentru ei erau aduse la altar cele mai rușinoase oi, cele mai bolnave și mai fără valoare. Dar preoții le primeau ușor, și nu mai analizau animalele de cusururi așa cum cerea legea. Pentru că ceea ce se oferea nu putea să fie schiop, să aibă o ureche despăcată, nasul spart, o coadă tăiată, orbire sau doar un singur testicul. Legea prevede ca aceste lucruri să fie aruncate. Situația era o atitudine insolentă și nimic altceva. Dar chiar și preoții, într-un fel sau altul, desconsiderau oamenii pe care îi aveau în grijă. Ei nu învățau corect oamenii legea și nici nu le prezentau adevăratul aspect al dorinței și al poruncii lui Dumnezeu.²⁴⁷

În comentariul său la Maleahi Teodoret de Cir afirmă referitor la preoți că aceștia se făceau vrednici de o mare acuzație, nu doar pentru că au încălcat legea, ci mai ales pentru că au devenit modele ale abaterii și călcării de lege pentru alții.²⁴⁸

În Maleahi versetele 10-16 găsim această problemă formulată tranșant.

Aspectul învățătoresc al misiunii preoțești vechitamentare este deci unul fundamental, iar neîmplinirea sa prin lipsirea poporului de învățătură, sau, și mai grav, prin administrarea de învățături incorecte, coroborate poate cu felurite favoritisme generate de multe ori de interese de ordin material a făcut ca prestigiul slujitorilor înaintea poporului să aibă mult de suferit.²⁴⁹

Conform Deuteronom 17, 9-11, preoții aveau într-o anumită măsură și atribuțiuni judecătorești. Dumnezeu însuși este imparțial și imposibil de corupt (Deuteronom 10, 17), iar preoții ca trimiși ai Domnului pe pământ ar trebui să fie aidoma Lui.

Ca urmare a depravării și corupției preoților, Dumnezeu trebuia să-i facă să fie disprețuiți și acoperiți de rușine în fața tuturor oamenilor. Acțiunile lor au atras după sine o umilință pe drept meritată. Aceiași preoți care disprețuiau numele Domnului în 1, 6 și care considerau sistemul sacrificial ca demn de dispreț în 1, 7 și 12 sunt ei înșiși disprețuiți. Psalmul 14, 4 evidențiază necesitatea înfierării celor decăzuți și slăvirea celor cu frică de Dumnezeu. Din nefericire, preoții aparțineau în mod unechivoc primei categorii.²⁵⁰

²⁴⁷ Sancti Patris Nostri Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini, 546.24-547.14

²⁴⁸ Teodoret de Cir, *Interpretatio Malachiae prophetae*, PG 81, col. 1961

²⁴⁹ Rene Vuilleumier, *op. cit.*, p. 236

²⁵⁰ J. M.P. Smith, *op. cit.*, p. 41

II.3. Necredința poporului (2, 10-16)

10. *Oare nu este un singur părinte pentru toți, sau nu un Dumnezeu ne-a creat? De ce să ne înșelăm unul pe celălalt, ca să pângărim legământul părinților noștri?*

11. *Iuda este viclean și urâciune s-a făcut în Israel și Ierusalim, căci Iuda pângărește sfințenia lui Iahve care-l iubește și s-a căsătorit cu fiica unui Dumnezeu străin.²⁵¹*

12. *De-ar scoate Domnul pe omul care lucrează așa, care veghează (trează) și răspunde din corturile lui Iacov și se apropie cu jertfă nesângeroasă²⁵² de Iahve Savaot.*

13. *Și în al doilea rând aceasta să faceți: să acoperiți cu lacrimi altarul lui Dumnezeu, cu plânsete și suspine, fiindcă încă El caută la jertfa nesângeroasă și ca s-o ia cu bucurie din mâna voastră.*

14. *Și ați zis! De ce, pentru că Domnul s-a făcut martor între tine și femeia tinereților tale, pe care tu ai înșelat-o și ea este soția ta și femeia legământului tău.*

15. *Și nu a făcut El ca să fie un trup și un suflet? Și ce cere această faptură una? Ca să fie urmași ai Domnului, ca să vă purtați în duhul vostru, și femeia tinereților tale să nu fie înșelată.*

16. *Căci a urât²⁵³ alungarea, zice Domnul Dumnezeul lui Israel, și a acoperit nedreptatea pe veșmântul Său, zice Domnul Savaot. Să păziți sufletul vostru și să nu înșelați.*

A. Poporul a nesocotit Legământul cu Dumnezeu (2, 10-12)

Nivelul vieții spirituale a unei comunități este influențat în măsura covârșitoare de înălțimea spirituală a păstorului său. De aceea, având o preoțime coruptă, cu un simț al datoriei profund alterat israeliții au eșuat în credință alături de preoții lor. Poporul s-a înstrăinat de Dumnezeu și a înțepat să fie atras tot mai mult de idoli păgâni. Aceasta a dat naștere la

²⁵¹ בתאר נקרי „fiica unui Dumnezeu străin”, expresie unică în Vechiul Testament. Pentru majoritatea autorilor căsătoria cu „fiica unui Dumnezeu străin” avea în vedere în primul rând abaterea lui Israel la idolarie, cel mai probabil adorarea unei zeițe păgâne de genul feminin, dar și căsătoria evreilor cu femei străine, ceea ce avea ca rezultat influențe idoare.

²⁵² Aceași cuvânt folosit la 1,11 pentru desemnarea sacrificiului.

²⁵³ Argumentând că ונתא poate fi înțeles ca o parte din ונתא, unii propun traducerea cu pers. I singular „Eu am urât...”

probleme și în interiorul căminelor unde divorțul a devenit o cutumă iar corupția s-a infiltrat în toate aspectele vieții.

1. Slujirea la dumnezei străini (2, 10-11)

Versetele 10-16 oglindesc îndeaproape nenorocirile care au atins clerul, iar faptul că găsim aici menționate personaje ca Iuda, Israel sau Iacov nu face decât să lărgescă aria corupției. Preoții se fac vinovați de păcate mai grele decât poporul însuși și de fapt chiar ei sunt vinovați de ticăloșia care i-a cuprins pe toți. Totuși, națiunea ca întreg este responsabilă pentru propriile acțiuni și trebuie să poarte vina împreună cu preoții.²⁵⁴

În Maleahi, în versetul 10 găsim o exprimare la persoana I plural ceea ce arată că nu mai avem de a face cu citate din spusele Domnului. Profetul se identifică cu poporul²⁵⁵ și este uimit cum de au ajuns să se comporte așa și se întreabă „Oare nu este un singur Părinte pentru toți?”. Aceasta ar putea fi o referire la unitatea rasială ca descendenți ai lui Abraham însă paralelismul cu „un singur Dumnezeu” contrazice această deducție precum și desemnarea Domnului ca Tată al popoarelor din 1, 6. În Isaia 63, 16 vedem pe Dumnezeu ca Părinte al lui Israel mai degrabă decât pe Abraham sau pe Iacov. Din această perspectivă israeliții sunt evreii din zilele lui Iisus, care spun că „un tată avem: pe Dumnezeu” (Ioan 8, 41).²⁵⁶

Calitatea de tată a lui Dumnezeu²⁵⁷ este în general restrânsă în Vechiul Testament la relația dintre Dumnezeu și Israel. Nu există justificare pentru îndrăzneala de a atribui sentimente frățești între oamenii diferitelor popoare deoarece în versetul 11 Dumnezeu condamnă căsătoria cu

²⁵⁴ Cu toate că preoții, în calitate de învățători ai poporului aveau o mare responsabilitate în privința stării moralității păstoriților, nu putem afirma că aceștia sunt singurii vinovați pentru starea de profundă păcătoșenie în care se găsea poporul, mai ales că istoria lui Israel arată tendința cvasipermanentă a acestui popor de a se abate de la rânduielile transmise lui de Dumnezeu prin lege.

²⁵⁵ Karl Heinen, *op.cit.*, p.43

²⁵⁶ J. Baldwin este de părere că „părintele” menționat în versetul 10 ar putea să fie unul dintre patriarhii Avraam sau Iacov. În primul caz invocă comentariile lui Ieronim și Calvin iar în al doilea caz aduce ca argument menționarea frecventă a patriarhului Iacov de către Maleahi. Alături de aceste două nume J. M. P. Smith îl adugă și pe cel al lui Adam.

²⁵⁷ Calitatea de părinte a lui Dumnezeu, este în opinia lui Martin A. Shields un apel la unitatea familială a poporului, al cărui unic Părinte este Dumnezeu. Această unitate accentuează că a divorța de „femeia tineretelor tale”, este un act de necredință direcționat împotriva propriei familii și în ultimă instanță împotriva lui Dumnezeu, care este singurul părinte. (Martin A. Shields, *Syncretism and Divorce* în Malachi 2, 10-16, în *Zeitschrift für die Alttestamentliche Wissenschaft*, 111.Band, 1999, pp. 70-71)

străini²⁵⁸, care slăvesc alți dumnezei. „Tatii” acestora nu pot fi puși pe același plan cu Tatăl lui Israel. Chiar și referirea la Dumnezeu ca și Creator Suprem vine să întărească ideea că Lui I se datorează crearea acestei națiuni ca popor propriu.

Noțiunea de Iahve ca și Creator nu implică rolul Său de creator al lumii, ci mai degrabă limbajul relațiilor interumane decurs din folosirea cuvântului „părinte” (אב) întărește perceperea lui Iahve ca și creator al lui Israel, precum se spune la Ieșirea 4, 22: „Așa zice Domnul Dumnezeuul Etreilor: Israel este fiul Meu, întâi-născutul Meu”.²⁵⁹ Poporul trezit la viață de cuvântul lui Dumnezeu aparține acestuia și este menit să-L slăvească de-a pururi (Ieșirea 19, 5; Isaia 43, 1, 7, 21), iar în Maleahi 3, 17 găsim o precizare exact în acest sens; aici se vorbește despre „un bun prețios” (טובה), care are înțelesul de comoară proprie a lui Dumnezeu, exprimare care este un ecou al limbajului din Ieșire 19, 5, când Dumnezeu a ales poporul lui Israel.

Deși era direct legat de Dumnezeu, Israel părea obsedat de o singură idee, aceea de a distruge această relație; iar Maleahi este uimit de aceasta. Oamenii au relații bazate pe trădare și înșelăciune și distrug astfel legământul cu Dumnezeu. Înșelăciunea lor face subiectul versetelor 10-16, fiind menționată de cinci ori pe parcursul acestora. Unii comentatori susțin că trădarea în chestiune se referă la căsătoriile cu femei străine din 10-12 și la divorțul de nevestele israelite din 14-16. Prin urmare se clarifică aici atât ideea că poporul se face vinovat de ambele păcate cât și că cea mai mare învinuire din versetele 10-12 este „căsătoria” cu dumnezei străini.²⁶⁰

Despre înșelăciune²⁶¹ se vorbește în Scriptură cu referire la încălcarea unui Legământ, de obicei unul de căsătorie. Din moment ce avem de a face cu referiri numeroase la relația Dumnezeu-Israel ca o relație matrimonială, iar în numeroase rânduri găsim analogii cu o relație filiație, terminologia legată de această sferă este binevenită și cât se poate

²⁵⁸ Julia M. O'Brien problematizează asupra genului pe care Iuda îl poate avea în versetul 11, arătând cu argumente filologice că în primul caz Iuda poate fi un personaj feminin, mai exact o femeie adulteră, iar în al doilea caz Iuda întrunește atribute masculine. (*Judah as wife and husband: deconstructing gender in Malachi*, *Journal of Biblical Literature* 115/2 (1996), p. 248)

²⁵⁹ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 196

²⁶⁰ J. M.P. Smith, este de părere că prin căsătoria cu femei străine -într-o formulare rasistă- se distruge puritatea rasei. Iahve „dorește dezvoltarea unei rase pure și dumnezeiești” (*op. cit.*, p. 47)

²⁶¹ Julia M. O'Brien, *Judah as wife and husband: deconstructing gender in Malachi...*

de potrivită.²⁶² „Însă tocmai cum femeia necredincioasă înșală pe iubitul său, așa și voi, casa lui Israel, v-ați purtat cu înșelăciune față de Mine” (Ieremia 3, 20). Întreaga națiune, ca și strămoșii lor, l-a trădat pe Dumnezeu și au încălcat legământul (Psalmul 77, 63). Aceștia erau la fel de necredincioși și nestatornici precum „un puhoi, ca albia puhoaielor repezi” (Iov 6, 15).

Petersen,²⁶³ ca și Rudolf,²⁶⁴ Vuilleumier²⁶⁵ sau J. M. P. Smith²⁶⁶ consideră că „legământul părinților noștri” (ברית אבותינו) este mai amplu decât legământul Levitic din versetele 5 și 8 și se referă cu precădere la legământul făcut de Domnul cu întregul popor pe muntele Sinai, pe care spre deosebire de Israel, El nu l-a încălcat. (Psalmul 88, 34)

Gradul de decadență în popor ajunsese la cote alarmante, câtă vreme ei „pângăreau legământul părinților”, ajungând chiar să se înșele „unul pe celălalt”, poate chiar frate pe frate, sau rude între ele, ceea ce presupune mult mai mult decât aberații matrimoniale. Era vorba de neîncredere între membri aceleiași familii,²⁶⁷ căci rudele, prietenii sau vecinii se înșelau oricând unii pe alții (Ieremia 9, 4; 12, 6). Se include aici și referirea la favoritisme menționată mai sus, cât și la corupția din rândul cărmuitorilor Iudeii. Sofonie 3, 4 oferă o imagine similară celei din Maleahi, atunci când descrie viața din cetate înainte de căderea Ierusalimului: „Proorocii sunt oameni ușuratici, vicleni; preoții pângăresc cele sfinte și calcă legea.”

Fiecare din aceste neajunsuri exprimate de Sofonie sunt valabile și cu referire la vremea lui Maleahi precum o arată și versetul 11, exprimarea referitoare la pângărirea „sfințeniei lui Iahve” (קדש יהוה) de către Iuda având în vedere în primul rând profanarea locașului sfânt de către preoți nevrednici și iresponsabili. În Capitolul 1 am găsit explicația modului în care s-a întâmplat aceasta.

Într-un anumit sens, sanctuarul Domnului (sfințenia Domnului) este națiunea însăși (Psalmul 113, 2). Evreii fuseseră poporul ales iar ei aleseseră să fie o națiune păgână. Păcatul lor este „urâciune” (תרובה), cuvântul folosit

²⁶² H. Wolf, *op. cit.*, p. 87

²⁶³ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 197

²⁶⁴ W. Rudolf, *op. cit.*, p. 272

²⁶⁵ Rene Vuilleumier, *op. cit.*, p. 238

²⁶⁶ J.M.P. Smith, *op. cit.*, p. 48

²⁶⁷ Annette Bockler este de părere că „profetul constată la conașionalii săi lipsa unei conștiințe comunitare și îi somează pe aceștia să rămână credincioși legământului părinților.” (*Gott als Vater im Alten Testament*, Chr. Kaiser Gutersloher Verlagshaus, 2000, p. 329)

dealtfel numit pentru a desemna relele cele mai mari precum vrăjitoria sau idolatria. Referirea la un „fiica unui dumnezeu străin” (בת-אל נכר) face să transpară clar idolatria ca păcatul în chestiune. Iuda luase în căsătorie pe fata unui dumnezeu străin. Mai cunoscut cu valoare de nume propriu al dumnezeului Canaanit „Baal”, verbul cu aceeași formă a fost neindoielnic ales pentru a reitera ideea din Numeri 25, 3 unde Israel s-a apropiat de Baal din Peor și a stârnit astfel mânia Domnului. Dumnezeu vrea exclusivitate în slăvirea Sa.²⁶⁸

O cale sigură de a pătrunde în lumea dumnezeilor străini este mariajul cu femei străine, o practică interzisă în cartea Ieșirea 34, 11-16, Calea spre idolatria din Numeri 25 este pavată cu relații cu fete Moabite, iar Solomon este un exemplu grăitor în acest sens. Neemia însuși l-a menționat pe Solomon când a vorbit condamnând căsătoriile cu femei din așdodite, amonite și moabite (Neemia 13, 23-29).²⁶⁹

Unirea cu femei, care în chip deschis aparțineau altor religii și le practicau fără reținere, distrugea unitatea Israelului pentru mai multe generații.²⁷⁰

Cu câteva decenii înainte, Ezdra se confruntase cu aceeași problemă când descoperise că mulți evrei își luaseră soții Canaanite după întoarcerea din Babilon (Ezdra 9, 1-2). Era numai o problema de timp până când soțiile cu pricina își vor fi condus soții pe calea păcatului într-o slăvire a altor dumnezei. Perfect întemeiat, Pavel pune următoarea întrebare „Ce parte are un credincios cu un necredincios?” (2 Corinteni 6, 15). Apoi apostolul adaugă în următorul verset că „Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli?” (2 Corinteni 6,16).

2. Răspunsul lui Dumnezeu (2, 12)

Un credincios care încalcă legământul cu Domnul și stabilește o relație oarecare cu un dumnezeu străin este pasibil de o pedeapsă groznică. Un astfel de om trebuie să se aștepte ca familia să-i fie ștearsă de pe suprafața pământului deoarece Domnul va stârpi pe oricine „care

²⁶⁸ H. Wolf, *op. cit.*, p.88

²⁶⁹ Samuel J. Schultz, *Călătorie prin Vechiul Testament*, Ed. Cartea Creștină, Oradea, 2001, pp. 196-197

²⁷⁰ Annette Bockler, *op. cit.*, p. 329

lucrează așa, care veghează și răspunde". Totuși ideea de stărpire sună mai mult a distrugere totală a unei cetăți decât a unui singur cămin.²⁷¹

Pe de altă parte, cei amenințați cu exterminarea puteau încerca să aducă ofrande Domnului, însă este greu de crezut că cei vinovați vor avea vreun urmaș care să se înscrie în sistemul sacrificial pentru a ameliora situația. Un exemplu elocvent în acest sens sunt familiile preoților care apar menționate în Maleahi de două ori (1, 7 și 3, 3) a căror incriminare de către Dumnezeu era evidentă. Limbajul folosit amintește de episodul pedepsirii lui Eli, a cărui familie a fost exterminată din cauza fărâdelegii săvârșite de acesta. (1 Regi 2, 29-35)

Descendenții celui vinovat vor fi disprețuiți, izgoniți din „corturile lui Iacov” expresie care face apel la începuturile umile ale poporului ales. La început ei erau o mare familie care slăveau pe Domnul în sanctuarul acestuia.

B. Credincioșii rup legămintele de căsătorie (2, 13-16) —

1. Dumnezeu refuză să le accepte ofrandele (2, 13)

O altă „grozăvie” care l-a cutremurat pe Domnul în versetele 11-12 este legată de infidelitatea în dragoste și de divorț. Înainte de a purcede la rostirea păcatului în sine Maleahi profetul discută unele aspecte privind consecințele unui astfel de păcat. Dumnezeu este distant și refuză să le accepte ofrandele. În Capitolul 1 Domnul le-a refuzat ofrandele deoarece erau cu defect (1, 8, 10, 13) dar aici este introdus un alt motiv de neplăcere din partea lui Dumnezeu.

Credincioșii țineau cu tot dinadinsul ca Domnul să primească ofrandele cu bună plăcere, căci aproape că înecau „cu lacrimi altarul lui Dumnezeu, cu plânsete și suspine”.²⁷² Aceasta este o descriere a unei rugăciuni autentice implorându-L pe Domnul să facă ceva, să salveze vieți. (Isaia 38, 3). Lacrimile și gemetele sunt apanajul jeliului la moartea unui om drag (Iezechiel 24, 17).²⁷³

În versetul 13 credincioșii se plâng că Dumnezeu nu le acordă nici o atenție, deși ei sunt precum ipocriții din Isaia care postesc iar apoi se ceartă

²⁷¹ Pedepsa lui Dumnezeu nu are în mod necesar aplicabilitate directă asupra făptuitorilor păcatelor. Sf. Scriptură dă mărturie despre faptul că pedeapsa pentru păcate se poate răsfrânge asupra posterității descendenților. (Ieșirea 34, 7; Deuteronom 5, 9; Ieremia 32, 18 ș.a.)

²⁷² *ibidem*

²⁷³ Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan și Pr. prof. dr. Emilian Cornișescu, *op. cit.*, p. 129

și lovesc cu pumnul răutății, iar apoi se miră de ce Dumnezeu nu le acceptă strădania spirituală. (Isaia 58, 2-6)

Unii comentatori cred că cei care varsă lacrimi sunt femei divortate care recurg la rugăciune din cauza necredinței foștilor soți.²⁷⁴ Nici un element din text nu duce la o asemenea concluzie din moment ce suspinele, lacrimile sau gemetele sunt atribuite feminine și masculine în egală măsură în lumea biblică. Toate referirile la plânsete din paragraful anterior sunt despre subiecți masculini.²⁷⁵

2. Divorțul - motiv al mâniei lui Dumnezeu (2, 14)

În 2, 14 Dumnezeu se adresează direct către credincioșii se fac vinovați de ruperea legământului de credință pe care l-au făcut la încheierea căsătoriei. Ca și în versetul 10 se folosește cuvântul „înșelăciune” pentru a descrie această faptă.

Căsătorindu-se cu fiica unui dumnezeu străin un israelit îl sfida pe Dumnezeu cel adevărat și își repudia prima soție totul rezultând într-un divorț. Aceasta contravenea însăși naturii de legământ sacru al căsătoriei. Dumnezeu este martor când cei doi își jurau loialitate și credință unul altuia. Deși în Sfânta Scriptură avem puține referiri la rolul martorilor într-o căsătorie, documentele evreiești includ și o listă de martori. Rolul lor era oarecum limitat la a se încredința că a fost plătit prețul pentru mireasă.²⁷⁶ Un exemplu în acest sens avem, după unii autori, în Isaia 8, 1-3, în acest caz Preotul Urie ar fi putut juca destul de bine rolul de ofician al căsătoriei.²⁷⁷

Martorii sunt deseori parte a legământului de căsătorie iar Maleahi vorbește direct în 2, 14 de „femeia legământului tău” (אשה ברתך) . Într-adevăr, căsătoria este un legământ așa cum se arată și în Pilde 2, 17 și Iezechiel 16, 8. Pasajul din Pilde condamnă orice femeie care „lasă pe

²⁷⁴ O părere inedită o emite Giovanni Rinaldi, el spune că: „*acel acoperiți trebuie interpretat ca și cum ar zice: faceți în așa fel să umpleți altarul dumnezeiesc de plâns și jale. Într-adevăr femeile repudiate fără motiv și cele care, în chip de neînțeles suferiseră o hotărâre nedreaptă din partea soților stăteau în jurul altarului, plângându-se de nedreptatea suferită și vărsând lacrimi din belșug, fără să se stăpânească pentru pedepsele impuse lor*” (I Profeti Minori, Fascicolo 3, Michea-Nahum-Abacuc-Sofonia-Aggeo-Zaccaria-Malachia, Marietti, Roma, 1969, p. 316)

²⁷⁵ Dr. S. O. Isopescu, *op. cit.*, p. 91

²⁷⁶ Dr. Vasile Tarnavski, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Vechi*, Cernăuți, 1928., p. 176

²⁷⁷ H. Wolf, *op. cit.*, p. 91

tovarășul²⁷⁸ ei din tinerețe și uită de legământul Dumnezeuului ei". Această paralelă accentuează ideea că este femeie a rupt legământul făcut cu soțul ei în fața lui Dumnezeu. În Maleahi găsim și reversul medaliei în care soțul este cel vinovat de a se fi abătut de la calea cea dreaptă.

Exprimarea din Proverbe legământul încheiat în tinerețe este un ecou al exprimării din Maleahi „soția tinereților”. Este partenerul ales în floarea tinereții, la timpul dragostei. Ca oameni tineri, cei doi soți se bucură de dragostea lor împărțită total, însă cu vremea în loc ca această dragoste să devină mai profundă se răcește împingându-l mai ales pe soț să-și caute o parteneră mai tânără. Poate că femeile străine erau mai frumoase, fiind astfel un motiv și mai bun pentru ruperea unui legământ de căsătorie.²⁷⁹ În Pilde 5, 18 găsim indemnul „să te nângâi cu femeia ta din tinerețe” și apoi, în versetele următoare, sfatul care suna a amenințare de a nu căuta plăcere la altă femeie.

Potrivit planului lui Dumnezeu căsătoria este o relație permanentă iar individul este instruit ca atunci când părăsește casa părintească să se dedice partenerului. Așa cum reiese și din Facerea 2, 24 „Vor fi amândoi un trup”.²⁸⁰ O ilustrare grăitoare a acestei uniuni găsim în Judecători 20, 11 unde locuitorii lui Israel s-au adunat pentru a se lupta cu un oraș desfrânat și au acționat „ca un singur om”. Aceeași exprimare „un trup și un suflet” o găsim și în Maleahi și ea denotă armonie, dorința de a munci împreună pentru a face ceva în viață, înfruntând împreună greutățile, durerea, bucuria. Soțul și soția trebuie să fie inseparabili în toate sensurile cuvântului. (Matei 19, 6)

²⁷⁸ Temenul תוֹרֵשׁ se traduce prin „prieten”, „consilier”, „stapân”, sau „taur” (Phillipe Reymond, Dictionnaire d'Hebreu et d'Arameen Bibliques, Cerf, 1991, p.35). Precum observăm nu este nicidecum indicată traducerea cu „tovarăș”, termen cu larg ecou în perioada nu de mult apasă. În Biblia de la București textul de la Pilde 2, 17 este total diferit de cel al edițiilor recente: „Care lasă învățatura tinerețelor, făgăduința lui Dumnezeu fiind uitată”

²⁷⁹ Dr. S. O. Isopescu, *op. cit.*, p. 92

²⁸⁰ Putem socoti că în vremurile tulburi ale lui Maleahi unitatea căsătoriei era departe de profunzimea ce răzbătea din Facerea 2, 24. În acest sens spune Sf. Chiril al Alexandriei: „Socotesc că ea este tovarășa și femeia legământului tău. Adică ea este carne din carnea ta, dăruită în dragoste potrivit legii și Dumnezeu nu a modelat-o altfel. Socotesc că a avea același duh înseamnă că un bărbat este contopit psihic și spiritual cu aceea cu care s-a unit în căsătorie după lege. într-o unire a iubirii.” (Chiril al Alexandriei apud John O'Keefe, *op. cit.*, p. 272)

3. Musturarea aspră a Domnului (2, 15-16)

Deoarece Dumnezeu deja își exprimase motivul nemulțumirii, El porcede în continuare la o denunțare nemiloasă a acțiunilor acestora în versetele 15-16. În versetul 16 găsim un citat complet din vorbele Domnului iar în versetul 15 numai un fragment de citat. Conform prescripțiilor legii lui Moise, divorțul era permis în anumite situații,²⁸¹ cu condiția ca soțul să dea soției, de care urma să divorțeze, o carte de despărțire. Unii autori fac trimiteri în acest context și la patriarhul Avraam, în legătură cu care se poate vorbi de o situație specială.²⁸²

Intr-adevăr, Avraam s-a căsătorit cu o femeie străină, însă scopul era de a obține un urmaș, ceea ce schimba total situația. Avraam s-a căsătorit cu Agar la indemnul soției sale Sarra, potrivit unui obicei din Mesopotamia (Facerea 16, 1-3). Dumnezeu îi promisese un moștenitor, dar dat fiind că Sara era stearpă, aceasta a sugerat ca sclava ei să devină soția lui Avraam și să-i nască urmașul. Atât Sarra cât și Avraam se gândeau că îl „ajută” astfel pe Dumnezeu în îndeplinirea planului Său. Spre deosebire de evreii din vremea lui Maleahi, Avraam nu era stăpânit de dorința carnală când a luat-o pe Agar. Deși căsătoria cu Agar era o greșeală, motivația în sine era bună, iar urmașii lui, Ismael și Isaac, se razboiesc de atunci mereu.

Idea de a recurge la divorțul lui Avraam ca exemplu negativ era mai mult decât nepotrivită. Avraam nu avea nici cea mai mică dorință de a o îndepărta pe Agar și nu a făcut aceasta decât după ce Domnul i-a spus explicit să o facă (Facerea 21, 12). În plus Sarra era „soția tinereții sale” iar Avraam i-a rămas credincios ei. El a divorțat de soția străină.²⁸³

Prin urmare, indemnul „să vă purtați în duhul vostru” poate fi socotit unul la cercetare de sine, în scopul de a nu acționa cu lipsă de fermitate în chestiuni de natură spirituală, cum este, în cazul de față, căsătoria, ca legământ binecuvântat de Dumnezeu. În opinia infailibilă a lui Dumnezeu, divorțul este un lucru îngrozitor care merită întreaga sa mânie. Găsim această idee exprimată la începutul versetului 16. Moise nu stipulase explicit legea interzicerii divorțului (Deuteronom 24, 1-3), însă Hristos atribuia aceasta mai degrabă poate asprimii unui suflet de bărbat și considerentelor legate de structura poporului ales decât unei trăsături înscrise într-un plan divin (Matei 19, 7-8). Spre deosebire de societatea

²⁸¹ Dr. Vasile Tarnavschi, *op. cit.*, p. 342

²⁸² *Ibidem*

²⁸³ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 260

modernă, în lumea guvernată de legile lui Moise divorțurile sau schimburile de parteneri nu erau deloc ușoare.

Dacă soția nu se făcea vinovată de imoralitate ea nu putea fi divorțată²⁸⁴, așa că bărbatul căruia i se adresează Maleahi nu avea motive de divorț. În Sfânta Scriptură, se menționează și unele cazuri în care divorțul devenise necesar din cauza fărâdelegii soțiilor.²⁸⁵ De două ori, Dumnezeu vorbește de acordarea unei „cărți de despărțire” fiicei lui Israel, din cauza idolatriei sale, a comportării imorale, a „prostituției” religioase. (Isaia 50, 1; Ieremia 3, 8). Domnul spune că ar trebui exilată deoarece relația fusese grav compromisă.

Un alt exemplu de divorț apare în Ezdra 10, 3,19 unde avem o situație similară celei din Maleahi. Mulți dintre cei întorși din exil se căsătoriseră cu femei de neam străin, iar predicile lui Ezdra i-au făcut să se căiască. Astfel, au convenit să „dea drumul femeilor lor” și să le trimită în ținuturile de baștină. S-a socotit necesară o astfel de măsură radicală, în ciuda multor drame familiale pe care le implica, întrucât Ezdra socotea că iudeii erau în pericol de a-și pierde identitatea și a fi asimilați de către popoarele vecine.

În viziunea unor comentatori, referirea la divorț din versetele 15-16 este făcută tot în contextul încercării profetului de a accentua gravitatea păcatului idolatriei. Autorul recurge la aspectul concret al divorțului, destul de răspândit în condițiile moralității indoelnice care domnea atunci, tocmai în scopul de a accentua îngrijorarea lui Dumnezeu cu privire la deteriorarea relației dintre El și poporul Său.²⁸⁶ Dumnezeu „a urât alungarea” (חש של) și „a acoperit nedreptatea pe veșmântul Său”, adică nu voiește să ajungă în situația unei rupturi între El și supușii Săi, tot așa cum nu agreează nici rupturile conjugale, ci, dimpotrivă, îndeamnă pe Israeliți la cercetare sufletească de sine și la un comportament moral adecvat.²⁸⁷

Există și părerea conform căreia, prin poziția critică pe care o adopta față de divorț, profetul pregătește de fapt interzicerea acestuia de către Iisus.²⁸⁸

²⁸⁴ Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan și Pr. prof. dr. Emilian Cornișescu, *op. cit.*, p. 156

²⁸⁵ *Ibidem*

²⁸⁶ David L. Petersen, *op. cit.*, p.205

²⁸⁷ *Ibidem*

²⁸⁸ Bartolomeu Valeriu Anania, *op. cit.*, p.372, nota 1

II.4. Venirea Îngerului Domnului pentru judecată (2, 17-3, 24)

17. Voi oboșiți pe Domnul cu vorbele voastre și ziceți: Cu ce Îl obosim?²⁸⁹
„Când ziceți: „Cel ce face rău este bun în ochii lui Dumnezeu și în aceștia găsește El plăcere”, sau „unde este Domnul judecâții”.

Cap.3

1. Iată că Eu trimit pe îngerul Meu și va îndrepta calea înaintea mea și deodată va veni la templul Său Domnul, pe Care voi Îl cereți și îngerul legământului pe care voi îl doriți. Iată vine, zice Domnul Savaot.

2. Și cine suportă ca să vină ziua Lui și cine este cel ce va sta la vederea Lui, pentru că El este ca focul topitorului și ca lesia celui ce înălbește.

3. Și se va așeza ca să lămurească și să curețe argintul; El va curăța²⁹⁰ pe fraii lui Levi și îi va purifica întocmai ca aurul și ca argintul, și vor fi lui Iahve cei ce aduc jertfa nesângeroasă într-o dreptate.²⁹¹

4. Și va plăcea Domnului jertfa nesângeroasă a lui Iuda și a Ierusalimului, ca în zilele de demult și ca în anii de altădată.²⁹²

5. Și mă voi apropia de voi pentru judecată și voi fi martorul vostru grabnic împotriva vrăjitorilor, a adulterilor și a celor ce jură strâmb²⁹³ sau asupra pe simbriaș, pe văduvă, ori pe orfan, ori seminții străine și nu se tem, zice Domnul Savaot.

6. Că Eu, Dumnezeu, nu m-am schimbat și voi fiii lui Iacov nu ați dispărut.²⁹⁴

7. Din zilele părinților voștri v-ați îndepărtat de poruncile Mele și nu le-ați păzit. Întoarceți-vă la Mine și Mă voi întoarce către voi, zice Domnul Savaot. Dar voi veți spune: Către ce ne vom întoarce?

²⁸⁹ Septuaginta evidențiază persoana a treia prin pronumele αυτος

²⁹⁰ ארס, aratâ Gazier McDonald exprimă în general ideea inducerii apropierii de Iahve și pe aceea a unei purificări ceremoniale în pregătirea indatoririlor sacre (Op cit. pp. 150-151)

²⁹¹ Versetul acesta este socotit de mulți drept un adaos

²⁹² W. Rudolf este de parere că versetele 3, 3-4 nu au legătură cu contextul apropiat, aparținând mai degrabă pasajului 1, 6-2, 9 (Op. cit. p. 280)

²⁹³ Septuaginta adaugă aici „τω ονοματι μου”, „în numele meu”

²⁹⁴ Targumul radicalizează acest verset în scopul introducerii unei referiri la responsabilitatea omului pentru faptele săvârșite în această viață: „Pentru că Eu, Domnul, nu Mi-am schimbat vechiul legământ, dar voi, casa lui Israel, credeți că dacă un om moare în aceeași lume, nu va mai fi judecat.” (Robert P. Gordon, op. cit., p. 58)

8. Oare se cuvine să înșele omul pe Dumnezeu? Căci voi m-ați înșelat și ziceți: *Cu ce Te-am înșelat? Cu zeciuială și cu ofrandă.*

9. În blestem voi sunteți blestemați și pe Mine Mă înșelați, voi tot poporul.

10. Aduceți toată zeciuiala la vistierie și va fi hrană în casa mea și cu grația Mea pentru aceasta, zice Domnul Savaot, de nu voi deschide vouă ferestrele(stăvilarele) cerului și voi revărsa asupra voastră binecuvantare până va fi suficientă.

11. Și voi certa pentru voi lăcusta și nu se va distruge rodul pământului, nu vi se va distruge vița-de-vie în câmp, zice Domnul Savaot.

12. Și vă vor ferici toate neamurile, căci veți fi țara plăcerii, zice Domnul Savaot.

13. Aspre (tari) sunt față de Mine cuvintele voastre, zice Domnul, și voi ziceți: *Ce am grăit împotriva Ta?*

14. Voi ziceți că este în zadar a sluji lui Dumnezeu și ce folos este că am păzit porunca Lui și că mergem cu tristețe înaintea Domnului Savaot.

15. Și acum noi fericism pe cei mândri, chiar dacă fac fapte rele și chiar încearcă pe Dumnezeu, ei scapă.

16. Atunci²⁹⁵ vor zice cei temători de Dumnezeu unul către altul și Domnul a luat aminte și a ascultat: *Se va scrie o carte de amintire înaintea Lui, pentru cei temători de Dumnezeu și cei ce se gândesc la numele Său.*

17. Și vor fi Mie, zice Domnul Savaot, în ziua aceea când Eu voi acționa, un bun prețios, și voi avea milă de ei, după cum va avea milă fiecare de fiul său, care lucrează cu el (slujește lui).

18. Atunci vă veți întoarce și veți vedea deosebirea între cel drept și cel păcătos, între cel ce-l slujește lui Dumnezeu și cel ce nu-i slujește.

19. ²⁹⁶ Că iată vine ziua care arde ca și cuptorul și vor fi toți cei truși și toți care săvârșesc răul ca paie și îi va arde ziua care vine, zice Domnul Savaot, care nu va lăsa din ei rădăcină sau ramură.

20. Și va răsări vouă, care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății și va vindeca cu aripile lui, iar voi veți ieși și veți zburda precum vițelii de îngrășat din grajd.

²⁹⁵ Unii cred că aici este o confuzie între יָד וְכַף, întrucât și Septuaginta traduce ταυτα =acestea

²⁹⁶ În traducerea din 1688 versetul 19 este primul verset din capitolul 4, capitol format din 6 versete, așa cum întâlnim și în textul Septuagintei. Textul masoretic cuprinde numai trei capitole, împărțire pe care o gasim și în varianta oficială a Sfintei Scripturi folosită în Biserica Ortodoxă Română.

21. Și reți călca peste cei răi, căci vor fi ca cenușa sub tălpile picioarelor noastre în ziua în care Eu voi acționa, zice Domnul Savaot.

22. Amintiți-vă de Legea lui Moise, robul Meu, pe care am poruncit-o în Horeb, peste tot Israelul, porunci și rânduieți.

23. Iată Eu trimit vouă pe Ilie²⁹⁷ profetul, înainte de a veni ziua Domnului cea mare și înfricoșătoare.²⁹⁸

24. Și El va întoarce inima părinților către fii și inima copiilor către părintu lor²⁹⁹, ca să nu vin și să lovesc țară³⁰⁰ cu blestem.

A. Venirea Îngerului Legământului spre curațire și pedepsire (2, 17-3, 6)

Păcatele preoților și ale credincioșilor erau extrem de grave, fapt care, în mod logic, a atras după sine, judecata Domnului. În loc să trimită un înger sau o molimă Dumnezeu prefera să purifice și să pedepsească un popor atât de încăpățânat. Toate aspectele legate de judecată erau menite să trezească conștiința păcătoșilor și să-i readucă la calea slăvirii lui Dumnezeu. Mai erau încă șanse de căință.³⁰¹

1. Problema dreptății lui Dumnezeu (2, 17)

În primele două capitole, Maleahi a oferit cititorului o perspectivă clară asupra fărâdelegilor săvârșite de credincioși. Acum, în 2, 17 profetul explică parte din motivația care stă la baza acestui comportament păcătos. Credincioșii trăiau cu încredințarea că Dumnezeu este nepăsător la faptele bune sau rele sau la modul de viață pe care aceștia îl au, fără să pedepsească pe ticăloși sau să recompenseze pe virtuoși.

Această nepăsare a lor era și rezultatul deziluziei pricinuită de faptul că deși trecuse o bună bucată de vreme de la zidirea Templului, nici un eveniment supranatural nu venea să marcheze întoarcerea Domnului în Sion. Era ca și cum evreii impliniseră partea lor din înțelegerea încheiată cu Dumnezeu, însă Acesta întârzia să-și îndeplinească obligațiile față de ei. Prezenta stare de fapt dădea cumva legitimitate întrebării: unde este Domnul

²⁹⁷ Septuaginta are θεοφιτης, ca în 3 Regi 17, 1

²⁹⁸ Biblia de la 1688 are „luminoasă” în loc de „înfricoșătoare”, ca și Septuaginta

²⁹⁹ Septuaginta are και καρδιαν ανθρωπου προς τον πλησιον αυτου = și inima omului către cel de aproape al său (vecinul)

³⁰⁰ ארץ trebuie înțeles desigur ca teritoriu lui Iuda și nu întreg pământul

³⁰¹ J. M. P. Smith, *A critical and exegetical commentary on Haggai, Zechariah, Malachi and Jonah*, International Critical Commentary, T.&T. Clark, Edinburgh, 1912, p. 60

judecării? (איה אלהי המשפט).³⁰² În versetele 13-15 din capitolul 3 găsim o explicație detaliată a reacției menționate mai sus.

Este posibil ca 2, 17 să fie o replică la denunțarea divorțului și violenței de orice fel ca fapte reprobabile. Dacă perșii sau alte popoare păgâne scapă nepedepsiți atunci când se fac vinovați de asemenea fapte și dacă nelegiuirile din Israel sunt cei mai prosperi, atunci este firesc să te întrebi dacă Dumnezeu se implică activ în treburile lumești? Nu dă El totuși dovadă de părtinire în calitatea Sa de judecător?

Potrivit lui Maleahi, aceste reproșuri îl făceau pe Dumnezeu să-și piardă răbdarea. Preoții care în 1, 13 erau oricum blazați și plictisiți de întreg sistemul sacrificial acum reușiseră să epuizeze și răbdarea Domnului.³⁰³ Însă cum poate un om de rând să epuizeze răbdarea unui „Dumnezeu veșnic” și „care nu obosește și nici nu își sleiește puterea” (Isaia 40, 28)? Isaia însuși explică acest antropomorfism: Israel îl obosiseră pe Domnul prin păcate (Isaia 1, 13-14; 43, 24), iar Ahaz epuizase răbdarea Domnului prin refuzul de a cere un semn în necredința sa persistentă (Isaia 7, 11-13).

Acuzația care i se aduce Domnului în versetul 17 este că „tot cel ce face rău este bun” în ochii Lui. Nimic mai neadevărat, deoarece Dumnezeu afirmase în repetate rânduri „vai de cei ce zic răului bine și binelui rău” (Isaia 5, 20).³⁰⁴ În aceeași notă, la Pilde 17, 15 se afirmă că „Cel ce achită pe cel vinovat și cel ce osândește pe cel drept, amândoi sunt urâciune înaintea Domnului”, într-o exprimare continuând același cuvânt dur tolosit în Maleahi 2, 11. Dumnezeu nu are plăcere nici în relația cu nelegiuirile așa cum nu avea nici în relația cu credincioșii care aduceau ofrande cu defect (1, 10). Este o impietate a afirma că Domnul favorizează păcătoșii și nelegiuirile lor, când Scriptura arată limpede că El pretinde omului dreptate, iubire, milostivire și smerenie (Miheia 6, 8)

Totuși, poporul este sceptic și întreabă „unde este Dumnezeul judecării?” De ce nu face ceva ca să-și demonstreze puterea și dreptatea? Mai fuseseră astfel de cereri și la alți profeti înainte de Maleahi. Când Isaia vorbea de „Sfântul lui Israel”, mesajul pe care vroia să îl transmită era că

³⁰² Joyce Baldwin, *op. cit.*, p. 242

³⁰³ J. P.M. Smith, *op. cit.*, p. 61

³⁰⁴ Heinen este de părere că în spatele obiecției aduse de interlocutorii lui Maleahi se ascunde de fapt o profundă problemă de credință. Răspălătirea credinței, după care Dumnezeu recompensează pe cei buni și pedepsește pe cei răi se infirmă în ochii lor prin realitate. Însă aceeași realitate arată că de fapt cei ce protestau nu erau vrednici de binecuvântarea divină. (*op. cit.*, p. 47)

trebuia făcut ceva urgent pentru a demonstra abilitatea Lui (Isaia 5, 19), iar Ieremia a fost chiar somat să aducă dovezi cum că prezicerile Domnului se vor adevăra (Ieremia 17, 15).

Însă, dacă păcătoșii în Iuda cer lui Dumnezeu să-și manifeste dreptatea, ei atrag judecata Lui asupra lor înșiși.

2. Sosirea intempestivă a Domnului în templul Său (3, 1)

Capitolul 3 ar fi trebuit să înceapă cu 2, 17 deoarece 3, 1 este un răspuns direct la întrebarea formulată în versetul precedent. Aici înțelegem că Maleahi a anticipat întrebarea deoarece răspunsul este amplu și plin de înțelesuri.

Acesta este într-adevar un verset nu numai faimos ci crucial care subliniază importanța îngerilor, iar în ebraică שלחני înseamnă chiar „mesagerul/trimisul/ingerul Meu” aceasta fiind semnificația numelui propriu al profetului.³⁰⁵

Conform majorității exegeților, se poate vorbi de o identificare a „ingerului Meu” în persoana Sfântului Ioan Botezătorul, înainte de toate pentru faptul că acest verset este citat în Matei 11, 10, Marcu 1, 2 și Luca 7, 27, cu referire la munca lui Ioan Botezătorul de a pregăti Calea Domnului. În plus, Maleahi 3, 23 menționează venirea lui Ilie, iar în Noul Testament Ilie este identificat cu Ioan Botezătorul. (Matei 11, 14; Luca 1, 17). Un mesager al Domnului este în mod obișnuit un profet, dar până la sosirea lui Ioan Botezătorul, circa 450 de ani mai târziu, nu a mai apărut nici unul care să predice în tradiția lui Maleahi.³⁰⁶

Sarcina mesagerului este să îndrepteze „calea înaintea feței Mele”, același verb (פנה), fiind folosit și la Isaia 57, 14 și în alte texte scripturistice. „Să îndrepteze calea” are cel mai probabil înțelesul de a înlătura orice obstacol sau preliște care ar sta în cale (Isaia 57, 14). În Maleahi 2, 8,

³⁰⁵ După cum am menționat în partea introductivă, unui exegeți sunt de părere că numele profetului este inspirat din 3, 1.

³⁰⁶ Versetul 3, 1 a suscitat numeroase comentarii atât între exegeți vechi, cât și în rândul celor mai noi. Bruce V. Malchow sintetizează frământările exegeților arătând că există mai multe ipoteze de lucru în privința identității și numărului personajelor menționate în 3, 1 și ridică întrebarea dacă „ingerul Meu”, „Domnul” și „Îngerul legământului”, sunt una și aceeași persoană, două sau trei persoane diferite. De asemenea el reține și părerea mai multor exegeți, conform căreia Maleahi 3, 1-4 ar fi o interpolare. (*The messenger of the covenant in Mal. 3, 1*, Journal of Biblical Literature, vol. 103, 1984, pp. 252-255)

Domnul îi condamnă pe preoții care prin învățăturile lor făceau credincioșii să se abată de la calea cea dreaptă. Această stare de fapt impunea apariția unui sol care să înlăture obstacolele și să aducă în inimile credincioșilor căința sinceră.

În opinia lui Chary „acest personaj nu este menționat aici pentru că el împlinește deja un rol binecunoscut în predica profetică anterioară. În Isaia 40, 3 vocea este aceea a unui crainic la fel și în Isaia 57, 14 și 62, 10 unde terminologia este analogă. Este vorba despre predica pocăinței, care trebuie să „pregătească căile” venirii Domnului. Acest rol profetic nu are nevoie în cazul de față să se încarneze într-un personaj precis, fie Maleahi însuși, fie Neemia, fie deja Ilie, ca o anticipare a desemnării sale explicite în 3, 23.

Nu este necesar nici ca acest „înger” să fie înțeles ca „îngerul Domnului” (Ieșirea 3, 2; 32, 24) rolul său este cu totul distinct de cel al lui Iahve, desemnat deja prin „Domnul”. Precursorul profetic odată venit va urma o sosire pe neașteptate a Domnului Însuși”³⁰⁷.

Precum observăm Chary și alții împreună cu el, identifică pe „Domnul” cu Iahve Însuși și nu cu Mesia, spre deosebire de unii, precum Fericitul Ieronim. Lagrange se gândea în același timp și la Iahve și la Mesia.³⁰⁸

Din Facerea 24, 31 vedem că și pe vremea patriarhului Avraam atunci când venea un oaspete casa trebuia pregătită pentru primirea lui.

Prin predicile lui Ioan Botezătorul se propăvăduia o curățenie generală în casa lui Israel. Din punct de vedere spiritual ei nu erau pregătiți să primească vizita unui oaspete divin. Din nefericire, și acum mulți credincioși sunt nepregătiți pentru a-l primi pe Domnul când se va întoarce pentru a doua oară.

Dumnezeu afirmă că Ioan este cel ce va pregăti calea „înaintea Mea” iar în continuarea imediată aflăm ca cel în cinstea căruia se face pregătirea este „Domnul” sau „îngerul legământului”. Conform celor mai mulți dintre tâlcuitori, atât cei vechi, cât și cei mai noi avem în acest verset o profeție mesianică, întrucât „îngerul legământului”, a cărui apropiată venire se vestește și se pregătește, nu este altcineva decât cea de-a doua persoană a Sfintei Treimi, Fiul, Mântuitorul Iisus Hristos. Acela care își trimite mesagerul este probabil Tatăl, suveranul, Dumnezeu Atotputernic care are

³⁰⁷ Theopane Chary, *op. cit.*, pp. 264-265

³⁰⁸ Marie-Joseph Lagrange, *L'Ange de Iahve*, Revue Biblique, 12 (1903), p. 221

autoritate supremă, care în 1. 6 este numit „părinte”, dar și „stăpân”, a Cărui masă este pângărită de aducerea de jertfe nepotrivite (1, 12).³⁰⁹

Din moment ce Dumnezeu vine în Templul Său, cei care îi pângăresc sanctuarul își merită judecata. Preoții care oficiază aici sunt demni de dispreț (1, 7, 10, 12) și nu se poate spune deloc că așteaptă cu nerăbdare sosirea „Stăpânului”. Când Hristos vizitează într-adevăr Templul, el izgonește cămătarii și pe toți cei care se îndeletnicesc cu treburi străine de sanctuar. (Ioan 2, 14-15)

Venirea maiestruoasă a Domnului este reflectată de cuvântul „templu” (היכל) care poate semnifica și „palat”, care ar intra mai ușor în aria lingvistică a unui rege.³¹⁰

În Agheu, acest cuvânt este folosit de două ori pentru „templu” (Agheu 2, 15, 18) și este vorba de același edificiu, anume Templul lui Zorobabel modificat ulterior de către Irod.

Venirea Domnului va fi intempestivă,³¹¹ când credincioșii se vor aștepta mai puțin, însă momentul va fi perfect ales din punct de vedere al lui Dumnezeu. Pentru Irod Idumeul căutarea unui alt rege pentru iudei de către înțelepți a fost o surpriza neplăcută (Matei 2, 3). Chiar și Ioan Botezătorul avea nevoie de ajutor divin pentru a-L recunoaște pe Mielul Domnului. (Ioan 1, 31-34)

O altă denumire specială pentru Domnul ar fi după comentarii „Îngerul legământului” (מלאך יהוה)³¹² care nu trebuie confundat cu „îngerul Meu” menționat în versetul anterior. Acest paralelism indică clar legătura dintre „înger” și „Domnul”. În acest caz, dublul înțeles al „mesagerului-înger” aduce un aport substanțial la înțelegerea interpretării deoarece „Îngerul legământului” amintește de „îngerul Domnului”-un titlu divin. „Legământ” amintește deasemenea de legământul cu Levi (2, 4, 8) sau de cel Sinaitic sau Mozaic care apar menționate preponderent în Maleahi. „Mesagerii” pământești, preoții (2, 7), nu au izbutit să respecte termenii legământului, însă acest nou „mesager” va stabili un nou legământ și o nouă seminție preotească (Evrei 8, 8-13). În Vechiul Testament, îngerul Domnului

³⁰⁹ H. Wolf, *op. cit.*, p. 98-99

³¹⁰ *Ibidem*

³¹¹ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 264

³¹² Karl Heinen crede că titulatura de „Îngerul legământului” desemnează apariția unui trimis ceresc, care fusese prezent la darea legii pe muntele Sinai - imagine care vrea să scoată și mai mult în evidență transcendența lui Dumnezeu. (*op. cit.*, p. 48)

a avut un rol însemnat în comunicarea dintre Dumnezeu și poporul Său. Acest înger este cel care i-a condus pe Evrei afară din Egipt (Ieșirea 14, 19) și i-a dus pe tărâmul promis (Ieșirea 23, 20) și tot el mustră pe Israeliti atunci când aceștia încalcă Legământul cu Dumnezeu (Judecători 2, 1-2)³¹³

Din moment ce Îngerul Domnului nu iartă necredința (Ieșirea 23, 21), este greu de înțeles de ce în 3, 1 evreii cei păcătoși îl cereau și îl așteptau. Aceasta înseamnă oare că îl căutau pe El anume în contextul întrebării „Unde este Domnul judecății?” (2, 17), sau credincioșii așteptau cu înfrigurare sinceră venirea Lui? Speranța mesianică a subzistat pe parcursul întregii istorii a lui Israel chiar și în perioada postmergătoare exilului (Daniel 9, 25). O altă alternativă ar fi să dăm o interpretare sarcastică acestei căutări a credincioșilor, despre care se vorbește la 3, 1. Ei se arătau căutând pe Dumnezeu, însă în realitate nu făceau decât să mimeze (Isaia 58, 2), iar Maleahi a dezvăluit adevărul asupra faptelor lor.³¹⁴

Un lucru e sigur: El va veni, și asta într-un viitor nu foarte îndepărtat, fapt ce este inclus în exprimarea „*lată, vine*” (לָתֵבָה בָּא) din versetul în discuție. Scepticii din trecut cereau în permanență o probă a autenticității spuselor lui Dumnezeu (Ieremia 17, 15); Dumnezeu promite acum că Îngerul Său, intruparea Cuvântului lui Dumnezeu va veni cu adevărat.³¹⁵

3. Lucrarea curățitoare a lui Dumnezeu (3, 2-4)

a. Măreția venirii Sale (3, 2).

Deși credincioșii așteptau de bună credință venirea Domnului, putem fi siguri că ei aveau o imagine deformată a misiunii Acestuia. Ei sperau ca El să anihileze puterea non-evreilor și să redea întreaga putere lui Israel, însă erau total nepregătiți pentru acțiunea Sa de purificare a evreilor. De fapt, „*Cine suportă să vină ziua Lui?*” Cunoscută sub numele de „*Ziua Domnului*” aceasta poate fi o perioadă înfricoșătoare (Ioil 2, 11), în care nici un popor să nu poată să se bucure de ce e al său. „*De mânia Lui tremură pământul și neamurile nu pot suferi urgia Lui*” (Ieremia 10, 10) Domnul este un „*foc mistuitor*” (Deuteronom 4, 24) iar în ziua cea mare a mâniei Sale „*Cine are putere ca să stea pe loc?*” (Apocalipsa 6, 16-17).

³¹³ Ibidem

³¹⁴ J.M.P. Smith, *op. cit.*, p. 61

³¹⁵ Karl Heinen, *op. cit.*, p. 48

În Maleahi 3, 19-21 găsim și alte aspecte legate de natura zilei ce va veni.

În mod evident, multe din pasajele deja citate aici se referă la a doua venire a lui Hristos, atunci când se va face judecata Domnului. Precum în textele cu conținut eshatologic din Isaia 40, 1-11 și Isaia 61, 1-3, Maleahi pare că prezintă un amestec între prima și a doua venire a lui Hristos. Nici prima venire a lui Hristos nu este lipsită de elementul justițiar, direcționat totuși în acest caz împotriva cărturarilor și fariseilor (Ioan 9, 39)

Curățirea Templului sublinia și ea furia Domnului (Ioan 2, 13-17), Cel despre care Ioan Botezătorul spunea că va boteza întru Duhul Sfânt, cu ajutorul focului (Matei 3, 11).

Potrivit Psalmului 23, 3-4 persoana care poate sta în locul sfânt al lui Dumnezeu trebuie să fie „nevinovat cu mâinile și curat cu inima”. Însă omul este păcătos și nu deține o curățenie intrinsecă (Psalmul 129, 3; Isaia 6, 5). Desigur că poporul evreu trăind în tot acel păcat descris în Maleahi 1-2 nu va putea sta drept în ziua venirii Domnului, de aceea toți au trebuință de acțiunea de purificare a lui Dumnezeu.³¹⁶

Procesul de purificare curăță metalul de aliaje și impurități. Căldura arde și topește tot ce nu este de valoare lăsând un produs finit pur. Metafora folosită se refera la curățirea de păcate prin foc, Dumnezeu fiind Acela care ne testează și ne purifică ca pe arginți³¹⁷ (Psalmul 65, 9). Uneori, rafinarea nu este eficientă, (Ieremia 6, 29-30), însă focul judecății va purifica în cele din urmă aurul și argintul de valoare (Zaharia 13, 9).

S. O. Isopecul preia de la Pressel o foarte sugestivă imagine despre meșterii aurari care „trebuie să șadă la topirea metalelor, pentru că abia atunci pot scoate metalul cel scump din foc, când își văd icoana lor proprie oglindindu-se în metalul cel lichid. Dacă „Îngerul legământului”, în activitatea sa curățitoare, se așază înaintea fiilor lui Levi și privește la cantitatea ce trebuie curățită atât de lung, până vede oglindindu-se în ea icoana sa proprie, atunci înseamnă aceasta, că fii lui Levi sau preoții abia atunci se pot considera curățiți, când reflectează icoana celui ce-i curățește, adică atunci când au câștigat o inimă curată și de aceea poartă în inimă un chip al lui Dumnezeu.”³¹⁸

³¹⁶ Wilhem Rudolf, *op. cit.*, p. 279

³¹⁷ A. Robinson socotește că argintul este mult mai relevant intrucât în Israel multă vreme a fost socotit mai valoros decât aurul și pentru faptul că era mult mai greu de rafinat (*God the Refiner of Silver*, Catholic Biblical Quarterly 11 (1949), pp. 188-189)

³¹⁸ Dr. S. O. Isopecul, *op. cit.*, p. 115

Maleahi face legătura între „focul topitorului” și „leșia celui ce înălbește” referindu-se la un al doilea proces de curățire. „Înălbitorul” era individul care se ocupă cu spălatul rufelor prin batere până când îndepărta toată murdăria. Pentru aceasta se folosea un săpun cu factor de curățire ridicat, un fel de leșie sau înălbitor, căci albirea hainelor era un simbol de puritate (Apocalipsa 3, 5). Ca Dumnezeu și Om desăvârșit, Mântuitorul Iisus Hristos a deținut suprema puritate, căci pe Tabor straietele Lui erau „albe foarte, ca zăpada, cum nu poate înălbi așa pe pământ înălbitorul” (Marcu 9, 3)³¹⁹

Chiar dacă Israel ar fi încercat să-și spele hainele cu leșie, petele păcatului nu ieșeau și pace (Ieremia 2, 22); cu atât mai mult în cazul unor haine pătate cu fapte condamnabile ca cele descrise de Maleahi era imperios necesară o curățire temeinică. Mulți trebuiau „curățiți, albiți și lămurii” (Daniel 12, 10), căci Domnul promite că El va „curăți toată zgura ca în cuptor” (Isaia 1, 25) pentru a purifica și obține astfel o „cetate virtuoasă” (Isaia 1, 26), proces radical, semn al mâinii Domnului împărțind dreptatea.³²⁰

b. Curățirea preoților și a ofrandelor lor (3, 3-4).

Dat fiind accentul care se pune pe condiția jalnică a preoților presupuși a fi trimiși ai Domnului și modele de puritate, Domnul le descrie în primul rând raționamentul, modul de a judeca. Ei sunt numiți „fiii lui Levi” (לְוִיִּים), însă conotația dorită este aceea de seminție preoțească a lui Levi, urmași ai lui Aaron (cf. 1, 6; 2, 1, 4). Domnul va îndeplini rolul de topitor și va șede în calitate de înălbitor pentru a purifica și curăți pe preoți.³²¹ „Se va așeza” (יָשֵׁב) desemnează demnitatea de Împărat a Domnului, așezat pe tron pentru a cârmui și judeca. Aducerea de jertfe bineplăcute era scopul în sine al acestei purificări. Aceste jertfe trebuia să fie făcute cu bună cuviință. Această cerință se referea la condiția spirituală a preoților sau la condiția de a fi fără meteahnă a unui animal de sacrificiu, căci potrivit celor spuse în capitolul 1 ambele erau defectuoase. Importanță este atitudinea sufletească a celui care aduce jertfa, conștientizarea deplină a păcatelor ce se doresc expiate și căința sinceră³²². Posterior acestei căințe resimțite de

³¹⁹ H. Wolf, *op. cit.*, p. 101

³²⁰ *Ibidem*, pp. 101-102

³²¹ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 211

³²² Elizabeth Achtemeier, *op. cit.*, p. 186

păcătoș, Dumnezeu va primi cu bună plăcere sacrificiile cuvenite. Conform Maleahi 3, 4, înțelegem că jertfa care îndeplinește astfel de condiții va fi una bine primită de Domnul.

Când un preot care respectă întru totul Cuvântul Domnului (2, 6) aduce ofrandă un animal sănătos sau prinoase curate, aceasta va fi plăcută Lui,³²³ în contrast cu receptarea negativă față de jertfele cele imperfecte ale păcătoșilor despre care se menționează în primele două capitole.

Alăturarea „Iuda și Ierusalim” din 3, 4 face pe unii critici moderni să afirme că primele trei versete din capitolul al treilea ar putea avea legătură cu proorocia lui Isaia. Întrucât această alăturare apare preponderent în scrierea acestuia (Isaia 1, 1; 2, 1), este de presupus că Maleahi ar fi avut cunoștința de scrierea înaintașului său și poate chiar a dorit să facă o legătură cu aceasta.³²⁴

Reabilitarea sistemului sacrificial va produce o asemănare cu atmosfera vremurilor din trecut. Unii înțeleg prin vremuri din trecut timpul lui Moise și al primilor preoți (2, 4-5). Alții înțeleg epoca de aur a Regatului Unit când David a consolidat puterea lui Israel, iar Solomon a construit Templul.

Și mai dificil de determinat sunt natura și momentul împlinirii acestei profeții. Oare Maleahi vorbește despre sacrificii propriu-zise sau despre „jertfa de laudă” (Evrei 13, 15) și despre „jertfa vie”³²⁵ din Noul Testament? (Romani 12, 1). Cartea faptele Apostolilor vorbește despre faptul că mulți preoți au devenit credincioși întru Hristos (Fapte 6, 7) iar Barnaba, apropiat al Apostolilor și chiar însoțitor al lui Pavel, era un levit de seamă (Fapte 4, 36).

4. Dumnezeu pedepsește pe cei păcătoși (3, 5)

Prin folosirea pronumelui personal de persoana I³²⁶ precum în versetul 1, Domnul vorbește clar despre venirea Lui pentru judecată.

³²³ A. Deissler vede o antiteză între jertfele imperfecte menționate anterior și jertfele aduse de preoțimea curățită, care vor fi bine primite întocmai ca cele din timpul lui Moise (op. cit., p. 331)

³²⁴ H. Wolf, op.cit., p. 103

³²⁵ Sfântul Apostol Pavel indeamnă pe Romani „să înfățișeze trupurile lor ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu.” (Rom. 12, 1), adică să ducă o viață în curăție permanentă, în primul rând cu trupul.

³²⁶ אני = אנה + ו (interjecția iată împreună cu pronumele personal de pers. I singular „eu”)

Aceasta este un răspuns direct la întrebarea formulată vehement în 2, 17: „Unde este Domnul judecății?” În versetele 2-4 găsim aceeași misiune de judecată sub forma acțiunilor de curățire și purificare. În timp ce versetele 2-4 au abordat judecata preoților, în versetul 5 această judecată se extinde la nivelul întregului popor.³²⁷

Prin prezența în versetul 5 a unor termeni cu iz juridic precum „judecată” (משפט) și „martor” (עד) ne transpunem parcă în atmosfera unei curți de judecată, în care Dumnezeu Însuși, în postură de acuzator, are probe numeroase pentru a obține ca poporul să fie condamnat.³²⁸ Rapiditatea alocuțiunii corespunde rapidității cu care Domnul va veni în templul Său, menționată în versetul 1. El își poate întârzia venirea timp de mulți ani, însă atunci când va hotărî să acționeze va fi rapid și fără echivoc.

Păcatele enumerate erau probleme persistente de-a lungul întregii istorii a lui Israel. Începând cu Moise, profeții avertizaseră în legătură cu aceste rele. Vrăjitorii și magia lor erau foarte răspândiți în Orientul Apropiat inclusiv în Canaan (Ieșirea 7, 11; Deuteronom 18, 10) și au continuat să-și exercite profesiunea până-n zilele Noului Testament (Fapte 8, 9).

Desigur că adulterul era interzis încă din cele zece porunci (Ieșirea 20, 14), însă așa cum reiese din tipologia divorțului, discutată în Maleahi, nu dispăruse încă de tot. În mod similar, a jura strâmb sau a te face vinovat de sperjur erau tot atâtea păcate denunțate de Moise (Levitic 19, 12), dar continuau să fie o practică comună în popor (Ieremia 5, 2; 7, 9).

Opresiunea celor sărmăni și nevoiași era privită ca un păcat abominabil iar profeții predicau cu vehemență împotriva acestei nedreptăți.³²⁹ Refuzul de a retribui pe lucrători era condamnat de Legea

³²⁷ În comentariul său, J.A.Petit a accentuat calitatea de Judecător a Mântuitorului Iisus Hristos, care a condamnat lumea epocii Sale, „toate discursurile Sale fiind o cenzura a orgoliului, ipocriziei și falsei religiozități a evreilor.” El crede că judecata Mântuitorului față de conaționali Săi s-a împlinit întru totul o dată cu căderea Ierusalimului în mâinile romanilor, ceea ce constituie, în opinia sa, „unul din acele exemple stralucitoare, care dovedesc că ochii Domnului sunt întotdeauna deschiși la păcatele oamenilor” (J.A.Petit, *La Sainte Bible avec commentaire*, tome XI, Sœur-Charruey, Arras, 1896, p.614)

³²⁸ Lutz Bauer, *Zeit des Zweiten Tempels-Zeit der Gerechtigkeit. Zur sozio-ökonomischen Konzeption im Haggai-Sacharjah-Maleachi-Korpus*, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 1992, p.212

³²⁹ În înfierarea acestor fărădelegi profetul se situa pe linia predecesorilor săi, arătând preocuparea sa pentru dreptate, ca element esențial al religiei.

Mozaică (Levitic 19, 13; Deuteronom 24, 14-15). Deseori, cei avuți și puternici erau somați să nu opreze văduvele, orfanii, pe cei sărmani și pe străini (Deuteronom 24, 19; Zaharia 7, 10). Aceste clase sunt deseori legate între ele în Sfânta Scriptură deoarece toate sufereau tratamente degradante și inumane. A respinge sau a îndepărta pe cei nepăstuiți era echivalent cu a sfida înalta curte, adică pe Dumnezeu.

Menționări ale lipsirii judecății dreaptă a celor sărmani și nevoiași apar și în Isaia 10, 2; 29, 21 și Amos 5, 12.

Pe scurt, cei care se făceau vinovați de aceste păcate „nu se tem” de Domnul. Prin accentuarea acestui aspect, Domnul ne face să vedem că orice păcat izvorăște dintr-o lipsă de respect sau evlavie pentru El. Fericitul Ieronim este de părere că „și de n-ar fi săvârșit toate aceste fărâdeleși, erau suficient de vinovați și își meritau pedeapsa doar și pentru faptul de a nu fi avut teamă de Dumnezeu”³³⁰

5. Motivarea acțiunii lui Dumnezeu (3, 6)

Dumnezeu, sfințenia însăși³³¹ și Cel ce pretinde sfințenie, se cuvine să primenească și să judece pe toți. El a făcut promisiunea că națiunea va exista atâta timp cât vor exista ziua și noaptea, și că va arăta milă față de poporul lui Israel. Totuși el trebuie să-i pedepsească aspru pe păcătoși deoarece „cei ce au părăsit pe Domnul vor fi nimiciti” (Isaia 1, 28)

Pedeapsa se va abate și asupra lui Israel, dar Dumnezeu îi asigură: „*voi pierde de tot toate popoarele printre care te-am risipit pe tine, iar pe tine nu te voi pierde*” (Ieremia 30, 11)

Parte din această promisiune se bazează pe faptul că Dumnezeu este mereu același, după cum spune și Psalmistul: „*Dar Tu ești același și anii Tăi nu se vor împuțina*” (Psalmul 101, 28). Nici făgăduințele Domnului nu se schimbă, iar cuvântul lui Dumnezeu este mereu același: „*Nici nu voi rupe*

³³⁰ Fer. Ieronim, op. cit., p 481

³³¹ „Sfințenia este ceva care-l aparține exclusivitate lui Dumnezeu, ceva care face parte din ființa Sa supranaturală. Ea nu apare însă numai ca ceva care-L deosebește de tot ceea ce este creat de El, ci și ca o stare de perfectă puritate și desăvârșire morală care nu îngăduie ca o realitate minoră, mai ales din punct de vedere moral, să se apropie de ea.[...] Spre deosebire de Dumnezeu care deține sfințenia în mod desăvârșit, mul o deține doar ca pe posibilitate, adică doar ca pe un bun câștigat care se poate păstra de el numai atâta vreme cât el rămâne în preajma sfințeniei divine și împlinește poruncile lui Dumnezeu înscrise în Lege.” (Preot Conf. Dr. Petre Semen, *Învățătura despre sfânt și sfințenie în Vechiul Testament*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1993)

legământul Meu și cele ce ies din buzele Mele nu le voi schimba" (Psalmul 88, 34).

Credincioșia lui Dumnezeu față de legământ garantează perenitatea națiunii³³².

Afirmarea neschimbabilității lui Dumnezeu are, după Fericitul Ieronim, rolul de a evita apariția unei greșite înțelegeri, legată de o eventuală schimbare a naturii divinității, întrucât în versetele anterioare Domnul fusese numit înger și comparat cu focul sau cu leșia înălbitorului.³³³ Și alți Părinți și scriitori bisericești folosesc acest text de la Maleahi, pentru a-și fundamenta dogmele cu privire la neschimbabilitatea lui Dumnezeu. Între aceștia putem să enumerăm pe Origen, pe Sf. Vasile cel Mare, Clement Alexandrinul și mulți alții.

Poporul este denumit „fiii lui Iacov” în versetul 6, atrăgând atenția asupra înșelătoriei și trădărilor care îl caracterizau pe Iacov, cel ce prin înșelăciune obținuse binecuvântarea tatălui său (Facerea 27, 35-36).³³⁴ Maleahi 2, 10-16 a arătat că faptele de înșelăciune și viclenie continuă să invenineze viața națiunii. Folosirea exprimării „fiii lui Iacov” arată că adresantul nu era exclusiv „fiii lui Levi” (3, 3)

B. Dumnezeu îndeamnă poporul la aducerea de ofrande (3, 7-12)

1. Delăsarea poporului în aducerea de ofrande și zeciuiele (3, 7-8)

În virtutea milei Sale fără de margini, Domnul extinde invitația de întoarcere către Sine la nivelul întregii națiuni de păcătoși. Din nefericire, fiii lui Iacov nu se schimbaseră prea mult pe parcursul secolelor, asta dacă ne gândim numai la episodul de pe Sinai când, în absența lui Moise, în foarte scurt timp au părăsit închinarea la Dumnezeu cel adevărat pentru un idol sub chipul unui vițel de aur (Ieșirea 32).

Iahve așteaptă ocazia să fie binevoitor față de poporul său, dar exercițiul harului său este condiționat de o atitudine corespunzătoare a minții și a inimii celor care așteaptă binecuvântarea Sa.³³⁵

Starea deplorabilă sub aspect moral a poporului, care generează apelul lui Dumnezeu la întoarcere, este cu atât mai gravă cu cât nu numai

³³² J.M.P. Smith, *op. cit.*, p. 67

³³³ Fericitul Ieronim, *op. cit.*, p.481

³³⁴ Karl Heinen, *op. cit.*, p. 51

³³⁵ J.M.P. Smith, *op. cit.*, p. 69

credincioșii, ci mai ales călăuzele lor spirituale, preoții, s-au „îndepărtat de la drumul cel drept”, făcându-se pietre de poticneală pentru păstorii lor (2:8).

În *Isaia* găsim un indemn similar către popor: „Întoarceți-vă către Acela de Care adâncul vă desparte, copii ai lui Israel!” (*Isaia* 31, 6). Încă și mai aproape de *Maleahi* sunt vorbele altui profet din perioada postexilică, *Zaharia*: „Întoarceți-vă către Mine, zice Domnul Savaot, și atunci mă voi întoarce și Eu către voi”. „Întoarceți-vă” (שובו) semnifică aici „căți-vă”, a-ți schimba calea și a te îndrepta în direcție opusă. Domnul Însuși le dă credincioșilor forța de a se căi și a se întoarce (*Ieremia* 31, 18), cu condiția să existe dorința în acest sens. Dacă poporul se întoarce către Dumnezeu cu căință, El se va întoarce la ei cu binecuvântări descrise de profet în 3, 10-12.³³⁶

A fost o invitație plină de grație, deoarece poporul ar merita să fie aspru pedepsit, nu consolată.³³⁷ Totuși, oricât de mult ar ignora realitatea în 1, 6 și 2, 17 poporul nu putea înțelege de ce ar trebui să se întoarcă. De ce era necesar? Făcusera ceva greșit? Răspunsul lor implica totuși dorința de a corecta greșeala. Mai mult, se întrevedea parcă o densitate spirituală apreciabilă pentru un popor atât de îndepărtat de Dumnezeu, chiar fără să o știe.

Un lucru e cert: că acțiunile Domnului trebuiau cercetate cu sufletul. Așa că Dumnezeu le dă replica tot printr-o întrebare: „Oare se cuvine să înșele omul pe Dumnezeu? Căci voi M-ați înșelat...” (v. 8) Este o întrebare remarcabilă, căci cum poate un simplu muritor să-L înșele pe Dumnezeu cel Atotputernic? Pare imposibil dar totuși s-a întâmplat cu zeciuiala și cu pârga.

În capitolul 1, Domnul condamnă aducerea de sacrificii nepotrivite (1, 13) iar în 3, 5 îi acuză pe cei care-i oprimă pe cei sarmani și nevoiași din societate pentru a câștiga avantaje financiare pe socoteala lor. Erau și acestea forme de a-L fura pe Dumnezeu. Ignorând prevederile Legii în privința indatoririlor culturale, demulte ori oamenii își opreau dijma și contribuțiile de tot felul pentru ei.³³⁸ Era un fapt cert dar în încăpătânarea lor ei pledau nevinovați: „Cu ce Te-am înșelat?” (v.8)

Dijma și celelalte contribuții fuseseră instituite în vremea lui Moise și erau considerate un barometru al condiției spirituale a națiunii. Ele erau pe drept ale Domnului împreună cu ofrandele arse sau primul născut dintr-

³³⁶ Karl Heinen, *op. cit.*, p. 52

³³⁷ Homer Hailey, *op. cit.*, p. 423

³³⁸ *Ibidem*

o turmă de oi sau de vite (Deuteronom 12, 6). Dijma era o zecime din venitul unei persoane, produsul din pământuri și livezi (Levitic 27, 30; Deuteronom 14, 22). Din moment ce leviții nu aveau un pământ al lor, dijma le revenea lor (Num. 18, 21). În mod normal, dijma era adusă la sanctuarul din Ierusalim și folosită la mesele sacrificiale (Deuteronom 14, 22-27). La fiecare al treilea an, dijma era folosită în locul de baștină pentru Leviți, orfani, văduve și nepăstuiți ai soartei (Deuteronom 14, 28-29). Prin urmare, neplata dijmei era un alt mod de a-i oprima pe cei sărmani (3, 5). În legătură cu aceasta, Horst³³⁹ a susținut că Maleahi dorea să pună capăt acestei excepții, adunând la un loc toate zeciuielile la sanctuarul central.

Contribuțiile sau ofrandele sunt strâns legate de cutuma dijmei.³⁴⁰ De fapt, Leviții care primeau dijma trebuiau să dea „o zecime din zecime” preoților pe post de „contribuție” (Numeri 18, 26-29). Ori de câte ori se făcea un recensământ, fiecare individ trebuia să doneze jumătate de siclu Domnului (Ieșirea 30, 13-15). Uneori aceste contribuții erau pur voluntare. Fiecare israelit „pe care-l lăsa inima” a contribuit cu bani și materiale la ridicarea cortului sfânt (Ieșirea 25, 2-3; 35, 5). Un dar similar a fost adus de către Ezdra pentru casa Domnului (Ezdra 8, 25).

În timpul lui Iezechia s-a produs o puternică revigorare a vieții religioase, având ca o consecință principală acordarea unei deosebite importanțe dijmei și zeciuielii (2 Paralipomena 31, 5, 12). După exil, au existat perioade în care s-au adus cu regularitate, când „iudeii s-au bucurat văzând pe preoți și pe leviți în slujba lor” în zilele lui Zorobabel și Neemia (Neemia 12, 44-47),³⁴¹ dar în perioada în care Neemia a lipsit din Ierusalim, fiind din nou în slujba regelui persan, zeciua s-a adunat numai sporadic, generându-se astfel neajunsuri leviților și implicit bunei rânduieli în slujirea la templu (Neemia 13, 10).

2. Blestem pentru înșelarea lui Dumnezeu (3, 9)

Problema blestemului apare acum pentru a treia oară în discuție la Maleahi. Prima referire, la versetul 14, avea în vedere pe cei ce încercau să

³³⁹ Friedrich Horst, *op. cit.*, p. 273

³⁴⁰ Dr. Vasile Tarnavski, *op. cit.*, p. 600

³⁴¹ Rex Mason notează că o caracteristică a literaturii postexilice ca „crența în Dumnezeu să fie arătată prin sprijinirea plină de evlavie a cultului la Templu” și arată că „aducerea de zeciuală constituia un prim pas către o relație cu Yahve bazată pe fidelitate” (*op. cit.*, p. 253)

înșele la aducerea de jertfe, în vreme ce în al doilea caz blestemul era rostit asupra preoților (2, 2). De această dată blestemul se revărsa asupra întregului popor.³⁴² Acesta va fi lovit de lăcustă și roadele câmpului vor fi distruse, așa cum reiese din context (v. 10-11). Blestemul lui Dumnezeu asupra poporului său exprimă atât furie cât și dezamăgire față de îndrăzneala acestuia de a încerca să-L înșele³⁴³ pe El, Creatorul și Părintele (2, 10), care i-a scos din robia Egiptului și a încheiat legământ veșnic cu ei. Într-adevar, ciudat mod de exprimare a recunoștinței față de credințioșia lui Dumnezeu!

3. Reintoarcerea binecuvântării lui Dumnezeu

a. Promisiunea unei abundente binecuvântări divine (3, 10-12).

În fața îngrozitoarelor urmări ale păcatelor sale, poporul este puternic incurajat să adopte o altă atitudine, aducând din nou daruri la vistierie și merinde în casa Domnului, întorcându-și astfel inimile către El. Dumnezeu lansează practic o provocare poporului Său; după ce-l blamează și-l blesteamă pentru comportarea lui nedemnă și lipsită de recunoștință, tot El îi furnizează și soluția concretă de reîntoarcere pe căile cele drepte, ale unei viețuiri în bună relație cu El. Dacă în Agheu poporul era îndemnat la rezidirea casei Domnului, de această dată îndemnul adresat este acela de a umple casa Domnului cu merinde, în fapt cele necesare preoților și leviților care asigurau, prin rânduiala Legii, permanența slujirii lui Iahve la

³⁴² Interesantă este remarcă făcută de Beth Glazier-McDonald, în lucrarea "The Divine Messenger", pp. 191-192, în legătura cu folosirea în 3, 9 a termenului *gōy* pentru a-l desemna pe Israel. El arată mai întâi că în Vechiul Testament, pentru desemnarea poporului lui Iahve, este folosit indeobște termenul *am*, în vreme ce *qvasisinonimul gōy* este rezervat denumirii celorlalte popoare. Cu toate acestea, mai arată autorul, există locuri în Sfânta Scriptură în care Israel este desemnat cu termenul *gōy*, ca atunci când Israel este arătat crescând ca popor între celelalte popoare (Fac. 12, 1-2; 18, 18; 35, 11; 46, 3), sau în contextul luării în stăpânire a pământului Țării Sfinte (cf. Ios. 3, 17; 4, 1; 5, 6, 8; 10, 13). *Gōy* îl mai desemnează pe Israel ca entitate în relații socio-politice cu alte popoare (*goyim*). În contrast „am” descrie toate relațiile interne ale poporului cu un altul, ca și relațiile teologice pe verticală, adică relațiile lui Israel cu Dumnezeu Său. Autorul afirmă că, sub aspect teologic, Israel poate deveni *goy*, atunci când se dovedește necredincios, deci nevrednic de a fi socotit deosebit față de celelalte popoare, deci în versetul în discuție *goy* este folosit cu nuanță teologică peiorativă semnaland că Dumnezeu respinge pe Israel, din cauza încălcării grosolane a rânduielilor culturale.

³⁴³ Wilhem Rudolf, *op. cit.*, p. 284

Templul din Ierusalim. Dumnezeu a cerut o întoarcere profundă, din toată inima, căci el reclama aducerea întregii zeciuiei.³⁴⁴

Nu trebuie, desigur, să socotim că profetul accentuează exagerat acest îndemn al lui Dumnezeu pentru aducerea dărilor la Templu, socotindu-l pe Maleahi tributar acestui aspect pur formalist, căci întreaga carte respiră sentimentul unei profunde preocupări a lui Maleahi pentru o religiozitate autentică³⁴⁵. Probabil că Neemia va fi împrumutat acest îndemn de la Maleahi, căci și el vorbește de o adunare de zeciuială la „cămară”, de la toți iudeii (Neemia 13, 12). Cămara menționată de Neemia va fi fost cu siguranță vistieria templului, acele camere mari din vremea lui Solomon în care era depozitată zeciuiala adunată (3 Regi 7, 51). Diversi preoți și alte persoane cu demnități oficiale, aflate în cinste la popor, au fost desemnate să distribuie bunurile destinate serviciului levitic (Neemia 12, 44; 13, 13).³⁴⁶

Punerea la încercare a lui Dumnezeu este făcută cu scopul de a ni-L arăta încă o dată pe Dumnezeu credincios făgăduințelor Sale. Ori de câte ori Israelii, respectând prescripțiile mozaice și împlinindu-și datoriile culturale legate de zeciuială, în buna rânduială a Legii, au pus la încercare credințioșia lui Dumnezeu, au cunoscut din plin revărsarea binecuvântării divine asupra lor (2 Paralipomena 31, 10-11). În același sens ne îndeamnă și Mântuitorul în Predica de pe Munte: „Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă” (Matei 6, 33).

Ideea punerii la încercare a omului de către Dumnezeu este una prezentă în mai multe locuri în Vechiul Testament (Facerea 22; Psalmul 25, 2; Psalmul 65, 9; Psalmul 80, 6), dar ideea omului punând la încercare pe Dumnezeu este rară³⁴⁷. Isaia l-a invitat pe Ahaz să ceară un semn (Isaia 7, 11-12), iar judecătorul Ghedeon a primit semn de la Dumnezeu prin roua cea de pe lână (Judecători 6, 36-40). Dumnezeu i-a dat lui Moise semn pentru întărirea credinței sale și a poporului său (Ieșirea 4, 1-9) și tot El a trimis foc din cer ca răspuns la rugăciunea profetului Ilie pe muntele Carmel (3 Regi 18, 22-39). Toate acestea au constituit circumstanțe neobișnuite și cu totul speciale. Poate că acest pasaj de la Maleahi ar trebui

³⁴⁴ *Ibidem*

³⁴⁵ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 271

³⁴⁶ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 216

³⁴⁷ Ralph Smith, *op. cit.*, p. 334

înțeles ca un act unic, special din partea lui Dumnezeu, având scopul de a realimenta flacăra credinței într-o epocă a scepticismului și indiferenței.³⁴⁸

Acest indemn, sau mai degrabă provocare adresată de Iahve poporului, pare să nu-și găsească un ecou favorabil; poporul lui Maleahi, oameni precum Ahaz, nu acceptă provocarea Domnului. Ei nu aduc întreaga zeciuială la vistierie și ferestrele cerului rămân închise.³⁴⁹ Este greu, desigur, să ne hazardăm în a face aprecieri asupra bunătății lui Dumnezeu. Putem doar să-L punem la încercare atunci când El ne invită să o facem, dar se cuvine să avem grijă ca în inimile noastre să fim corecți față de El, deci să nu ispitim pe Dumnezeu, căci astfel suntem expuși pedepsei Sale, ca și oarecând Israeliții după episodul de la apa Merabei (Ieșirea 17; Psalmul 94, 8-11).

Dumnezeu folosește termeni superlativi în ilustrarea binecuvântării pe care ar urma să o trimită asupra poporului. Făcând aluzie la potopul din vremea lui Noe, Dumnezeu promite deschiderea stăvilarelor (sau ferestrelor) cerului și revărsarea atotputernicei Sale binecuvântări. „Ferestrele cerului” (ארבות) sunt probabil o referire la ploaia care, în chip binefăcător, se revărsă din cer, căci într-adevăr ploaia revărsată la timpul potrivit a fost întotdeauna socotită o binecuvântare a lui Dumnezeu (Deuteronom 28, 12).³⁵⁰ Pare că avem de-a face cu un ciclu complet: omul umple vistieria lui Dumnezeu pe pământ, primește revărsarea binecuvântării din vistieria cerească a Domnului și își agonisește comori în cer (Matei 6, 20).

„Ferestrele cerului” sunt de asemenea menționate în 4 Regi 7, 2 și 19 când profetul Elisei a anunțat o dramatică scădere a prețului hranei în timpul unei foamete. Cu acel prilej un slujitor al regelui și-a exprimat neîncrederea cu privire la respectiva profeție, însă aceasta s-a împlinit întocmai. Un exemplu clar în același sens îl avem în timpul peregrinării poporului ales prin pustiu, când Dumnezeu a deschis „ușile cerului” și „a plouat marea” pentru a-i întreține pe Israeliți (Psalmul 77, 27-28). În perioada dintre cele două Testamente, după cum notează tratatul „Zer’aim” din Mișna, se obișnuia ca obiect al dijmei să fie grâne, plante, fructe sau orice era cultivat sau creștea din pământ.³⁵¹

³⁴⁸ Ibidem

³⁴⁹ Ibidem

³⁵⁰ David L. Petersen, *op. cit.*, p. 217

³⁵¹ Ralph Smith, *op. cit.*, p. 333

În Noul Testament, deși nu este specificată obligația credincioșilor de a da zeciuială, sunt în vigoare aceleași principii legate de ofrande. Celor care oferă cu generozitate, Dumnezeu le făgăduiește „*toată îndestularea în toate*”, zice Sfântul Apostol Pavel (2 Corinteni 9, 7-8), în a cărui exprimare am putea distinge o aluzie la Maleahi 3, 10. Mai există și alte locuri în Noul Testament, în care este menționată zeciuiala, cum ar fi Matei 23, 23, Luca 11, 42, sau în pilda vameșului și a fariseului (Luca 18, 12).

În Epistola către Evrei Sfântul Apostol Pavel amintește de episodul biblic în care se arată cum Avraam a dat zeciuială lui Melchisedec (Evrei 7, 2, 4, 6, 8, 9), dorind să evidențieze prin aceasta că preoția Mântuitorului este superioară celei a lui Aaron, întrucât este după rânduiala lui Melchisedec, căruia Avraam, strămoșul lui Aaron, i-a oferit zeciuială. Deși episoadele neotestamentare în care este menționată zeciuiala nu au în vedere a ne da lămuriri despre aceasta, rămâne ideea că nu s-a renunțat la aducerea de daruri lui Dumnezeu și că Dumnezeu, care nu se schimbă (Maleahi 3, 6), continuă să cinstească pe cei care aduc daruri cu credință, ~~iaș~~ celor care caută să-L înșele le retrage cereasca Sa binecuvântare.³⁵²

b. Promisiunea unei recolte bogate (3, 11).

Versetul 11 explică limpede cum blestemul foametei va fi retras, dacă poporul va reîncepe să aducă zeciuială cuvenită după lege. Într-adevar, ferestrele (stăvilarele) cerului („*aruvo!*” ארבות), care odinioara au provocat marea pedepsire a potopului (Facerea 7, 11), sunt în prezent salvatoare.³⁵³ Pe măsură ce va trimite din cer binecuvântata ploaie, Domnul va avea grijă să mustră și lăcusta, care distrusese recolta din țărini. Întrucât este adusă în discuție vița de vie, ne putem pune aici întrebarea dacă este vorba despre lăcusta propriu-zisă care consuma totul în calea ei, sau despre un alt dăunător, care putea să distrugă rodul viei, însă precizarea aceasta nu pare relevantă.³⁵⁴

În Jud. 6, 4-6 se spune despre Madianiții care tăbărau asupra Israelitilor că pustiau totul în calea lor, inclusiv recolta, căci „*veneau mulți ca*

³⁵² Pr. dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament*, E.I.B.M.B.O.R., București, p. 575

³⁵³ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 271

³⁵⁴ Dr. S. O. Ispescul împărtășind părerea lui Herman Vogelstein este de părere că în Mal. 3, 11 se face referire la toate animalele care pot distruge recolta, în primul rând lăcusta, care era mai des întâlnită în Orientul Mijlociu. (*op. cit.*, p. 130)

lăcrășor". Prin caracterul lor distrugător, lacustele constituiau, prin excelență, plaga atât de temută. Profetul loil le socotește precursori ai judecării eshatologice (loil 1). Via, a cărei rezonanță mesianică este bine atestată (Facerea 49, 11; Zaharia 3, 10), va fi garanția restaurării.³⁵⁵

c. *Promisiunea unei prosperități naționale (3, 12).*

Garanția binecuvântării lui Dumnezeu ar avea darul să sporească puterea economică și prestigiul întregii națiuni. Pământul ar redeveni un paradis, „*țara plăcerii*” (רֵעַ רֵעַ), un loc în care omul va reintra în comuniunea lui Dumnezeu, fiind din nou plăcut înaintea Sa, după comentariul Targumului: „*Voi veți locui pământul locuinței slavei Mele și acolo veți face roșu Mău*”.³⁵⁶ Fertilitatea pământului și prosperitatea locuitorilor țării ar schimba total aspectul dezolant al unui ținut lovit de blestem, transformându-l într-unul dorit, în care Domnul binevoiește iarăși (Isaia 62, 4-5). La Maleahi 1, 10, „*Domnul nu simtea nici o plăcere*” pentru poporul Său, dar dacă acesta s-ar întoarce către El, Dumnezeu cu bucurie și-ar întoarce fața și ar căuta către ei cu bunăvoință (3, 7).

Reînnoirea prosperității ar readuce lui Israel respectul din partea popoarelor lumii.³⁵⁷

Israel ar avea o poziție privilegiată în raport cu celelalte popoare, fiind pentru acestea izvor de binecuvântare; ar fi „*cap*” și nu „*coadă*” (Deuteronom 28, 12-13), în vreme ce ca popor blestemat situația fusese exact inversă (Deuteronom 28, 44-45). Privilegiile unei astfel de reînnoiri către Dumnezeu sunt menționate și în alte locuri scripturistice. Israel ar fi slujit de toate neamurile, spune profetul Isaia, (Isaia 60, 12), iar Israelii s-ar bucura de o recunoaștere generală (Isaia 61, 9). Legătura lor cu un Dumnezeu al puterii și al harului ar atrage pe mulți către țara lor (Zaharia 8, 23).

Cu alte cuvinte, starea de grație în care s-ar afla Israel, ca urmare a revărsării binecuvântării divine asupra sa, ar fi recunoscută ca atare de toate celelalte neamuri.³⁵⁸ Precum oarecând Lia, soția patriarhului Iacov, a

³⁵⁵ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 271

³⁵⁶ *Ibidem*

³⁵⁷ A. Hill și alții au văzut în această promisiune „*un ecou al legământului cu Avraam*” (*op. cit.*, p. 325)

³⁵⁸ Theophane Chary este de părere că neamurile vor fi martore la acestea dar numai din exterior. În viziunea lui Maleahi ele nu păreau a trebui să participe la această stare de fericire, despre care ele doar dau mărturie. Aceasta constituie, în opinia lui, „*o limită incontestabilă a profeției lui Maleahi*” (*op. cit.*, p. 271)

fost numită fericită la nașterea unui fiu, tot astfel popoarele lumii ar socoti condiția lui Israel drept una fericită cu adevărat. Psalmul 71 exprimă speranța că regele lui Israel va fi socotit binecuvântat și fericit, ca semn al unei guvernări puternice și prospere. Versetul 18 se referă la binecuvântarea ce se revărsa asupra tuturor prin Israel, binecuvântare adusă în ultimă instanță prin Mesia (Facerea 12, 3; Aghu 2, 7).

C. Motivația slujirii lui Dumnezeu (3, 13-3, 21)

Promisiunea făcută în versetele 10-12 va fi fost, cu siguranță, foarte atractivă pentru poporul răzvrătit. Sunt două tipuri de răspuns la provocarea lansată de Dumnezeu. Un grup pare a respinge adevărul emis de Dumnezeu, negându-l (vv. 13-15), în vreme ce un alt segment al poporului primește bucuros cuvintele Domnului, supunându-se cu evlavie (vv. 16-18).³⁵⁹

1. Disputa pe tema inutilității slujirii Domnului (3,13-15)

a. Neîncrederea acuzatorilor (3, 13).

Israelii sceptici au introdus de partea lor argumentul din 2, 17, unde expresia „cuvintele (vorbele) voastre” (דברייכם) apare de asemenea. Încă de acolo cuvintele impregnate de nerecunoștință și neîncredere ale poporului îl uimiseră pe Iahve, într-un fel chiar îl covârșiseră, căci El le socotește ca fiind cu adevărat aspre. Ei pretindeau că cei păcătoși sunt mai

³⁵⁹ Există autori care au pus în discuție așa-numitul „scenariu al celor trei grupuri”, evidențiat cu precădere în pasajul Maleahi 3, 13-3, 21. Din perspectiva acestui scenariu, societatea era în vremea lui Maleahi, sub aspect religios-moral, divizată în trei categorii: un prim grup al celor pioși, cu o credință ce nu putea fi pusă la îndoială, care erau asigurați de revărsarea binecuvântării divine și ale căror nume erau scrise în „cartea de aducere aminte”, un al doilea grup, al celor sceptici, cu o credință inferioară, dar acceptată, a căror mântuire era pusă sub semnul întrebării, dar încă posibilă, dacă ei își rezolvau îndoielele și se pocăiau și, în fine, un al treilea grup al celor răi și atoganți, pe care, datorită atitudinii lor, li păștea condamnarea și distrugerea definitivă în ziua venirii Domnului. Jon I. Berquist denumeste ca inițiatori ai acestui scenariu pe C.C. Torrey și Shermayahu Talmon, cu nuanțe diferite în identificarea membrilor celor trei grupuri; el însuși este un partizan al acestei ipoteze, identificând grupul celor pioși cu un grup din care făcea parte profetul însuși, reprezentând poate chiar instituția profetică, un al doilea grup, al celor care mai pot spera la mântuire, între care este inclusă și clasa profeților, care, deși aspru muștrați, nu sunt definitiv condamnați și al treilea grup, al celor mândri și răi, pentru care nu mai există speranță de salvare (Jon I. Berquist, *The social setting of Malachi*, *Biblical Theology Bulletin*, Vol. 19, October, 1989, No.4, Setton Hall University, pp. 121-126)

prosperi decât cei drepecți și se bucura de favorurile lui Dumnezeu. Domnul a contrazis acest argument în pasajul următor (3, 1-12), în special în versetele 10-12. Dar, mai departe, cântărind cuvintele Domnului, ei persistă în indoială.

Surprinși de faptul că Dumnezeu a analizat corect raționamentul lor, israeliții replică instinctiv: „Ce am grăit împotriva Ta?“, dar Domnul, anticipând replica lor, ca unul care cunoaște inima omului și slăbiciunile sale, exprimă adevăratele lor sentimente față de cele afirmate în versetele 10-12.

Actualizând problemele din vremea lui Maleahi, Clement Alexandrinul se confruntă și el cu un soi de împotrivire lui Dumnezeu din partea unor refractari ai credinței, care încercau să-și justifice împotrivirea pe textul lui Maleahi de mai sus, dar pe care l-au completat după nevoie cu câteva cuvinte: „S-au împotrivit lui Dumnezeu cel nerușinat“.

„Adună și acești eretici din unele pericope profetice cuvinte, pe care le culeg și le interpretează rău, iar pe cele spuse alegoric le iau în sens literal. Ei spun: este scris „S-au împotrivit lui Dumnezeu și s-au mântuit“. Și adaugă acestui text: „lui Dumnezeu cel nerușinat“; iau acest cuvânt ca un sfat al lor și socot mântuirea lor și când se împotrivesc Creatorului. În Scriptură, însă, nu este scris: lui Dumnezeu cel nerușinat. Dar chiar de ar fi așa, ar trebui să înțelegeți că diavolul este numit „nerușinat“ sau pentru că defăimă pe om sau pentru că părăște pe păcătoși sau pentru că este apostat.

Poporul despre care este vorba în pericopă, îndura cu greu pedepsele primite de la Dumnezeu pentru păcatele săvârșite și suspina; de aceea murmură; și a rostit cuvintele acelea, spunând că și celelalte popoare păcătuiesc dar nu sunt pedepsite; numai ei sunt pedepsiți de fiecare dată ce păcătuiesc, după cum a spus și Ieremia: Pentru ce calea păcătoșilor sporește? Asemănătoare cu aceste cuvinte sunt și cuvintele lui Maleahi, despre care am vorbit mai înainte: s-au împotrivit lui Dumnezeu și s-au mântuit. În proorociile lor, profeții vestesc nu numai cuvintele pe care le-au auzit de la Dumnezeu, ci vestesc sub formă de replică și cele pe care poporul le poartă din gură în gură, menționând cele discutate de oameni. Din acest fel de discuții face parte și textul scripturistic de care a fost vorba mai sus.”³⁶⁰

b. Natura acuzației (3, 14-15).

Versetele 14-15 relevează motivația necredincioșilor cu mult mai limpede decât 2, 17, deși argumentele sunt, cum ușor se poate remarca,

³⁶⁰ Clement Alexandrinul, op. cit., p. 203

similare. Ei acuza că a sluji lui Dumnezeu și a respecta poruncile Lui este nefolositor și neprofitabil. Perspectiva lor este una în esența egoistă: pare că ei întreabă ce profit ar avea din slujirea lui Dumnezeu. În contextul dat, acela al unui dialog cu Dumnezeu care te-a creat, te-a protejată și cu care ai încheiat un legământ, ideea de a avea un profit are, fără doar și poate, o încărcătură negativă, sugerând nesinceritatea poporului în slujirea față de Iahve. Răzbate mai degrabă ideea unei glorii personale, decât aceea a preamării lui Dumnezeu.³⁶¹

Cu îndrăzneală, ei afirmă că Dumnezeu i-a ignorat, cu toate că I-au „păzît porunca”. Asta înseamnă, mai exact, ascultare în împlinirea poruncilor, a rânduielilor și legilor lui Dumnezeu, în tradiția nobilă a lui Avraam (Facerea 26, 5), înseamnă a-L iubi pe Dumnezeu (Deuteronom 11, 1) și a evita toate obiceiurile urâte și întinarea cu ele (Levitic 18, 30), în special cu referire la slujirea preotească la sanctuar (Levitic 22, 9). Din Primele două capitole reiese însă că preoții nu au respectat această poruncă, iar fragmentul 2, 10-16 implica întregul popor în încălcarea flagrantă a Legii. Uneori cei dreți se plâng că au fost în zadar credincioși (Psalmul 72, 13), căci cei răi beneficiază de prosperitate, însă de fiecare dată această lamentare ipocrită este pe deplin nejustificată.

Ca o ilustrare suplimentară a efortului de a fi în grațiile lui Iahve, protestarii aduc un argument de natură exterioară și anume ținuta și atitudinea lor: „mergem cu tristețe înaintea Domnului Savaot” (מפני יהוה צבאות (הלכנו קדרנית)).³⁶² Ei s-au îmbrăcat în sac, au arătat fețe smolite și haine cernite, deplângând starea proastă a poporului. Ca și Iov, ei nu și-au găsit alinarea, căci postul și jelania (Psalmul 34, 12-13) nu au adus nici o mângâiere. Aceasta deoarece, în mod evident, ei au accentuat forma exterioară, în dauna realității interioare. Isaia a scris de asemenea despre acei care se plâng că Dumnezeu nu i-a luat în seamă când au postit îmbrăcați în veșminte adecvate. Domnul răspunde aspru că cei care postesc cu adevărat eliberează pe cei oprimați, renunță la săvârșirea păcatelor și se îngrijesc de cei săraci (Isaia 58, 2-7; cf. Maleahi 3, 5). Atât în Isaia, cât și în Maleahi,

³⁶¹ Potrivit lui Vuilleumier credința exprimată în împlinirea rânduielilor de cult nu trebuie să aștepte în mod necesar răsplata divină. Un Dumnezeu care ar revărsa asupra oamenilor fericire și succes numai în raport strict legat de împlinirea riturilor culturale ar fi asemenea numeroaselor divinități păgâne. (*op. cit.*, p. 250)

³⁶² Tocmai acest tip de atitudine în legătură cu postul, cu accent pe aspectul exterior, specific iudeilor și dus la extrem de farisei, este combătut de Mântuitorul în Predica de pe Munte (Mat. 6, 16-18)

oamenii sunt numai în aparență smeriți înaintea lui Dumnezeu, în încercarea de a-L manipula, fără a avea o pocăință adevărată.

Puși în fața dovezii superficialității lor, scepticii ajung la o concluzie uimitoare, diametral opus față de cele afirmate de Domnul la versetele 10-12. Întâi ei conchid că cei mândri sunt cei cu adevărat fericiți, nu cei ale căror zecuieli și daruri dovedesc inima iubitoare față de Dumnezeu și care ulterior se bucură de prosperitate mai mult decât toate popoarele. Cei mândri sunt aroganți, peste măsură încrezători în propriile forțe (Deuteronom 1, 41, 43), și nu se dau înapoi de la a oprima, sau a ucide. În Psalmul 118, 21, cei mândri sunt certați de Dumnezeu și sunt numiți „blestemați”. Pe aceia pe care Domnul i-a blestemat, necredincioșii din versetul 15 îndrăznesc să-i fericească.

În 3, 19 Domnul replică acestei acuzații blasfemiatoare. Atât în versetul 15, cât și în 19 cei mândri sunt unii care „*fac fapte rele*”. Acești săvârșitori ai răului sunt recunoscuți și prosperi.³⁶³ Dumnezeu spune clar în versetul 7: „*Întoarceți-vă la Mine*” și veți găsi prosperitate, afirmație cu ecou și în Iov 22, 23 ș.u. În Ieremia 12, 16, națiunile exilate sunt încurajate să învețe căile poporului Domnului și să jure supunere adevăratului Dumnezeu, pentru ca El să-și reconsidere atitudinea față de ei. Oricum, însă, cei sceptici socotesc că în realitate favorizați de Dumnezeu sunt cei fără de lege, și nu cei drepecți.

Ca dovadă suplimentară în sprijinul aserțiunii făcute, poporul afirmă că cei răi pun la încercare pe Dumnezeu și cu toate acestea scapă.³⁶⁴ În versetul 10 Domnul provoacă poporul să-L pună la încercare manifestând ascultare, dar în versetul 15 cei răi testează răbdarea lui Dumnezeu tocmai prin lipsa lor de supunere.³⁶⁵

În timpul peregrinării prin pustiu, israeliții cârtesc adeseori împotriva condiției lor.

Ei „*încearcă pe Dumnezeu*” (בתנו אלהים) cerând mâncare, iar Dumnezeu le dă mană (Ieșirea 16, 3-4; Psalmul 77, 28). Puțin mai târziu ei au încercat

³⁶³ E. M. Schuller așează situația prosperă a celor răi, împotriva căroro contestatarii afirmă că Domnul nu ia măsuri, în opoziție cu situația din 1,2-5 unde Edom este pedepsit (*The Book of Malachi*, in *The New Interpreter's Bible*, vol. 7, Abingdon, Nashville, 1996, p.872)

³⁶⁴ J. Baldwin e de părere că „cei răi testează răbdarea lui Dumnezeu, căutând să vadă cât li se permite să progreseze în rău” (*op.cit.*, p.249)

³⁶⁵ Heinen este foarte tranșant calificând drept „obraznicie” modul în care membrii comunității din Ierusalim vorbesc despre Dumnezeul lor, despre puterea Lui în lume și despre modul cum înțelege El să înfăptuiască dreptatea (*op.cit.*, p.55)

din nou pe Iahve cerând apă (Ieșirea 17, 2), iar pentru aceasta Moise a lovit stânca la Masa și a fășnit apă (Ieșirea 17, 6-7). Însă aceste încercări rebele nu au rămas nepedepsite, căci mulți dintre israeliți au murit, pedepsiți pentru lăcomie, după ce au primit de la Dumnezeu prepelițe spre mâncare (Numeri 11, 33), iar în cele din urmă întreaga generație a pierit în pustiu, ca pedeapsă a deselor cărtiri și dovezi ale lipsei de credință. În aparență, ei au pus la încercare pe Dumnezeu și au scăpat, dar în realitate nu a fost așa. Concluziile versetului 15, similare celor de la 2, 17, sunt rezultatul unei extrem de superficiale priviri asupra realității vieții.

2. Roadele adevăratei slujiri a lui Dumnezeu (3, 16-18)

a. Dumnezeu ține minte pe cei credincioși (3, 16).³⁶⁶

În versetele 16-18 găsim un răspuns cu totul diferit față de provocarea lansată de Domnul la versetele 10-12. Un prim grup a negat deschis valabilitatea promisiunilor Lui Iahve cu cuvinte blasfemiatoare. Acum ia cuvântul cel de-al doilea grup, al celor credincioși, vorbind nu împotriva lui Dumnezeu, ci împotriva celor cărtitori, iar cuvintele lor reflectă o pioasă ascultare față de Domnul. Acesta ascultă cuvintele lor și cunoaște că rostirea lor este izvorâtă din sinceritatea inimii. Vorbind unii către ceilalți, cei drepți pare că se încurajează întru credință, impulsionați fiind de atitudinea fără Dumnezeu a majorității, exprimată în versetele 13-15.

De două ori în cuprinsul versetului, cei credincioși sunt numiți „*cei care se tem de Domnul*” (יִרְאָהוּ יְהוָה).³⁶⁷ În cuprinsul cărții, Dumnezeu s-a referit de mai multe ori la cei care-L respectă și-L cinstesc pe El (1, 6, 12, 14; 2, 5; 3, 5), dar aceste referiri nu sunt legate de numele lui Israel. A existat însă un rest credincios Domnului, ocrotit prin purtarea Sa de grijă (3, 6).³⁶⁸

³⁶⁶ A. van Hoonacker arată similitudinea între v.16 ca răspuns la cele exprimate de sceptici în vv.13-15 și 3,1 ca replică la provocarea din 2,17. (*op.cit.*, p.737)

³⁶⁷ Referindu-se la „teama de Dumnezeu”, H. A. Brongers remarcă: „Revelația redutabilei măiestrii divine îl înfricoșează pe om...Dar omul nu trebuie să continue a fugi de Dumnezeu; această atitudine este cu totul sterilă din punct de vedere spiritual. Omul revine la Dumnezeu său pentru că recunoaște în El pe superiorul său și pentru că este pregătit să se supună autorității Sale. El vrea, mai presus de orice să fie legat de Dumnezeul său, el vrea să facă tot ceea ce Dumnezeu cere de la el...” (H. A. Brongers, *La crainte du Seigneur*, Old Testament Studies 5, (1948), p.161)

³⁶⁸ Pentru Bruce Th. Dahlberg nu este limpede dacă cei care rămăseseră credincioși Domnului erau pentru profet o companie vizibilă sau una invizibilă. Erau probabil, zice el, cei care aduseseră la îndeplinire cu conștiințiozitate prevederile privitoare la zeciuiele și ofrande. (*op.cit.*, pp.231-232)

Un corolar al temerii de Dumnezeu îl constituie „cinstirea numelui Său”.³⁶⁹ În special preoții sunt cei ce poartă vina desconsiderării și a necinstirii numelui divin (1, 6, 12, 14; 2, 2). În cele din urmă, în versetul 16 intră în scenă cei care cu adevărat au cinstit numele lui Dumnezeu. Disprețul față de numele Domnului manifestat în repetate rânduri ne amintește parcă de cuvintele lui Isaia din 53, 3: „Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni”. Când Îngerul Legământului a venit în lume, a experimentat în cel mai înalt grad ce înseamnă să fii disprețuit și abandonat. „Întru ale Sale a venit, dar ai Său nu L-au primit” (Ioan 1, 11).

Dumnezeu a fost profund lezat de cugetările și cuvintele celor necredincioși și a auzit și a dat atenție smereniei și ascultării exprimate de cei drepti. Cei răi L-au întrebat batjocoritor: „Unde este Domnul judecății?” (2, 17). Versetul 16 arată că Dumnezeu este conștient și răspunzător de toate acțiunile oamenilor. În fapt, „cartea de amintire” (ספר זכרון) este scrisă „înmaintea Lui” în folosul celor drepti și temători de El. Domnul a ținut șirul faptelor oamenilor, în scopul de a-i răsplăti în conformitate cu ele.³⁷⁰ Este de amintit și episodul luptei contra amaleciților la Rafidim, caștigată de israeliți după o îndârjită rezistență, prilej cu care Moise a poruncit să se scrie o carte de pomenire (Ieșirea 17, 14). Asemenea și regii lui Israel au poruncit să se scrie cărți de cronici în care să fie consemnate evenimentele și împlinirile din timpul domniei lor (3 Regi 11, 41; 14; 29).

Și monarhii persani au avut obiceiul de a-și consemna faptele în astfel de cărți.³⁷¹ O astfel de carte i-a fost de mare folos lui Mardoheu, care a descoperit un complot împotriva regelui Ahașveroș. Fapta sa a fost înscrisă cum se cuvine în analele regale (Estera 2, 23), iar ceva mai târziu, regele a citit însemnările despre fapta lui Mardoheu în timpul unei nopți de insomnie, înțelegând că acela nu fusese încă răsplătit pentru ceea ce făcuse (Estera 6, 1-3). Răspata care a urmat a influențat în chip fericit viața lui Mardoheu și a poporului iudeu aflat în robie.

³⁶⁹ Vuilleumier afirmă că rostul „cărții de amintire” este de a arăta ca Dumnezeu distinge cine sunt cei care se tem cu adevărat de El și-I cinstesc numele și cine sunt cei care fac acest lucru numai de fațadă. (*op.cit.*, p.251)

³⁷⁰ A. Weiser, *Das Buch der zwölf Kleinen Propheten*, Bandenhoeck & Ruprecht, Gottingen, 1967, p.214

³⁷¹ Amintind episodul din cartea Estera, Ralph Smith precizează că obiceiul monarhilor persani se situează în timp probabil anterior acestei mențiuni despre „cartea de amintire” (*op.cit.*, p.338)

Dumnezeu însă nu are nevoie să fie băntuit de insomnie pentru a I se reîmprospăta memoria. Cartile divine sunt intact păstrate și într-o zi ele vor fi deschise, iar răsplata și pedeapsa se vor face cunoscute (Daniel 7, 10; Apocalipsa 20, 12). Nicl unul din cei care vor oferi un pahar cu apa în numele lui Hristos nu-și va pierde răsplata (Marcu 9, 41), iar cei ale căror nume sunt înscrise în cartea vieții se vor bucura de fericirea veșnică (Isaia 4, 3; Apocalipsa 20, 12-15).

b. Dumnezeu cruță pe ai Săi (3, 17-18).

Întocmai ca și „cartea de amintire”, ziua la care face referire versetul 17 are conotație eshatologică, fiind vorba de un timp al judecării.³⁷² Prima mențiune a zilei venirii Domnului este făcută în 3, 2, dar versetele finale ale cărții o menționează de patru ori (3, 17, 19, 21, 23). Literal, este numită „ziua în care voi face” (יום אשר אני עשה) sau voi „aciona”, la 3, 17 și 3, 21. Acțiunea lui Iahve are în vedere judecata, lămurirea și curățarea fiilor lui Levi, desigur într-un sens metaforic (3, 2-3; cf. Ieremia 9, 7). El este pe cale să treacă la acțiune, pedepsind fărădelegile locuitorilor pământului (Isaia 26, 21).

Acei care se tem de Domnul vor fi pentru El „un bun prețios” (טובה), cu alte cuvinte o proprietate exclusivă a Sa, de mare valoare, o comoară, întocmai precum argintul și aurul (1 Paralipomena 29, 3; Ecclesiastul 2, 8). Referirea are în vedere în primul rând neamul lui Israel, pe care Dumnezeu l-a ales ca să-I fie neam sfânt și comoara Sa de mare preț.³⁷³ Când Domnul a încheiat legământ cu Israel pe Muntele Sinai, ei au devenit avuția Lui (Ieșirea 19, 5; Deuteronom 7, 6; 14, 2; 26, 18 etc.) având parte de protecția și binecuvântarea Sa.

Numai cei credincioși din popor sunt „adevăratul Israel” și ei sunt singurii care vor fi cruțați „după cum va avea milă fiecare de fiul său”. Psalmul 102, 13 spune asemănător: „În ce chip miluiește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El”. Poporul lui Dumnezeu este apărat cu grijă, în timp ce Domnul judecă pe vrajmașii Săi (Isaia 26, 20).

³⁷² Vuilleumier afirmă că ceea ce menționează acum cartea de amintire „va deveni eficace și vizibil numai în ziua judecării” (op.cit., p.251)

³⁷³ Annette Bockler este de părere că „în Mal.3,17 se pune accentul pe aspectul individual și pe cel eshatologic al imaginii lui Dumnezeu ca Tată”. Nu este vorba aici, susține autoarea, de Israel ca întreg, nici de o anumită parte a sa, ci de popor ca sumă a indivizilor sai. După cum fiecare individ va da dovadă de loialitate în relația cu Dumnezeu, tot așa se va bucura de protecție la ziua judecării. (op.cit., p.360)

„Fiul care lucrează cu el” (בנו העבד אתי) și-i slujește este cel asupra căruia tatăl revarsă mila. Copiii au anumite responsabilități față de părinții lor și acestea sunt socotite ca fiind foarte importante. Literatura ugaritică, datând din vremea lui Moise, notează că un fiu trebuia să apere casa tatălui său, să repare acoperișul spart, să-i spele hainele și să-l fină de mână pe tatăl său atunci când acesta este beat.³⁷⁴ Un fiu neascultător și fără respect cădea în dizgrația familiei. De aceea este de așteptat ca fiii lui Dumnezeu să-I aducă cinstirea cuvenită (1, 6), rămânând astfel în cadrul Legământului încheiat pe Sinai. A lucra cu Părintele ceresc, a sluji Lui implică și aspectul adorării cultice adusă Lui, dimensiunea sacramentală a slujirii Lui, căci nu se poate vorbi de o adevărată slujire a lui Dumnezeu excluzând adorarea Sa.

În ziua judecății, diferența dintre cei dreپți și cei păcătoși, dintre cei care slujesc și cei ce nu slujesc pe Dumnezeu, va fi evidentă.³⁷⁵ Soarta lor nu va fi aceeași, iar afirmația că la Dumnezeu cei răi au trecere se va dovedi falsă.³⁷⁶ Diferențierea între dreپți și păcătoși mai fusese făcută și cu alt prilej. Când Dumnezeu a năruit Sodoma și Gomora, dreptul Lot a fost lăsat să scape. Unchiul său Avraam a intervenit și a mijlocit pentru el, socotind că Judecătorul întregului pământ nu poate îngădui „să se întâmple celui drept ce se întâmplă celui necredincios” (Facerea 18, 25).

Tot ca mărturie a intervenției divine în împlinirea dreptății stau și cele întâmplate cu circa o mie de ani mai târziu, când regele Asa a invocat ajutorul lui Dumnezeu în bătălia cu puternicii etiopieni și cu ajutorul Său armata lui Iuda a reușit să pună pe fugă inamicul (2 Paralipomena 14, 11-12).

3. Ziua venirii Domnului (3, 19-21)

Detaliul suplimentar despre ziua care vine, „ziua Domnului”, și distincția între dreپți și păcătoși sunt evidențiate în versetele 19-21.³⁷⁷

a. Judecata celor răi (3, 19).

Ca și în 3, 1, „iată” (הִנֵּה) este folosit pentru a atrage atenția asupra venirii Domnului și a zilei în care El va acționa. La 3, 2 era anunțat venind

³⁷⁴ „Poveștile lui Aqhat”, lin. 26-35, trad. în James Pritchard, „Ancient Near Eastern Texts” (Princeton, NJ: Princeton U. Press, 1955), p. 155, apud H. Wolf, *op. cit.*, p. 117

³⁷⁵ W. Rudolf, *op. cit.*, pp.288-289

³⁷⁶ A. van Hoonacker, *op. cit.*, pp.738-739

³⁷⁷ A. Deissler numește pe cei dreپți, în contextul zilei Domnului, „poporul ideal al lui Dumnezeu” (*op. cit.*, p.335)

„ca focul topitorului” (כָּאֵשׁ מְצַרֵּר), în vreme ce aici vine „ziua care arde ca și cuptorul” (יְמֵי כַּאֲבֵר כְּתִבּוּר). Ambele pasaje au în vedere „ziua cea mare și înfricoșătoare a Domnului” (3, 23). Epitetele „mare” (גָּדוֹל) și „înfricoșător” (נִרְאָה) sunt folosite și în legătură cu numele Domnului, în versetele 1, 11 și 14.

Descrierea zilei Domnului este de asemenea întâlnită în profeția lui Ioil (2, 11 și 3, 4). Ziua Domnului este în mod consecvent legată de foc (Ioil 2, 3; 3, 3), de mânia pustiitoare (Isaia 13 9), de focul mâniei (Sofonie 1, 18). Judecata și focul sunt astfel strâns legate de venirea Domnului (Isaia 66, 15-16) și în special de a doua venire a lui Hristos (2 Tesaloniceni 1, 7-8). La sfârșitul împărăției de mii de ani tot focul va fi cel ce va mistui pe Gog și pe Magog (Apocalipsa 20, 8-9).

Cuptorul, ca loc în care focul va aduce nimicirea păcătoșilor mai este prezent și la profetul Osea (7, 4), ca și în Psalmul 20, 8-9 unde mânia lui Dumnezeu este asociată cu un cuptor, al cărui foc va mistui pe vrăjmașii Săi. În Facerea 15, 17, fumul „ca dintr-un cuptor” și „para de foc” pot de asemenea să simbolizeze prezența lui Dumnezeu. Indiferent de context, cuptorul sugerează căldura de mare intensitate care distruge cu repeziune totul (Daniel 3) Potrivit lui Origen, „urgie răzbnării lui Dumnezeu ajută la curăția sufletelor, pentru că pedeapsa adusă cu foc trebuie înțeleasă ca mijloc de lecuire.”³⁷⁸

Judecata cumplită este îndreptată împotriva celor mândri și păcătoși, pe care scepticii îi socotesc fericiți și prosperi în 3, 15. Presupusa lor scăpare de această judecată este una de scurtă durată, întrucât ei și „prosperitatea” lor sunt arse complet, precum paietele. Acestea ard cu mare repeziune și apar în mod frecvent în contextele legate de împlinirea dreptății prin judecată (Ieșirea 15, 7; Isaia 5, 24; Avdie 18). Probabil că Sfântul Ioan Botezătorul avea în minte acest pasaj atunci când anunța că Iisus va arde pleava cu foc nestins (Matei 3, 10, 12).

Pentru a sublinia eficiența acestui foc, Domnul declară că nu va lăsa nici o rădăcină, nici o ramură. Folosind metafora comună a copacului sau a viei, Dumnezeu ilustrează modul cum cei mândri și alți păcătoși vor fi complet distruși. A nu avea rădăcină sau ramură înseamnă că posteritatea și amintirea celor fără Dumnezeu vor fi distruse³⁷⁹ prin flacăra ce va

³⁷⁸ Origen, *Despre Înviere*, despre pedepsire și despre făgăduințe, în „P.S.B.”, vol. 8, trad., introd. și note de Pr. prof. T. Bodogae și Pr. prof. C. Galeriu, E.I.B.M.B.O.R., București, 1982, p. 176

³⁷⁹ E. Achtemeier, *op.cit.*, p.196

devasta topi copacii sau via. Nu mai există nici o șansă de a crește sau de a purta fruct (Iezechiel 17, 8-9). În Avdie 18, Isav este comparat cu paiete cuprinse de focul aprins de casa lui Iacov, încât „niciunul din casa lui Isav nu ru scâpa”. Asprimea acestor exprimări metaforice nu face decât să sublinieze ce mare pericol îi paște cu adevărat pe dușmanii lui Dumnezeu și cât de sumbru poate fi viitorul lor.³⁰⁰

b. *Triumful celor drepti* (3, 20-21).

Pentru cei ce se tem de Dumnezeu și de numele Lui (cf. 3, 16), viitorul este extrem de luminos. Și nu va fi lumina răspândită de un foc ce mistuie, ca în versetul 19, ci strălucirea „soarelui dreptății”, cu „aripi tămăduitoare”. Expresia „soarele dreptății” (הַשֶּׁמֶשׁ הַצְדִּיקָה) apare numai aici în întreaga Sfântă Scriptură. Interpretarea acestei metafore este dificilă, intrucât se impune identificarea acestui „soare”. Este oare vorba despre Dumnezeu, sau poate despre Fiul, sau avem de-a face numai cu o personificare a soarelui, fără implicarea elementului divin? Câțiva factori par a susține că motivul acestei ilustrări este chiar Mântuitorul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat. În Vechiul Testament, Dumnezeu este comparat de multe ori cu soarele și lumina. În Isaia 60, 2, se spune Ierusalimului: „iar peste tine răsare Domnul, și slava Lui strălucește peste tine”, iar spre sfârșitul aceluiași capitol, Domnul este descris ca o „lumină reșnică”, care înlocuiește soarele (Isaia 60, 19-20).

Relația între Dumnezeu și soare este una extrem de importantă,³⁰¹ intrucât soarele, atât de vital întregului ciclu al vieții, a fost venerat în întregul Orient Apropiat, de exemplu, zeul Ra în Egipt, sau Shamash în Babilon.³⁰² Cartea Facerea istorisește că Dumnezeu a creat soarele, de unde rezultă că El este mai mare decât orice lumină de pe ceruri, căci este Creatorul acestei lumini. Pentru a împiedica venerarea soarelui, Templul

³⁰⁰ Scopul principal al profetului, atunci când ilustrează cutremurătoarea zi a Domnului, nu este, în opinia lui T. Miles Bennett, acela de a strecura groaza în inimile celor păcătoși, ci în primul rând de a liniști pe cei drepti care sunt tentați să se îndoiască de valoarea religiei și a dreptății lui Dumnezeu. (T. Miles Bennett, *op. cit.*, London, 1972, p. 392)

³⁰¹ Smith's Bible Dictionary arată că „în limbajul metaforic al Scripturii soarele este emblematic pentru legea Domnului, pentru prezența protectoare a Domnului, pentru persoana Mântuitorului și pentru slava și puritatea ființelor cerești. („Sun”, în Smith's Bible Dictionary, pe site-ul internet www.studylight.org)

³⁰² În ebr. „shemesh” (שֶׁמֶשׁ)=soare

din Ierusalim a fost orientat pe direcția Est-Vest, așa încât oamenii să-și întoarcă fața de la soare, deoarece ei adorau pe Dumnezeu (Iezechiel 8, 16). Această orientare Est-Vest simbolizează de asemenea stăpânirea lui Dumnezeu asupra întregii lumi. Așa cum soarele se mișcă pe cer de la Est la Vest, tot așa Domnul veghează deplin „de la răsăritul soarelui, până la apusul lui” (מִמֶּזְרִיחַ שֶׁשֶׁשׁ וְעַד-מָבֹאוֹ) (Maleahi 1, 11; Psalmul 18, 5-7). Nici un loc pe pământ nu scapă strălucirii Sale atotvăzătoare.

La venirea Lui, Hristos este numit „lumină mare”, strălucind asupra poporului celui ce „umblă întru întuneric” (Isaia 9, 1). În Evanghelia după Luca, capitolul 1, preotul Zaharia sub inspirația Duhului Sfânt proorocește despre misiunea fiului său citând laolaltă texte de la Maleahi 3, 20 și Isaia 9, 1, menționând pe Hristos cu apelativul de „Răsăritul cel de sus” (Luca 1, 78). Un alt pasaj vechitestamentar, „steaua din Iacov” (Numeri 24, 17), profețește despre Mesia comparându-L cu o stea care răsare, imagine pe care o găsim într-o formă asemănătoare și la Sfântul Apostol Petru (2 Petru 1, 19).

Aripile „tămăduitoare” sunt de fapt razele de soare, care răspândesc lumina binefăcătoare și încălzesc fața pământului. Această imagine a aripilor reprezentând razele soarelui, așa-numitul disc solar înaripat, este comună mai multor monumente ale Orientului Apropiat.³⁸³ „Aripile” atribuite lui Dumnezeu descriu de obicei protecția și refugiul găsit la umbra lor, ca de exemplu la Psalmul 35, 7, sau Psalmul 90, 4.

Dreptatea și tămăduirea apar aici înlănțuite metaforic, ca două concepte ce au legătură unul cu celălalt.³⁸⁴ Cei evlavioși au fost în aparență oprimați și chinuiți, în vreme ce cei mândri au prosperat. Ca și Iov, cei drepți poate că se vor fi întrebat când va interveni Dumnezeul tămăduirii. Scepticii deja întrebaseră: „Unde este Domnul judecății?” În 3, 20 vedem că Dumnezeul dreptății va veni pentru cei evlavioși. Dreptatea sugerează ideea de nepărtinire, de severitate a lucrării lui Dumnezeu ca judecător, dar implică de asemenea și consecințele caracterului judecății Lui drepte asupra poporului Său, și anume mântuirea.³⁸⁵ În Sfânta Scriptură, dreptatea este deseori pusă laolaltă cu mântuirea (Isaia 51, 5, 6, 8), de aici și înțelesul de eliberare, izbăvire, care i se atribuie.

Mântuirea are în cele din urmă la bază jertfa Mântuitorului Hristos, care ne înveșmântează în dreptatea Sa, luând asupra Sa fărădelegile noastre

³⁸³ Joyce G. Baldwin, *op. cit.*, p. 250

³⁸⁴ H. Hailey, *op. cit.*, p. 424

³⁸⁵ K. Heinen, *op. cit.*, p. 57

(Isaia 53, 11-12). Prin jertfa lui Hristos noi toți am primit vindecare (Isaia 53, 5). Aspectele spirituale ale mântuirii-tămăduirii noastre sunt legate de prima venire a lui Hristos. Mântuitorul însuși citează din Isaia 61, 1-2 întrucât El este Cel care a „binevestit săracilor” și a proclamat „slobozirea celor robiți” (Luca 4, 18-19), tămăduind trupurile și sufletele aflate în suferință, căci Domnul „vindecă pe cei zdrobiți cu inima și leagă rănile lor” (Psalmul 146, 3). „Slobozirea celor robiți” este zugrăvită la Maleahi 3, 20 prin imaginea plastică a vișeilor care zburdă, o dată eliberați din grajdurile lor. Unele animale erau închise pentru a fi îngrășate și ulterior sacrificate, cu prilejul unor oșpețe (Amos 6, 4). Dacă ar fi fost eliberate, ele ar fi sărit de bucurie, zburdând în noua lor libertate. Asemănătoare este și reacția oamenilor care nu mai sunt încătușați de boală sau de oprimare.

În ultimă instanță munca de tămăduire a lui Hristos privește înainte, către cea de-a doua Sa venire, când cei evlavioși, rămășițele lui Israel, vor fi vindecați (Ieremia 33, 6). În Psalmul 106, 20, vindecarea are înțelesul de eliberare de la distrugere, sau „izbăvire din stricăciune” și aceasta este semnificația primară și în Maleahi. Pasajul 3, 19-21, ca și 3, 1-3, este o referire combinată atât la prima, cât și la cea de-a doua venire a lui Hristos, în care accentul cade pe cel de-al doilea eveniment.

Infuzia de dreptate și tămăduire generată de „Soarele dreptății” îi va împuternici pe cei drepti să zdrobească pe cei păcătoși,³⁸⁶ făcându-i pulbere prin flacăra mistuitoare a Domnului, încât aceia care au fost cândva atât de mândri nu vor deveni decât o grămadă de cenușă (3, 21). Aceeași soartă a fost împărtășită de măritul și puternicul rege al Tirului, care a fost batjocorit și mistuit de foc înaintea tuturor popoarelor (Iezechiel 28, 18). Orașe ce păreau invincibile, invulnerabile sunt năruite și transformate în praful ce va fi apoi călcat în picioare.

În Isaia 63, 1-6, Hristos calcă în picioare teascul de struguri în ziua răzbunării Sale, pătându-și hainele cu sângele popoarelor, imaginea putând fi socotită similară cu cea de la Maleahi. Ziua în care cei drepti vor călca în picioare pe cei necredincioși este ziua intervenției finale a lui Dumnezeu.

Versetul 3, 20 este printre cele mai citate din profeția lui Maleahi în întreaga literatură patristică. Expresia „Soarele dreptății” s-a dezvoltat în context hristologic, folosind în ilustrarea imaginii lui Hristos ca lumină a

³⁸⁶ Bruce Th. Dahlberg observă că Maleahi nu portretează în nici un fel dreptii sau păcătoșii, ci se limitează la a arăta care va fi soarta lor, în contextul judecății (op.cit., p.233)

luminii și izvor al cunoștinței, dar și cu unele conotații eshatologice, în legătură cu a doua venire a Domnului.

Clement Alexandrinul a fost primul interpret patristic al lui Maleahi 3, 20 în sens hristologic. În „Protrepticul” 11, el aduce o adevărată odă luminii lui Hristos venind în lume, relatând istoria mantuirii și afirmând ca Hristos este Cel ce aduce învățătura oamenilor, îndumnezeindu-i. „Soarele Dreptății, care traversează în grabă toate, străbate în chip egal omenirea, imitând pe Tatăl Său, Care revarsă soarele Său peste toți oamenii și udă omenirea cu roua adevărului, cu roua credinței celei adevărate. Soarele a prefăcut apusul în răsărit, iar prin răstignirea Sa a prefăcut moartea în viață; a smuls pe om din pierzare și l-a înălțat în văzduh. El, plugarul lui Dumnezeu, a prefăcut stricăciunea în nesticăciune și a schimbat pământul în cer. El vestește cele bune, deșteaptă popoarele la lucrul cel bun și le aduce aminte de viața cea adevărată, dăruindu-ne nouă moștenirea cea cu adevărat mare, dumnezeiască, care nu ni se poate lua. Prin învățătura Sa cerească îndumnezeiește pe om, dând legi în inimile oamenilor și scriindu-le în inimile lor.”³⁸⁷ Așa după cum lumea s-ar afla într-un întuneric perpetuu fără lumina soarelui, tot așa și noi, fără iluminarea razelor Cuvântului n-am putea depăși condiția viețuitoarelor.³⁸⁸ „Soarele dreptății” este deci interpretat alegoric, cu referire la erupția luminii cunoștinței în această lume, prin Hristos.

În același sens, dar mai accentuat și cu o mult mai mare extensie a interpretat aceasta expresie și Origen. În „Contra lui Celsus”, folosindu-se de filosofia platonice, el arată că există realități cerești și realități pământești care poartă aceleași nume; „De exemplu, așa cum există lumina adevărată și cerul, care este diferit de firmament, tot așa Soarele dreptății este diferit de soarele perceput cu simțurile”³⁸⁹

În concepția acestui scriitor bisericesc Hristos este Soarele dreptății, iar luna care luminează după soare este Biserica, care este plină de lumina Lui pentru că ia din lumina Lui și o transmite mai departe oamenilor.³⁹⁰

³⁸⁷ Clement Alexandrinul, *Protrepticul*, în „PSB”, vol. 4, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1982, p. 155

³⁸⁸ *Ibidem*

³⁸⁹ Origen, *Contra lui Celsus*, în „P.S.B.”, vol. 9, trad., introd. și note de Pr. prof. T. Bodogae, E.I.B.M.B.O.R., București, p. 468

³⁹⁰ Idem, *Omiliile la cartea Numeri*, în „P.S.B.”, vol. 6, trad., introd. și note de Pr. prof. T. Bodogae, Pr. prof. Nicolae Neaga și Zorica Latru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1981, p. 203

O altă analogie de care se folosește Origen pentru a scoate în evidență Soarele dreptății este scena în care Iosua s-a rugat lui Dumnezeu să oprească pe cer soarele ca poporul lui Israel să aibă timp să învingă pe dușmani (Iosua 10, 12). „În timp ce Moise a oprit soarele pe cer timp de o zi, Iisus a oprit soarele până la venirea Sa. În timp ce noi ne războim împotriva vrășmașilor noștri și luptăm împotriva demonilor, împotriva stăpânilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutății răspândite în văzduhuri, Soarele Dreptății nu încetează a ne însoți, El nu ne părăsește niciodată, și nu se grăbește să se culce, căci El Însuși a zis: *lată Eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor*”.³⁹¹

Acest Soare al dreptății va sta pe cer prelungind ziua mântuirii, căci Domnul a zis „lucrați numai ziua căci vine întunericul și nu veți mai putea lucra”, până la a doua Sa venire. Acest Soare nu va apune deloc, ci se tot înalță revărsând lumina adevărului în inimile celor ce cred. Dar când se va umple măsura credincioșilor și când va veni ziua stricăciunii și a răutății neamurilor celor de pe urmă, va scurta durata căci este timpul mâhnirii și al pierzaniei.³⁹²

Ca și Origen, Eusebiu de Cesareea a citat de mai multe ori Maleahi 3, 20, afirmând că „Soarele dreptății” nu este decât un alt nume printre multele pe care divinitatea le are în Scriptură. Tot el afirmă însă, în sens hristologic, că „Hristos, Lumina cea adevărată” și „Soarele dreptății” este „de ajuns pentru a lumina sufletele demne de împărăția Sa” și că lumina Soarelui dreptății este „lumina care transcede toate luminile.”³⁹³

Mergând pe linia lui Origen, Didim cel Orb arată că Soarele se adaptează pe mai multe nivele: pentru cei mai înaintați este Soarele dreptății, pentru cei mai puțin înaintați răspândește o lumină comparabilă cu cea a lunii. După cum luna primește razele soarelui și le reflectă, tot astfel Biserica este lumina lumii. Hristos spune ucenicilor Săi; „Voi sunteți lumina lumii” (Matei 5, 14) întrucât ei sunt scăldați în razele „Soarelui dreptății”³⁹⁴

Sfântul Vasile cel Mare a scris că în viața cea nouă de după Botez primim lumina de la Soarele dreptății.³⁹⁵ Tot el, reflectând la frumusețea și

³⁹¹ Ibidem, p. 235-236

³⁹² Ibidem, p. 257-258

³⁹³ John O'Keefe, *op. cit.*, pp. 90-91

³⁹⁴ Didim, Genesis 1 apud John O'Keefe, *op. cit.*, p. 92

³⁹⁵ Sfântul Vasile cel Mare, *op. cit.*, 1.2.11d

sensibilitatea soarelui material, vrednic de eterna contemplare, afirmă infinita măreție și frumusețe a Soarelui dreptății.³⁹⁶

Sfântul Ioan Gură de Aur spune că, atunci când soarele sensibil a văzut pe „Soarele dreptății” strălucind pe cruce „a întors razele sale”.³⁹⁷

Fericitul Ieronim a fost interesat de sosirea „Soarelui dreptății” în calitatea sa de Judecător, nefăcând prea multe speculații cosmice pe marginea rolului său,³⁹⁸ în vreme Fericitul Augustin socotea că în lumina curată a „Soarelui dreptății” marea ruptura între păcătoși și sfinți se va vedea limpede.³⁹⁹

Un frumos comentariu, cu privire la „Soarele dreptății”, ni-l oferă Sfântul Simeon Noul Teolog. În concepția acestuia „Dumnezeu a făcut de la început două lumi. Una văzută și una nevăzută. Dar este un singur Împărat al lucrurilor văzute care poartă în el trăsăturile celor două lumi, în latura cea văzută și cugetată: omul. Potrivit cu aceste două lumi, strălucesc doi sori, cel văzut cu simțurile și cel cugetat. Și ceea ce este soarele acesta în cele văzute și supuse simțurilor, aceea este Dumnezeu în cele nevăzute și neînțelese cu mintea. Căci El este și se numește Soarele Dreptății.

Iată deci doi sori, unul cunoscut cu simțurile și unul cugetat cu mintea, precum sunt și două lumi. Și dintre cele două lumi, una, adică lumea supusă simțurilor, cu toate cele din ea este luminată de soarele acesta cunoscut cu simțurile și văzut, iar cealaltă lume, adică lumea cunoscută cu mintea și cele din ea, primește lumina și strălucirea de la Soarele cel cugetat al Dreptății.

Deci cele supuse simțurilor și cele cunoscute cu mintea sunt luminate în chip despărțit: cele dintâi, de soarele cunoscut cu simțurile, iar cele din urmă, de Soarele cunoscut cu mintea. Cele din urmă nu au nici o unire sau cunoștință sau comuniune cu cele supuse simțurilor.”⁴⁰⁰

În concluzie, în linii mari referirile patristice la Maleahi 3, 20 sunt axate pe interpretarea lui Hristos ca lumină a cunoștinței, pe identificarea Lui cu „Soarele dreptății”

³⁹⁶ Idem, *Omilii la Hexaemeron*, în „P.S.B.”, vol. 17, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1986, p. 132

³⁹⁷ Sfântul Ioan Hrisostom, *Trei cateheze baptismale*, SC 366, III.4.

³⁹⁸ Fer. Ieronim, *op. cit.*, p. 489

³⁹⁹ Fer. Augustin, *De civitate Dei*, CCL 48, 20.27.

⁴⁰⁰ Sf. Simeon Noul Teolog, în „Filocalia”, vol. 6, trad., introd. și note de Pr. prof. dr. D. Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 19... p. 58

D. Încheiere (3, 22-24)

1. Îndemn la păstrarea Legii lui Moise (3, 22).

Ultimul paragraf⁴⁰¹ constituie concluzia întregii cărți⁴⁰² și în special a paragrafului referitor la venirea Îngerului Domnului. „Amintiți-vă de Legea lui Moise!” Pentru a evita să fie condamnați de către un Dumnezeu atotputernic și drept, oamenii ar trebui să se alature celor ce se închină Lui. Legea lui Moise, care cuprinde prescripții de natură religioasă, politică, socială și familială, a fost serios neglijată de preoți și popor. Ei s-au abătut de la poruncile și rânduielile cuprinse în ea (2, 8; 3, 7), iar blestemul lui Dumnezeu a căzut asupra neamului întreg. Moise i-a avertizat să respecte Legea cu strictețe și în întregime, așa încât să poată lua în stăpânire Canaanul și să prospere pe acest pământ. Cu toate acestea, poporul a neglijat-o; ei nu și-au amintit permanent de ea, dar Domnul a făcut și a păstrat o „carte de amintire” (3, 16) cu toate faptele lor.

Aici, la încheierea Vechiului Testament, Maleahi mai dă o șansă poporului de a-și aminti⁴⁰³ de Lege și de a se supune ei înainte de a fi prea târziu. Această pledoarie finală este consolidată de un apel la autoritatea divină a Legii. Moise a fost supusul lui Dumnezeu și tot el este acela prin care Dumnezeu a făcut cunoscută Legea lui Israel. Darea Legii s-a făcut pe Horeb,⁴⁰⁴ muntele lui Dumnezeu (Ieșirea 3, 1). Cunoscut mai bine sub numele de Muntele Sinai, datorita localizării sale în deșertul cu același nume (Ieșirea 19, 1), acest munte sfânt a fost zguduit de tunet și fulger atunci când Dumnezeu a coborât spre a comunica voința Sa poporului prin

⁴⁰¹ Foarte multi autori socotesc Maleahi 3,22-24 ca adaos la cartea lui Maleahi, unii chiar vorbind despre două adaosuri: 3,22, făcând referire la Moise și 3,23-24, introdus pentru a menționa și numele lui Ilie, ca altă figură emblematică a Vechiului Testament, dar și în legătură cu 3,1.

⁴⁰² W. Rudolf vede în Maleahi 3,22-24 concluzia întregului canon profetic, care în Biblia ebraică începe cu Iosua 1,1. El spune că nu întâmplător ultimul capitol din Pentateuh (Deuteronom 34,5), primul capitol din canonul profetic (Iosua 1,2) și Maleahi 3,22 au referirea comună la Moise ca rob al Domnului, ci aceasta ar constitui o apropiere între Lege și Profeți. (*op.cit.*, p.291)

⁴⁰³ David L. Petersen opinează că profetul „redefinește noțiunea de amintire”, în sensul că amintirea Legii lui Moise nu are în vedere o recitare pasivă a ei, ci o atitudine activă a credincioșilor, de conformare cu prevederile ei. (*op.cit.*, pp.228-229)

⁴⁰⁴ Glazier-McDonald e de părere că muntele Horeb „muntele lui Dumnezeu” (Deuteronom 5,2; 29,1; 3 Regi 8,9; 19,8) este menționat pentru a face legătura între cele două figuri vechitestamentare ideale, Moise și Ilie. (*op.cit.*, pp.246-247)

Moise (leșirea 19, 16). Prin Maleahi, același atotputernic Dumnezeu cheama tot Israelul să I se supună.

2. Venirea și lucrarea lui Ilie (3, 23-24)

Important pentru mesajul acestei cărți este trimiterea „îngerului Meu” și „Domnul”, „Îngerul legământului” (3, 1). În versetul 5, Domnul accentuează din nou importanța acelei trimiteri și introduce numele profetului Ilie, care de asemenea s-a întâlnit cu Dumnezeu pe Muntele Horeb (3 Regi 19, 8). În mod evident, există o relație între 3, 1 și 3, 23, dată de repetarea interjecției „iată!”, a participului „eu trimis” (נִשְׁלַח) și de faptul că atât trimiterea „îngerului Meu”, cât și cea a profetului Ilie sunt imediat urmate de o referire la teribila zi a Domnului (3, 2; 3, 23).⁴⁰⁵

Pornind de la aceasta, mulți au tras concluzia că Ilie este pur și simplu un alt nume pentru Sfântul Ioan Botezătorul.⁴⁰⁶ După cum Levi este folosit în 2, 4-8 și se refera la preoția levitică de mai târziu, tot așa și numele lui Ilie i-ar simboliza pe bărbații care s-au asemănat cu marele profet. În sprijinul acestei idei vine și Luca 1, 17, unde arhanghelul Gavriil îl informează pe Zaharia că Ioan Botezătorul va lucra „cu duhul și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre copii”, citând Maleahi 3, 24. Însuși Mântuitorul Hristos este de acord cu această identificare, când spune că „Ilie a și venit, dar ei nu l-au cunoscut” (Matei 11, 13-14; 17, 12), iar ucenicii Săi au înțeles corect că El se referea la Sfântul Ioan Botezătorul (Matei 17, 13). Când Ioan a negat că ar fi Ilie (Ioan 1, 21), el a vrut să spună că nu era aceeași persoană întoarsă pe pământ din nou. Însă îmbrăcămintea sa (Matei 3, 4), atitudinea și stilul său de predicare aduceau aminte israeliților de marele profet (4 Regi 1, 8), care avea încă o imagine vie în memoria lor colectivă.⁴⁰⁷

Identificarea lui Ilie cu Ioan Botezătorul este astfel foarte convingătoare, dar rămâne posibilitatea de a nu se fi epuizat întreaga semnificație a acestei profeții, dacă avem în primul rând în vedere faptul că Ioan nu a venit imediat înainte de „ziua cea mare și înfricoșătoare a

⁴⁰⁵ A. Hill, *op.cit.*, p. 375

⁴⁰⁶ Calvin și alții mergând pe aceeași linie au împărtășit această idee.

⁴⁰⁷ În sprijinul acestei idei vin menționările sale în Noul Testament, culminând cu momentul „Schimbării la față”, când Ilie apare alături de Mântuitorul, împreună cu Moise.

Domnului", menționată în Maleahi (3, 19). Cum am arătat deja, pasajele 3, 1-4 și 3, 19-21 se referă amestecat la cele două venituri ale lui Hristos.⁴⁰⁸

Înainte de a doua venire, Apocalipsa vorbește de doi martori (11, 3) care vor activa proorocind și slujind cu mare autoritate timp de 1260 de zile. Unii interpreți i-au identificat pe cei doi bărbați cu Moise și Ilie⁴⁰⁹ și au văzut în anunțata lor apariție o reconfirmare a celor spuse la Maleahi 3, 22-24, unde cei doi sunt menționați în versete succesive. În Apocalipsa 11, 6 cei doi martori sunt numiți „profeți” și le sunt enumerate o serie de puteri supranaturale, precum oprirea ploii, preschimbarea apei în sânge sau Iovirea pământului „cu orice fel de urgie”.

În timpul activității lor Moise și Ilie au putut să săvârșească astfel de minuni. Ei apar de asemenea împreună pe muntele Tabor, fiind alături de Mântuitorul la Schimbarea la față (Matei 17, 3; Marcu 9, 4), probabil ca un semn al viitoarei lor apariții. Tradiția iudaică a fost cu siguranță în favoarea unei întoarceri în realitate a lui Ilie (Ioan 1, 21), iar Mântuitorul a spus nu numai că Ilie a venit, dar și că el „*va veni și va așeza la loc toate*” (Matei 17, 11), iar acest lucru poate fi văzut dincolo de Ioan Botezătorul. Exprimarea Mântuitorului de la Matei 11, 14 ne dă de înțeles că Ioan a fost „Ilie” într-un mod limitat: „*Și dacă voiți să înțelegeți, el este Ilie cel ce va să vină*”.

Misiunea Sfântului Ioan Botezătorul, și poate a lui Ilie însuși în viitor, a fost aceea de a realiza o reconciliere între părinți și copii.⁴¹⁰ Luca 1, 17 explică întoarcerea inimilor fiilor de la părinții lor ca o întorcere întru

⁴⁰⁸A. Hill face trimitere la Verhoef, care rezumă clar opțiunile interpretative cu privire la identitatea lui Ilie din Mal.3, 1. Conform acestuia, o primă direcție de interpretare are în vedere doua personaje distincte: în înțelegerea creștină Ioan Botezătorul este Îngerul din 3, 1, iar în 3, 23 avem imaginea profetului Ilie ca cel ce va precedea a doua venire a Domnului, iar în tradiția iudaică în 3, 1 avem de-a face cu un simplu inger, în vreme ce la 3, 23 este înțeles literal profetul Ilie; o a doua direcție, destul de răspândită între comentarii biblici moderni este că îngerul din 3, 1 și Ilie din 3, 23 sunt una și aceeași persoană. (A. Hill, *op.cit.*, p. 383)

⁴⁰⁹În comentariul său la Apocalipsă, Pr. dr. Ioan Mircea consemnează și alte mențiuni privitoare la „*cei doi martori*”, care îi identifică pe aceștia fie cu Enoh și Ilie, fie cu cele două testamente, fie „*cu Biserica cu cele două puteri, profețască și politică...*” (Pr. dr. Ioan Mircea, *Apocalipsa, introducere note, și comentariu*, ed. „Harisma”, București, 1995, pp.175-176)

⁴¹⁰Petersen distinge în 3,24 un posibil conflict între generații, spunând că „fără armonie între generații, Israel nu ar fi Israel” și vede reconcilierea ca o respingere comună a atitudinilor și practicilor rele și ca ascultare de poruncile Domnului. (*op.cit.*, pp. 231-232). O astfel de ipoteză este susținută și de Reventlow și Lescow.

neascultare, de aceea această reconciliere este pusă alături de întoarcerea celor „neascultători la înfelepciunea dreptilor”. Cel mai probabil „părinții” se referă la acei strămoși evlavioși ai lui Israel, cum ar fi patriarhii, regele David etc., ale căror vieți au fost închinat lui Dumnezeu. „Copiii” sunt descendenții nesupusi, precum cei din generația lui Maleahi, care s-au îndepărtat de credință.⁴¹¹ Când Ioan Botezătorul predica pe malul Iordanului botezul pocăinței, „ca să gătească Domnului un popor pregătit” (Luc. 1, 17), el își chema contemporanii să urmeze exemplul atitudinii de credință și supunere față de Domnul, pe care o avuseseră iluștrii lor înaintași.

În Maleahi 3, 7, Dumnezeu își implorase poporul: „Întoarceți-vă la Mine și Mă voi întoarce către voi”. Același verb de bază (שׁוּב), care înseamnă „a determina pe cineva să se întoarcă” sau „a reveni”, apare și în 3, 24. Dacă fiii se căiesc pentru păcatele lor, relația lor cu Dumnezeu și cu părinții lor se va restabili, iar atitudinea lor sufletească va fi în acord cu credința lui Avraam și-i va arăta ca demni urmași ai acestuia.

Lipsa de receptivitate, sau chiar refuzul de a răspunde la chemarea mesagerului lui Dumnezeu va atrage după sine un blestem teribil asupra pământului. Maleahi menționează ideea de blestem în trei pasaje anterioare (1, 14; 2, 2; 3, 9), dar este pentru prima dată când este folosit un termen atât de dur (חָרָם) căci el presupune exterminarea, distrugerea completă a persoanelor și a bunurilor.⁴¹²

Popoarele canaanite au căzut sub puterea acestui blestem, ca în felul acesta să se șteargă orice influență a culturii lor pervertite și idolatre asupra israeliților (Deuteronom 20, 17-18). Aceasta însemna ca toate aceste popoare să fie omorâte și bunurile lor să fie arse. Numai aurul, argintul și obiectele din bronz și fier erau păstrate și dăruite Domnului, ca fiind proprietatea exclusivă a vistieriei Lui (Iosua 6, 19).

Orașele israelite erau supuse și ele blestemului, dacă locuitorii lor părăseau credința în Dumnezeu și se abăteau către idolatrie (Deuteronom 13, 16-17). În Isaia 43, 28, Dumnezeu vorbește despre batjocura care va fi asupra lui Iacov, această referire având în vedere, după toate probabilitățile, distrugerea Ierusalimului și a Templului (Psalmul 78, 1-4), când Dumnezeu și-a abandonat temporar poporul. Cucerirea Ierusalimului

⁴¹¹ Mergînd tot pe ipoteza unui conflict între generații, Deissler afirmă că acesta va fi motivul principal al intervenției eshatologice a lui Iahve. (*op.cit.*, p. 338)

⁴¹² Herbert Wolf, *op.cit.*, pp. 125-126

de către romani în anul 70 d.Hr. trebuie să fi fost tocmai blestemul ce a urmat respingerii lui Hristos de către iudei, deși la cea de-a doua Sa venire Hristos va lovi toate popoarele și va călca în picioare „teascul vinului aprinderii mâinii lui Dumnezeu” (Apocalipsa 19, 15; cf. Maleahi 3, 21).

Această imagine reprezintă o alternativă groaznică, terifiantă la căință și credință, dar duritatea limbajului are scopul de a induce și întreține teama sfântă în inimile oamenilor. Masoreții, învățați evrei care au păstrat Biblia ebraică în timpul Evului Mediu, au repetat versetul 23 după versetul 24, ca nu cumva cartea celor doisprezece profeți mici să se termine în nota aspră, dură a unui blestem. Această încercare de a îndulci mesajul nu schimbă însă sumbra realitate a unor vremuri decadente sub aspect religios și moral.⁴¹³

Versetele concludente ale cărții Maleahi oferă o mare oportunitate de întoarcere la Dumnezeu și la Legea lui Moise. Pe tot parcursul cărții vedem pe Dumnezeu căutând oameni care să-L respecte și să-L slujească cu credință sinceră și curată. Cu toate acestea, datorită în principal unor lideri religioși aroganți și iresponsabili, slujirea la Templu a avut serios de suferit. Israelii contractau căsătorii cu „fiicele unor dumnezei străini”, în timp ce își destrămau propriile familii. Ei socoteau că lui Dumnezeu nu-l pasă dacă ei erau răi sau buni. Modul în care trăiau conta prea puțin, așa încât ei continuau să-L înșele pe Dumnezeu cu jertfele, zeciuiala, pârga și toate prinoasele pe care l le aduceau. De vreme ce Domnul nu părea să ia atitudine împotriva celor răi, ei nu s-au gândit cătuși de puțin la posibilitatea unei veniri iminente a Domnului în Templul Său, cu scopul de a repara starea de fapt și a pedepsi pe vinovați.

⁴¹³ Probabil în aceeași idee, în Septuaginta găsim o inversiune între ultimul și antepenultimul verset al profeției.

III. TEOLOGIA CĂRȚII LUI MALEAHI

III.1. Raportul de filiație între Dumnezeu și poporul Său. Alegerea lui Israel

Întreaga teologie a cărții lui Maleahi se reduce la relația dintre om și divinitate, în cazul nostru la relația dintre Iahve și Israel. Această relație se definește în principal ca o relație de filiație, deoarece prin actul creației omul a fost adus la existență ca fiu al lui Dumnezeu, după chipul și după asemănarea Sa. În cartea lui Maleahi starea acestei relații se prezintă denaturată, iar Israel refuză să aducă adorarea cuvenită lui Dumnezeu, precum și să-L cinstească ca pe un Tată (Maleahi 1, 6). Mentionarea de către profet a alegerii necondiționate a lui Israel nu poate fi înțeleasă pe deplin în afara contextului istoric în care acesta a devenit poporul ales al lui Iahve, popor care în timpul lui Maleahi ajunsese să se preteze la o serie de fărâdelegi de natură a-i periclita raportul cu Dumnezeul său.

Prin căderea protopărinților noștri, Adam și Eva, natura omului fusese vătămată și prin sine n-ar fi fost în stare să găsească calea către Dumnezeu, și să reinnoiască comuniunea primordială. În acest caz Dumnezeu, pentru a scăpa omenirea de la rătăcire, a ales un popor din mijlocul națiunilor pământului, care să constituie un fel de nucleu și o bază a viitoarei comuniuni.⁴¹⁴

Prin acest popor, Dumnezeu avea să-și împlinească țelurile pentru care crease dintr-un început pe om, să fie viu și să se bucure de binecuvântările divine. În acest scop, El a făcut un legământ sacru cu poporul său, prin care făgăduia acestuia grija și promisiunea mântuirii viitoare, precum și restaurarea comuniunii primordiale.

Legământul în evreiește este redat prin termenul „berith”. În limbaj religios, uneori, cuvântul berith se referă la o obligație pe care și-o impune însuși Dumnezeu. Alteori, cuvântul berith înseamnă „normă”, „lege”, iar alteori se referă simultan la ambele sensuri, și atunci se poate traduce prin

⁴¹⁴ Joyce G. Baldwin, *op. cit.*, p. 224.

„legământ”. Totdeauna, însă, subiectul acțiunii este numai Dumnezeu, sau mijlocitorul omenesc însărcinat cu acest legământ.⁴¹⁵

Legământul a existat totdeauna în Israel ca idee, așa că nu este imprumutată în timpul exilului. De el vorbesc multe locuri din Vechiul Testament: Ieșirea 24, 7; Osea 6, 7; 8, 1. Poporul israelit, din cea mai veche antichitate, se socotea poporul lui Dumnezeu, căci Moise a făcut legământ cu Dumnezeu pe Muntele Sinai (Ieșirea 24, 7). Cel făcut cu Iosua, urmașul lui Moise, pe colina de la Sichem era numai o reamintire și o comemorare, cu care prilej poporul își reînnoia promisiunea că va merge cu Domnul.⁴¹⁶

Prin adevăratul legământ și totodată cel mai important, cel făcut cu Moise pe Muntele Sinai, Israel își reasumă calitatea de fiu al lui Dumnezeu, devenind poporul său cel sfânt și ales. Legământul, în Vechiul Testament, a devenit forma cea mai proprie de redare a relației lui Dumnezeu cu evreii. De aceea lui i-au fost imprimate diferite conotații care să funcționeze ca niște analogii, pentru ca poporul să înțeleagă cât mai bine această relație cu Dumnezeu. Astfel, legământul a fost asemănat cu o căsătorie în care mirele este Dumnezeu iar mireasa este Israel. Dacă unul din cei doi contractanți încalcă cuvântul, legământul este anulat.⁴¹⁷

Cea mai fidelă imagine a relației lui Dumnezeu cu poporul iudeu, este cea a relației tată-fiu. Legământul lui Dumnezeu cu poporul iudeu înscrie cele două părți în vechea relație primordială în care omul era considerat fiu al lui Dumnezeu. În acest sens Israel, fiind fiul lui Dumnezeu, se obliga contractual prin acest legământ să se supună întru totul Tatălui. Domnul se obliga să le dea mai întâi Țara Canaanului și apoi să le asigure viața, adică să se bucure de toate bunătățile pământului.⁴¹⁸

Pentru timpurile primare ale lui Israel, când ideea despre viață veșnică nu era în mare cinste în inima poporului de jos, mântuire însemna să te bucuri de viața de aici, pe pământ, să fii tihnit, să nu-ți lipsească nimic, să nu te supere nimic, să fii mulțumit, într-un cuvânt, să fii fericit. Îndeplinind sarcina de popor ales, Israel se hotărăște să meargă după calea lui Dumnezeu, și astfel toate binecuvântările cerului îi vor fi asigurate. În relația lui Dumnezeu cu Israel, legământul era contractul în care fiecare

⁴¹⁵ E. Sellin, *Theologie des Alten Testaments*, Leipzig, 1933, p. 113

⁴¹⁶ Pr. prof. Athanase Negoită, *Teologia Biblică a Vechiului Testament*, Ed. „Credința noastră”, București, 1992, p. 125

⁴¹⁷ *Ibidem*.

⁴¹⁸ *Ibidem*.

parte își avea responsabilitatea sa. De cele mai multe ori însă, Israel fiind versatil din fire, încălca acest legământ. Motiv pentru care întâlnim în istoria sa atâtea calamități ca urmare a pedepsei lui Dumnezeu (Deuteronom 28, 15).⁴¹⁹

Legământul s-a făcut cu Israel, nu pentru meritele speciale ale acestui popor, căci nu le avea (Deuteronom 7, 7)⁴²⁰. Alegerea o face Dumnezeu singur din propria Sa milă, liber⁴²¹ față de acest popor (Deut. 7, 9, 12). Totuși, în privința legământului existau deosebiri de vederi. Erau unii care credeau că pe baza acestui legământ, Israel n-are de ce să se mai teamă. Alții spuneau că Dumnezeu își va ține făgăduința, dacă poporul va păzi calea Domnului, dându-I numai mulțumire.

Jeremia vede acest legământ nou în faptul că Dumnezeu va pune învățătura Lui în inima fiecărui individ în parte, așa încât fiecare, în mod nemijlocit, va fi un cunoscător și învățat al lucrurilor dumnezeiești. Darurile divine și viața fericită promise israeliților prin acest legământ sunt caracteristicile relației de filiație a poporului lui Israel cu Dumnezeu. Nepăzirea legământului conduce automat către o tensiune în această relație, dar nu anulează niciodată alegerea lui Israel ca popor ales.⁴²²

Putem spune că Vechiul Testament cunoaște o mare operă a lui Dumnezeu, în cadrul căreia poporul ales este privilegiat în lucrarea de mântuire de sub osânda păcatului și a morții, beneficiind de purtarea de grijă și binecuvântarea lui Dumnezeu. Aghiografii Vechiului Testament predică o acțiune a lui Dumnezeu care, în opoziție cu mânia Lui contra firii păcătoase a omului, se arată prin îndurare și iubire, care este natura adevărată a lui Iahve. Această îndurare și milostivire divină coboară asupra celor care fac voia Lui, făcându-se fii ai Săi prin păzirea legământului Său.⁴²³

Cu toate că Dumnezeu preferă o relație de filiație cu Israel, pe care-l alege din mii de popoare ca să-l fie popor sfânt, în Vechiul Testament întâlnim și anumite aluzii cu privire la chestiunea că legătura dintre Dumnezeu și om nu trebuie să se limiteze numai la Iahve și Israel, ci ea

⁴¹⁹ E. M. Schuller, *op. cit.*, p. 854.

⁴²⁰ *Ibidem*.

⁴²¹ Homer Hailey, *op. cit.*, p. 406.

⁴²² Pr. prof. Athanase Negoiaș, *op. cit.*, p. 126.

⁴²³ Andrew E. Hill, *op. cit.*, p. 146.

poate și trebuie să fie extinsă, ajungând să cuprindă întreaga omenire care nu s-a opus Creatorului ei.⁴²⁴

Întreaga istorie vechi-testamentară devine astfel o istorie a relației lui Dumnezeu cu poporul ales, pe care Dumnezeu îl poartă prin istorie către scopul său, acela de a deveni baza viitoarei comuniuni a omului cu Dumnezeu: Biserica. Totuși această relație este tensionată de cele mai multe ori de instabilitatea poporului iudeu, care nu-și îndeplinește statutul de fiu ascultător și supus voinței Tatălui, motiv pentru care Dumnezeu rânduieste acestuia legi și dispoziții normative care să-l îngrădească și să nu-i mai permită devierea de la cursul său.⁴²⁵

Misiunea acestui popor de a sluji numai lui Dumnezeu cel adevărat este exprimată prin cuvintele rostite de Domnul lui Moise în pustiu Sinaiului: „*Îmi veți fi împărăție preotească și neam sfânt! Acestea sunt cuvintele pe care le veți spune fiilor lui Israel*” (Ieșirea 19, 6). Prin alegerea de către Iahve, în mod cu totul liber⁴²⁶, Israelul devine popor sfânt căruia i se recomandă să aibă o purtare distantă față de cei idolatri (Numeri 33, 51-52).

Postura privilegiată a lui Israel, de neam ales, consacrat, nu trebuie să-l facă doar să se bucure de propriile-i avantaje create în urma Legământului cu Stăpânul întregului univers, ci mai ales să-și dea seama de marea răspundere pe care o avea de a reprezenta pe Iahve în fața popoarelor și lumea înaintea Dumnezeului său, așa cum zice psalmistul: „*Cântați Domnului cântare nouă... Vestiți între neamuri slava Lui, între toate popoarele minunile Lui*” (Ps. 95, 1, 3).⁴²⁷

Misiunea și-o îndeplinea în chip strălucit păstrând credința în unicul și adevăratul Dumnezeu și împlinind dreptatea în relațiile cu El și cu semenii.

Ales fiind de Iahve și separat de celelalte popoare în vederea unei misiuni speciale în lume, poporul Israel este un popor sfânt. Începuturile misiunii sale stau în legătură cu făgăduințele făcute de Dumnezeu patriarhilor și ea se realizează odată cu chemarea lui Moise de a merge să transmită din porunca lui Iahve mesajul că israeliții vor fi eliberați din Egipt. Actul eliberării lui Israel poate însemna și deosebirea de alte

⁴²⁴ Pr. Conf. Dr. Petre Semen, *Învățătura despre sfânt și sfințenie în cărțile Vechiului Testament*, p. 119.

⁴²⁵ *Ibidem*.

⁴²⁶ T. M. Bennett, *op. cit.*, p. 375.

⁴²⁷ Pr. Conf. Dr. Petre Semen, *Învățătura despre sfânt...*, pp. 119-120.

neamuri și încredințarea sa lui Dumnezeu: „Am să vă primesc să-Mi fiți popor iar eu să vă fiu Dumnezeu și voi veți cunoaște că Eu sunt Domnul Dumnezeuul vostru, Care v-a scos din pământul Egiptului și de sub munca apăsătoare a egiptenilor” (Ieșirea 6, 7)⁴²⁸

Privilegiul de care se bucura Israelul față de celelalte popoare era un privilegiu deosebit din partea lui Dumnezeu, condiționat de ascultarea de glasul lui Iahve și de respectarea Legământului încheiat cu El (Ieșirea 19, 5). Din relatările biblice constatăm că Dumnezeu a făcut această alegere într-un mod cu totul liber și din iubire față de om în general. Prin această iubire față de Israel, Dumnezeu își manifestă de fapt iubirea Sa și față de celelalte popoare, căci în planul iubirii divine sunt cuprinși toți oamenii pe care Dumnezeu vrea să-i facă fiii Săi.

Alegerea divină a lui Israel are în vedere faptul de a nu se pierde cu totul credința într-un singur Dumnezeu și pentru a pregăti omenirea în vederea primirii lui Mesia. Iahve a hotărât alegerea unei singure națiuni care „să ducă în mijlocul păgânilor făclia credinței celei adevărate până ce avea să vină „Lumina cunoștinței”, Domnul Iisus Hristos”⁴²⁹, și astfel să se împlinească proorociile făcute patriarhilor Avraam, Isaac și Iacob privind viitorul acestui popor în care se vor binecuvânta toate neamurile pământului.

Ca început al legăturii lui Iahve cu poporul Israel poate fi socotit momentul alegerii patriarhilor, când i s-a adresat lui Avraam zicând: „Ieși din pământul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu” (Fac. 12, 1). Implicându-se de la început în viața poporului evreu Iahve a influențat prin chemarea lui Avraam într-un chip fericit viața urmașilor acestuia dându-le Legământul pe muntele Sinai, iar mai târziu intervenind în chip minunat la cucerirea țării Canaanului unde se va înregistra consolidarea politică și națională a lui Israel.⁴³⁰ Patriarhul Avraam răspunde la chemarea divină cu dragoste și cu o credință exemplară, motiv suficient pentru a fi numit prototip al credinței tuturor celor care acceptă mântuirea care vine de la Dumnezeu. Prin chemarea lui Avraam de a-și părăsi mediul său de viață și de a merge într-o țară

⁴²⁸ Ibidem, p.120

⁴²⁹J. Franz Leenhardt, *La notion de la Saintete dans l'Ancien Testament, Etudes de la racine QhDhS*, Munchen, 1956, p.184, apud Pr. Conf. Dr. Petre Semen, *op.cit.*, p. 121.

⁴³⁰ Pr. Conf. Dr. Petre Semen, *Învățătura...*, p. 125.

necunoscută, Iahve s-a adresat de fapt tuturor urmașilor după trup ai acestuia.⁴³¹

Conform făgăduințelor divine din acest patriarh evreu va ieși un popor mare prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, care va avea un rol esențial în pregătirea omenirii în vederea venirii în lume a lui Iisus Hristos. Astfel, urmașii lui Avraam vor fi popor mare și neam sfânt. De aceea mergând pe linia bărbătească a seminției lui Avraam, Iacov va fi cel din urmă patriarh care va da numele său poporului iudeu. Iacov a fost ales de Dumnezeu să fie părintele lui Israel, atunci când l-a preferat pe el în locul lui Isav, căci îl iubea mai mult: „Când Israel era tânăr, Eu îl iubeam și din Egipt am chemat pe fiul Meu” (Osea 11, 1)

Potrivit unor cercetători biblici, această preferință a lui Dumnezeu pentru unul în detrimentul celuilalt nu este un gest arbitrar, lipsit de milă și dreptate, ci este o alegere prin care Israel a fost considerat singurul popor capabil să îndeplinească planul lui Dumnezeu cu privire la mântuirea lumii. Acest gest a constituit practic selectarea lui Israel, scoaterea lui dintre neamuri, neamuri care sunt reprezentate prin Esav. De aceea și Maleahi atunci când îl pune pe Israel în opoziție cu alte popoare, dorind să sublinieze statutul de ales al lui, amintește de Edom, care se trage din Isav.⁴³² De aici se desprinde o nouă dimensiune a alegerii lui Israel, în detrimentul lui Isav.

Astfel, potrivit unor cercetători biblici, principalii oponenți ai lui Israel erau arabii, amoniții, moabiții, filistenii, canaaneenii, dar nici unul dintre acești oponenți nu erau așa de răi precum edomiții, care potrivit Scripturii erau frații Israelului. De aceea profetul Maleahi pune în opoziție pe Israel cu Edomul, pentru a scoate în evidență, atât alegerea lui Israel ca părinte al iudeilor, cât și pentru a evidenția starea morală care caracteriza celelalte neamuri, reprezentate de Edom.⁴³³

⁴³¹ *Ibidem*, pp. 125-126

⁴³² „It is in this situation that an unknown prophet makes a renewed affirmation of the reality of the relationship between Yahweh and Israel, on the basis of the election of Jacob and the rejection of Esau. Esau is just a symbol of the outside, hostile world. By contrast, Israel has the love of God set upon it.” (James A. Fischer, Notes on the literary form and message of Malachi, in *The Catholic Biblical Quarterly*, vol. 34, Washington, 1972, p. 319).

⁴³³ Dr. S.O. Isopescu, *op. cit.*, p. 56

Edomul nu era condamnat de profet în mod arbitrar sau Dumnezeu nu îl predestina unei uri veșnice⁴³⁴, doar pentru că așa vrea El, ci pur și simplu Edomul era poporul care exprima cel mai bine condiția imorală a umanității, mai ales că era înrudit cu Israel. De aceea prin Edom se descrie cel mai bine păgânismul, de care Iahve le cere evreilor să se ferească și să se deosebească de ei.⁴³⁵

Ca și ceilalți profeți antecesori, Maleahi continuă ideea de popor ales a lui Israel, chemat să poarte numele lui Dumnezeu între neamuri, să se ferească de păgâni și să-i fie neam sfânt, chiar dacă de cele mai multe ori Dumnezeu este nevoit să suporte feluritele nelegiuri ale poporului. În cartea sa, opoziția celor două personaje, este menită să sublinieze tocmai opoziția lui Israel cu celelalte neamuri, Israel fiind reprezentat de Iacov, iar celelalte neamuri de Isav.⁴³⁶

În calitatea sa de ales, Israel trebuia să conlucreze cu Dumnezeu, dar nu numai în sens pasiv acceptând pur și simplu cele transmise și cerute de Iahve prin Legământ, ci și în sens activ supunându-se lui Dumnezeu prin împlinirea poruncilor Sale, condiție esențială de a rămâne în starea de sfințenie, sau de „ales” a lui Dumnezeu. În vederea dobândirii sfințeniei se impunea din partea lui Israel un angajament continuu, un efort conștient și susținut pentru a se menține în calitatea de ales.

Prin afirmarea faptului că Iahve este Dumnezeul lui Israel și Israel este poporul lui Iahve, nu trebuie să înțelegem un simplu contract între cele două părți, ci o intensă colaborare reciprocă, în sensul că Israel respectă poruncile, iar Iahve îi poartă de grijă. Se înțelege de la sine că Dumnezeu nu S-a făcut cunoscut omului pur și simplu pentru a-i vorbi sau pentru a-i propune niște legi și adevăruri, ci pentru a se manifesta pe Sine Însuși și pentru a intra în comuniune vitală cu el. O dată cu încheierea Legământului El se face cunoscut poporului ca un prieten puternic și înțeleghător care vine

⁴³⁴ „As brothers, Edom and Judah were on the same footing before Yahweh. Yet he had chosen Judah rather than Edom as object of his love. Earlier commentators saw here evidence of the doctrine of predestination. But it is clear that the writer had no such thought in mind.” (J. M. P. Smith, *op. cit.*, p. 20).

⁴³⁵ „In the first oracle unit, the reference is to Jacob and Esau, not (only) as individuals, but as symbols of the nation descended from them. In fact, it is these nations to which the prophet really refers. Edom was not just any people. Geographically she was Israel's neighbor and, according to tradition, both were sprung from the same womb; they were twins (Gen. 25, 22)”-(Beth Glazier McDonald, *op. cit.*, p. 34).

⁴³⁶ *Ibidem*.

să-i ofere ajutorul Său. Depășirea limitelor Legământului care este actul prin care Dumnezeu cere poporului Său să fie primit drept tovarăș al vieții Sale și autor al lucrărilor Sale mântuitoare se înregistrează în momentul când devine un raport intim între cele două părți.⁴³⁷

III.2. Practicarea cultului și valoarea lui în vremea lui Maleahi

Raportul lui Iahve cu poporul ales, se manifestă în aceea că Dumnezeu stabilește principalele coordonate ale existenței lui Israel, conducându-l și ocrotindu-l, dar și prin cultul divin ordonat evreilor, prin care Domnul dă protejaților săi, intinați de păcate, posibilitatea de a crește în frica și dragostea față de El și de a se pregătească pentru împăcarea perfectă cu El, prin Iisus Hristos, prin care cultul Vechiului Testament, se împlinește, dobândind preoția și jertfa netrecătoare.⁴³⁸

În ansamblul său, Vechiul Testament dă mărturie despre faptul că Dumnezeu a arătat poporului ales voința sa cea sfântă prin legislația mozaică. Împlinind poruncile acelei legislații, care nu sunt altceva decât voința lui Dumnezeu, poporul a ocolit păcatul și a câștigat viața, care în înțelesul Vechiului Testament înseamnă să ai de toate, să nu duci lipsă de nimic, să fii mulțumit, deci fericit. Pe de altă parte, neîmplinirea poruncilor Legii dată de Dumnezeu, atrage după sine distrugerea întregului popor laolaltă cu tot restul omenirii. Legea lui Dumnezeu consta din cele zece porunci date pe muntele Horeb (Ieșirea 20, 1-17), însă cu timpul această sintagmă avea în vedere cele cinci cărți ale Pentateuhului și chiar întregul Vechi Testament.⁴³⁹

Poruncile Decalogului, ca și toate învățăturile pe care Moise le-a primit prin inspirație divină, au fost explicate poporului de către preoți și leviți și de aceea era firesc ca în religia Vechiului Testament să ne întâlnim cu o grijă specială față de împlinirea prescripțiilor de ordin cultic, care erau socotite ca împliniri ale legământului și aducătoare de binecuvântări divine.⁴⁴⁰

⁴³⁷ *Ibidem*, p. 127.

⁴³⁸ Dr. Vasile Tarnavschi, *op. cit.*, p. 375-376.

⁴³⁹ Pr. prof. Athanase Negoită, *op. cit.*, p. 128.

⁴⁴⁰ *Ibidem*.

Exagerările unor slujitori legate de partea formală a cultului generau reacția apărătorilor împlinirii poruncilor morale, profeții, care arătau celor dintâi că Dumnezeu se uită la duhul cu care se îplineau ritualurile decât la ceremoniile propriu-zise. Și unii și ceilalți socoteau că sunt fideli Legii mozaice. Cei care dădeau mai multă atenție părții ritualistice nu desconsiderau partea morală, ci o uneau cu cultul, fiindcă ei voiau ca poporul ales să fie într-adevăr un popor sfânt. Căutând să evite cazuistica legislativă, profeții se adresează inimii omului ca din liberă inițiativă să facă ceva bun și plăcut lui Dumnezeu. În concepția lor, riturile și toate concepțiile religioase, n-au valoare dacă, nu sunt însoțite de curățenia de natură spirituală.⁴⁴¹

Deși profeții au cuvinte aspre la adresa părții cultice, mai cu seamă în ceea ce privește jertfele, nu trebuie să înțelegem că ei erau împotriva acestora, căci ei le îplineau ca oricare alt israelit credincios, și le socotea ca acte plăcute lui Dumnezeu. Scopul lor era ca Israelul să piardă noțiunea cultului autentic, în care sunt conjugate jertfa interioară cu jertfa exterioară.

După întoarcerea din exil Legea devine ocupația de competență a credinciosului. Resimțind profund consecințele călcării poruncilor lui Dumnezeu, pe care le-au trăit în exil, israeliții vor acorda o importanță deosebită respectării Legii în cadrul cultului. Dar pentru că Israel este un popor nestatornic din fire, nu după mult timp vechile fărâdeleși se vor reitera și revigorarea cultului se va simți din ce în ce mai acută, aspect pe care îl ilustrează starea morală în care se găseau contemporanii profetului Maleahi.

Întrucât relația lui Dumnezeu cu Israel se exprima cel mai bine prin cult, ca punct de întâlnire al lui Iahve cu poporul iudeu, prin care poporul își manifestă dependența și supunerea totală față de Dumnezeu, prin jertfe și diferite acte de cult, profetul Maleahi a căutat, în special, să îndrepte tocmai această problemă, pentru ca îndepărtarea lui Israel față de Iahve să nu se adâncească. Prin cult, Israel se manifesta ca popor sfânt și ales, căci săvârșea cele sfinte, pe care le aducea ca ofrandă lui Dumnezeu, a Cărui unică adorare constituia esența actelor rituale vechitamentare.⁴⁴² Nevoia de cult era cu atât mai pregnantă cu cât numai prin intermediul cultului

⁴⁴¹ *Ibidem*, p.129

⁴⁴² Magistrand Chițu I. Viorel, *Raportul dintre cultul Vechiului Testament și cultul creștin*, în „S.T.”, nr. 5-6, 1961, p.297

poporul se putea sfinți, pentru că primiseră poruncă: „Fiți sfinți, precum Eu sunt sfânt”

Nu putem vorbi de protestul lui Maleahi față de structurile și realitățile din Israel fără să amintim de dezacordul manifestat față de formele de cult, față de mulțimea jertfelor și instituționalizarea acestora.⁴⁴³ Și în acest domeniu Maleahi face referire la timpurile când raporturile dintre Dumnezeu și popor erau directe, simple și lipsite de formalismul cele deposeda de adevărata trăire interioară. Maleahi, ca de altfel, toți profeții scriitori a văzut în formele de cult practicate de contemporani o denaturare gravă a formei de adorare a lui Dumnezeu.

În protestul său contra acestei denaturări observăm nostalgia după relația sinceră și directă dintre Iahve și Israel, care a caracterizat epoca ce a urmat legământului și, de asemenea, reproșul lui Dumnezeu adresat partenerului său care n-a înțeles favoarea ce i s-a făcut.⁴⁴⁴ În spiritul acestui protest prezent în mesajul profetic, s-a vorbit adeseori de o religie a profeților, ce pare în vădită contradicție cu formele cultului practicate în Israel. S-a ajuns astfel să se vadă în Dumnezeu și cult, între voința lui Dumnezeu și angajamentul israelitului în cadrul cultului o adevărată contradicție. Afirmatia profetului, cu privire la cult, trebuie însă privită în contextul în care a fost rostită, pentru că numai în felul acesta putem pătrunde cu adevărat în spiritul mesajului profetic, evitând eroare și exagerările.⁴⁴⁵

În acest context putem afirma că Maleahi n-a respins în principiu cultul, ci a criticat în general ceea ce contemporanii lui au înțeles prin noțiunea de cult (Maleahi 1, 10-14). Atitudinea critică față de cultul israelit avea drept țintă sanctuarele și personalul slujitor, care sub influențe străine au acceptat și încurajat o evoluție falsă a cultului. Deseori preoții căpătaseră fațeta unor funcționari puși în slujba casei domnitoare și de pe această poziție luau atitudine față de profeții care, ca exponenți ai vocii divine, infierau abuzurile sau încălcările Legii în raport cu activitatea culturală.

Inscris în aceste coordonate, cultul a devenit un element accesoriu al evoluției politice și sociale din Israel, iar templul din Ierusalim un loc în care formalismul ritual era la el acasă. Slujitorii altarului s-au mărginit în

⁴⁴³ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 224.

⁴⁴⁴ Pr. Mircea Basarab, *Cartea profetului Amos*, teză de doctorat, în „S.T.”, nr. 5-10, 1979, p. 428.

⁴⁴⁵ *Ibidem*.

general la a asigura pe credincioși de beneficiul binecuvântărilor divine, în pofida formelor imperfecte de adorare a lui Dumnezeu.⁴⁴⁶

Falsul și exemplul personalului cultic în aducerea jertfelor și exprimarea cultului, a indus în eroare masele de oameni care nu vedeau astfel nici un rău în practicarea în acest fel a cultului, atât timp cât preoții, ca reprezentanți ai divinității, procedau la fel.⁴⁴⁷ Atacul lui Maleahi se îndreaptă contra tendinței exagerate de a face publicitate din împlinirea literei cultului, neglijând însă spiritul, angajamentul interior care trebuie să transforme conduita participanților la cult. Lipsa acestui angajament interior conduce inevitabil către un formalism rigid, care se va finaliza în timpul lui Maleahi prin aducerea de jertfe cu meteahnă lui Dumnezeu.

Este adevărat că Maleahi nu cerea înlocuirea jertfelor printr-o slujire în duh și adevăr, era dealtfel, mult prea de grabă pentru o astfel de evoluție, dar profetul dorea și cerea ca aceste jertfe în primul rând să fie fără meteahnă, ca expresie a pocăinței lor depline și sincere, și în al doilea rând să fie conjugate cu o trăire interioară, prin care să-i aducă lui Dumnezeu expresia supunerii totale față de voia Lui.⁴⁴⁸

În jertfă israelitul se aducea pe sine lui Iahve⁴⁴⁹, de aceea jertfa trebuia să fie curată și fără meteahnă, iar în al doilea rând jertfa exprima considerația față de divinitate, pe care o trata cu jertfe pe măsură. Dacă divinitatea era pentru ei ceva mai presus de orice, care merită orice sacrificiu, atunci jertfa exprima tocmai acest sentiment. Dar cum sentimentul lor față de divinitate era refractar și ostil, jertfele nuanțau mai mult dezacordul lor față de o divinitate care nu s-a arătat deloc interesată să-i ajute atunci când simțeau ei că au nevoie.⁴⁵⁰

Ostilitatea față de cult, din timpul lui Maleahi, este cel mai bine subliniată prin negarea faptului că ei aduc un cult imperfect lui Iahve: „Voi cei ce aduceți la altarul Meu pâine spurcata mai și ziceți: Cum te-am necinstit?...” (Maleahi 1,7). Cu toate că sunt atenționați de curăția jertfelor lor, ei

⁴⁴⁶ Ibidem, p. 429.

⁴⁴⁷ „If they (priests) had done their task well and given the people the teaching which was needed, this time of spiritual discouragement need never have come. But because they failed and themselves set a vicious example of indifferent and indolent professionalism, they made God contemptible in the eyes of the nation and became contemptible themselves”. (E. M. Schuller, op. cit., p. 1125-1126).

⁴⁴⁸ Ibidem, p. 860.

⁴⁴⁹ Pr. prof. dr. Dumitru Abrudan și Pr. prof. dr. Emilian Cornișescu, op. cit., p. 262

⁴⁵⁰ Ibidem.

continuă să nege că jertfele lor ar fi necurate. Cultul, în vremea lui Maleahi are de suferit tocmai din cauza ignoranței slujitorilor altarului. Dacă, cultul a fost instituit ca prin el Israel să se curățească de păcate și să stea în permanentă legătură cu El, în acest moment jertfele evreilor nu numai că nu mulțumeau pe Dumnezeu, dar mai ales Îi ofensau, căci erau jertfe mutilate, prin care Israel își arăta considerația față de El.⁴⁵¹

Intervenția lui Iahve, prin Maleahi, în activitatea cultică, este în acest moment cu totul specială, deoarece ea numai vizează doar lipsa angajamentului interior în aducerea jertfei, ci necinstirea lui Iahve a trecut deja la un nivel mai grav, prin care până și elementele jertfei sunt aduse în bățocură, pentru a-L ofensa pe Dumnezeu. Văzând ignoranța și fanatismul iudeilor, care le-a pervertit sentimentul religios autentic, Dumnezeu merge până acolo încât punctează exact elementele nevralgice din cultul iudaic, invitându-i la pocăință și la refacerea comuniunii, printr-un cult autentic, jertfe curate și fără de prihană și ascultare necondiționată.⁴⁵²

Transmițând cuvântul lui Dumnezeu împotriva abuzului săvârșit în cadrul cultului, Maleahi transmite ura și disprețul lui Iahve contra direcției pe care a luat-o cultul în zilele sale. Profetul transmite dezacordul lui Iahve față de maniera în care se desfășurau adunările cultice.

Obiecția ridicată împotriva preoților (vv. 6-7) denotă nu numai o reală neglijență, dar mai ales o reală rea credință.⁴⁵³ Ei n-ar fi avut voie să negligeze gravele lipsuri pe care le reproșează profetul. Pâinea spurcată desemnează aici fără echivoc ansamblul sacrificiilor, după cum reiese din v. 8, și nu numai pâinile punerii înainte.⁴⁵⁴

Neglijența și negarea imperfecțiunii jertfelor pe care le aduceau, incumbă două dimensiuni importante:

a) Pe de o parte lipsa credinței, rutina, au depreciat cultul în așa măsură încât se considera că o infraacțiune mai mică nu atrage consecințe.

b) Pe de altă parte neglijența prelungită în practica cultuală a antrenat și o reducere a sacrificiilor; ofrandele se răresc și implicit și partea

⁴⁵¹ Joyce G. Baldwin lărgeste explicația acestor ofrande defecte spunând că: „În primul rând aceste sacrificii sunt defecte prin atitudinea minții celor care le oferă, și în al doilea rând prin imperfecțiunile lor fizice.” („These sacrifices are polluted in the first place by the mind of the offerers, and only secondarily by the ritual imperfections”) - (Joyce G. Baldwin, *op. cit.*, p. 226).

⁴⁵² *Ibidem*, p. 228.

⁴⁵³ Elizabeth Achtemeier, *op. cit.*, p.178.

⁴⁵⁴ Homer Hailey, *op. cit.*, p. 408.

care revine preoților scade. Aceasta înseamnă scăderea importanței economice a sacrificiului cultural pentru preoți.⁴⁵⁵

Dincolo de neregulile rituale, este atinsă însăși atitudinea religioasă fundametală. Mărturisirea involuntară scăpată preoților spune adevărul: Dumnezeu este profanat prin această atitudine concretizată în astfel de practici. Profetul depășește cu mult ritualismul de care mulți îl acuză. El se menține în tradiția profetică dând la iveală trăirile exprimate printr-o atitudine dezinvoltă și nereguli atât de condamnabile. Normele deja vechi, privind calitatea victimelor erau deja bine cunoscute⁴⁵⁶ (Ieșirea 12, 5; Deuteronom 15, 21).

Refuzul lui Iahve de a fi cinstit printr-un cult denaturat, se finalizează prin porunca Acestuia de a se închide porțile Templului, pentru a nu mai fi aduse astfel de jertfe spurcate. Menționarea acestor uși, care trebuie închise, trebuie privită sub dublu aspect: unul teologic și unul literar.

a) În sens teologic închiderea acestor uși, la templu, simbolizează refuzul lui Dumnezeu de a mai intra în comuniune cu acest popor. Ușile erau ținute deschise de jertfele curate, care îi păstrau în comuniune cu Dumnezeu, dar pângărirea jertfelor conducea inevitabil la închiderea ușilor. Așa cum spuneau și Sfinții Părinți, la Dumnezeu nu poți intra decât în stare de jertfă curată și fără de prihană, iar dacă jertfa ta este prihănită și necurată nu ești în comuniune cu Dumnezeu. Deci, comuniunea se realizează prin cult autentic, curat și neprihănit. Orice încercare de a intra la Dumnezeu în alt mod se soldează cu ruperea comuniunii.⁴⁵⁷

b) În sens literar este vorba despre porțile de acces către curtea preoților. La cel de-al doilea templu a trebuit stabilită de la început o separare netă între curtea exterioară și cea a preoților. Separarea celor două curți interioare este atestată în 2 Paralipomena 4, 9 și fără îndoială în 20, 5, unde „curtea nouă” este probabil identică cu curtea cea mare de la 4, 9. În acest ultim pasaj, existența porților este bine atestată. Închiderea acestor porți arată clar refuzul practicării acestui cult.⁴⁵⁸

⁴⁵⁵ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 224.

⁴⁵⁶ „Law and custom required that every sacrificial victim should be free from spot or blemish, and sound in every particular”. (T. M. Bennett, *op. cit.*, p. 377).

⁴⁵⁷ Homer Hailey, *op. cit.*, p. 409.

⁴⁵⁸ „In Maleahi 1, 10, he expresses a personal wish on behalf of Yahweh that someone among the priests would have the courage and fortitude to shut the doors of the temple and not light the fire on Yahweh's altar, because the ritual that was being carried on there was not pleased to God. „Doors” probably do not refer to the doors of the temple, but to the doors

Un alt punct nevralgic pe care Maleahi îl atinge în privința cultului este trândăvia preoților. Plictiseala și indolența dominau serviciul cultic, deoarece, după cum am subliniat mai înainte, jertfele rărindu-se, puținele jertfe care se mai aduceau, trezeau prea puțin interesul preoților, pentru a-și efectua cu dăruire serviciul cultic, manifestând dispreț la adresa cultului.⁴⁵⁹ Din acest motiv nu mai uimește nicidecum calitatea îndoielnică a victimelor: animale rănite sau bolnave.

Amenințările profetului la adresa celor care practică acest cult de profanare, nu sunt simple vorbe care să-i sperie pe evrei, ci ele vor avea o finalitate dură: distrugerea legământului cu Levi (2, 8). Astfel, se anunță un nou cult și un nou legământ, superior celui dintâi, prin care să se reia comuniunea cu Dumnezeu, de la care s-au exclus în mod deliberat evreii. Jertfa evreilor nu mai satisfăcea comuniunea cu Dumnezeu, de aceea un alt tip de jertfă îi va lua locul, pentru ca omul să nu fie lipsit de comuniunea cu Dumnezeu, prin care este chemat să-și atingă scopul.

Noutatea acestui nou tip de cult, jertfă și preoție nu vine să contrazică și să nege cultul, jertfele și preoția precedentă, ci rolul ei este de a le implini, căci ele deveniseră ineficiente și imperfecte. De aceea în centrul noului cult a fost așezată jertfa fără de sânge, care să redeschidă comuniunea cu Dumnezeu, și să nu fie temporară, ci veșnică. Iar noul tip de preoție va fi cu atât mai eficient, cu cât noul Preot se va identifica cu jertfa, arătând că în acest mod noul preot nu numai că trebuie să conjuge jertfa sa cu angajamentul interior, ci mai mult chiar, să se identifice cu jertfa.⁴⁶⁰

between the court of the priests and the great court (II Chr. 4, 9). If these doors were closed no offerings could be made". (Ralph L. Smith, op. cit., p. 312).

⁴⁵⁹ „One can view the worship of God in such a manner only when one has no ongoing, intimate fellowship with God and no understanding of his nature, and both types of knowledge of God are mediated through the sacred history of God's words and needs – that is, for us, through the Scriptures. Through the recounting of the „old, old story” in the preaching and sacraments, the music and teaching. The speech and deeds of the church, God reveals himself to our hearts and minds as truly the great King over all the Earth- as the Father who has created us and redeemed us and circled us with guides and empowers and commands our lives. Such a God demands our lives, our love, our all. But when the church fails to tell its gospel story, its worshipers bring blemished gifts to God – the coins in the offering plate that cost them nothing, their discards for the poor, the remnants of their time, and the grudging gifts of their talents. Worship becomes a perfunctory, sometimes tiresome service, or at best a sleepy duty, ineffective to change or touch anything in the worshiper's hearts and lives.” (Elizabeth Achtemeier, op. cit., p. 179).

⁴⁶⁰ Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, Ediția a II-a, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997, p. 63.

III.3. Atitudinea preoțimii și a poporului față de cult: folosirea materialului de jertfă inadecvat; nesocotirea dărilor culturale

La evrei, ca la majoritatea popoarelor, manifestările externe ale cultului externe ale cultului au fost considerate drept moduri de exprimare a sentimentului religios, manifestat în credință, dragoste, pietate, ca forme văzute ale atașamentului față de divinitatea protectoare și conducătoare. Toate aceste dovezi, care culminează cu actul jertfei, ilustrează modul în care fiecare popor își manifesta credința și sentimentele nevăzute din inima sa față de ființa nevăzută a lui Dumnezeu.⁴⁶¹

Legea jertfelor închide în sine tot ceea ce Dumnezeu cere de la credincioșii săi, pe care i-a ales pentru pregătirea și realizarea planului economiei divine, întrucât rolul acestor sacrificii era ca poporul să se apropie de Dumnezeu cu scopul de a împlini sfințirea sa spirituală și regenerarea morală. Pe lângă manifestarea sentimentului de *devotare* și supunere față de Lege, jertfele au urmărit și un principiu moral și anume ca pri ele poporul să fie conștientizat de faptul că păcatul se pedepsește și că acest păcat trebuie să fie ispășit. În acest sens se putea desăvârși calea spre sacrificiul cu adevărat pe deplin expiator, pe care îl va aduce Iisus Hristos pentru întreg neamul omenesc.⁴⁶²

Deplinătatea sacrificiului este atinsă atunci când el este adus de omul care vine înaintea lui Dumnezeu cu inima deschisă, în adevăr, așa după cum Însuși Mântuitorul Iisus Hristos dă mărturie în convorbirea cu femeia samarineancă, unde arată că: „*Duh este Dumnezeu și cei ce l se închină trebuie să l se închine cu duhul și cu adevărul*” (Ioan 4, 24).⁴⁶³

Cât timp poporul evreu a stat sub porunca Legii, el era obligat de a împlini și sacrificiile externe, la care valoarea morală stă în raport direct cu sacrificiul intern.

Implinind un dublu sacrificiu, intern și extern, poporul evreu și-a manifestat pietatea sa adâncă, dreaptă și curată față de Creatorul și Stăpânul său, fiind cu adevărat un slujitor credincios și devotat. La rândul

⁴⁶¹ Pr. dr. Mircea Chialda, *op. cit.*, p. 499.

⁴⁶² Pr. prof. dr. N. Neaga, *Valoarea religios-morală a jertfelor*, în „M.O.”, nr. 9-10, 1997, p.47.

⁴⁶³ Pr. dr. Mircea Chialda, *op. cit.*, p. 501

său lahve a avut îndurare și dragoste deosebită față de poporul său ales, în care se vor binecuvânta toate națiunile pământului.

Dar, în timpul lui Maleahi jertfele deveniseră, din mijloc de adorare a lui Dumnezeu, un mijloc de ofensare a Lui. Asta pentru că, nu numai că nu îndeplineau caracterul dublu al jertfei, dar nici măcar pure nu erau, fiind aduse spre jertfire fie animale furate, fie rănite, fie cu handicap.

Orice sacrificiu își are un loc bine precizat în cult, loc care corespunde sentimentelor religioase ce trebuie să fie exprimate prin actul extern. Jertfa ocupă în cult locul pe care sentimentele lui de bază îl ocupă în inima sacrificatorului.⁴⁶⁴

Dumnezeu nu dorește și nu primește decât sacrificiile celor care îi sunt cu adevărat credincioși, care astfel se bucură în ochii lui de o atenție specială. Dimpotrivă, jertfele pur formaliste, nu aduc nici un avantaj sacrificatorului, iar Dumnezeu le respinge, ca unele ce nu izvorăsc din „inimă înfrântă și smerită” și din „duh umilit”. Lui Dumnezeu nu-i plac jertfele externe ale omului. El cere jertfe interne, jertfe care se nasc din credință adevărată și din inimă curată, de aceea jertfa celui necredincios este respinsă de Dumnezeu, după cum jertfele necurate externe sunt o defăimare a Lui.⁴⁶⁵

Organ al teocrației, profetul Maleahi a fost trimis de lahve să lupte contra formalismului sacrificial, arătând poporului, că prin aceasta Dumnezeu se îndepărtează de la ei și totodată îi pedepsește. Dumnezeu se plânge prin profetul Maleahi că poporul său ales în loc să-l aducă sacrificii curate prin care să-L proslăvească, L-a copleșit cu fărădelegile și jertfele insultătoare. Poporul păcătuiește prea mult, el aduce sacrificii, dar ele sunt imperfecte și ineficiente, săvârșind astfel tot mat multe păcate.

„Un sacrificiu care se conformează strict după litera moartă a Legii și nu se înalță la sensul ei, este odios în ochii lui Dumnezeu. Numai sacrificiul, care pornește din lăuntru etic-moral a omului, bazându-se pe sentimente de dreptate, pietate, ascultare, sărăcie și dragoste, este plăcut lui Dumnezeu și poate câștiga omului sfințirea, curățirea de păcate și comunitatea cu Creatorul său.”⁴⁶⁶

Dumnezeu este mâniat de atitudinea preoților față de jertfe, care ar trebui să fie mijlocul cel mai de seamă prin care ei își exprimă dependența față de Dumnezeu. Neglijența în cult implică neglijența în adorarea lui

⁴⁶⁴ Ibidem., p. 495.

⁴⁶⁵ Ibidem., pp. 495-496.

⁴⁶⁶ Ibidem., p. 496.

Dumnezeu. Dependența față de Dumnezeu era cel mai bine afirmată prin jertfe curate, întrucât prin jertfă, sacrificatorul se aducea pe sine lui Dumnezeu, se preda pe sine lui Dumnezeu, într-o acțiune de deschidere totală față de El, pentru ca Dumnezeu să-l vadă supus și transparent în căile sale.

Acțiunea preoților de a aduce jertfe cu meteahnă anulează tocmai această dependență față de Dumnezeu. Jertfa lor era afectată de păcat, iar păcatul producea închiderea și nesupunerea față de Divinitate. Un semn al nesupunerii și ignoranței lor va fi răspunsul pe care îl vor da lui Dumnezeu la acuza ce li se aduce: „...Cum te-am necinstit?” (Maleahi 1, 7)

Profeții au avut întotdeauna rolul de a revigora cultul, care de cele mai multe ori cădea în latura ritualismului și tradiționalismului rigid și fanatic. Dar rolul profetului Maleahi va căpăta și o altă dimensiune, aceea de a corecta ritualul jertfei. Chiar dacă potrivit textului ni se pare că Dumnezeu pare nemulțumit doar de aspectul extern al jertfelor, care se prezentau cu defect, totuși, potrivit unor teologi și cercetători⁴⁶⁷ publici aici corecția trebuia înțeleasă sub două aspecte.⁴⁶⁷

a) Potrivit exegeților, profetul atrage atenția asupra jertfelor defecte aduse de evrei, în primul rând, pentru a le sugera starea internă imorală în care se găseau. Jertfa devenea reflexul stării interne a sacrificatorului și de aceea profetul dorea să corecteze mai întâi starea internă a lor și,

b) Profetul trebuia să le arate că jertfele lor nu se înscriau în legile prescrise de Dumnezeu.⁴⁶⁸

Dacă starea lor internă ar fi fost bună și morală, cu siguranță că nu ar fi existat problema aceasta, ci sentimentul lor intern de pietate și dragoste față de Dumnezeu s-ar fi exprimat prin jertfe pe măsură, care să ilustreze acest sentiment. De aceea oriunde întâlnim problema aceasta a jertfei lipsită de intensitatea sentimentală cerută de Dumnezeu, putem spune alături de profetul Maleahi că acea jertfă este cu meteahnă, că nu este curată, pentru că sacrificatorul nu este curat și fără de meteahnă.⁴⁶⁹

În relația dintre intern și extern, în ceea ce privește jertfa, se poate lămurii și mai bine problema calității jertfei. Astfel, „Dumnezeu, după doctrina Sfintei Scripturi, pe care Biserica o învață și astăzi, n-a cerut poporului evreu

⁴⁶⁷ E. M. Schuller, *op. cit.*, p. 859.

⁴⁶⁸ *Ibidem*.

⁴⁶⁹ A. Hill, *op. cit.*, p. 222.

sacrificiul extern, ci cel intern; nu victima în sine, ci pe sacrificatorul reprezentat simbolic prin această victimă."⁴⁷⁰

Sfinții Părinți ai Bisericii creștine au împărtășit același punct de vedere ca și organele teocrației. Astfel Sf. Irineu zicea: „Nu jertfele sfințesc pe om, căci Dumnezeu nu are nevoie de jertfă; ci conștiința celui ce jertfește, dacă este curată, sfințește jertfa și garantează că Dumnezeu primește jertfa ca din partea unui prieten”.⁴⁷¹ Tot așa Origen în omiliile sale la cartea Leviticului demonstrează, că Dumnezeu nu cere jertfa sângeroasă, deoarece n-are valoare, numai jertfa pornită dintr-o inimă frântă și umilită este cel adevărat.⁴⁷²

Partea externă este dependentă de cea internă pentru a deveni eficace. Partea externă este defectă, nu numai dacă este imperfectă, ci și dacă nu este însoțită de cea internă. Astfel, Dumnezeu socotește cu meteahnă jertfa care este furată. Putem spune în acest context că nu este vorba despre o meteahnă fizică, ci de una morală. Dumnezeu, care interzice furtul printr-o poruncă a Decalogului, nu poate primi în dar o ofrandă furată, pentru că s-ar contrazice pe Sine Însuși. Iar cel ce a furat această jertfă, cu siguranță nu este curat ca să aducă jertfă lui Dumnezeu. Astfel, în această situație nu se poate îndeplini dependența celor două aspecte ale jertfei.⁴⁷³

Cât privește jertfa cu defecte fizice, ea nu îndeplinește caracterul de jertfă. Fiind expresie a jertfitorului, ea trebuie să exprime integritatea jertfitorului, și cum ea nu este integră nu poate să-l aducă în totalitate pe jertfitor lui Dumnezeu. Exprimarea dependenței totale față de Dumnezeu, și încredințarea totală lui Dumnezeu se exprimă cel mai bine printr-o jertfă curată și integră. Dacă jertfa îl duce la Dumnezeu pe jertfitor ca Domnul să-l sfințească, atunci sfințirea se realizează în parte căci dăruirea se face în parte și nu în totalitate.⁴⁷⁴

⁴⁷⁰ Pr. dr. Mircea Chialda, *op.cit.*, p. 479

⁴⁷¹ Sfântul Irineu de Lugdunum, *Adversus haereses*, apud Dr.Mircea Chialda, *op. cit.*, p. 478

⁴⁷² Origen, *Omiliile la cartea Leviticului* apud Dr. Mircea Chialda, *op. cit.*, p. 478

⁴⁷³ Teophane Chary, *op. cit.*, p.240

⁴⁷⁴ *Ibidem*.

III.4. Atitudinea profetului față de preoți în contextul legământului cu Levi

Ce este de fapt, cu exactitate, acest legământ cu Levi. Nu există nici o mențiune din care să conchidem formal un astfel de legământ. Cel mai vechi text susceptibil de a fi invocat este cel de la Deuteronom 33, 8-11, în care Levi, „bărbatul cel sfânt” primește o frumoasă binecuvântare și garanția micșorării numărului de dușmani pentru purtarea sa vitească la Massa și Meriba (Ieșirea 17, 1-7; Numerii 20, 1-13).⁴⁷⁵

Cu toate că profeții constată că cei care exercită misiunea preoției sunt uneori demni de ea, totuși pentru ei preoția, în esența ei, rămâne o instituție divină. După profeți, preoția își are temeiul în Legământul încheiat odinioară între Dumnezeu și Levi. Acest Legământ se prezintă sub forma unui contract sau act bilateral, alcătuit din trei părți. În prima parte, prin cuvintele „Legământul Meu cu el era viață și pace” (Maleahi II, 5), Dumnezeu se obligă față de Levi să-i asigure lui și urmașilor lui atât existența, cât și condițiile necesare unei vieți de bunăstare, liniște și fericire.

Legământul trebuia să fie un legământ veșnic al preoției, pentru că această semnificație „a arătat râvnă pentru Dumnezeu și a ispășit păcatul fiilor lui Israel” (Num. 25, 13). La rândul său, Levi trebuia să asculte de Dumnezeu și să se teamă de El (Lev. 11,15), adică să aibă față de Dumnezeu o atitudine de permanentă teamă, de cinstire și de dragoste, cum se cuvine acelora care doresc apropierea de Dumnezeu.⁴⁷⁶

Prin „temerea de Domnul” se înțelege atât obligația, cât și angajamentul lui Levi de a păstra neștirbit „Legământul veșnic al preoției”, împlinind în curăție rânduielile de cult stabilite de Lege. În „teama de Domnul” este inclusă apoi și îndatorirea permanentă a lui Levi de a nu se îndepărta de Domnul, nici el și nici poporul, prin nevrednicia rezultată din păcate personale.⁴⁷⁷

Teama preconizată de profeți nu este teama răufăcătorului față de slujitorul ordinii sau teama slujitorului față de stăpânul său, ci este teama fiului față de părintele său, teamă manifestată ca respect și cinstire,

⁴⁷⁵ *Ibidem*, op. cit., p. 251

⁴⁷⁶ I. V. Georgescu, *Legământul meu este un legământ de viață și de pace*, în „B.O.R.”, 1964, nr. 5-6, p. 477

⁴⁷⁷ Julia M. O'Brien, *Priest and levite in Malachi.....*, p. 87

culminând în dragoste. Instituirea preoției s-a făcut și cu scopul de a se păstra în mijlocul poporului o stare de puritate morală, pe lângă acela al săvârșirii ceremoniilor sacrificiale. În primul rând, deci, legământul preoției conține trei elemente principale: „viață, pace și temere de Dumnezeu”, care revin fiecărui slujitor al altarului⁴⁷⁸

În partea a doua a Legământului a fost stabilită, pentru Levi în primul rând, îndatorirea de a învăța și îndruma după adevăr și dreptate poporul și de a judeca fără părtinire neînțelegerile dintre oameni: „încățătura adevărului era în gura lui și nedreptate nu s-a aflat pe buzele lui” (Maleahi 2, 6). În al doilea rând, s-a cerut acestei seminții să îndeplinească, prin aducerea de jertfe, misiunea ei de mijlocire la Dumnezeu pentru iertarea păcatelor, îndatorire care trebuia îndeplinită atât pentru seminția lui Levi, cât și pentru întregul popor⁴⁷⁹, potrivit cuvintelor: „în pace și în dreptate a mers cu Mine și pe mulți a întors de le rău” (Maleahi 2, 6). Ca purtători ai învățaturii celei adevărate, preoții erau datori să umble în pace și nevinovăție, fiindcă numai așa puteau fi plăcuți înaintea lui Dumnezeu și înaintea poporului, în numele căruia aduceau jertfe de curățire.

În partea a treia, Legământul vorbește de misiunea permanentă pe care o au de împlinit preoții în mijlocul poporului, aceea de a veghea la păstrarea cunoașterii adevărului.⁴⁸⁰

Maleahi este deja un martor interesant al unei faze de evoluții a sacerdoțiului post-exilic și al unei griji pe care o au preoții de a-și urca pe cât mai departe în timp originea situației lor privilegiate, fără a mai avea în vreun fel în vedere încălcarea legământului cu Dumnezeu⁴⁸¹. Pentru ei, ca și pentru popor, vremurile bune erau cele ale epocii mozaice. Acesta este un ideal și totodată o justificare a drepturilor lor.

Conținutul legământului este apoi detaliat în termenii unei extraordinare densități religioase, puternic dependentă de Deuteronom. Cuplul „Viață și pace”, care nu se regăsește decât aici, pare a vrea să acumuleze o încărcătură maximă de viață, de pace, de bine și de fericire. Toate acestea la un loc trebuie regăsite în această expresie. Maleahi face din nou apel la Deuteronom, care insistă asupra acestei plenitudini de viață, recompensa credinței (Deuteronom 6, 2; 30, 6; 30, 15-20; 32, 47). Aceasta din

⁴⁷⁸ Drd. Emilian Cornișescu, *art. cit.*, p. 483

⁴⁷⁹ I. V. Georgescu, *art. cit.*, p. 479

⁴⁸⁰ *Ibidem*

⁴⁸¹ Steven L. McKenzie and Howard Wallace, *art. cit.*, p. 560

urmă (credința) este exprimată prin „să se teamă” și „se cutremura”.⁴⁸² Teamă se traduce printr-o dispoziție permanentă de smerenie, supunere și ascultare, pe care le presupune observarea legii.⁴⁸³ Cel de-al doilea termen trebuie înțeles într-un sens foarte intens. Deseori este folosit în sensul de distrugere, tulburare sufletească, iar alteori consternare, dar întotdeauna asociat cu a se teme. Este vorba deci de cutremurarea sau înfiorarea de natură religioasă în fața lui Dumnezeu, concretizată la Moise și Isaia în gestul prosternării până la pământ.

Acest sentiment este departe de dezinvoltura pe care preoții contemporanii lui Maleahi o manifestă, punând întrebări insolente (1, 2, 6) și tratând cu ușurință cele sfinte (1, 13). Cu astfel de trăsături fundamentale Levi putea „păzi căile Domnului”. Această expresie denotă o mai mare intimitate cu Dumnezeu decât „a merge înaintea lui Dumnezeu” (Facerea 24, 40) sau „a merge în urma Lui” (3 Regi 14, 8). Ca urmare a acestui fapt el al transmite credincioșilor o tora veridică, și anume deciziile de ordin juridic și cultural, ca emanație exactă a Torei date de Dumnezeu.⁴⁸⁴

Ca slujitori ai lui Dumnezeu în mijlocul lui Israel, preoții trebuie să și predice poporului dreptatea și bunătatea atât prin exemplul vieții lor cât și cu cuvântul. Ei trebuie să-i ajute pe credincioși să elibereze de pomirile păcătoase, și alegerea lor o dovedesc atât prin îndeplinirea cu maximă strictețe a actelor de cult cât și printr-o viețuire morală exemplară față de restul comunității israelite. Astfel, cultul în sine n-ar fi avut o valoare prea mare întrucât morala fără cult n-ar mai fi în relație cu religia, iar cultul fără morală n-ar mai avea sens.

În virtutea poruncilor Legii, profeții reclamă din partea preoților anumite calități intelectuale și morale, punând un accent deosebit pe cunoașterea desăvârșită a Legii, fără de care preoții nu pot pătrunde și înțelege importanța ei (Maleahi 2, 7).⁴⁸⁵ Ei stăruie de asemenea asupra moralității preoților întrucât Legământul profeției cere de la preoți curăția vieții pe toată durata slujirii lor, profeții mustră cu asprime pe preoți pentru

⁴⁸² T. Chary, *op. cit.* p. 252

⁴⁸³ I. V. Georgescu, *art. cit.*, p. 479

⁴⁸⁴ Julia M. O'Brien, *Priest and Levite in Malachi...*, p. 99

⁴⁸⁵ Cl. Fillion, *La Sainte Bible commentée d'après la Vulgate*, t. V, Letouzey et Ane, Paris, 1925, p. 529

nelegiuirile lor personale și pentru fărâdelegile prin care se abat de la Legea sfințeniei.⁴⁸⁶

În această idee, profetul Iezechiel face cunoscut preoților că nu vor scăpa de pedeapsa divină nici atunci când vor fi duși în robie printre alte neamuri, căci conștiința lor se va trezi și-i va muștra pentru toate păcatele săvârșite și atunci vor cunoaște că Dumnezeu nu în zadar le-a trimis avertismente și amenințări prin profeții Lui (Iezechiel 6, 9-10). Preoții trebuie să ia aminte că slujitorii altarului vor fi considerați păcătoși nu numai atunci când săvârșesc direct păcatul, ci și atunci când îi ascund sau îndeamnă pe alții să păcătuiască.⁴⁸⁷

Ca păstori ai lui Israel, preotii au îndatorirea de a păstori poporul, îndrumându-l spre viața de dreptate și frățietate. Ca reprezentanți ai teocrației și soli ai lui Dumnezeu în mijlocul lui Israel, preoții trebuiau să predice în mijlocul poporului dreptatea și bunătatea: „*Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsător, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă*”, îi îndeamnă profetul Isaia (1, 17), iar Osea declară că Dumnezeu „*dorește mai curând milă decât jertfe*” și „*cunoașterea Lui mai mult decât arderile de tot*” (Osea 6, 6).⁴⁸⁸

Călăuze spirituale în îndrumarea religios-morală a păstoriților, preoții au nu numai misiunea de a cinsti și explica Legea, ci și pe aceea de a supraveghea felul în care aceasta este aplicată, modul cum este îndrumat ascultătorul după voia divină. Preoții trebuie să fie păstoriții lui Israel (Iezechiel 34), cu menirea de a înțelege suferințele și necazurile poporului, de a-l ajuta și îndruma spre „*Staulul cel bun*” și „*pășunea cea grasă*” (Iezechiel 34, 14), pe care o oferă Dumnezeu.⁴⁸⁹

Pe păstoriții nedemni îi condamnă și profetul Zaharia, care rostește venirea mâniei lui Dumnezeu asupra lor (Zaharia 10, 3) exclamând cu indignare: „*Vai de ciobanul rău, care lasă turma în părăsire! Sabia să lovească brațul lui și ochiul lui cel drept! Brațul lui să se usuce, iar ochiul lui să rămână orb de tot*” (Zaharia 11, 17).

Adevăratul imbold pentru preot în călăuzirea sa trebuie să-l constituie motivele de ordin spiritual, iar nu cele de ordin material. Profetul

⁴⁸⁶ Pr. prof. dr. Petre Semen, *Combaterea corupției morale de către profeții Vechiului Testament*, p.9.

⁴⁸⁷ Pr. prof. Emilian Cornițescu, *art. cit.*, p. 487

⁴⁸⁸ *Ibidem*

⁴⁸⁹ *Ibidem*

Miheia constată, cu adâncă întristare, păcatul în care au căzut slujitorii altarului atunci „când dau învățătura Legii pentru plată”, ceea ce va atrage mânia lui Dumnezeu (Miheia 3, 11).

O a treia treia îndatorire scrisă în Lege și accentuată de profeți este ca preoții să săvârșească cu evlavie actele de închinare lui Dumnezeu, adică împlinirea corespunzătoare a rânduielilor cultice⁴⁹⁰. Profeții au cerut cu insistență ca preoții să respecte Legământul încheiat de Dumnezeu cu Levi și să-l împlinească în tot timpul, dar mai ales în cadrul slujirii liturgice. În acest sens, ei cer preoților să respecte gradele ierarhice, drepturile și datorile generale ale preoților să nu fie confundate cu cele speciale ale arhieriei, care avea sarcina de a priveghea felul în care preoții își îndeplinesc misiunea și de a răspunde de împlinirea Legii înaintea lui Dumnezeu.⁴⁹¹

Templul din Ierusalim, ca locaș principal de împlinire a slujirii preoțești, se bucură de înaltă considerație din partea profeților, fiind socotit de către aceștia locașul lui Dumnezeu, prezent totdeauna în ~~templu~~ locul lui Israel, de aceea în el nu pot sluji decât preoții curați sufletește și trupește. Mai presus de rolul de topos sacrificial profeții recunoșteau în templu însăși casa lui Dumnezeu (Isaia 56, 7).⁴⁹²

Corespunzător sfinșeniei lui Dumnezeu, locașul Său, templul, adăpostește la rândul său sfinșenia și respice fărădelegea, încât la templu Dumnezeu primește numai jertfe aduse din cuget curat, și nu din formalism religios. Sfinșenia locașului de închinare cere o pregătire corespunzătoare din partea slujitorilor. Astfel, acestora le este interzis de a consuma băuturi amestecate și de a se prezenta într-o ținută vestimentară necorespunzătoare (Iezechiel 44, 17-21).⁴⁹³

În viziunea profeților, același respect și aceeași îngrijire preoții trebuie să le acorde atât templului. Atenția acordată de preoți templului se cuvenea extinsă, conform profeților, și asupra obiectelor de cult și veșmintelor speciale fără de care nu puteau sluji la templu. Profetul Iezechiel cere preoților să dezbrace veșmintele sfinșite, după ce au slujit la altar, ca poporul să nu se atingă de ele (Iezechiel 44, 19); el cere de asemenea ca preoții să nu se atingă de cadavre pentru a nu se necurați

⁴⁹⁰ I. V. Georgescu, art. cit., p. 479.

⁴⁹¹ Pr. prof. Petre Semen, *Combarerea corupției morale...*, p. 9

⁴⁹² Drd. Emilian Cornișescu, art. cit., p. 488

⁴⁹³ *Ibidem*

(Iezechiel 44, 25-27). Preoții trebuie să aducă jertfele atât pentru ei, cât și pentru popor.⁴⁹⁴

Potrivit lui Maleahi, la aducerea jertfei trebuia să se respecte condițiile statornicite prin Lege de Moise din porunca lui Dumnezeu, ca dovadă a atitudinii de respect și dragoste față de calitatea Sa de Părinte.⁴⁹⁵ Pentru profeți este un lucru dureros când constată că preoții nu respectă îndatorirea lor principală, de a aduce Domnului jertfe curate. De aceea, ei prezic pedepsele divine care se vor abate asupra templului, dacă pe altar vor fi aduse jertfe necurate. Astfel, le anunță că locașul sfânt va fi distrus ca și cel din Șilo (Ieremia 7, 14), Sionul va fi arat ca un ogor, iar Ierusalimul va ajunge o grămadă de pietre (Miheia 3, 12).

Mergând în pace și dreptate, preotul realizează în sine idealul predicat de Ilie și mai apoi de Sf. Ioan Botezătorul. Astfel el poate întoarce pe mulți de la săvârșirea nelegiuirilor. Se conturează aici portretul unui preot care este de asemenea păstor, atent la viața morală a credincioșilor. Rolul sacrificial și rolul de sfătuitor juridic sunt completate prin această activitate pe care o putem deja numi pastorală și care înainte de exil era mai degrabă apanajul preoților.

Pe de o parte Maleahi insistă pe rolul tradițional al preotului: cunoașterea, care înseamnă în același timp penetrarea conținutului religios al Torei, experiența spirituală și posesia exactă a regulilor juridice și cazuistice; pe de altă parte preotul este socotit mesagerul lui Dumnezeu. Este pentru prima oară când preotul este astfel calificat. Această numire exprimă foarte bine funcția de mediator între Dumnezeu și popor exercitată de preot. Mai mult, se poate vorbi de apropierea de Dumnezeu ca apanaj al preotului. Acesta este în direct în serviciile lui Dumnezeu, asemenea îngerilor.⁴⁹⁶

Trăsăturile preotului așa cum se desprind din Maleahi 2, 7 se aplică preotului în general și nu privește în mod special pe Levi. Raportându-ne la trista realitate a timpurilor lui Maleahi, în care preoția își denatura singură rolul, întorcându-i pe credincioși de la Lege, făcându-i să se poticnească, ceea ce Targumul, Septuaginta și Vulgata au tradus bine prin „scandalizându-i”, adică punându-le obstacole în calea înțelegerii corecte a

⁴⁹⁴ Julia M. O'Brien, *Priest and levite in Malachi....*, p. 101

⁴⁹⁵ I. V. Georgescu, *art. cit.*, p. 480

⁴⁹⁶ Pr. prof. N. Neaga, *Preoția în lumina Vechiului Testament*, în „M.B.”, 1977, nr.

doctrinei. Ei induc poporul în eroare printr-o falsă interpretare, cu totul contrară comportamentului lui Levi. Din cauza lor legământul va fi distrus. Și în acest context va funcționa legea talionului, căci Dumnezeu va răspunde disprețului lor cu dispreț (1, 12).⁴⁹⁷

Greșeala de neiertat a sacerdotului este cu atât mai gravă cu cât „*el n-a ofensat ordinea, Legea sau convenții sociale, ori precepte morale, ci a ofensat însăși maiestatea divină, și în acest caz legământul este rupt*”.⁴⁹⁸

Pe lângă condițiile și îndatoririle menționate, profeții subliniază și ei faptul că preoții trebuie să se bucure și de toate drepturile legate de misiunea pentru care au fost aleși, inclusiv aceea de a se împărtăși din jertfele și darurile aduse la altar (Iezechiel 44, 29). Neîmplinirea prerogativelor preoțești, sau traficarea misiunii sacerdotale⁴⁹⁹ stârnește amărăciunea profeților, care consideră că astfel de preoți nu mai sunt vrednici de a se bucura de privilegiile comunității preoțești, deoarece au călcat Legea sfințeniei și nu mai fac deosebire între ceea ce este sfânt și ceea ce nu este sfânt, ci necurat.

Cu deosebită vehemență în ton, profetul Maleahi anunță că Domnul va preface în blestem binecuvântarea acordată poporului de preoți din cauza nevredniciei lor, iar slujitorii păcătoși vor fi îndepărtați când Dumnezeu „*va curăți pe fiii lui Levi și-i va purifica întocmai ca aurul și ca argintul și vor fi lui Iahve cei ce aduc jertfa nesângeroasă întru dreptate*” (Maleahi 3, 3). În același ton aspru și critic, profeții subliniază faptul că neîmplinirea poruncilor date de Dumnezeu în Legea Lui și îndepărtarea de la ele l-au făcut pe Iahve să-i lase pe slujitorii Săi să fie bațocură și lipsiți de însemnătate înaintea tuturor popoarelor, ba mai mult, ceea ce îl determină la ruperea Legământului încheiat cu Levi, lucru de care sunt vinovați preoții, căci ei, prin păcatele lor, au distrus frumusețea acestui Legământ, transformând Legea în prilej de decădere pentru mulți (Mal. 2, 8).⁵⁰⁰

Numeroasele critici aspre formulate de profeți pe un ton ce pe alocuri capătă accente critice arată limpede că preoțimea israelită fusese cuprinsă de o stare de decadență cu influențe directe asupra poporului credincios și asupra spiritualității sale, care se vedea astfel pusă la grea

⁴⁹⁷ Julia M. O'Brien, *Priest and levite in Malachi...*, p. 102

⁴⁹⁸ P. Grelot, *Presence de Dieu dans l'Ancien Testament*, Concilium 40, 1968, p. 79

⁴⁹⁹ I. V. Georgescu, *art. cit.*, p. 481

⁵⁰⁰ Pr. prof. Petre Vintilescu, *Preotul în fața chemării sale de păstor al sufletelor. Capitul de Teologie pastorală indirectă*, București, 1934, p. 71

incercare. Efectele nefaste ale administrării laxe a oficiului sacramental erau resimțite profund în moralitatea poporului, întrucât în Israel se întâmplau lucruri precum căsătorii cu femei păgâne (2, 10), fărmece, adulter, jurăminte strâmbe, nedreptăți față de lucrători, văduve și orfani, asupra aile străinilor etc. Toate acestea ar fi putut fi evitate în cazul exercitării corecte a misiunii preoțești și într-o astfel de situație profeții nu ar mai fi avut motive să mustre atât păstorii, cât și pe păstoriți.⁵⁰¹

Dumnezeu însă nu putea lăsa lucrurile în acest fel, ci avea să aducă o schimbare esențială, prevăzută de altfel de profeții, care anunțau că o nouă jertfă, a cărei trăsătură definitorie este universalismul,⁵⁰² va lua locul jertfelor pe care preoții le-au desconsiderat și nu le-au adus după rânduiială.

Această nouă jertfă urma a fi adusă în cadrul unui nou Legământ, al unui cult nou, în orice loc și de către toate neamurile, care se vor bucura de Legea cea nouă: „Căci de la răsăritul și până la apusul soarelui mare este numele Meu printre neamuri și în orice loc se face tămăuire, care se aduce pentru numele Meu și jertfă nesângeroasă curată, fiindcă mare este numele Meu între neamuri, zice Domnul Savaot” (Maleahi 1, 11).

Astfel, profeții și în special profetul Maleahi prezic, în numele Domnului, desființarea cultului vechi și înlocuirea lui, însă nu printr-o transformare sau prin vreo purificare, ci printr-o completă înlocuire. Ei prezic o altă preoție, care se va deosebi radical de cea mozaică, o preoție nouă care nu va mai fi aleasă dintr-o singură semniție, ci slujitorii ei vor fi chemați și aleși din toate neamurile.⁵⁰³

Tocmai faptul ca toate semnițiile pământului urmau să beneficieze de binefacerile unui nou Legământ justifică înlocuirea celui vechi, al cărui rol a fost, de fapt, numai unul pregătitor, căci, după cum spune Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Evrei, toate cele privitoare la preoția și cultul Vechiului Testament aveau rostul și caracterul unor simboluri, umbre și preînchipuiri ale celor ce trebuiau să vină și să se împlinească sau să se desăvârșească în Legea Nouă, a Darului. Ele aveau menirea să întrețină vie, în mijlocul poporului evreu de atunci, conștiința păcatului și setea de mântuire, dorința și așteptarea unui Mântuitor care să le readucă unirea și împăcarea cu Dumnezeu, pe care nu le-o puteau da jertfele materiale ale Vechiului Testament. După cum am arătat, aproape toate

⁵⁰¹ Ibidem

⁵⁰² I. V. Georgescu, art. cit., p. 480

⁵⁰³ Ibidem, p. 494

îndatoririle preoților Legii Vechi erau concentrate în jurul Cortului Mărturie, iar mai târziu al templului din Ierusalim, fiind limitate aproape exclusiv la săvârșirea jertfelor și având deci un caracter prin excelență ritualistic-sacrificial. Tocmai în aceasta stă slăbiciunea și pricina decadenței preoției Legii Vechi; ea degenerază foarte ușor și repede într-o îndeplinire mecanică a ceremonialului jertfelor, preoții îngrijindu-se foarte mult, dacă nu chiar exclusiv, de partea ei formală, adică de ritual, și neglijând cu totul fondul, adică celelalte obligații de ordin religios-moral, social și cultural. La toate acestea se mai adaugă și o altă cauză de decadență: caracterul ereditar al acestei preoții

Fiind rezervată exclusiv unei seminții și transmițându-se ca un drept moștenit din tată în fiu și din neam în neam, ea revenea de multe ori și unor nevrednici și incapabili, care nu aveau alte merite decât acelea de a fi din seminția lui Aaron și nu se simțeau datori să facă eforturi pentru a o câștiga prin merite sau virtuți personale. De aceea, în ciuda înălțimii și purității principiilor morale și spirituale care stau la temelia preoției Vechiului Testament și care, dacă ar fi fost într-o măsură respectate, ar fi făcut din reprezentanții ei vrednici îndrumători religioși și învățători ai poporului, preoții Legii Vechi nu s-au putut ridica niciodată la înălțimea acestor principii.

Imperfecțiunea, caracterul provizoriu și decadența preoției Vechiului Testament vor fi remediate prin instituirea preoției celei adevărate și definitive a Noului Testament, care o va înlocui, după venirea Mântuitorului. Preoția Noului Testament reprezintă o treaptă superioară, ea fiind „după rânduiala lui Melchisedec, și nu după rânduiala lui Aaron” (Evrei 4 17), după cum nici Mântuitorul nu s-a născut din seminția lui Levi, din care se trăgeau preoții Legii mozaice, ci din seminția lui Iuda.⁵⁰⁴

III.5. Aspecte moral-sociale în cartea Maleahi

III.5.1. Familia - simbol al legăturii cu divinitatea

Unitatea poporului ales este fundamentată pe o filiație comună și pe legământ. Vechii comentatori și chiar unii moderni au văzut în „părintele” unic invocat la Maleahi 2, 10 fie pe Adam, fie pe Avraam, fie pe Iacob. Septuaginta pare să se fi gândit la Adam, căci ea schimbă ordinea

⁵⁰⁴ Pr. prof. dr. Nicolae Neaga, *Preoția în lumina ...*, p. 517

termenilor, amintind întâi de Dumnezeu ca și creator al nostru și apoi de părintele comun.⁵⁰⁵

În ciuda fermității tradiției textuale grecești a acestui pasaj, celelalte versiuni nu i-au urmat, ci au restabilit ordinea din textul masoretic. Mulți au socotit că este vorba despre Avraam (Chiril, Ieronim). Această identificare poate găsi un anumit sprijin în Isaia 51, 1-2. La fel pare să socotească și Targumul, deși nu se exprimă clar.⁵⁰⁶

În epoca Mântuitorului numirea de „Avraam, părintele nostru”, dă mărturie despre o tradiție deja îndelungată. Mai numeroși sunt autorii care îl propun pe Iacob. Se invocă atenția specială acordată de Maleahi lui Iacob (1, 2; 3, 6) și menționarea legământului părinților. În realitate textul este destul de explicit pentru a nu viza decât unica paternitate a lui Dumnezeu, cum reiese din paralela cu rolul său de creator și din numirea sa ca părinte la 1, 6.⁵⁰⁷

Legământul părinților trebuie deci să fie înțeles de preferință ca legământul de pe Sinai. Acest legământ a sudat în realitate poporul, unindu-l în fața păgânilor, de la care vine ruptura în cazul de față. El face din fiecare evreu un frate pentru aproapele său, fraternitate profanată de conduita lipsită de loialitate. Această lisă de loialitate se manifestă mai întâi în viața socială curentă, prin dublul aspect al problemei, al căsătoriilor mixte și al divorțului.⁵⁰⁸

Acest unic Dumnezeu adevărat, Iahve, a creat lui Israel sufletul și a mântuit acest suflet din atâtea pericole, cum a fost în Egipt, pe timpul luptelor sale cu Canaanii și pe timpul altor nenorociri până la captivitatea babilonică. Dumnezeu l-a transformat pe Israel într-un popor plin de putere vitală și anume cu scopul să câștige din el sămânța lui Dumnezeu.

Dumnezeu cere așadar de la ei sămânța lui Dumnezeu, o progenitură puternică, devotată lui Dumnezeu. Această sămânță poate să fie însă numai atunci o sămânță dumnezeiască în adevăr curată, dacă și Israel rămâne curat și neamestecat cu elemente străine. În cazul acesta rămâne puternic și sufletul, puterea vitală a lui Israel, pentru că nu se descompune prin pătrunderea elementelor străine.⁵⁰⁹

⁵⁰⁵ Teophane Chary, *op. cit.*, p. 255

⁵⁰⁶ *Ibidem*

⁵⁰⁷ Andrew E. Hill, *op. cit.*, p. 221

⁵⁰⁸ *Ibidem*

⁵⁰⁹ E. M. Schuller, *op. cit.*, p. 865

„Urâciunea” pe care o constituie căsătoria cu străini este o gravă atingere a sfințeniei întregului popor și în același timp a sfințeniei cultului. Ea explică cel mai bine tendința celor care o săvârșesc către idolatrie. Dacă ea desemnează deja incompatibilitatea rituală între iudei și păgâni (Facerea 43, 32; 46, 34), cu atât mai mult practicile detestabile ale păgânilor (Deuteronom 27, 15) sau pe idolii înșiși (Deuteronom 32, 16; Isaia 44, 19).⁵¹⁰

„Urâciunea” căsătoriei mixte este deja clasată printre cele mai grave abateri care se pot reproșa unui israelit. În acest sens Ieremia lega reproșul prefăcătoriei cu cel al idolatriei (Ieremia 3, 8-10). Talmudul menține încă echivalența între unirea cu o străină și o neregularitate săvârșită în privința cultului, având ca urmare moartea preotului vinovat.⁵¹¹

Practica căsătoriilor mixte este o denaturare a relațiilor cu Dumnezeu. Dumnezeu este martorul unirii dintre un bărbat și o femeie israeliteancă. Aceștia doi jură credință în fața lui Dumnezeu, iar Dumnezeu pecetluiește legământul lor, sfințindu-l în cadrul cultului. De aceea profanarea acestui legământ, prin căsătoriile mixte a atras după sine profanarea cultului. Ideea că păcatul atinge sanctuarul era deja exprimată (Levitic 19, 30) și Iezechiel (45, 18-20), dar nu în chip așa de explicit.⁵¹²

Amestecul cu străinii, cu păgânii este caracterizat în mod realist: prezentarea în cartea lui Maleahi face referire la femeie ca închinătoarea la un Dumnezeu străin. Gravitatea problemei căsătoriei mixte reiese practic din aceea că prin ea are loc o amestecare a lui Dumnezeu cu alți dumnezei. Femeile care sunt aduse de fiii lui Israel în familii israelite, aduc cu ele și închinarea la alți dumnezei străini, care implicit alterează cultul iudaic.⁵¹³

S-a presupus de către cei mai mulți cercetători că dacă aceste ununi s-ar face între închinători de același fel, adică ai lui Iahve, nu ar fi fost o problemă, dar cum uniunile acestea implică o alterarea a credinței, s-a procedat la restricționarea totală a lor.⁵¹⁴

La Numeri 21, 29 fiucele Moabului sunt numite „fiucele lui Camos”,⁵¹⁵ lucru care ne permite să înțelegem că prin „fiuca unui Dumnezeu străin” nu se face referire la existența reală a unui cult păgân, în

⁵¹⁰ *Ibidem*

⁵¹¹ Joyce G. Baldwin, *op. cit.*, p. 237

⁵¹² *Ibidem*

⁵¹³ Beth Glazier-McDonald, *op. cit.*, p. 87

⁵¹⁴ *Ibidem*

⁵¹⁵ Idem, *Intermarriage, Divorce and the Bat-'El Nekar: Insights into Mal. 2, 10-16*, *Journal of Biblical Literature*, vol. 106, p. 604

care aceste femei erau realmente fiicele aceluia zeu, ci pasajul în cauza desemnează cultul pe care îl practicau aceste femei, adică se închinau la alți dumnezei. De aceea erau interzise aceste uniuni, deoarece exista posibilitatea ca femeia să întoarcă inima bărbatului către divinitatea la care se închina ea. Se cunoaște în acest sens exemplul lui Solomon, care a fost sedus de soțiile sale străine să aducă jertfe dumnezeilor străini. (3 Regi 11, 4-5)

Întrucât acest păcat avea o dublă dimensiune, alterând atât cultul cât și familia, pedeapsa pentru această greșeală abominabilă trebuia să corespundă ambelor direcții.

Astfel, pedeapsa era ca vinovatul să fie exclus din comunitatea culturală. Această idee suscită o seamă de interpretări. Astfel, Targumul vorbește despre „cel care aduce ofranda”, în afara celui vinovat, lăsându-se să se înțeleagă existența unei terțe persoane. Asta pentru că un laic nu putea aduce jertfa în locul altuia și deci, este vorba despre un preot, care aduce respectiva jertfa. Analizând cele de mai sus ajungem la concluzia că interdicția culturală care i se aplică vinovatului se referă faptul că de acum înainte nici un preot nu-i va mai aduce jertfa sa la altar⁵¹⁶

Cum jertfa era centrul cultului iudaic și prin ea se exprima dependența și fidelitatea față de Dumnezeu, interzicerea acestei jertfe arăta excluderea dintre închinătorii lui Iahve. Această pedeapsă era cu atât mai drastică cu cât prin căsătoria mixtă, era lezată și era astfel adusă o ofensă majestății divine. Dumnezeu poruncise evreilor să nu aibă alți Dumnezei afară de El, (Ieșirea 20,3), ori tocmai aceste căsătorii introduceau practica politeismului în sânul cultului iudaic. De aceea Dumnezeu este atât de drastic când pedepsește aceste fărâdeleși.⁵¹⁷

S.O. Isopescul problematizează identitatea celor care, potrivit spuselor profetului, acopereau cu lacrimi altarul Domnului, căci jertfele lor erau în pericol de a nu mai fi primite din cauza faptelor reprobabile săvârșite. În sensul celor de mai sus, arată autorul, vinovații erau bărbații care se însurau cu femei străine, deși alți exegeți, între care în primul rând sunt amintiți Fericitul Ieronim, Teodoret de Cir și Teodor de Mopsuestia au afirmat că femeile lăsate de bărbați sunt cele care aduc rugăciuni și plânsete lui Iahve, cerându-i să le primească jertfele, venind cu îndrăzneală la altarul lui Iahve și înălțând strigăte, țipete, plânsete, suspine, în ciuda stării de

⁵¹⁶ Ibidem

⁵¹⁷ Ibidem, p. 605

păcat în care se aflau. Isopescul combate această ipoteză cu un argument desprins din legea mozaică, anume acela că femeilor nu le era permisă apropierea nici măcar de locul unde era situat altarul de jertfă, cu atât mai puțin atingerea acestuia. Ca urmare, concluzia autorului menționat este că cei care plângeau și suspinau erau bărbați, iar lamentația lor era pricinuită de faptul că starea de păcătoșenie în care se aflau în special ca urmare a încheierii unor căsătorii mixte făcea ca jertfele lor îmbinate cu rugăciunea să nu mai fie bine primite la Dumnezeu.⁵¹⁸

Căsătoriile mixte produceau mare dezbinare în sânul poporului evreu. Era amenințată unitatea acestui popor, unitate centrată pe unitatea credinței, a aceluiași Dumnezeu și pe legăturile de fraternitate. Unitatea de neam a poporului iudeu corespundea foarte bine ideii de popor ales. Israel fusese ales de Dumnezeu pentru credința lui Avraam, credință care trebuia purtată de urmașii acestuia înaintea neamurilor, pentru ca Iahve să se slăvească peste tot pământul. Această credință a stat la baza formării poporului ales și prin ea Israel își păstra unitatea neamului, căci Iahve era prezent la toate evenimentele din viața poporului evreu.

Prezența lui Iahve în toate aspectele vieții socio-religioase se prezenta ca un liant care suda unitatea poporului. Întreaga existență a poporului se baza pe asistența și supravegherea lui Dumnezeu.⁵¹⁹

În centrul întregii lor activități stătea templul. Și tocmai acest templu, în jurul căruia rotea întreaga viață a lui Israel, trebuia să fie pentru Israel o comoară neprețuită, de a cărei existență era strâns legată și existența lui Israel.

Privind cu luare-aminte la cuvintele: „*De-ar scoate Domnul pe omul care lucrează așa, care veghează și răspunde din corturile lui Iacov*” ni se pare că au rezonanța unui blestem înfricoșător.⁵²⁰ Cu aceste cuvinte se exprimă simplu dorința, ca existența templului să înceteze. Să nu se mai audă vocea slujitorilor templului, și să nu mai fie cineva, care să jertfească lui Iahve, precum se întâmpla aceasta în timpurile cele fericite, când stătea încă templul solomonic și precum se întâmplă aceasta din nou după o întrerupere îndelungată, cauzată prin exilul babilonic.

⁵¹⁸ Dr. Octavian Isopescul, *op. cit.*, p. 91

⁵¹⁹ Paul L. Redditt, *The Book of Malachi in its social setting*, The Catholic Biblical Quarterly, vol. 56, 1994, p. 248

⁵²⁰ *Ibidem*

Așadar acest templu nou, care era toată bucuria și ambiția evreilor celor asupriți prin timp îndelungat, urma iarăși să dispară de pe suprafața pământului, pentru că evreii, cu toate că fuseseră pedepsiți pentru fărâdelegile lor, totuși nu se îndreptaseră.⁵²¹

Identitatea acestui popor îl avea la bază pe lahve, iar denigrarea lui lahve prin idolatrie însemna denigrarea propriei identități a neamului. De aceea vinovatul era exclus din viața cultică, prin care lahve era recunoscut ca întemeietor și conducător al acestui popor, precum și din viața socială, căci prin exemplul său producea dezbinare.⁵²²

Familia era simbolul legăturii cu divinitatea, a unității în credința în același Dumnezeu. Ideea unicității trupului („Și nu a făcut El ca să fie un trup și un suflet? Și ce cere această făptură una? Ca să fie urnași ai Domnului, ca să vă purtați în duhul vostru, și femeia tinereților tale să nu fie înșelată” – Maleahi 2, 15) este asemenea celei invocate de Sfântul Apostol Pavel la Efeseni 5, 31.⁵²³ Unitatea ontologică a celor doi este asemănată cu un trup, în care bărbatul este capul acestui trup. Importanța acestei unități subliniată aici reiese din necesitatea ca cei doi să fie una în gând, voință și sentiment.

Pentru ca familia să reprezinte o unitatea de bază a poporului, ea trebuie să reflecte voința divină și să se constituie într-un adevărat „centru de învățare și propagare a Legii, a legământului”⁵²⁴

Cercetători mai noi au ajuns la concluzia că aceste căsătorii mixte prezintă un proces mai complex. Ele au început să crească tot mai mult după perioada exilică. Dornici de redresare economică și de un statut social bun, mulți au ales să se însoare cu femei străine din familii bogate.⁵²⁵ Această atitudine față de căsătorie avea la bază credința lor în monogamie. S-a mers pe ideea că această credință în monogamie nu era afectată cu nimic de căsătoria lor cu alte femei, atât timp cât ei aveau o singură femeie.

Pentru a explica procesul prin care s-a realizat această trecere la căsătoriile mixte iată ce relatează A. Brenner în studiile sale:

„Crescând încrederea de sine a celor care se întorceau din exil, au început să exploreze beneficiile căsătoriei mixte ca deviză și emblemă pentru adaptarea și acceptarea la noul mediu cultural și politic. Familiile proeminente au pus bazele

⁵²¹ Julia M. O'Brien, *Judah as wife and husband*.... p. 244.

⁵²² *Ibidem*.

⁵²³ *Ibidem*.

⁵²⁴ Ioan Chirilă, *Cartea Profetului Osea*, Ed. Limes, Cluj, 1999, p. 229.

⁵²⁵ Beth Glazier-McDonald, *Intermarriage, Divorce*... p. 604-605

acestei noi practici, deoarece ele sunt mai susceptibile la noile influențe culturale și asimilare etnică decât alte familii. De la începutul monarhiei numărul căsătoriilor mixte a tot crescut, și exogamia este tolerată social până în punctul unde ea inspiră indiferență decât anxietate”⁵²⁶

De bună seamă că pentru a dori dizolvarea unei căsătorii, un bărbat evreu avea nevoie de motive solide, fie ele și de natură externă mariajului. În cazul de față s-ar afla acel motiv extern în femeile păgâne. În vremurile tulburi de atunci era destul de simplu pentru un evreu care văzând o femeie frumoasă, fie ea și de alt neam, să dorească să o ia în căsătorie, alungându-și soția de origine evreiască.⁵²⁷

S. O. Isopescul se întreabă retoric: „care păcat e mai mare din punct de vedere evreiesc: a se căsători cu o femeie păgână, sau a lepăda femeia evreică, fie din orice motiv și nu numai din scopul de a se căsători cu o femeie păgână?” Tot el dă mai departe răspunsul: „Cu bună seamă mai greu păcat este căsătoria cu o femeie păgână, deoarece aceasta era oprită, pe când lepădarea unei femei evreice era chiar permisă după Deuteronom 24,1.”⁵²⁸

Aprofundând textul de la Maleahi 2 16, în care se zice că Domnul „a acoperit nedreptatea pe veșmântul Său”, S. O. Isopescul încearcă să explice legătura acestor cuvinte cu păcatul alungării femeii. Pentru a lămuri mai bine această afirmație, el aduce în discuție textul de la Iov. 29, 14, unde se spune: „Mă îmbrăcam întru dreptate ca într-un veșmânt și judecata mea cea dreaptă era mantia mea și turbanul meu”. Între Iov și dreptate vedem aici o apropiere până la identificare, un contact foarte de strâns, cum se află numai între corpul omenesc și vestimintele sale.⁵²⁹

În mod analog pot fi înțelese și spusele lui Maleahi că dacă cineva umbla întru dreptate, atunci dreptatea este haina sa, ea se manifestă și extern și atrage asupra sa atenția, ca și o haină scumpă, iar cine este vinovat de o nedreptate, atunci haina sa, înainte curată, își pierde curățenia.

⁵²⁶ „Once the self confidence of the migrants grows, they begin to explore the benefits of intermarriage as a device for their cultural and political acceptance into their new environment. Prominent families set the trend, for they are more susceptible to fresh cultural influence and ethnic assimilation than others families. From the beginning of the monarchy the number of intermarriages increases, and exogamy is socially tolerated to the point where it inspires indifference rather than anxiety. „ (Athalya Brenner, *The Israelite Woman: Social Role and Literary Type in Biblical Narrative*, Sheffield: JSOT Press, 1985, p. 116-117).

⁵²⁷ Bruce Theodore Dahlberg, *op. cit.*, p. 53.

⁵²⁸ *Ibidem*

⁵²⁹ Dr. S. O. Isopescul, *Cartea Iov*, Cernăuți 1904, pag. 188–189

Cu alte cuvinte Dumnezeu urăște lepădarea soției, deoarece aceasta ține de nedreptate, această nedreptate rămânând ca o pată pe conștiința și pe imaginea bărbatului în ochii celorlalți.⁵³⁰

S-a sugerat de către cei mai de seamă cercetători biblici, că problema cu care se confruntă Maleahi în privința căsătoriilor mixte, nu era nici una pur religioasă, nici una pur socială, ci era una social-religioasă. Consecințele sociale ale acestei probleme erau două: a) dizolva legătura de fraternitate, care păstra unitatea poporului evreu și b) conducea către divorțul de femeile evreice.⁵³¹

III.5.2. Divorțul, calcare a poruncii lui Dumnezeu

Începând cu versetul 13 al capitolului 2, Maleahi aduce în discuție premiza dezbaterii de la subcapitolul precedent: divorțul. Potrivit celor relatate de cartea lui Maleahi, partea nedreptățită și victimă a divorțului erau femeile. Nedreptatea față de aceste femei este de două ori gravă: la încălcarea contractului matrimonial se adaugă ruptura unei lungi vieți în comun.⁵³²

Dumnezeu era martor al acestui contract și în consecință el era un contract religios, care aducea în discuție cultul. Biblia îl menționează o dată (Tobit 7, 13-14). Dar obiceiul era cu siguranță foarte vechi, devreme ce el este atestat de Codul lui Hamurabi precum și de scrierile de la Elefantine. Pasaje ca Iezechiel 16, 8 și Pilde 2, 17 confirmă această concepție a legământului matrimonial ca un pact stabilit sau garantat de Dumnezeu însuși.⁵³³

Echivalența dintre contract și legământ reiese bine din texte precum cel de la Iov 31, 1. Femeia tinereții, prima și unica legitimă, este partenera acestui legământ. Evreul se căsătorea tânăr, iar despre acest lucru Talmudul spune: „Cel care nu este căsătorit la 20 de ani, trăiește în păcat”.⁵³⁴

Fără îndoială că Maleahi 2, 16 nu poate fi invocat ca o interdicție absolută a divorțului sub legea veche, deoarece știm că el era îngăduit potrivit religiei evreiești. Ceea ce încearcă profetul să sugereze este necesitatea unei stabilități a căsătoriei monogame. Ea trebuie privită mai

⁵³⁰ Dr. S. O. Ispescul, *Profetul Malachia*, P. 104

⁵³¹ Glazier McDonald, *Intermarriage...*, p. 610

⁵³² Theophane Chary, *op. cit.*, p. 259

⁵³³ *Ibidem*, p. 260

⁵³⁴ *Ibidem*

mult decât un contract bilateral supus unei voințe fragile, ea este un legământ ce are pe Dumnezeu ca martor.⁵³⁵ Maleahi a folosit fără indoială termenul de „legământ” cu intenția de a arăta că acest legământ trebuie să fie asemenea celui de pe muntele Sinai.⁵³⁶

Numai această unitate dorită de Dumnezeu de la începuturi (Facerea 1, 28; 2, 24) asigură însoțirea stabilă în afecțiune (2, 14) și face posibilă o descendență care să fie o „urmași ai Domnului”.

Dumnezeu este stabil în tot ceea ce face, de aceea El nu agreează pe cei care nu sunt credincioși legământului lor. Familia monogamă, așa cum i-a făcut Dumnezeu pe primii oameni, este intenția lui Dumnezeu cu privire la oameni. Fidelitatea față de soție este un reflex al fidelității față de Dumnezeu. Cel care este statornic într-un lucru trebuie să fie statornic în toate. Sfințenia familiei reflectă chipul lui Dumnezeu din om. Dumnezeu a făcut bărbatul și femeia după chipul Său. În această unitate i-a adus pe lume și în această unitate trebuie să se desăvârșească fiecare dintre ei.⁵³⁷

Familia a fost creată de Dumnezeu după modelul Sfintei Treimi, ca o unitate comunală de dragoste. Oricine strică această unitate comunală aduce o ofensă prototipului după care a fost creată. De aceea Dumnezeu nu suportă despărțirile și urăște alungarea.⁵³⁸

Potrivit lui A. Brenner: „Femeile sunt, cel mai adesea, exemplul de stabilitate religioasă; și când o asemenea femeie se căsătorește și intră într-o familie evreiască – mai ales când ea este de viță nobilă și cu o educație înaltă – ea are tendința să rămână credincioasă religiei sale originale. În loc să îmbrățișeze religia iudaică, cum ar trebui, aceste femei străine cauzează devierile de la drumul cel drept și urmează drumul lor cel păgân... Aceste influențe religioase străine trebuie să fie foarte mari – probabil pentru că credințele și practicile lor erau foarte atractive, sau aduceau beneficii diplomatice și culturale israeliților și iudeilor care o adoptau – de a trebuit ca ei (fiii lui Israel) să lupte mereu împotriva ei”⁵³⁹

⁵³⁵ Stephen L. McKenzie and Howard N. Wallace, *art. cit.*, p. 553

⁵³⁶ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 263

⁵³⁷ Paul Evdokimov, *Taina iubirii. Sfintenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, trad. Gabriela Moldoveanu, ed. Christiana, București, 1994, p. 157

⁵³⁸ *Ibidem*, p. 153

⁵³⁹ „Women are very often typecast as inherently religious; and when such a woman marries into an Israelite family – especially when she is of noble birth and good education – she tends to stick to her original religion. Instead of embracing Israelite religion, as they should, such foreign wives cause their menfolk to deviate from the right path and follow their pagan ways (Num. 25, 15-18)... This foreign religious influence must have been so great – probably because

Divorțul nu poate fi separat de căsătoriile mixte ci, ele alcătuiesc două taze ale aceluiași subiect: obligația iudeilor de a fi credincioși poporului lor și lui Dumnezeu. Tema divorțului nu poate fi tratată în afara căsătorilor mixte și să aibă un caracter reprobabil. Divorțul nu era totuși un lucru interzis la iudei, dar el devenea interzis în momentul în care, prin el se amenința integritatea poporului, precum stabilitatea cultului și integritatea credinței.⁵⁴⁰

Legea mozaică stipula că bărbatul putea cere divorțul, însă femeia era lipsită de acest drept. Cu toate acestea hotărârea de a divorța era condamnată, dacă ea nu avea la bază motive serioase și foarte bine argumentate. De aceea Moise, înțelegând că mai puține divorțuri înseamnă un grad ridicat de sănătate morală, a stabilit anumite reguli prin care a îngreunat divorțul, ca ceva care este atât în dauna familiei cât și în dauna statului. Pentru a legaliza despărțirea bărbatului de partenera de viață, el condiționează aceasta de cartea de divorț, pe care bărbatul trebuie să o dea femeii sale (Deuteronom 24, 1-3). Intenția introducerii acestui proces de desfăcere a căsătoriei era ca prin tergiversările pe care le producea să-l determine pe bărbat să mai reflecteze asupra gestului său și în cele din urmă poate chiar să renunțe.⁵⁴¹

Fiind lăsată de bărbat, femeia evreică se putea căsători cu altcineva, însă această căsătorie se considera o necurățenie; și nu i se permitea femeii, după ce a divorțat de un bărbat de două ori, să se recăsătorească cu cel dintâi. Tradiția la evrei nu permitea femeii să rupă o căsătorie, de aceea pe timpul lui Maleahi, cazurile de divorț înregistrate, erau puse pe seama bărbaților. Însă, în istoria evreilor este foarte cunoscut un exemplu în care femeia acordă carte de despărțire bărbatului. Acest caz este amintit de Iosefus, în legătură cu Salomeea, fiica lui Antipater și soția lui Irod cel Mare. Salomeea trimise bărbatului său Castobarus carte de despărțire.⁵⁴²

Un exemplu de divorț similar celui din Maleahi apare în Ezdra 10:3,19. Cei întorși din exil se căsătoriseră și pe unde fuseseră plecați iar

the beliefs and practices it entailed seemed attractive, or culturally or diplomatically beneficial to the Israelites and judahites who adopted them - that they had to be continually fought against."
(A. Brenner, *op. cit.*, p. 121)

⁵⁴⁰ Homer Hailey, *op. cit.*, p. 416

⁵⁴¹ Dr. Vasile Tarnavschi, *op. cit.*, pp. 342-343

⁵⁴² *Ibidem*, p. 343

predicile lui Ezdra i-a făcut să se căiască. Astfel, au convenit să „își îndepărteze soțiile” și să le trimită în ținuturile de baștină.

Legea mozaică nu precizează motivele pentru care se putea ajunge la divorț. Moise vorbește numai în general ca acesta să aibă loc numai atunci când bărbatul va afla ceva la femeia sa (Deuteronom 24, 1). Prin cartea de divorț bărbatul putea desface căsătoria, căci, în virtutea organizării patriarhale a familiei iudaice, numai el putea avea inițiativa divorțului.⁵⁴³

Aici trebuie făcută o precizare: potrivit unor exegeți biblici, dacă bărbatul care o alunga pe femeie nu îi dădea cartea de despărțire, căsătoria acestora nu era desfăcută și era mai bine ca cei doi să se împace. Acest lucru aruncă o nouă lumină asupra problemei din Maleahi, în care se vorbește despre alungarea femeilor. Textele din Maleahi vorbesc despre alungarea și înșelarea femeilor evreice, precum și de căsătoria cu fiicele unui Dumnezeu străin. S-ar putea presupune aici că Dumnezeu cere în special respectarea legământului căsătoriei, al cărui martor era, și care era pătat de înșelăciune și alungare. Aceste lucruri erau urâte de Dumnezeu și El cere ca mirele să-i fie credincios femeii tinereților sale⁵⁴⁴ și să o primească înapoi, în cazul în care a alungat-o el.

O consecință a divorțului este aceea că încălcând legământul căsătoriei, numele Domnului este luat în deșert, căci lahve a fost martor al căsătoriei și a binecuvântat-o. De aceea lahve va întrerupe legătura Sa cu cel ce întru nedreptate își alungă femeia și-i va interzice participarea la cult, ca unul ce a produs dezbinare în sânul poporului și a introdus elemente străine în credința poporului revelată de Dumnezeu.

Ca urmare a divorțului, femeia își pierde protecția bărbatului⁵⁴⁵, iar bărbatul este privat de descendență și de drepturile sale în acea familie.

⁵⁴³ Pr. Conf. Dr. Petre Semen, *Familia și importanța ei în perioada Vechiului Testament*, în „Teologie și viață”, nr. 5-7/ 1994, p. 11

⁵⁴⁴ Elizabeth Achtemeier, *op. cit.*, p. 182

⁵⁴⁵ Trebuie amintit aici că femeia, deși nu era egal îndreptățită cu bărbatul, se bucura de multe drepturi. Ea nu putea fi vândută de bărbatul ei ca pe o sclavă sau ca pe o fiică. Averele cu care ea venise în această familie nu trecea în proprietatea bărbatului ci, rămânea în continuare a ei. Sclavele nu erau sub autoritatea bărbatului ci, sub autoritatea ei. Era o condiție sine qua non ca femeia înainte de căsătorie să fie fecioară, căci în caz contrar pedepsele erau drastice (Levitic 29, 29; 21, 9; Deuteronom 23, 17-19). Adulterul, amintit între cele zece porunci, se pedepsea cu uciderea cu pietre. Dacă însă ea nu era căsătorită, atunci bărbatul care păcătuisse cu dânsa, după lege era

Problema descendenței are interconexiuni și cu aspectul religios, deoarece perpetuarea oamenilor se face tot prin intervenție divină. Iahve este cel ce binecuvântează cuplurile la căsătorie, ca ele să aibă mulți copii. De aceea încălcarea legământului cu femcia tinereților implică întreaga existență a evreului, care se vede astfel conectat la toate aspectele existenței socio-religioase, și încălcarea uneia dintre ele atrage după sine întreruperea legăturii cu Dumnezeu.

Dumnezeu era măsura tuturor lucrurilor în viața evreilor și orice lucru se raporta la El, inclusiv familia, celula de bază a unei societăți stabile, sănătoasă din punct de vedere moral și cu frică de Dumnezeu. Orice familie cu copii mulți era socotită în Vechiul Testament și este și astăzi binecuvântată de Dumnezeu, după cum lipsa urmașilor este asemuită unui blestem din partea Creatorului.

III.6. Anunțarea Sfintei Euharistii

Monoteismul poporului evreu în comparație cu religiile păgâne, idolatre constituie un semnificativ pas înainte pe scara evoluției sentimentului religios, care cunoaște un stadiu superior al exprimării sale, fără forme externe goale, lipse de un conținut intern religios. Primenirea formelor externe ale cultului a fost realizată de Iahve prin pârghiile Sale teocratice. Această primenire s-a concretizat în jertfe, prin a căror împlinire fiecare credincios evreu avea posibilitatea să-și exprime sentimentul de atașament și supunere față de Lege, manifestându-și credința față de Iahve, supremul judecător și împlinitor al dreptății.⁵⁴⁶

Având în vedere că vreme de secole Israel s-a aflat în permanent contact cu popoare ce practicau culte idolatre și că prin însăși structura sa el

obligat să se însoare cu ea și pierdea dreptul de desfacere a căsătoriei. Importanța femeii în religia evreilor este sublimată foarte poetic de Solomon în proverbele sale: „O femeie virtuoasă este cununa bărbatului său. Cel ce află o soție, află ceva bun. Casa și averea o primim de la părinți, dar de la Iahve însă vine o soție înțeleaptă” (Pilde 12, 4; 18, 22; 19, 14)

Cu toate acestea, femeia nu era independentă, căci ea putea încheia căsătoria numai cu învoirea tatălui său, iar căsătorită fiind atârna de voința bărbatului său. De asemenea se cunoaște faptul că ea nu putea cere divorțul. Însă față de copiii ea avea același drepturi ca și bărbatul său (vezi Dr. Vasile Tarnavșchi, *op. cit.*, p. 180-182)

⁵⁴⁶ Diac. Ghe. Papuc, *Sensul jertfelor după profetii Vechiului Testament*, în „M.A.”, nr. 5-8, 1957, p. 430

era influențabil și chiar înclinat către închinarea la alți dumnezei, laheve a urmărit ca prin introducerea legilor sacrificiale să-și îndepărteze poporul de politeism poruncindu-i împlinirea unor ritualuri cultice care să-l țină în permanentă legătură cu El. Tot ansamblul ritual extern al sacrificiilor constituia pentru popor un mijloc de exercitare a pietății, de afirmare a credinței în Dumnezeu cel adevărat.⁵⁴⁷

Porunca aducerii de jertfe constituie o sinteză a ceea ce Dumnezeu așteaptă de la credincioșii Săi. Împlinirea acestor porunci însemna sfințire spirituală și regenerare morală pentru cei pe care Dumnezeu îi alesese și îi pregătise în vederea împlinirii planului economiei sale. Esența jertfelor o constituia partea nevăzută a ei, sentimentele care-l dominau pe sacrificator în actul jertfei, principiul moral care îl conștientiza pe acesta că păcatul se pedepsește și că el trebuie ispășit.⁵⁴⁸

Actul de conștientizare al necesității jertfei putea contribui la desăvârșirea căii spre sacrificiul cu adevărat pe deplin expiator, pe care avea să îl aducă Mântuitorul Iisus Hristos pentru întreg neamul omenesc.⁵⁴⁹

Necesitatea spiritualizării sacrificiului, a apropierii omului de Dumnezeu cu inima și cu adevărul este evidențiată de Mântuitorul în convorbirea cu femeia samarineancă: „Duh este Dumnezeu; și cei ce se l se închină trebuie să l se închine în duh și în adevăr” (Ioan 4, 24).⁵⁵⁰

Referitor la acest aspect părintele Mircea Chialda arată că „O dată cu închinarea în Duh și adevăr, partea internă a jertfelor Vechiului Testament, poporul aduce un omagiu rezervat numai lui Dumnezeu, în ființa căruia recunoaște pe suveranul vieții și al morții și izvorul tuturor binefacerilor. La acest sacrificiu intern era obligat fiecare evreu, căci toți trebuiau să aducă lui Dumnezeu un suflet devotat și supus, care din convingere împlinește voia sa”⁵⁵¹

Ca mesageri ai voii divine, profeți au atenționat desori poporul și pe liderii săi spirituali - preoții, că Dumnezeu așteaptă din partea lor mai ales un cult intern, spiritual, o viață sub semnul ascultării și al împlinirii poruncilor.⁵⁵²

⁵⁴⁷ Pr. dr. Mircea Chialda, *op. cit.*, p. 500

⁵⁴⁸ Diac. Ghe. Papuc, *art. cit.*, p. 433

⁵⁴⁹ Pr. dr. Mircea Chialda, *op. cit.*, p. 501

⁵⁵⁰ *Ibidem*

⁵⁵¹ *Ibidem*

⁵⁵² Diac. Ghe. Papuc, *art. cit.*, p. 439

Ales de Dumnezeu spre a propovădui la cumpăna dintre cele două Testamente, Maleahi a transferat toate aceste aspecte ale jertfei Vechiului Testament către noua jertfă pe care el o anunță în profetia sa. Într-o epocă în care poporul devenise extrem de refractar la Legea Domnului, profetia lui Maleahi se constituie, prin anunțarea jertfei celei noi, spiritualizate, într-un prolog al noului Legământ. Prin gura profetului Domnul anunță că se va lepăda de acest neam îndărătnic și se va întoarce către neamuri, cu care va încheia un nou legământ, printr-o nouă jertfă:

„Căci de la răsăritul și până la apusul soarelui, mare este numele Meu printre neamuri și în orice loc se face tîmăiere, care se aduce pentru numele Meu și jertfă nesângeroasă curată, fiindcă mare este numele Meu între neamuri, zice Domnul Savaot.” (Maleahi 1, 11)

Acest anunț epocal al lui Maleahi a suscitât încă din primele veacuri creștine un interes deosebit și de aceea La întrebarea, ce are să se înțeleagă prin jertfă nesângeroasă curată, Biserica se pronunță cu promptitudine, încercând să găsească explicația cea mai potrivită. Astfel, în Doctrina Apostolorum jertfă nesângeroasă curată este înțeleasă ca fiind preasfânta jertfă euharistică. Aceasta au susținut-o și toți Părinții bisericești și toți teologii ortodocși și catolici.⁵⁵³ Protestanții care au luat în discuție acest verset au văzut în noua jertfă numai adorarea creștină spirituală a lui Dumnezeu, având în vedere faptul că ei neagă caracterul Sfintei Euharistii de jertfă reală a Domnului nostru Iisus Hristos.⁵⁵⁴

Anunțarea acestei noi jertfe se face în conformitate cu lepădarea lui Israel ca popor ales, deoarece nici preoția, nici jertfele lor și nici poporul nu-L mai slujea cu credință pe Dumnezeu. Noua jertfă, care se anunță prin profetia lui Maleahi, este o anunțare a jertfei noului popor ales, a creștinilor, care au devenit popor ales al lui Dumnezeu. Dovada lepădării iudeilor de la fața lui Dumnezeu, este interzicerea acestora de a se mai apropia de altar și închiderea ușilor, pentru a nu mai aduce jertfe lui Dumnezeu. Dumnezeu refuza orice contact cu acest popor îndărătnic și neascultător.⁵⁵⁵

S-a pus problema dacă jertfa curată despre care vorbește Maleahi, nu este cumva o jertfă nesângeroasă normală în poporul Israel, de pâine, vin și

⁵⁵³ „Biserica Romei, este foarte bine știut, a găsit în „jertfa curată” de la Maleahi 1, 11, principalul text-argument pentru doctrina Sfintei Euharistii”. (Joseph Packard, *The Book of Malachi*, in Lange's Commentary on the Minor Prophets, Scribners, New York, 1902, p. 4)

⁵⁵⁴ Dr. Octavian Isopescu, *Profetul Malachia*, p. 54

⁵⁵⁵ John O'Keefe, *op. cit.*, p. 261

alte alimente care nu au proveniență animală. Dar noutatea acestei jertfe trebuie să fie înțeleasă în legătură cu întoarcerea lui Dumnezeu către neamuri. Refuzându-l pe Israel ca popor ales din cauza comportării sale, Dumnezeu se mărește prin neamuri, și încheie un nou legământ cu ei printr-o jertfă nouă, care să nu aibă legătură cu concepția veche de jertfă sângeroasă.

Se știe, potrivit Sfântului Ioan Gură de Aur, că Dumnezeu a acceptat jertfele lui Israel, pentru că el provenea dintr-un popor idolatru și nu concepea alt sistem de adorare a lui Dumnezeu decât prin jertfă externă. De aceea toți profeții Vechiului Testament au încercat să interiorizeze această jertfă în inimile poporului iudeu, pentru că Dumnezeu nu avea nevoie de carne și vin, ci dorea să-i aibă cu sufletul jertfit și pocăit. Și dacă acest aspect extern al jertfei îi ajută să înțeleagă conceptul de jertfă pe care-l vrea Dumnezeu, atunci Dumnezeu a permis acest lucru.⁵⁵⁶

Dumnezeu nu putea lega noua jertfă de acest Legământ vechi, de aceea Noul Legământ cere o nouă jertfă, care să-l satisfacă pe Dumnezeu. Calitatea acestui Legământ nou fusese demult anunțată prin gura proorocului Ieremia, căci Dumnezeu se săturase să vadă că iudeii nu înțeleg care este jertfa pe care o vrea El: „Dar iată legământul pe care îl voi încheia cu casa lui Israel, după zilele acelea, zice Domnul: Voi pune legea Mea înlăuntrul lor și pe inimile lor voi scrie și le voi fi Dumnezeu, și ei îmi vor fi popor.” (Ieremia 31, 33)

Iudeii fuseseră îndepărtați de la altar, locul cel mai sfânt, ca semn al îndepărtării lor de sfințenie. Jertfa lor nu mai era primită pe acest altar, întrucât ea nu mai era compatibilă cu sfințenia acestui altar. Un aspect destul de interesant cu privire lepădarea iudeilor de la fața lui Dumnezeu este relatat de profesorul Octavian Isopescu, care spune: „Iudeii fuseseră lepădați demult de la fața lui Dumnezeu și ușile templului au fost încuiate pentru dânsii, căci nu mai aveau voie să se apropie de altar și nici nu se vor mai apropia cândva; aceasta se vede și din faptul că, atunci când voră să-și construiască templul, sub Iulian Apostatul, acest împărat, nu numai că le permisesse rezidirea templului, ci chiar îi încuraja la rezidirea acestui templu, ca să facă de râs profetia lui Hristos, că templul din Ierusalim va rămâne dărâmat în veci. Iudeii lucrau cu însufletire, totuși, cum istorisește un istoric păgân, nu aveau spor la zidire, pentru le era nimicit lucrul, odată cu un orcan, altă dată cu un cutremur de pământ, a treia oară o explozie neexplicabilă de foc. Abia după ce se vor converti iudeii la

⁵⁵⁶ Ibidem

*aderărilor comunitate a lui Dumnezeu, abia atunci le va fi îngăduit să se apropie de altar.*⁵⁵⁷

Comparativ cu iudeii care aveau unicul altar la Ierusalim, altare ale bisericilor creștine există peste tot, „de la răsăritul soarelui până la apusul său”, așa încât, conform profeției, în tot locul și aproape la toate popoarele se aduce jertfă lui Dumnezeu.

Universalitatea noii jertfe corespunde universalității noului popor ales, care cuprindea toate neamurile, între care a binevoit Dumnezeu să Se mărească și să Se slăvească. Poporul ales nu se mai rezuma la un singur popor, căci Dumnezeu vrea să se mărească până la marginile pământului. De aceea această nouă orientare a lui Dumnezeu, presupune o jertfă cu un caracter transformator. Diversitatea neamurilor, către care se îndreptase Dumnezeu, putea fi omogenizată și unită numai de o jertfă nouă, curată și cu o putere extraordinară de a-l transforma pe individ în mădular al aceluiși popor, în pofida diferenței lui etnice. Aceasta nu poate fi decât Euharistia, care prin excelență este Taina unității Bisericii⁵⁵⁸

Calitatea acestei noi jertfe de a omogeniza toate neamurile, transformându-le în popor ales al lui Dumnezeu, reiese din aceea că noua jertfă nu mai este o jertfă oarecare, a vreunui animal ș.a.m.d., ci este jertfa Celui care a adus la existență toate neamurile și este rațiunea existenței lor. De aceea noua jertfă va fi adusă chiar de cel care deține rațiunea tuturor neamurilor, căci neamurile asumându-și aceeași jertfă, implicit devin unite în cauza existenței lor, care a devenit hrana existenței lor.⁵⁵⁹

S-a pus problema, de către unii exegeți, cum se manifestă această curăție a noii jertfe și ce înseamnă ea? Trebuie spus în acest context că Maleahi este singurul care asociază cei doi termeni: *jertfă și curată*.⁵⁶⁰

Curăția este chiar elementul cheie în anunțarea acestei noi jertfe, jertfa Euharistică. Utilitatea vechii jertfe, era cum am mai spus, să transforme pe iudei în jertfe aduse lui Dumnezeu. Cum acest lucru nu s-a putut, Dumnezeu și-a întors fața către neamuri. Curăția noii jertfe subliniază chiar calitatea acestei jertfe. Prin jertfă ne aducem lui Dumnezeu, ne predăm Lui. Dar printr-o jertfă curată ne aducem lui Dumnezeu în

⁵⁵⁷ Dr. S. O. Isopescul, *op. cit.*, p. 54-55

⁵⁵⁸ Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *op. cit.*, vol.3 p. 63

⁵⁵⁹ Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, în „P.S.B.”, vol. 80, trad., introd. și note de Pr. prof. dr. D. Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1983, p. 152

⁵⁶⁰ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 244

starea de feciorie în care ne-a creat. Pocăința, care premerge acestei jertfe, ne curăță de tot răul interior și ne îmbracă în haina transparentă a virtuților.⁵⁶¹

Jertfa curată arată efortul nostru de a ne curăța de păcat pentru ca Dumnezeu să ne primească la El și să ne îndumnezeiască. Dacă jertfa noastră nu este curată, înseamnă că nu suntem pregătiți să ne unim cu Dumnezeu. Jertfa curată este cea bună mireasmă a firii umane, care se cere implinită de harul lui Dumnezeu pentru a se desăvârși.

Acest prinos contrastează din toate punctele de vedere cu cel prezentat de preoții din timpul lui Maleahi. El este de un cu totul alt ordin, nu numai prin calitatea morală a jertfitorilor, dar și prin însuși conținutul său.

Dar sensul cel mai înalt al jertfei curate noi care se anunță prin profeția lui Maleahi, își găsește explicația în jertfa Fiului lui Dumnezeu. Dumnezeu nu mai vrea ca relația Sa cu poporul Său să se facă la distanță. Filiația care stătea la baza relației lui Dumnezeu cu poporul ales trebuia aprofundată până la cel mai intim nivel. Noul popor care fusese înfiat de Dumnezeu, era foarte divers și nu avea multe elemente în comun care să pună bazele unei unități mai ușoare, așa cum se vedea la poporul Israel. De aceea noua jertfă se va adresa fiecăruia în parte și tuturor ca întreg.⁵⁶²

Noua jertfă, spre deosebire de cea veche, nu îl preda pe om formal lui Dumnezeu, ci în mod real îl aducea jertfă lui Dumnezeu, pentru că cel, în care se aducea jertfa era chiar Cel care stătea în față lui Dumnezeu permanent în stare de jertfă, ca să-i aducă pe toți Tatălui în Sine jertfă Lui.

Unitatea neamurilor, ca popor ales al lui Dumnezeu, se bazează tocmai pe caracterul jertfei de a fi „curată”. Fiind curată înseamnă că cel care se aduce în ea se dăruiește total lui Dumnezeu și oamenilor, pentru ca astfel să fie una cu Dumnezeu și cu oameni în har.

Targumul a interpretat jertfa într-un sens spiritual: „De la Răsărit și până la Apus, numele Meu este mare printre neamuri. De fiecare dată când îmi împliniți voia, eu vă voi împlini rugăciunile. Numele Meu se va sfinți prin voi și rugăciunea voastră va fi o jertfă curată înaintea Mea, căci numele meu este mare printre neamuri...”. Această parafrază se sprijină pe texte din Sfânta Scriptură, care asimilează deja rugăciunea și dispozițiile interioare cu jertfa (Psalmul 140, 2 ș.a.)⁵⁶³

⁵⁶¹ Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *op. cit.*, vol. 2, p. 237

⁵⁶² *Ibidem*, vol3, p. 63

⁵⁶³ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 244

Trebuie menționat că neamurile care vor fi chemate și pe care profetul le-a avut în vedere sunt într-adevăr păgânii. Practicarea de către ei a unui cult în care centru să fie Sfânta Euharistie, presupune convertirea lor în prealabil. Însă acest lucru nu aduce deloc o noutate a discursul profetic. Convertirea era prevăzută de mult timp de alți profeți: Isaia 2, 2; 42, 6; 45, 14; 49, 6; 55, 4-5; 66, 18-20; Zaharia 8, 20-23. Noutatea în acest text este chemarea lor la noul cult, de la care iudeii vor fi excluși.⁵⁶⁴

Dețășarea de Templu înseamnă de fapt despărțirea de formele preoției levitice și direcționarea cultului către o nouă preoție, având la bază noua jertfă.

S-a încercat de către unii exegeți biblici să se arate că această întoarcere a lui Dumnezeu către neamuri s-a făcut pe baza faptului că Dumnezeu considera că păgânii, deși cred în alți dumnezei, ei de fapt îl cinstesc în mod inconștient pe El, doar că i se adresează cu alt nume și printr-o altă formă de cult.⁵⁶⁵ Dar această concepție contravine dreptății lui Dumnezeu, care trebuie cinstit așa cum prevede El. De aceea El a dat aceste dispoziții, norme și legi, ca poporul să știe să-l cinstească cum se cuvine, și de aceea a încheiat un legământ cu el, pentru a fost singurul care și-a asumat răspunderea să-l cinstească pe Dumnezeu cum se cuvine.

Păgânii într-adevăr îl puteau cinsti și ei într-un anumit fel, dacă religia lor corespundea rațiunii morale a firii. Firea umană, după cădere, a păstrat un minim de moralitate în ea, pe care dacă îl săvârșește poate crea o mai mare dispoziție spre convertire și o mai bună compatibilitatea cu noua religie spre care erau chemați.⁵⁶⁶

Noutatea jertfei a fost totuși prefigurată darurile pe care Melchisedec le aduce lui Avraam: pâine și vin. Melchisedec, despre care se spune că era rege al Salemului, era prefigurarea lui Hristos

De menționat că, toate prefigurările Sfintei Euharistii din Vechiul Testament au fost însoțite de prezențe divine, adică divinitatea era implicată în aducerea sau primirea acestor daruri. De aceea atunci când a fost anunțată de Maleahi se avea în vedere perfecțiunea acestei jertfe, al

⁵⁶⁴ *Ibidem*

⁵⁶⁵ T. M. Bennett, *op. cit.*, p. 278

⁵⁶⁶ Mitropolit Dr. Nicolae Mladin, Prof. Diac. Dr. Orest Buchevschi, Prof. Dr. Constantin Pavel, Prof. Diac. Dr. Ioan Zăgorean, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. I, E.I.B.M.B.O.R., București, 1979, p. 84

cărei ultim scop este pentru creștini viața veșnică prin unirea cu Hristos cel jertfit și înviat.⁵⁶⁷

Necesitatea acestei jertfe se anunța cu atât mai pregnantă cu cât, vechea jertfă era limitată și folosită doar pentru anumite aspecte din existența evreilor. Se cerea (jertfa) ca omul să fie iertat de păcate și să-l mulțumească lui Dumnezeu pentru binefacerile Sale. Dumnezeu nu putea să se mărească printre neamuri cu o astfel de jertfă. Această jertfă nu putea unifica întreaga existență, pentru ca astfel, ea să-i fie predată în totalitate lui Dumnezeu.⁵⁶⁸

Văzând Dumnezeu că jertfa sângeroasă nu a dat roade în privința poporului iudeu, ca să-l interiorizeze, acum când s-a întors către nemuri nu mai cere aceeași jertfă, pentru ca să nu se repete ceea ce s-a întâmplat cu poporul evreu. Noul popor ales se va dăruia lui Dumnezeu prin noua jertfă.

Cel mai important aspect al acestei jertfe este că numai prin ea se poate crea unitatea întregii omenități în adorarea lui Dumnezeu. De la început, Dumnezeu i-a vrut pe toți oamenii uniți într-un gând și într-un cuget în a-L adora pe El. Dar acest lucru nu s-a putut realiza din cauza ineficienței jertfei vechi, care nu lucra decât individual. Fiecare aducea singur jertfă lui Dumnezeu. Dar noua jertfă nu se mai aduce de către fiecare, ci toți ne unim, împreună cu creația întreagă, într-o singură jertfă, a Fiului lui Dumnezeu, pe care o aduce preotul pe sfântul altar.⁵⁶⁹

Iar raportul de filiație pe care îl produce această jertfă realizează un legământ în inimile noastre, în care sălășluiește Dumnezeu, îndumnezeindu-ne.

Anunțarea noii jertfe de către Maleahi corespunde planului lui Dumnezeu cu privire la om. „La plinirea vremii” această jertfă trebuia să se înfăptuiască, deoarece ea era cea mai înaltă formă de îndumnezeire, la care ne-a chemat Dumnezeu, prin creație. Maleahi fiind considerat profetul de tranziție între Vechiul și Noul Testament, lui i-a revenit rolul de a anunța și noua jertfă care va fi baza noului Legământ.

⁵⁶⁷ Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *op. cit.*, vol 3, p. 69

⁵⁶⁸ Idem, *Spiritualitate și comuniune în Liturgia ortodoxă*, editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986, p. 342

⁵⁶⁹ *Ibidem*, p. 281

III.7. Dimensiunea eshatologică a cărții lui Maleahi

III.7.1. Iminența venirii Domnului spre judecată

Sosirea lui Iahve, potrivit textului lui Maleahi, va fi pe neașteptate. Acesta va veni și va curăți poporul lui Israel de cei păcătoși, eradicând păcatul. Acesta este Iahve în persoană, a cărui venire în templu fusese deja anunțată de alți profeți (Iezechiel 43, 1-9), venire pentru care Agheu și Zaharia au făcut să se accelereze reconstrucția templului.

Venirea lui Iahve va însemna curățirea generală în întreg pământul, El acționând ca un topitor, ca să elimine zgura (Isaia 1, 25) și ca un judecător, căci are puterea de judecată. Această curățire va face cultul din nou acceptabil. Expresia foarte generală de ofrandă și menționarea întregului popor ca subiect al acestui act cultural indică precis că Maleahi nu a avut în vedere în acest moment corpul sacerdotal. Această anunțare se leagă bine în cele din urmă cu idealul cultural de la 1, 11.⁵⁷⁰

Curățirea a celor buni este corelativă eliminării celor răi în marea judecată finală. Ansamblul devierilor pedepsite nu privește domeniul cultural, ci pe cel social. Numai menționarea vrăjitorilor evocă superstiția, dar fără îndoială orientată mai degrabă către afectarea actelor cultice. Adulterinii trebuie înțeleși aici în mod propriu, în armonie cu marea luptă dusă de Maleahi pentru promovarea morală a familiei și nu ca simbolul idolatriei. Accentul se pune pe abuzurile sociale atât de clar perceptibile în timpul lui Maleahi. Ele sunt datorate, în bună parte, divorțurilor lipsite de scrupule.⁵⁷¹

Această enumerare îl revelează de asemenea pe Maleahi în latura sa duhovnicească, de păstor de suflete. Detaliind astfel nelegiuirile, el așează pe fiecare vinovat în fața propriilor responsabilități și îi identifică pedeapsa viitoare. Caracterul iminent și eshatologic al acestei judecăți a fost exprimat de Targum: „Voi apărea... deasupra voastră”.⁵⁷²

Pe de altă parte, dacă se ține seama de atenția specială acordată păcatelor împotriva aproapelui, nu putem fi împiedicați să recunoaștem o pregătire a discursului eshatologic, în care Maleahi prezintă judecata lui Dumnezeu. Dijma și zeciuielile aduse la templu ca semne ale fidelității

⁵⁷⁰ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 267

⁵⁷¹ *Ibidem*

⁵⁷² *Ibidem*

poporului ales față de Iahve, vor conduce la salvarea celor credincioși de la înfricoșătoarea judecată a Sa. Planul lui Dumnezeu de la începutul lumii, cuprindea în sine și judecata Sa. De aceea la Dumnezeu putem vorbi despre o stabilitate și o garanție a cuvintelor Sale care se manifestă cu dreptate. Aplicând această judecată timpurilor lui Maleahi, stabilitatea lui Dumnezeu, ca manifestare permanentă a dreptății, intră în opoziție cu permanența înșelăciunii, de care dădeau dovadă evreii.⁵⁷³

Comunitatea căreia Maleahi îi profetește venirea Domnului este o comunitatea foarte descurajată. Cuvintele rostite de către credincioși sunt cuvinte de neîncredere și refractare mesajului lui Maleahi. Revolta celor păcătoși, care continuă să prospere, în ciuda predicii anterioare a lui Maleahi n-a putut decât să agraveze și să accelereze venirea Domnului. Dacă Maleahi le profetea acestora venirea Zilei Domnului, care nu va fi una de bucurie și veselie, ci va fi înfricoșătoare și cu dreptate se va manifesta, poporul ar fi trebuit să caute pocăința și să se îndrepteze înaintea Domnului ca Domnul să nu-i piardă când va veni să judece.

Mesajul lui Maleahi către popor era într-adevăr unul coercitiv dar iminența eshatologică a Zilei Domnului nu mai putea fi oprită. Poporul Israel greșise de prea multe ori și nu dădea semne că vrea să se îndrepteze, din contră el începuse să prindă curaj și să devină ostil și refractar mesajului lui Dumnezeu, cerându-i chiar socoteală lui Dumnezeu pentru faptele sale.⁵⁷⁴

Opusă acestor nelegiuiri, care pun la încercare pe Dumnezeu se află profesiunea de credință a credincioșilor. Slujirea lor față de Dumnezeu se exprimă prin două acțiuni: „a sluji pe Dumnezeu” și „a împlini poruncile”. Prima se referă la programul religios în general, precum „teama” de Dumnezeu. A doua are uneori același sens general dar mult mai adesea ea desemnează activitatea culturală, fie cea a preoților (Zaharia 3, 7) fie cea a întregii comunități.

Discuția celor drepte nu este semnul unei revolte, deoarece Dumnezeu acordă atenție problemelor lor. Gândirea lui Maleahi este una pozitivă: problema care-i îngrijorează nu răsună în gol, ea este ascultată de Dumnezeu. În ciuda încercării, condiția lor este deja mai bună ca cea a lui Iov. Ei primesc un răspuns pozitiv.

⁵⁷³ E. M. Schuller, *op. cit.*, 876

⁵⁷⁴ John O'Keefe, *op. cit.*, p. 276

Restabilirea eshatologică a celor drepti va fi în relație cu alegerea primară: aceeași iubire a lui Dumnezeu care alege la început și salvează la stărsit, înglobând întreaga istorie sfântă. Această idee fundamentală a fost bine sesizată și chiar accentuată de Septuaginta, care continuă; „și eu îi voi alege cum un tată își alege fiul”, identificând alegerea cu bunătatea compătimitoare.⁵⁷⁵

Descrierea venirii zilei Domnului, formează o temă centrală în scrierea lui Maleahi. Primele imagini care o ilustrează sunt deja tradiționale: focul curățător (Isaia 30, 27; Naum 1, 6) și paiele mistuite de flăcări (Isaia 5, 24; Ioil 2, 5). Imaginea rădăcinii și a ramurilor este mai originală. Numirea de „Soarele dreptății” este unică în Sfânta Scriptură. În cazul de față prin această dreptate trebuie înțeleasă puterea acțiunii salvatoare a lui Dumnezeu, care arată credința Sa față de legământ (Isaia 45, 8; 46, 13; 56, 1 și 62, 1).⁵⁷⁶

Mențiunea „vindecării” pe care o aduce acest soare confirmă bine această semnificație. În Ieremia 33, 6; Isaia 57, 18-19 această tămăduire este perfect sinonimă cu mântuirea și nu este imposibil ca Maleahi să se fi gândit în același timp la Isaia 53, 5 unde suferințele Robului aduc adevărata vindecare: aceea a iertării păcatelor.

Imaginea razelor soarelui este obișnuită în orient și larg atestată prin documentația arheologică. Pe de o parte, Egiptul ne prezintă adesea discul soarelui lansându-și razele. Acestea se termină în forma unor mâini care ating pe protejatul divinității. Pe de altă parte în Siria găsim în mod curent reprezentarea soarelui cu aripi. Probabil că această imagine a lui Dumnezeu salvator va fi primit o interpretare mesianică la Sfinții Părinți (Efrem Sirul, Chiril al Alexandriei și Fericitul Ieronim) în evul mediu și chiar la Calvin. Aceasta este o interpretare acomodată, de vreme ce textul nu vorbește despre Mesia. Soarele Dreptății este Iahve însuși. Fixarea datei Crăciunului la 25 decembrie când lumea păgână sărbătorea Natalis Invicti, adică soarele divinizat, a favorizat fără îndoială această exegeză, soarele dreptății înainte de a lua locul reprezentării păgâne.⁵⁷⁷

Bucuria mântuirii este exprimată prin imaginea foarte realistă și orientală a vițelilor zburdalnici pe pașiști. Această exprimare plastică

⁵⁷⁵ Theophane Chary, *op. cit.*, p. 274

⁵⁷⁶ *Ibidem*

⁵⁷⁷ H. Leclercq, *Nativite de Jesus*, Dictionnaire d'Archeologie chretienne et Liturgie, t.

dorește desigur să accentueze bucuria, nu opulența. Von Bulmerincz vede în această imagine o aluzie la dansul vesel al unei procesiuni culturale celebrând eliberarea sau nașterea. Imaginea nu este cu adevărat adaptată acestei reprezentări.⁵⁷⁸

Această prezentare a Zilei Domnului are scopul de a calma neliniștea celor buni. Judecata finală va restabili echilibrul. Ea are la bază principiul echității și restabilirii ordinii morale în lume. Potrivit acestui principiu fiecărei fapte îi corespunde în consecință o răsplată. De aceea încă din această viață cei buni tânjesc după răsplata bunătații lor amendând pedepsirea celor răi încă din această viață. Cum Dumnezeu nu voiește să forțeze liberul arbitru al omului, El lasă păcătosului șansa să se reabiliteze până la sfârșitul vieții. De aceea cu timpul s-a înregistrat acest dezechilibru între faptă și răsplată. La judecata finală Dumnezeu, răsplătind fiecărui după faptele sale, nu va mai permite ca ordinea morală să mai fie perturbată.

Maleahi aduce un progres sensibil în problema răsplătirii: el întrevide o soluție mai precisă decât cartea Iov. Pe de o parte dreptul nu rămâne în fața unui răspuns evaziv, care-l angajează la o nouă faptă de credință; pe de altă parte el are în vedere o soluție finală care nu este separată de viața veșnică. Cele două grupuri, dreptii și păcătoșii, puși față în față și judecați după faptele lor, constituie de fapt o primă schiță a judecății de la Matei cap. 25.⁵⁷⁹

Această reflexie este într-o perfectă armonie cu maniera lui Maleahi, păstor al comunității post-exilice, cuprinsă de dificultăți materiale și morale: el îi deschide o perspectivă pentru întărirea credinței și pentru menținerea speranței. Impulsul la înaintarea către desăvârșirea eshatologică rămâne foarte puternic în cartea lui Maleahi.

III.7.2. Profetul Ilie ca prevestitor al "Zilei Domnului"

Foarte puține personalități au influențat generațiile viitoare mai adânc decât Ilie Tesviteanul. Statutul său misterios (4 Regi 2, 11; Sirah 48, 9-12) a suscitat speculații la fel cum au fost comentate miracolele și originea sa. Citind cartea a patra a Regilor înțelegem că el este unul dintre cei doi oameni care au fost exceptați de Dumnezeu de la moarte. Cei mai mulți comentatori biblici au înțeles această hotărâre a lui Dumnezeu ca fiind o

⁵⁷⁸Theophane Chary, *op. cit.*, p.275

⁵⁷⁹*Ibidem*

răsplată pentru zelul său în a apăra legea lui Dumnezeu (3 Regi 19, 10-14)

580

Acest zel, asemenea celui al lui Fineas preotul (Numeri 25, 9-12) împreună cu sacrificiile pe care le-a oferit pe muntele Carmel (3 Regi 18, 20-40) au contribuit la identificarea lui Ilie ca fiind preot. Au existat discuții cu privire la ridicarea lui în viață la Dumnezeu asemenea lui Enoh, mulți fiind sceptici în această privință.⁵⁸¹

Cei mai mulți cercetători sunt sceptici în privința textului din Maleahi care atestă venirea lui Ilie ca înaintemergător al zilei Domnului. Mulți îl consideră un adaos care să rezolve tensiunea eshatologică a mesajului lui Maleahi. Dar cei mai credibili exegeți susțin autenticitatea acestui text, motiv pentru care vom încerca să explicăm și să lămurim rolul lui Ilie în acest peisaj eshatologic anunțat de Maleahi.

Unii cercetători corelează versetul final din Maleahi cu cel de la Maleahi 3, 1, încercând să identifice pe Maleahi cu mesagerul lui Dumnezeu care va restabili Legământul. Venirea subtilă a lui Iahve este precedată de venirea unui precursor (îngerul meu). Acest personaj eshatologic este cel care va pregăti poporul pentru venirea lui Iahve.

Pacea începe cu reconcilierea dintre generațiile lui Israel și aceasta prezintă și presupune intervenția divină a lui Dumnezeu: „Ilie va întoarce inimile părinților către fiilor și inimile copiilor către părinți, ca să nu vin și să lovesc țara cu blestem” (Maleahi 3, 24)⁵⁸²

În afară de porunca reconcilierii implicată de tema venirii Domnului, nu există nici un aspect care să ateste rolul lui Ilie în întoarcerea inimilor diferitelor generații către celelalte. S-a pus problema dacă totuși este vorba despre Ilie ca fiind profetul Legământului. În acest sens s-a purces la o dezbateră în aflarea acestui lucru. S-a mers pe ideea calităților lui Ilie din timpul vieții sale, care să se răsfrângă și în activitatea acestui profet al Legământului despre care vorbește Maleahi.

Într-adevăr a înviat un copil și l-a dat mamei sale (3 Regi 17, 17-24) dar nu a fost apreciat ca un înfăptuitor de pace (3 Regi 18, 17) unde Ahab i se adresa cu titulatura de „cel ce aduci nenorociri peste Israel”. Foarte mulți găsesc o asemănare între figura lui Ilie și cea alui Moise. Referința la Ilie ca

⁵⁸⁰ Lawrence Frizzell, *The prophet Elijah*, în S.I.D.I.C., vol. 17, no. 2, English Edition, 1984, p. 19

⁵⁸¹ *Ibidem*

⁵⁸² *Ibidem*, p. 20

profet asemenea lui Moise evocă profeția de la Deuteronom 18, 15-19, în care Moise spune: „*Prooroc din mijlocul tău și din frații tăi, ca și mine, îți va ridica Domnul Dumnezeul tău...*”.

Astfel, Moise este considerat primul dintre profeți iar Ilie ultimul. S-a pus problema dacă Ilie este profetul despre care vorbea Moise în profeția sa. Au existat unii exegeți biblici care au exprimat părerea că doar Ilie satisface acest statut de mare profet asemenea lui Moise. Criteriul pentru asemănarea dintre cei doi a fost magnitudinea operei fiecăruia și impactul ei asupra vieții poporului evreu.

În legătură cu această afirmație trebuie arătat că în textul deuteronomic amintit „*proorocul*” invocat a fost identificat încă din vechime și cu alte personaje biblice vechitamentare, precum Iosua sau Ieremia și că în general tradiția Bisericii noastre reține acest text ca fiind unul cu valoare mesianică, întrucât esența asemănării Mântuitorului cu Moise îl constituie încheierea unui Nou Legământ al omului cu Dumnezeu.⁵⁸³

Dincolo de această precizare este însă limpede că între Moise și Ilie există multe asemănări, care se cuvin evidențiate. Ca și Moise, și Ilie l-a întâlnit pe Dumnezeu pe Horeb; el a adus poporul lui Israel la muntele Carmel (3 Regi 18, 19) asemenea lui Moise care a adus poporul lui Israel la muntele Sinai (Ieșirea 19, 17); și el de asemenea a construit un altar din doisprezece pietre (3 Regi 18, 30) după modelul celui construit de Moise (Ieșirea 24, 4). Astfel, semnele pe care le-a făcut îl ridică pe el deasupra celorlalți profeți, așezându-l pe aceeași linie cu Moise.⁵⁸⁴ Egalitatea în cinstire a lui Moise și Ilie este confirmată și de momentul Schimbării la față, când îi găsim pe cei doi pe muntele Taborului alături de Mântuitorul, stând unul de-a dreapta și altul de-a stânga Lui (Matei 17; Marcu 9; Luca 9)

Credința în întoarcerea lui Ilie își are originea în tradiția biblică (4 Regi 2, 11) potrivit căreia profetul nu a murit și el trebuie să se întoarcă și să guste și el moartea înainte de venirea Domnului. Cum „*plata păcatului este moartea*” (Rom. 6, 23) și nu există om care să nu greșească și să păcătuiască, tot omul trebuie să moară ca să se împlinească dreptatea lui Dumnezeu. De

⁵⁸³ Pr. prof. Vladimir Prelipceanu, Pr.Prof. Nicolae Neaga, Pr. prof. Gh. Barna, Pr. prof. Mircea Chialda, *op. cit.* p. 158

⁵⁸⁴ David George Clark, *op. cit.*, p. 68-69

aceea Ilie este așteptat împreună cu Enoh, ca să guste moartea, căci și Enoch a fost înălțat cu trupul la cer fără să guste moartea.⁵⁸⁵

Alteori Ilie a fost asemănat cu Ioan Botezătorul, care va fi înaintemergătorul lui Mesia. Din cauza faptului că Ioan primise Duhul Sfânt el va fi instrumentul divin pentru pocăința multor evrei. El va precede pe Dumnezeu așa cum Ilie va reconcilia pe tatăl cu fiul și va îndrepta inimile fiilor către părinți. Ioan va avea un rol special nu atât de mult în a face pregătit drumul pentru Mesia, ci mai ales în a pregăti poporul prin pocăința în vederea primirii noului Legământ. Zelul prediciei sale este considerat a fi o reminiscență a lucrării lui Ilie.⁵⁸⁶

În tradiție, despre care va vorbi și Luca, Ilie va aduce poporul Israel înapoi către integritatea pe care o avea odinioară. Acest lucru implică o restaurarea interioară și exterioară. Pacea va veni peste popor numai dacă va lucra cu pocăința instrument necesar în receptarea mesajului profetic: *„va fi în așa fel încât oricine va rămâne după ce voi fi făcut toate cele pe care le-am spus va fi salvat și va vedea salvarea mea și sfârșitul lumii mele. Și ei vor vedea pe omul care a fost înălțat la cer care de la naștere nu a gustat moarte și inimile oamenilor se vor schimba și se vor transforma într-un spirit diferit”*.⁵⁸⁷

Privilegiul lui Enoh și Ilie, singurii scăpați de moarte, este o pregătire pentru transformarea pe care a văzut-o Iezechiel, unită intim cu experiența salvării lui Dumnezeu. Ridicarea cu trupul la cer a lui Ilie este conformă descrierii salvării lui Dumnezeu pe care a pregătit-o poporului Său. După judecata Sa oamenii vor fi înviați și cu trupurile, va fi „cer nou” și „pământ nou” și fenomenul „Ilie” nu va mai fi singular ci va deveni o certitudine a salvării lui Dumnezeu.⁵⁸⁸

Vicisitudinea istoriei și în special relația dintre iudei și Imperiul Roman are profunde efecte asupra generației israelite care a supraviețuit căderii Ierusalimului. Comunitatea a trebuit să facă considerabile adaptări vieții care a urmat distrugerii templului. În acest context israeliții aveau nevoie de asigurări că această situație nu va continua tot timpul, căci se simțeau improprii în propria lor țară și în propriile lor tradiții

⁵⁸⁵ *Ibidem*, p. 64

⁵⁸⁶ Raymond E. Brown, *The birth of the Messiah*, Garden City, Doubleday, 1979, p. 278.

⁵⁸⁷ Translation of B.M. Metzger in *The Old Testament Pseudepigrapha* (Ed. James H. Charlesworth) Garden City: Doubleday, 1983, p. 535 apud Lawrence Frizzel, *art. cit.*, p. 21

⁵⁸⁸ Lawrence Frizzel, *art. cit.*, p. 21

În timpurile mai vechi această restaurare a fost înțeleasă de unii în așa fel că ea însemna că Ilie va eradica nelegiuirea din Israel și va aduce pe toți evreii adevărați înapoi la unirea cu poporul lui Dumnezeu. Astfel iată ce-i relatează Rabbi Joshua: „am primit de la Rabban Johanan Ben Zakkai, care a auzit de la profesorul său, și profesorul său de la profesorul său o tradiție legală atribuită lui Moise pe Sinai, că Ilie nu va veni să pronunțe și să proclame mizeria sau curătenia, să îndepărteze sau să aducă apropierea, ci să îndepărteze pe aceia care au fost aduși la reconciliere cu forța și va face pace în lume așa cum este spus: *îl voi trimite vouă pe profetul Ilie*” (Maleahi 3, 23-24).⁵⁸⁹

Aceasta înseamnă că, potrivit unor tradiții iudaice, precedându-l pe Mesia, Ilie va avea un rol special în a decide legitimitatea acelor care, dorind să revină în Israel, ar putea pretinde descendența lor din unul din triburile pierdute. În tradițiile iudaice este o tendință să lege persoanele diferitelor generații care posedă caracteristici similare. Este demn de reținut că teme din Maleahi studiate arată similarități între Finees și Ilie prezentându-le ca fiind semne ale funcționării preoției viitoare a lui Ilie în relație cu legământul levitic. (Numeri 25, 12-13).⁵⁹⁰

În afara Noului Testament, o aluzie la Ilie ca înaintemergător a lui Mesia o găsim la Iustin Martirul, în dialogul său cu iudeul Trifon. Iudeul Trifon explică că Mesia nu este știut, nici măcar cunoscut în identitatea sa până când nu va veni Ilie ca să-i pregătească calea și să se manifeste către noi toți.⁵⁹¹

Un alt părinte bisericesc care a vorbit în acest sens a fost Fericitul Ieronim. Acesta spunea că: „după Moise, a cărui porunci am crezut că trebuie ținute în mod spiritual, Maleahi spune că Ilie va fi trimis; Moise semnifică legea și Ilie profeția așa cum Avraam a spus cu siguranță unui om bogat în purpură: *îl au pe Moise și pe profeți: să-i asculte pe ei* (Luca 16, 28)...Dumnezeu trimite în Ilie (care înseamnă Dumnezeul meu), care este din orașul Tesba (care înseamnă transformare și pocăință) întregul corp al profeților care întorc inimile părinților către copii, Avraam, Isaac și Iacob și toți patriarhii, ai căror descendenți cred în Dumnezeu Salvatorul. Sau „inimile părinților către copii” înseamnă inima lui Dumnezeu către toți care vor accepta spiritul adopției și „inimile copiilor către părinți” atât evrei cât și creștini care acum nu se înțeleg unii cu alții vor adopta creștinismul ca religie a copilului către tatăl Dumnezeu. Dacă oricum, Ilie nu

⁵⁸⁹ Mishnah Eduyoth VIII apud Lawrence Frizzell, *art. cit.*, p. 22

⁵⁹⁰ *Ibidem*, p. 23

⁵⁹¹ Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *op. cit.*, p. 131

întoarce inimile părinților către copii înainte de marea și înfricoșătoarea zi în care va veni Dumnezeu să judece... adevărata și dreapta judecată va lovi nu cerul, nu pe cei care cred, ci pământul cu blestem și pe aceia care sunt legați prin gânduri de cele pământene. Iudeii și ereticii iudaizanti cred că Ilie va veni înainte de ziua judecării ca să restaureze toate lucrurile.”⁵⁹²

Fericitul Augustin dedică un capitol pasajului din Maleahi, în care explică cu emfază lucrarea lui Ilie în convertirea iudeilor: „Înțelesul cuvintelor „va întoarce inimile părinților către copii” înseamnă că iudeii vor interpreta Legea la fel ca și părinții lor, profeții inclusiv Moise. Și „inimile copiilor către părinți” când copiii vor împărtăși punctele de vedere ale părinților. Încă unul și mai atractiv sens este că Ilie va întoarce inima lui Dumnezeu, Tatăl, către copii, poporul Israel și va învăța pe copii să-i iubească pe părinți (pe Dumnezeu)”⁵⁹³

Titlul pe care i l-a acordat Ahab lui Ilie „cel ce aduci nenorociri peste Israel” (I Regi 18, 17) derivă de la identificarea regelui ca întruchipare a poporului Israel. Ilie era tulburător doar pentru acei care erau necredincioși Legământului. Mai târziu Ahab l-a numit „dușmanule” (3 Regi 21, 20) pentru că profetul continua să se opună idolatriei și in justiției promovate de rege. Ilie putea pretinde că era foarte zelos pentru Dumnezeu Legământului.⁵⁹⁴

În ordinea politică pacea este cel mai adesea realizată prin compromisuri și rezultatul situației este adesea definit „co-existență”. Ilie ne aduce aminte că pacea, care este darul lui Dumnezeu, trebuie păstrată în credință și fidelitate, un avertisment care certifică că principiile nu pot fi neglijate. La Dumnezeu nu este loc de compromis, de aceea Ilie militează cu atâta înverșunare și zel la fidelitatea față de Legământul lui Dumnezeu. deoarece israeliții îl trădaseră pe acesta.

⁵⁹² Fer. Ieronim, *op.cit.*, p. 491.

⁵⁹³ Henry Bettenson's translation in *Augustine: City of God*, p. 957. apud Lawrence Frizzell, *op. cit.*, p. 24

⁵⁹⁴ Lawrence Frizzell, *art. cit.*, p. 24

IV. PROFETUL MALEAHI IN NOUL TESTAMENT, ÎN SCRIERILE PATRISTICE, ÎN UZUL LITURGIC ȘI ÎN MANUSCRISELE DE LA QUMRAN

IV.1. Profetul Maleahi in Noul Testament

Noul Testament nu menționează numele profetului Maleahi, însă există câteva citări și aluzii la cartea sa, pe care le vom arăta în cele ce urmează:

1) Romani 9, 13: „Pe Iacov l-am iubit iar pe Isav l-am urât”

Maleahi 1, 2-3: „...ș am iubit pe Iacob și pe Isav l-am urât”

Sfântul Apostol Pavel citează evident din Maleahi, vorbind despre alegerea lui Israel de către Dumnezeu și despre Israelul cel adevărat. Spunând ca nu toți urmașii după trup ai lui Avraam sunt și moștenitori ai promisiunilor făcute acestuia, Apostolul se referă la faptul că Avraam a mai avut și alți descendenți trupești, dar nu toți aceștia au fost purtători ai descoperirilor date de Dumnezeu. Dumnezeu a iubit pe Iacob, însă nu în mod arbitrar, căci în atotștiința Lui știe cine-l merită favoarea și cine nu. El nu face nedreptate. Nedreptate ar fi fost doar atunci când ar fi preferat pe cel rău celui bun.

2) Luca 6, 46: „Si pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne și nu faceți ce vă spun?”

Maleahi 1,6: „...iar dacă Eu sunt Părinte, unde este cinstea Mea, iar dacă stăpânii sunt Eu, unde este teama de Mine?...”

Este posibil să avem de-a face cu o aluzie la textul lui Malehi. În varianta lucanica a Predicii de pe Munte, Mântuitorul muștră aici pe acei fățarnici care invoca, în caz de nevoie, cu multă ușurință numele Domnului, însă în realitate nu duc o existență conformă cu poruncile Sale, ceea ce înseamnă lipsa respectului și a cinstei ce I se cuvin. Aceeași lipsă de considerație față de Dumnezeu o înfierează și Maleahi în 1, 6.

3) Unii autori socotesc că expresia „masa Domnului” prezentă la 1 Corinteni 10, 21, poate fi socotită drept o aluzie la Maleahi 1, 7, 12, unde ea este de asemenea prezentă. Dincolo de sensul diferit pe care „masa Domnului” îl are în cele două texte invocate, afirmația are la bază

corespondența între Noul Testament și Septuaginta (*trapezes kiriou/trapeza kiriou*), cât și contextul legat de pângărirea rituală.⁵⁹⁵

4) În Mat. 23, 3 s-ar putea întrededca o aluzie la Mal. 2, 7-8, cu toate că în acest caz nu se poate vorbi de nici un fel de o corespondență lexicală între Septuaginta și Noul Testament. Aluzia ar avea la bază numai aparentele similarități tematice între preoțimea coruptă și degradată moral, care în timpul lui Maleahi nu mai era far călăuzitor pentru popor, ci mai degrabă piatră de sminteală, și fariseu din zilele lui Iisus.⁵⁹⁶

5) 1 Corinteni 8, 6: „...pentru noi, este un singur Dumnezeu Tatăl, din Care sunt toate și noi întru El...”

Maleahi 2, 10: „Oare nu este un singur părinte pentru toți, sau nu un Dumnezeu ne-a creat?”

Aici Sfântul Apostol Pavel citează cuvintele lui Maleahi, făcând o inversiune a calităților de Părinte și Creator ale lui Dumnezeu. În vreme ce Maleahi 2, 10 ar putea fi o referire la Avraam ca patriarh al lui Israel⁵⁹⁷, folosirea verbului „bara” (בָּרָא), ar sugera intenția profetului de a-L arăta pe Dumnezeu ca Părinte, de vreme ce El este creatorul omenirii (Facerea 1, 27) și al lui Israel (Isaia 43, 1, 17, 15). Atât Maleahi cât și Sfântul Pavel înțeleg pe Dumnezeu ca Părinte, în sensul unei comunități a credincioșilor care Îi recunoaște această calitate, modul în care o fac fiind diferit prin aceea că profetul uzează de întrebarea retorică, iar Apostolul folosește maniera declarativă.⁵⁹⁸

6) Matei 11, 3 și Luca 7, 19 pot fi socotite drept aluzii la identitatea „îngerului” de la Maleahi 3, 1, în forma unei întrebări adresate lui Iisus de către trimișii lui Ioan Botezătorul. Răspunzând la o întrebare similară, generată de percepția unei competiții între botezul său și cel al lui Iisus, Ioan negase că ar fi Mesia, dar afirmase că el este trimis pentru a pregăti calea Aceluia.

Matei 11, 10, Marcu 1, 2 și Luca 7, 27, texte paralele aproape identice, constituie citări directe din Maleahi 3, 1 și atât Septuaginta, cât și Noul Testament, urmează forma textului masoretic, inclusiv redarea literală a idomului „*λεραναγ*” - „Προ προσλοπ μου.”⁵⁹⁹

⁵⁹⁵ A. Hill, *op. cit.*, p. 85.

⁵⁹⁶ *Ibidem*.

⁵⁹⁷ Joyce Baldwin, *op. cit.*, p. 237.

⁵⁹⁸ A. Hill, *op. cit.*, p. 85.

⁵⁹⁹ *Ibidem.*, p. 86.

Keil vede o corelație între Maleahi 3, 1 și leșirea 23, 20, notând ca ingerul cu însărcinări divine, care apare în fiecare din cele două texte are funcție profetică similară.⁶⁰⁰

Între exegeți occidentali mai noi Kaiser⁶⁰¹, R.L. Smith⁶⁰² și Glazier-McDonald⁶⁰³ fac comentarii detaliate asupra relației dintre cele două pasaje. Astfel, în vreme ce discuția se poartă în jurul identificării în Maleahi 3, 1 a două figuri eshatologice, „îngerul” și „îngerul legământului”, natura sarcinilor cu caracter pregătitor ale „înaintemergătorilor” menționați la Ieș. 23, 20 și Mal. 3, 1 sunt în mare măsură aceleași. Ambii au însărcinarea de a face cunoscute lui Israel prevederile Torei și de a combate nerespectarea Legământului de către îndărătnicul popor al Domnului.

7) Apocaipsa 6, 17: „Că a venit ziua cea mare a mâniei lor și cine are putere ca să stea pe loc?”

Maleahi 3, 2: „Și cine suportă ca să vină ziua Lui și cine este cel ce va sta la vederea Lui?”

Ambele texte fac referire la „Ziua Domnului” și la incapacitatea muritorilor de a face față judecății divine.

8) I Petru 1, 7: „Pentru că credința voastră încercată, mult mai de preț de cât aurul cel pieritor, dar lămurit prin foc...”

Maleahi 3, 3: „Și se va așeza ca să lămurească și să curețe argintul; El va curăța pe fiii lui Levi și îi va purifica întocmai ca aurul și ca argintul, și vor fi lui Iahve cei ce aduc jertfa nesângeroasă întru dreptate”

Cele două texte împărtășesc ideea „purificării prin foc” a celor dreți.

9) Luca 1, 78: „...Prin milostivirea milei Dumnezeuului nostru, cu care ne-a cercetat pe noi Răsăritul cel de sus...”

Maleahi 3, 20: „Și va răsări vouă, care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății vă va vindeca cu aripile lui, iar voi veți ieși și veți zburda precum vițeei de îngrășat din grajd.”

Textul de la Luca se leagă de Maleahi 3, 20 prin ideea eshatologică a revărsării luminii solare, ca simbol al unui alt început, al unei noi perspective în planul de mântuire al lui Israel.⁶⁰⁴

10) Matei 11, 14: „Și dacă voiți să înțelegeți, el este Ilie cel ce va să vină”.

⁶⁰⁰ Keil, *op.cit.*, p. 458.

⁶⁰¹ W.C. Kaiser, *Malachi: God's Unchanging Love*, Grand Rapids, Baker, 1984, p. 83.

⁶⁰² Ralph Smith, *op.cit.*, p. 329.

⁶⁰³ Glazier-McDonald, *Malachi the divine Messenger...*, pp. 130-131.

⁶⁰⁴ A. Hill, *op. cit.*, p. 87.

Matei 17, 10-12: „Și ucenicii L-au întrebat, zicând: Pentru ce dar zic cărturarii că trebuie să trimă Ilie? Iar El răspunzând a zis: Ilie, într-adevăr va veni și va așeza la loc toate. Eu însă vă spun vouă că Ilie a și venit...”

Marcu 9, 11-13: „...Ilie a și venit...”

Maleahi 3, 23: „Iată Eu trimit vouă pe Ilie profetul, înainte de a veni ziua Domnului, cea mare și înfricoșătoare.”

În aceste versete, potrivit evangheliștilor, Iisus îl arată pe Ioan Botezătorul drept cel în persoana căruia s-ar fi împlinit profetia lui Maleahi despre venirea lui Ilie ca „Înaintemergător” al Domnului.

11) Luca 1, 17: „Și va merge înaintea Lui cu dulul și cu puterea lui Ilie, ca să întoarcă inimile părinților spre copii și pe cei neascultători la înțelepciunea drepților...”

Maleahi 3, 23-24: „Iată Eu trimit vouă pe Ilie profetul, înainte de a veni ziua Domnului, cea mare și înfricoșătoare. Și El va întoarce inima părinților către fii și inima copiilor către părinții lor, ca să nu vin și să lovesc țara cu blestem”.

Relația dintre aceste două versete are la bază tot persoana profetului Ilie, evanghelistul Luca citând din Mal. 3, 23-24, cu referire la Sf. Ioan Botezătorul; intrucât misiunea lui Ilie era una a reconcilierii, aceasta fiind și esența mesajului predicatorial al Sf. Ioan Botezătorul (cf. Luca 1, 17).

În 3, 24b Septuaginta diferă de textul masoretic, citind „și inima omului către aproapele său”, probabil sub influența idealurilor elenistice precum pacea universală și frățietatea între oameni,⁶⁰⁵ iar Noul Testament adaugă față de ambele, „și pe cei neascultători la înțelepciunea drepților”.

Dincolo de restaurarea relației părinte-copil și de încetarea disensiunilor familiale, adaosul de la Luca surprinde intenția lui Maleahi, în aceea că profetul, la fel ca și omologul său Ioan Botezătorul, lansează către „generația rebelă contemporană un apel la armonie religioasă cu drepții vrenurilor trecute... pentru a reuni și consolida Israelul pe baza credinței strămoșilor”.⁶⁰⁶

IV.2. Cartea profetului Maleahi în scrierile patristice

Încă din primul veac creștin unele pasaje ale profeției lui Maleahi au intrat în atenția Sfinților Părinți, care s-au folosit de variate aspecte ale

⁶⁰⁵ A. Hill, *op. cit.*, p. 88.

⁶⁰⁶ N. Geldenhuis, *Commentary on the Gospel of Luke*. New International Commentary on the New Testament. Grand Rapids: Eerdmans, 1951, p. 66 apud A. Hill, *op. cit.*, p. 88.

profeției, pentru a-și fundamenta teologia, în vreme ce altele nu s-au regăsit în scrierile patristice.

Un prim pasaj întâlnit mai frecvent în operele Sfinților Părinți și ale scriitorilor bisericești este Maleahi 1, 2-5, care aduce în atenție problema alegerii lui Dumnezeu. La el face referire și Sfântul Apostol Pavel și totodată este folosit de către Fericitul Augustin ca argument în sprijinul așa-numitei teologii a justificării.

De departe cel mai des citat și în același timp consistent interpretat verset din profeție este 1, 11, pe care aproape fără excepție cugetarea patristică îl leagă de anunțarea jertfei Euharistice. Se poate observa o anumită creștere gradată în tâlcuirea acestui verset, o dată cu elaborarea în timp a unei teologii a jertfei Euharistice.

Anunțând trecerea la un nou legământ, cartea profetului Maleahi are în centru jertfa Euharistică, prezentă în mai toate scrierile Sfinților Părinți. Astfel, exegeți patristici precum Chiril al Alexandriei și Teodoret al Cirului, au dedicat comentarii întregi acestei teme din cartea lui Maleahi, în primul rând pentru a scoate în evidență deosebirea celor două tipuri de jertfă dar și pentru a arăta că preoția acestei jertfe trebuie să fie superioară.

Însemnătatea hristologică a cărții lui Maleahi a fost la rândul ei evidențiată de Sfinții Părinți, care argumentau cu textul din Maleahi 3, 1 importanța venirii lui Hristos. Dumnezeu dorind să încheie un nou legământ cu oamenii, trebuia să vină în maximă apropiere de ei, iar acest legământ fiind voia lui Dumnezeu, Cel ce avea să-l îndeplinească era numit înger, care era cunoscut ca cel ce împlinea voia lui Dumnezeu. De aceea Hristos este numit de Sfinții Părinți ca Îngerul Legământului, pentru că El este Cel care va împlini legământul.

Prin paralela Ilie-Ioan Botezătorul și prin numirea celui dintâi ca al doilea „înaintemergător” al lui Hristos, Sfinții Părinți au întregit tabloul esahatologic cu accente apocaliptice, ilustrat de ultimul capitol al cărții lui Maleahi.

Cei mai mulți Sfinți Părinți au văzut în imaginea de la Maleahi 3, 20 pe Hristos, care era profețit ca prin venirea Sa, să aducă harul mântuirii oamenilor, precum soarele aduce razele sale binefăcătoare peste oamenii în fiecare zi. Pentru a scoate în evidență acest aspect, s-au folosit de analogii, care să arate eficacitatea spirituală a acestui Soare.⁶⁰⁷

⁶⁰⁷ Origen, *Omilii la cartea Numeri*, p. 235-236

Pe lângă aceste aspecte mai însemnate ale mesajului lui Maleahi, prezente în scrierile patristice, Sfinții Părinți citează numeroase alte versete sau expresii ale profetului în vederea ilustrării diverselor idei prezentate în operele lor, ca de exemplu 3, 6, citat uneori ca argument al neschimbabilității lui Dumnezeu, sau versetele legate de venirea zilei Domnului, care va fi precedată de apariția profetului Ilie, în contextul unor evocări eshatologice ⁶⁰⁸

IV.3. Cartea profetului Maleahi în uzul liturgic

IV.3.1. În cultul mozaic

Practica lecturării unor pasaje din Biblia ebraică în cadrul serviciului divin al singogii este o tradiție foarte veche. Ciclul anual al citirilor începe în Sabatul de după festivalul de Sukkot și este încheiat în ultima zi a acestui festival (*Simhat Torah*).

Tora sau Pentateuhul este împărțit în 54 de părți, Sedarim, uneori fiind citite câte două într-o sâmbătă, pentru a completa citirea într-un an. Pericopa corespunzătoare din Profeți care completa citirea săptămânală a Torei purta numele de „*haftara*” ⁶⁰⁹ Două fragmente din cartea Maleahi sunt incluse în aceste citiri din Profeți: Maleahi 1, 1-2, 6, citită împreună cu Facerea 25, 19-28, 9 în cadrul Haftarat Toledot și Maleahi 3, 4-2, citită împreună cu pericopa săptămânală obișnuită a Sâmbetei, alcătuind Haftarat Shabbat Haggadol sau „*Sâmbăta Mare*”, precedând Paștele iudaic. Conexiunea literară în cadrul Haftarat Toledot, între Facerea 25, 19-28, 9 și Maleahi 1, 1-2, 6 se bazează în special pe evocarea figurilor patriarhilor Iacov și Isav (Maleahi 1, 2-4). ⁶¹⁰

Hirsch a catalogat relația dintre cele două texte ca „*principiul Isav*” - cultivarea forței ca mijloc de a cuceri lumea - în contrast cu „*principiul Iacov*” - principiul vieții fundamentate pe dreptatea divină și iubire în spiritul Legii. ⁶¹¹

⁶⁰⁸ John O'Keefe menționează faptul că versetele 2,10 și 3, 6 sunt citate adesea în cazul controversei ariene (op.cit., p. 104)

⁶⁰⁹ A. Hill, op. cit., p. 89

⁶¹⁰ *Ibidem*

⁶¹¹ M. Hirsch, *The Haphtoroth*. Trans. I. Levy, Honig and Soons, London, 1966, pp. 47-48

Citirea lui Maleahi 3, 4-24 în sâmbăta dinaintea Paștelui, în special 3, 23 reamintește că darea Legii lui Moise pe Sinai a constituit un adevărat suflu vital pentru Israel și slujește ca „cea mai completă uniformitate a istoriei lui Israel - regizată de către Dumnezeu - de la începuturile ei către scopul final, în viitorul îndepărtat.”⁶¹²

În slujba de Paște nu sunt folosite pasaje din profeția lui Maleahi, însă există un loc în care este invocat numele profetului Ilie, în cadrul unei ceremonii de sfințire a vinului, în legătură cu textul de la Maleahi 3, 23.⁶¹³

IV.3.2. În creștinism

a. Tradiția romano-catolică

În tradiția romano-catolică există un ciclu de doi ani de citire a pasajelor scripturistice în cadrul slujbelor zilnice. Între aceste citiri se încadrează și două pasaje din Maleahi: Maleahi 1, 14 și Maleahi 2, 13-16, în săptămâna a optsprezecea din anul al doilea. În plus Maleahi 3, 1-3 și 3, 23-24 sunt citite și în cadrul uneia din slujbele premergătoare Crăciunului pe 23 decembrie, iar Maleahi 3, 1-4 se citește și la 2 februarie de sărbătoarea Întâmpinării Domnului. Conform *The New Roman Catholic Lectionary* (1969), Maleahi 3, 1-4 este citit de Întâmpinarea Domnului, în vreme ce Maleahi 3, 1-4-2, 2, 8-10 și 3, 19-20 sunt ordonate spre citire în a 31 sâmbătă a primului an și în Duminica a 33-a a anului al treilea al lectionariului.⁶¹⁴

b. Tradiția protestantă

În cele mai multe din tradițiile liturgice protestante, cartea Maleahi este asociată cu Ciclu Adventului (perioada premergătoare Crăciunului) și cu Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul. La luterani de exemplu, Maleahi 3, 19-24 se lecturează în a doua Duminică a Adventului, Maleahi 3, 16-18 pe 1 mai, și legată tot de Sfântul Ioan și Maleahi 3, 22-24 pe 24 iunie.

Prezbiterienii americani și cei scoțieni, cu unele diferențe folosesc de asemenea texte din Maleahi, ca și metodistii, care au încadrat Maleahi 1, 11 în textul slujbei Epifaniei. Cele mai extinse citiri din Maleahi le au anglicanii, în perioada Adventului, dar și cu prilejul altor sărbători.⁶¹⁵

⁶¹² *Ibidem*, p. 568

⁶¹³ A. Hill, *op. cit.*, p. 90

⁶¹⁴ A. Hill, *op. cit.*, p. 90

⁶¹⁵ *Ibidem*

c. Tradiția ortodoxă

În cărțile de cult ortodoxe nu există rânduite spre citire pasaje din profeția lui Maleahi. Biserica noastră consacră însă acestui profet o zi anuală de prăznuire la 3 ianuarie. Deși nu sunt prevăzute citiri din cartea profetului totuși, cum este firesc, numeroase cântări din Mineiul pe 3 ianuarie pomenesc numele lui Maleahi, legându-l de împlinirea proorociilor sale în persoana Mântuitorului, Soarele Dreptății:

„Te bucuri, acum fericite Maleahi însuflatule de Dumnezeu văzând că proorociile tale s-au împlinit întocmai. Răsărit-a Soarele Dreptății cel duhovnicesc, purtând vindecare pe aripi, precum ai proorocit, de Dumnezeu însuflate”.⁶¹⁶

De altfel, expresia *Soarele Dreptății*, apare, pe lângă Minei și în alte cărți de ritual în nenumărate texte liturgice precum: *troparul Nașterii Domnului*⁶¹⁷, *Acatistul Domnului nostru Iisus Hristos*⁶¹⁸, *Prohodul Domnului*⁶¹⁹ etc.

Aluzii la textul profeției lui Maleahi pot fi recunoscute și în texte liturgice precum cele legate de sărbătorile Sfântului Ioan Botezătorul⁶²⁰, ca Înaintemergătorul Domnului (Maleahi 3, 1) și Sfântului Prooroc Ilie⁶²¹, personaje vechi testamentare menționate în textul cărții lui Maleahi.

Unele liturghii, ca aceea a Sfântului Marcu sau liturghia coșților iacobiti, folosesc Maleahi 1, 11 în diverse momente, iar rugăciunile ritului sirian fac referire la Maleahi 2, 5.⁶²²

IV.4. Cartea profetului Maleahi în manuscrisele de la Qumran

Descoperire de primă mărime a secolului XX, manuscrisele de la Qumran, în vecinătatea Mării Moarte, au revoluționat cercetarea biblică și postbiblică, deschizând noi căi pentru aprecierea cu sporită obiectivitate a

⁶¹⁶ Mineiul pe ianuarie, ed.V, E.I.B.M.B.O.R., București, p. 50

⁶¹⁷ Liturghier, E.I.B.M.B.O.R., București, 1995, p. 344

⁶¹⁸ *Acatistier*, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 1994, p. 20

⁶¹⁹ *Prohodul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului, 1995, p. 19

⁶²⁰ *Mineiul pe ianuarie*, p. 157

⁶²¹ „Cel ce a fost înger în trup, temelul proorociilor, al doilea înaintemergător al venirii lui Hristos...”

(*Mineiul pe iulie*, Ediția a V-a, E.I.B.M.B.O.R., 1984, p. 217)

⁶²² A. Hill, *op. cit.*, p. 91

vechimmii textelor Sfintei Scripturi, ajungând să reprezinte cele mai importante documente pentru critica textuală, istoria canonului biblic și filologia sacră a Vechiului Testament.⁶²³

Cercetările efectuate asupra sulurilor de piele, foi de aramă sau papirus⁶²⁴ descoperite în unsprezece grote situate în trei locații, Kirbet Qumran, Wadi Muraba'at și Kirbet Mird, au dat la iveală atât manuscrise proprii ale comunității religioase eseniene care a avut cartierul general în apropierea Mării Moarte, dar și manuscrise redactate de membrii acestei comunități prin copierea cărților Bibliei ebraice.⁶²⁵ Astfel s-a constatat descoperirea de manuscrise integrale sau fragmente aparținând tuturor cărților Vechiului Testament, excepție făcând cartea Estera.

Pentru studiul cărții profetului Maleahi importanță prezintă grota a 4-a (4Q), în care printre multe alte manuscrise ebraice, dar și grecești, s-au descoperit și unele conținând scrierile profetilor mici.

Unul dintre manuscrisele din această grota, codificat de Russel Fuller ca 4QXIIa, constând din douăzeci și unu de fragmente, este parte dintr-un manuscris conținând scrierile profetilor mici. 4QXIIa cuprinde alături de părți din cartea profetului Iona și o parte din textul profeției lui Maleahi, de la 2,10 și până la sfârșitul cărții. Manuscrisul, care datează de pe la jumătatea secolului al doilea î.d.Hr. (cca.150-125), prezintă importanță sub cel puțin două aspecte: în primul rând pentru că este unul dintre puținele manuscrise de la Qumran scrise într-o scriere semicursivă, specifică perioadei hasmoneice timpurii, apoi pentru ordinea profetilor, una deosebită prin faptul că Iona este așezat după Maleahi. Fuller concluzionează că manuscrisul este „un martor important și de încredere” pentru textul cărții Maleahi, stimulând discuții asupra textului, dar și asupra problematicei tratate.⁶²⁶

Alte mențiuni așează profeția lui Maleahi în manuscrisele codificate sub numele 4Q76 și 4Q78.

Intr-o comunicare din 2004, cu titlul „Qumran Commentaries in Graeco-Roman Context”, Marius Bockmuehl, de la Universitatea din

⁶²³ Preot Prof. Dr. Dumitru Abrudan și Preot Prof. Dr. Emilian Cornișescu, *op.cit.*, p.36

⁶²⁴ Athanase Negoiță, *Manuscrisele eseniene de la Marea Moartă*, Ed. Științifică, București, 1993, p.22

⁶²⁵ *Ibidem*, p.23

⁶²⁶ Russel Fuller, *Text-critical problems in Malachi 2,10-16*, JBL 110/1 (1991), pp.47-57

Cambridge, vorbește de existența a doua posibile fragmente de comentarii la Maleahi: un comentariu la Maleahi 1,14, numit „Comentariul la Maleahi A” (5Q10), dublat de „Comentariul la Maleahi B” (4Q253a), ambele prea scurte pentru a putea constitui punctul de plecare al unor ulterioare cercetări mai aprofundate.⁶²⁷

Tot în legătură cu comunitatea qumranită se cuvine să mai amintim două aspecte, de altfel menționate în comentariu. În primul rând ar fi remarca lui Geza Vermes⁶²⁸ cu privire la folosirea lui Maleahi 1,10 de către esenieni în justificarea respingerii cultului de la Templul din Ierusalim, apoi comparația pe care T. C. Vriezen⁶²⁹, în comentariul său la Mal.1,11 o face între profet și viețuitorii comunității qumranite găsind atât asemănări, cât și deosebiri, și concluzionând că în mesajul profetic al lui Maleahi se simte apropierea Evangheliei.

⁶²⁷ Textul comunicării este postat pe Internet la adresa: <http://orion.mscc.huji.ac.il/symposiums/9th/papers/Bockmuehl?paper.pdf>.

⁶²⁸ A se vedea nota 185

⁶²⁹ A se vedea comentariul la versetul 1,11 și nota 2o5

V. CONSIDERAȚII FINALE - PROFETUL MALEAHI, CONTEMPORANUL NOSTRU

Cred că puține pagini din Vechiul Testament tratează o arie de probleme, care într-o atât de mare măsură să aibă atingere cu realitatea zilelor noastre.

Trist de spus, dar atitudinea Israelului antic este la fel cu cea a lumii moderne. Incapabil să aprecieze numeroasele acte de iubire înfăptuite de Dumnezeu cu el pe întreg parcursul istoriei sale, Israel cere permanent dovezi ale acestei iubiri (Maleahi 1,2). Tabloul ne este parcă familiar, dacă ne gândim cât de tentați suntem să cerem socoteală lui Dumnezeu pentru lucrurile rele care ni se întâmplă uneori, neavând capacitatea de a înțelege minunile pe care în multe rânduri Dumnezeu le săvârșește cu noi, sau pe aceea de a vedea în lucrurile bune din viața noastră acțiunea Proniei Sale și expresia milei și a iubirii pe care le revarsă peste noi.

Aproape tot timpul avem și noi, la mii de ani după ce Maleahi și-a împlinit misiunea, aceeași atitudine de copil răsfățat, îndărătnic și nerecunoscător pe care o manifestau contemporanii profetului - poporul ales al lui Dumnezeu. Și dacă în acele vremuri frământate Israel a nesocotit alegerea lui Dumnezeu, cum vom izbuti noi astăzi, în mijlocul unei crize spirituale fără precedent, să ne legitimăm calitatea de nou popor ales al Domnului, de fii ai Săi după har? Reușim oare mai mult decât conașionarii profetului să prețuim alegerea pe care Părintele cerească a făcut-o cu noi, a cărei supremă dovadă este jertfa pe crucea Golgotei a Însuși Fiului Său?

La o analiză sumară a realității prezente, prin prisma scrierilor profetului, ne încercăm un sentiment de amărăciune constatând cu ușurință repere ale unei crize morale generalizate, similare cu cele descrise de Maleahi în cartea sa.

În vremurile scandalurilor politice de astăzi se poate vedea blestemul liderilor care trădează încrederea publică, întrucât pentru cei mai mulți dintre ei cinstea, corectitudinea, respectul față de semenii, ca să nu mai vorbim de credință sau de prețuirea valorilor creștine sunt simpli termeni ce fac parte din vocabularul campaniilor electorale.

Primum pasivi cum tavalugul secularizarii se rostogolește peste noi, cum, cu fiecare zi care se scurge, Dumnezeu este mai mult un slogan decât o realitate. Cu atât mai dureroase sunt aceste lucruri, cu cât o mare parte din vină, poate cea mai mare, o poartă, ca și în vremea lui Maleahi, slujitorii bisericești.

Este un adevăr axiomatic faptul că puritatea spirituală a unui popor și sănătatea lui morală sunt direct proporționale cu vrednicia liderilor săi spirituali. Intocmai ca în evul profetului, unii dintre aceștia sunt atât de căsătoriți cu lumea, încât, nesocotindu-și menirea de mesageri ai învățăturii divine, abdică de la statutul de luminători ai poporului, lăsând impresia că nici măcar nu mai iau în calcul posibilitatea venirii lui Hristos. Pentru unii dintre ei împlinirea acelor îndatoriri ilustrate de profet ca făcând parte din legământul levitic, care în bună măsură au valabilitate și astăzi, nu constituie decât cel mult subiectul unor întruniri bisericești la diferite nivele, sau al unor predici.

Potricnirea de la Lege pe care Maleahi o evidențiază în 2, 8 ca fiind o consecință a abaterii în slujirea preoțească se poate traduce în sminteală. Și știm prea bine ce recomandă Mântuitorul celor ce se fac altora sminteală (Matei 18, 6).

Ca un corolar al acestei stări de criză la nivel de lideri, fie ei religioși sau politici, poporul, la rândul său se găsește într-o stare de degrișoladă și confuzie morală, într-o înfometată căutare de repere după care să se ghideze în împlinirea aspirațiilor sale religioase, sau a nevoilor de natură socială. Pe când contemporanii lui Maleahi și-au căutat refugiul în închinarea la dumnezei străini, mulți dintre creștinii zilelor noastre, în special tineri, isi caută împlinirea în afara Bisericii-mame încercând tot felul de noi experiențe religioase de care sunt atrași pe diverse căi. Iar dacă profetul vorbește în termeni critici la adresa celor ce desconsiderau instituția familiei, socotind că răbdarea lui Dumnezeu se va fi epuizat pe măsură ce va fi văzut eșecul căsătoriilor și lipsa de interes față de lucrarea Sa, cu atât mai îngrijorați se cuvine să fim astăzi, când se legiferează concubinajul ca alternativă la Taina căsătoriei, când în unele țări sunt permise căsătoriile între homosexuali și chiar înfierea de copii de către astfel de cupluri, când într-un fel sau altul, în mod legalizat, este călcată în picioare morala creștină și se lovește fățiș la temelia Bisericii.

Sufocată de dovezi acuzatoare, lumea nu se poate bucura de invitația binevoitoare a lui Dumnezeu, care, prin Maleahi, are valabilitate și

astăzi. Dumnezeu, care l-a îndemnat pe Israel să se întoarcă la El, promite putere celor ce se vor teme și vor crede în El. Cei care vor lua cuvântul Lui în serios și îi vor împlini poruncile pot primi un potop de binecuvântare și pot aștepta cu nerăbdare, plini de încredere și bucurie venirea lui Hristos. Lumea necredincioasă va simți teribila judecată a Zilei Domnului, însă cei ce-L slujesc cu adevărat vor triumfa întru numele Lui. Când împărățiile acestei lumi vor fi răsturnate, înfrânte (Agheu 2, 22), aceia ale căror trupuri sunt temple ale Duhului Sfânt se vor bucura de prezența Lui în veci. Ideea acestei restabilirii a dreptății, care marchează tabloul eshatologic din finalul profeției face ca tensiunea indusă de spectrul judecății să aibă o dominantă pozitivă. Sentimentul de speranță alimentat de șansa unui dialog cu Dumnezeu, evidențiat de însăși forma scrierii lui Maleahi, ne duce la ideea că poate, prin inspirație divină, profetul va fi simțit apropierea timpurilor mesianice.

BIBLIOGRAFIE

I. Ediții ale Sfintei Scripturi

1. *Biblica Hebraica*, Adjuvantibus W. Baumgartner, G. Beer, J. Begrich, J. A. Bewer, F. Buhl, J. Hempel, F. Horst, M. Noth, O. Procksch, G. Quell, Th. H. Robinson, W. Rudolph, H. H. Schaefer, Edidit Rud. Kittel, Textum Masoreticum curavit P. Kahle, Editionem tertiam denuo elaboratam ad finem perduxerunt editionem septiam auxerunt et emendaverunt A. Alt et O. Eissfeldt, Editio quinta decima emendata typis editionis septimae expressa, Wurttembergische Bibelanstalt Stuttgart, 1968
2. *Septuaginta*, Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes edidit Alfred Rahlfs, Editio minor, Duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft Stuttgart, 1935
3. *Biblia Sacra*, iuxta Vulgatam Versionem, vol. I-II, Stuttgart, 1975
4. *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, 1688, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997
5. *Biblia*, în traducerea lui Gala Galaction și Vasile Radu, 1938
6. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Pre Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Cu aprobarea Sfântului Sinod, E.I.B.M.B.O.R., București, 1989
7. *The Holy Bible*, King James Authorised, Oxford University Press, 1977
8. *La Bible de Jerusalem*, La Sainte Bible, traduite en francais sous la direction de l'école biblique de Jerusalem, nouvelle edition, Desclée de Brouwer, Paris, 1975
9. *Die Bibel*, Einheitsübersetzung der Heiligen Schrift, Gesamtausgabe, Psalmen und Neues Testament Okumenischer Text, Katholische Bibelanstalt, 1992

II. Dicționare

1. "Dicționar biblic", Ed. „Cartea creștină”, Oradea, 1995
2. *Interpreter's Dictionary of the Bible*, Ed. Keith Crimm, Nashville, Abingdon, 1976, 5 vol.

3. Leclerq, H., Fernand Cabrol, Henri Marrou, *Dictionnaire d'Archeologie chretienne et Liturgie*, 30.vol., Letouzey et Ane, Paris, 1907-1953
4. Reymond, Philippe, *Dictionnaire d'Hebreu et d'Arameen Bibliques*, Cerf, 1991
5. *The New Dictionary of Sacramental Worship*, ed. P. Fink, Liturgical Press, Collegetown, 1990.
6. *Vocabular de Teologie Biblică*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice de București, 2001

III. Lucrări patristice

a. Comentarii:

1. Saint Jerome, Prete et Docteur de l'Eglise, *Comentaire sur le prophete Malachie, Oeuvres completes*, traduites en francais par l'abbe J Bareille, Tome. IX, Louis Vives Libraire-Editeur, Paris, 1883
2. Sancti Patris Nostri Cyrilli Archiepiscopi Alexandrini, Ed. P. E. Pusey, Oxford, 1868, reprint Bruxelles, 1965
3. Teodoret de Cir, *Interpretatio Malachiae Prophetae*, P.G. 81, col. 1959-1988
4. Teodor de Mopsuestia, *Commentarius in Maachiam prophetam*, P.G. 66, col. 597-632

b. Alte lucrări:

1. Fer. Augustin, *De civitate Dei*, CCL 48, ed. B. Dombart- A. Kalb, Brepols, Turnhout, 1955
2. Clement Alexandrinul, *Protrepticul*, în „PSB”, vol. 4, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1982
3. Idem, *Stromatele*, în „P.S.B.”, vol. 5, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1982
4. *Constituțiile Apostolice*, Ed. M. Metzger, SC 320, Cerf, Paris, 1985
5. *Didahia sau Învățătura celor doisprezece Apostoli*, în *Scrierile Părinților Apostolici*, „P.S.B.”, vol. 1, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1979
6. Eusebiu de Cezareea, *Demonstratio Evangelicum*, Ed. I. A. Heikel, GCS 23, Leipzig, 1913
7. Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigore de Nazianz și Sfântul Efreem Sirul, *Despre preoție*, traducere, introducere, note și un cuvânt introductiv de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, 1987

8. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Trei cateheze baptsmale*, ed. Auguste Piedagnel, SC 366, Cerf, Paris, 1990
9. Idem, *Omilia a LXXXVII-a (la Matei 27, 27-29)*, în „P.S.B.”, vol. 23, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1994
10. Sfântul Irineu, *Adversus Haereses*, SC100, Cerf, Paris, 1965
11. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful, *Dialogul cu iudeul Trifon*, în „*Apologeti de limbă greacă*”, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. T. Bodogae, Pr. Prof. Dr. Olimp Căciulă, Pr. Prof. Dr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997
12. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, în „P.S.B.”, vol. 80, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1983
13. Origen, *Omilia la Facere*, Ed. L. Doutreleau SC 7, Cerf, Paris, 1976
14. Idem, *Omilia la cartea Numeri*, în „P.S.B.”, vol. 6, trad., introd. și note de Pr. Prof. T. Bodogae, Pr. Prof. Nicolae Neaga și Zorica Lațcu, E.I.B.M.B.O.R., București, 1981
15. Idem, *Despre Înviere*, despre pedepsire și despre făgăduințe, în „P.S.B.”, vol. 8, trad., introd. și note de Pr. Prof. T. Bodogae și Pr. Prof. C. Galeriu, E.I.B.M.B.O.R., București, 1982
16. Idem, *Contra lui Celsus*, în „P.S.B.”, vol. 9, trad., introd. și note de Pr. Prof. T. Bodogae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1984
17. Sfântul Simeon Noul Teolog, în „*Filocalia*”, vol. 6, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, E.I.B.M.B.O.R., București, 1975
18. Tertulian, *Adversus Iudaeos*, *Opera Catholica*, Ed. E. Dekkers, CCL 1, 1954
19. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilia la Hexaameron*, în „P.S.B.”, vol. 17, trad., introd. și note de Pr. D. Fecioru, E.I.B.M.B.O.R., București, 1986
20. Idem, *Tratat despre Botez*, Ed. Jeanne Ducatillon, SC357, Cerf, Paris, 1989

IV. Comentarii, cărți, articole și studii

1. Abrudan, Pr. Prof. Dr. Dumitru, și Pr. Prof. Dr. Emilian Cornițescu, *Arheologia Biblică*, Ed. a II-a, E.I.B.M.B.O.R., Sibiu, 2002
2. Acatistier, Editura Arhiepiscopiei Tomisului, Constanța, 1994
3. Achtemeier, Elizabeth, *Naum-Malachi*, Interpretation Series, John Knox, Atlanta, 1986

4. Anania, I.P.S. Bartolomeu, *Cartea profetului Daniel și a celor doisprezece profeți mici*, Ed. Anastasia, București, 2000
5. Baldwin, Joyce G., *Haggai, Zechariah, Malachi, an introduction and commentary*, Inter-varsity Press, Downers Grove, 1972
6. Banu, Ion, *Profeții biblice vorbind filosofiei*, Ed. Științifică, București, 1994
7. Basarab, Pr. Mircea, *Cartea profetului Amos*, teză de doctorat, în „S.T.”, nr. 5-10, 1979
8. Bauer, Lutz, *Zeit des Zweiten Tempels-Zeit der Gerechtigkeit. Zur sozio-ökonomischen Konzeption im Haggai-Sacharjah-Maleachi-Korpus*, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 1992
9. Bennett, T. M., *Malachi, The Broadman Bible Comentary, Hosea-Malachi, vol.7*, London, 1972
10. Berquist, Jon L., *The social setting of Malachi*, Biblical Theology Bulletin, Vol. 19, October, 1989, No.4, Setton Hall University
11. Blau, Johannes, *The Missionary Nature of the Church*, Lutterworth, London, 1962
12. Bockler, Annette, *Gott als Vater im Alten Testament*, Chr. Kaiser Gutersloher Verlagshaus, 2000
13. Brandenburg, Hans, *Die Kleinen Propheten, Haggai, Sacharja, Maleachi (mit Esra und Nehemia)*, Brunnen Verlag GMBH, Giessen und Basel, 1963
14. Brenner, A., *The Israelite Woman: Social Role and Literary Type in Biblical Narrative*, Sheffield: JSOT Press, 1985
15. Brongers, H. A., *La crainte du Seigneur*, Old Testament Studies 5, (1948)
16. Brown, Raymond E., *The birth of the Messiah*, Doubleday, Garden City, 1979
17. Bulmerincq, Alexander von *Kommentar zum Buche des Propheten Maleachi*, Kruger, Tartu, 1932
18. Calvin, John, *Commentaries on Twelve Minor prophets, vol XV-Zechariah and Malachi*, trad. de Rev. John Owen, Gran Rapids, Michigan, 1950
19. Castel, Francois, *Histoire d' Israel et de Juda, Des origines au II siecle apres Jesus-Christ*, Le Centurion, 1983
20. Chary, Theophane, *Aggee, Zacharie, Malachie*, Sources Bibliques, Gabalda, Paris, 1969
21. Chialda, Dr. Mircea, *Sacrificiile Vechiului Testament*, Tiparul Tipogarfiei Diecezene, Caransebeș, 1941

22. Chirilă, Ioan, *Cartea profetului Osea*, Ed. Limes, Cluj, 1999
23. Chițu, Magstrand I. Viorel, *Raportul dintre cultul Vechiului Testament și cultul creștin*, în „S.T.”, nr. 5-6, 1961
24. Clark, David George, *Elijah as eschatological high priest: an examination of the Elijah tradition in Mal.3:23-24*, Notre Dame, Indiana, 1975
25. Cornițescu, Drd. Emilian, *Profetii Vechiului Testament despre preoție*, în „S.T.”, 1967, nr. 7-8
26. Dahlberg, Bruce Theodore, *Studies in the book of Malachi*, Columbia University, 1963
27. Deissler, Alphons, *Zwölf Propheten III, Zefania, Haggai, Sacharja, Maleachi*, Echter Verlag, Würzburg, 1988
28. Evdokimov, Paul, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, trad. Gabriela Moldoveanu, ed. Christiana, București, 1994
29. Fillion, Cl., *La Sainte Bible commentee d'apres la Vulgate*, t. V, Letouzey et Ane, Paris, 1925, p.529
30. Flavius, Josephus, *Antichități Iudaice*, traducere, note și indice de nume Ion Acsan, vol.2, X, 4, 11 ș.u., Editura Hasefer, Bucuresti, 2003
31. Frizzell, Lawrence, *The prophet Elijah*, în S.I.D.I.C., vol. 17, no. 2, English Edition, 1984
32. Fuller, Russel, *Text- critical problems in Malachi 2,10-16*, JBL 110/1 (1991)
33. Georgescu, I. V., *Legământul meu este un legământ de viață și de pace*, în „B.O.R.”, 1964, nr. 5-6
34. Glazier-McDonald, Beth, *Malachi, The Divine Messenger*, Scholars Press, Atlanta, 1987
35. Idem, *Intermarriage, Divorce and the Bat-' El Nekar: Insights into Mal. 2, 10-16*, *Journal of Biblical Literature*, vol. 106
36. Gordon, Robert P., *Studies in the Targum to the Twelve Prophets* E. J. Brill, Leiden, 1994
37. Grelot, P., *Presence de Dieu dans l'Ancien Testament*, Concilium 40, 1968
38. Habets, Goswin, *Vorbild und Zerrbild, Eine Exegete von Maleachi 1, 6-2, 9*, in *Teresianum*, XLI, 1990-1
39. Hailey, Homer, *A commentary on the Minor Prophets*, Baker Book House, Grand Rapids, Michigan, 1972
40. Hayes, John H., J. Maxwell Miller, *Israelite and judaen history*, London, 1977
41. Idem, *A history of Ancient Israel and Judah*, Philadelphia, 1986

42. Heinen, Karl, *Die Bucher Maleahi, Joel und Jona*, Patmos-Verlag Dusseldorf, 1991
43. Hill, Andrew E., *Malachi*, A New Translation with Introduction and Commentary, The Anchor Bible, Doubleday, New York, New York, 1998
44. Hirsch, M., *The Haphtoroth*. Translation I. Levy, Honig and Sons, London, 1966
45. Hoonacker, A. van, *Les douze Petits Prophetes*, Gabalda and Cie, Paris, 1906
46. Horst, Friedrich, *Die zwolf kleinen Propheten, Handbuch zum Alten Testament*, vol. 2, 3. Aufl., Mohr-Siebeck, Tubingen, 1954
47. Hugenberg, Gordon Paul, *Marriage as a covenant: A study of Biblical Law and Ethics Governing Marriage, Developed from the Perspective of Malachi*, Vetus Testamentum Supplement Series 52, E.J. Brill, Leiden, 1994
48. Isopescu, Dr. Silvestru Octavian, *Cartea lov*, Cernăuți 1904
49. Idem, *Profetul Malachia*, Cernăuți, 1911
50. Kaiser, W. C., *Malachi: God's Unchanging Love*, Grand Rapids, Baker, 1984
51. Keil, C. F., *Die Zwolf Kleinen Propheten*, Dorfling und Franke, Leipzig, 1873
52. Lagrange, Marie-Joseph, *L'Ange de Iahve*, Revue Biblique, 12 (1903)
53. Liturghier, E.I.B.M.B.O.R., București, 1995
54. Lowth, Bishop Robert, *De sacra poesi Hebraeorum*, trad. de G. Gregory, London, 1839
55. Malcow, Bruce V., *The mesenger of the covenant in Mal. 3, 1*, Journal of Biblical Literature, vol. 103, 1984
56. Mason, Rex, *The Books of Haggai, Zechariah and Malachi*, Cambridge University, 1977
57. McKenzie, Steven L. și Howard N. Wallace, *Covenant themes in Malachi*, The Catholic Biblical Quarterly, vol.45, 1983
58. *Mineiul pe ianuarie*, ed. a V-a, E.I.B.M.B.O.R. Bucuresti, 1975
59. *Mineiul pe iulie*, Ediția a V-a, E.I.B.M.B.O.R., București, 1984
60. Mircea, Pr. dr. Ioan, *Apocalipsa, introducere note, și comentariu*, ed. „Harisma”, București, 1995

61. Mladin, Mitropolit dr. Nicolae, Prof. diac. dr. Orest Buchevschi, Prof. Dr. Constantin Pavel, Prof. Diac. Dr. Ioan Zăgrea, *Teologia Morală Ortodoxă*, vol. I, E.I.B.M.B.O.R., București, 1979
62. Neaga, Pr. Prof. Nicolae, *Preotia în lumina Vechiului Testament*, în „M.B.”, 1977, nr. 7-9
63. Idem, *Valoarea religios-morală a jertfelor*, în „M.O.”, nr. 9-10, 1997
64. Negoită, Pr. Prof. Athanase, *Teologia Biblică a Vechiului Testament*, Ed. „Credința noastră”, București, 1992
65. Idem, *Manuscrisele eseniene de la Marea Moartă*, Ed. Științifică, București, 1993, p.22
66. North, Robert, *Exegese pratique des petits prophetes postexiliens, bibliographie commentee 950 titres*, Biblico, Rome, 1969
67. O'Brien, Julia, *Priest and Levite in Malachi*, Scholars Press Atlanta, Georgia, 1990
68. Idem, *Judah as wife and husband: deconstructing gender in Malachi*, *Journal of Biblical Literature* 115/2 (1996)
69. O'Keefe, John Joseph, *Interpreting the angel. Cyril of Alexandria and Theodoret of Cyrus: Commentators on the book of Malachi*, The Catholic University of America, Washington, 1993
70. Packard, Joseph, *The Book of Malachi*, in Lange's Commentary on the Minor Prophets, Scribners, New York, 1902
71. Papuc, Diac. Gh., *Sensul jertfelor după profetia Vechiului Testament*, în „M.A.”, nr. 5-8, 1957
72. Petersen, David L., *Zechariah 9-14 and Malachi*, A Commentary, Westminster John Knox Press, Louisville
73. Petit, J. A., *La Sainte Bible avec commentaire*, tome XI, Sœur-Charruey, Arras, 1896
74. Prelipceanu, Pr. Prof. Vladimir, Pr. Prof. Nicolae Neaga, Pr. Prof. Gh. Barna, *Studiul Vechiului Testament*, Manual pentru Institutele Teologice, București, 1985
75. Redditt, Paul L., *The Book of Malachi in its social setting*, *The Catholic Biblical Quarterly*, vol. 56, 1994
76. Renker, A., *Die Tora bei Maleachi*, Ein Beitrag zur Bedeutungsgeschichte von Torah im Alten Testament, Herder, Freiburg, 1979
77. Reventlow, Henning Graf, *Die Propheten Haggai, Sacharja und Maleachi*, Das Alte Testament Deutsch (9th ed.) Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1993

78. Rinaldi, Giovanni, *I Profeti Minori*, Fascicolo 3, Michea-Nahum-Abacuc-Sofonia-Aggeo-Zaccaria-Malachia, Marietti, Roma, 1969
79. Robinson, A., *God the Refiner of Silver*, Catholic Biblical Quarterly 11 (1949)
80. Rudolf, Wilhelm, *Haggai, Scharja 1 - 8, Scharja 9 - 14, Maleachi*, Gerd Mohr Verlaghaus, Gutersloh, 1976
81. Schuller, E. M., *The Book of Malachi*, in *The New interpreter's Bible*, vol. 7, Abingdon, Nashville, 1996
82. Schultz, Samuel J., *Călătorie prin Vechiul Testament*, Ed. Cartea Creștină, Oradea, 2001
83. Sellin, E., *Theologie des Alten Testaments*, Leipzig, 1933
84. Semen, Pr. Prof. Dr., *Combaterea corupției morale de către profesii Vechiului Testament*, în „Teologie și Viață”, nr. 8-10, 1992
85. Idem, *Învățătura despre sfânt și sfințenie în cărțile Vechiului Testament*, teză de doctorat, Ed. Trinitas, Iași, 1993
86. Idem, *Familia și importanța ei în perioada Vechiului Testament*, in „Teologie și viață”, nr. 5-7/ 1994,
87. Shields, Martin A., *Syncretism and Divorce in Malachi 2, 10-16*, Zeitschrift fur die Alttestamentliche Wissenschaft, 111.Band, 1999
88. Smith, J. M. P., *A critical and exegetical commentary on Haggai, Zechariah, Malachi and Jonah*, International Critical Commentary, T.&T. Clark, Edinburgh, 1912
89. Smith, Ralph, *Micah - Malachi*, Word Biblical Commnetary 32, Word, Waco, 1984
90. Stăniloae, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1-3, Ediția a II-a, E.I.B.M.B.O.R., București, 1997
91. Idem, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986,
92. Swetnam, James B., *Malachi 1, 11*, Catholic Biblical Quarterly, 31 (1969)
93. Tarnavschi, dr. Vasile, *Introducere în Sfintele Cărți ale Testamentului Vechi*, Cernăuți, 1928
94. Thompson, J. A., *The bible and archaeology*, Grand Rapids, Michigan
95. Vintilescu, Pr. Prof. Petre, *Preotul în fața chemării sale de păstor*, București, 1937
96. Vriezen, T. C., *How to understand Malachi 1, 11*, in *Grace upon grace*, Grand Rapids, Eedermans, 1975

97. Vuilleumier, Rene, *Malachie*. Delachaux & Niestle Editeur, Neuchatel-Paris, 1981
98. A. Weiser, *Das Buch der zwolf Kleinen Propheten*, Bandenhoeck & Ruprecht, Gottingen, 1967, p.214
99. Wellhausen, Julius, *Die kleinen Propheten*, 2. Aufl., Berlin, 1893
100. Weyde, Karl William, *Pophecy and Teaching, Prophetic Authority, Form Problems, and the use of Tradition in the Book of Malachi*, Walter de Gruyter, Berlin, 2000
101. Wolf, Herbert, *Haggai and Malachi*, Moody Press, Chicago, 1976

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	7
I. NOȚIUNI INTRODUCATIVE.....	11
I.1. Timpul redactării scrierii profetice	11
I.2. Autorul cărții	17
I.3. Autenticitatea, integritatea și canonicitatea scrierii	19
I.4. Compoziția literară a cărții	21
I.4.1. Considerații de ordin structural: forma dialogică și dezbaterea contradictorie.....	21
I.4.2. Limba și stilul	23
I.5. Cuprinsul și împărțirea scrierii lui Maleahi	26
I.6. Mesajul scrierii	30
II. TRADUCERE ȘI COMENTARIU	34
II.1. Iubirea lui Dumnezeu pentru Israel.....	34
II.2. Necredința preoților (1, 6-2, 9).....	43
II.3. Necredința poporului (2, 10-16).....	78
II.4. Venirea Îngerului Domnului pentru judecată (2, 17-3, 24)	88
III. TEOLOGIA CĂRȚII LUI MALEAHI.....	129
III.1. Raportul de filiație între Dumnezeu și poporul Său	129
Alegerea lui Israel	129
III.2. Practicarea cultului și valoarea lui în vremea lui Maleahi	136
III.3. Atitudinea preoțimii și a poporului față de cult: folosirea materialului de jertfă inadecvat; nesocotirea dărilor culturale	143
III.4. Atitudinea profetului față de preoți	147
în contextul legământului cu Levi	147

III.5. Aspecte moral-sociale în cartea Maleahi.....	155
III.5.1. Familia - simbol al legăturii cu divinitatea.....	155
III.5.2. Divorțul, calcare a poruncii lui Dumnezeu.....	162
III.6. Anunțarea Sfintei Euharistii.....	166
III.7. Dimensiunea eshatologică a cărții lui Maleahi.....	174
III.7.1. Iminența venirii Domnului spre judecată.....	174
III.7.2. Profetul Ilie ca prevestitor al "Zilei Domnului".....	177
IV. PROFETUL MALEAHI ÎN NOUL TESTAMENT.....	183
ÎN SCRIERILE PATRISTICE, ÎN UZUL LITURGIC.....	183
ȘI ÎN MANUSCRISELE DE LA QUMRAN.....	183
IV.1. Profetul Maleahi în Noul Testament.....	183
IV.2. Cartea profetului Maleahi în scrierile patristice.....	186
IV.3. Cartea profetului Maleahi în uzul liturgic.....	188
IV.3.1. În cultul mozaic.....	188
IV.3.2. În creștinism.....	189
IV.4. Cartea profetului Maleahi în manuscrisele de la Qumran.....	190
V. CONSIDERAȚII FINALE - PROFETUL MALEAHI, CONTEMPORANUL NOSTRU.....	193
BIBLIOGRAFIE.....	196

BIBLIOTECA M. M. B.	
PROVENIENȚĂ	PREȚ
<i>deu</i> RHF 889	50,00 lei

